

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER ANABİLİM DALI
TÜRKÇE ÖĞRETMENLİĞİ PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

ORTAOKUL 5. VE 8. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN YARATICI
YAZMA ÇALIŞMALARINDA SÖZ VARLIĞININ
İNCELENMESİ

PINAR EROĞLU

İzmir
2023

DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER ANABİLİM DALI
TÜRKÇE ÖĞRETMENLİĞİ PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

ORTAOKUL 5. VE 8. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN YARATICI
YAZMA ÇALIŞMALARINDA SÖZ VARLIĞININ
İNCELENMESİ

PINAR EROĞLU

DANIŞMAN
Dr. Öğr. Üyesi Cenan İŞCİ KARAMEŞE

İzmir

2023

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “Ortaokul 5. ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Yaratıcı Yazma Çalışmalarında Söz Varlığının İncelenmesi” adlı çalışmanın içerdiği fikri izinsiz başka bir yerden almadığımı; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarında ve bölümlerinin yazımında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada kullanılan her türlü kaynağa eksiksiz atıf yaptığımı ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi, ayrıca bu çalışmanın Dokuz Eylül Üniversitesi tarafından kullanılan bilimsel intihal tespit programıyla tarandığını ve *intihal içermediğini* beyan ederim. Herhangi bir zamanda aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonuca razı olduğumu bildiririm.

01 /09/2023

Pınar EROĞLU

DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS/DOKTORA TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

Tarih: 04/09/2023

Tez Başlığı:

ORTAOKUL 5. VE 8. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN YARATICI YAZMA ÇALIŞMALARINDA SÖZ VARLIĞININ İNCELENMESİ

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam **182** sayfalık kısmına ilişkin, **04/09/2023** tarihinde **tez danışmanım tarafından** Dokuz Eylül Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı'nın sağladığı İntihal Tespit Programından (**Turnitin-Tez İntihal Analiz Programı**) aşağıda belirtilen **filtreleme tiplerinden biri** (uygun olanı işaretleyiniz) uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin **benzerlik oranı % 18**dir.

- <http://www.kutuphane.deu.edu.tr/turnitin-tez-intihal-analiz-programi/> adresindeki Tez İntihal Analiz

Programı Kullanım Kılavuzunu okudum ☒

Filtreleme Tipi 1(Maksimum %15) ☐

Filtreleme Tipi 2(Maksimum %30) ☒ %18

- ☐ Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç,
- ☐ Kaynakça hariç,
- ☐ Alıntılar dâhil,
- ☐ Altı (6) kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç.

- ☒ Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç,
- ☒ Kaynakça dâhil,
- ☒ Alıntılar dâhil.

EK 1- İntihal Tespit Programı Raporu İLK SAYFA Çıktısı. ☒

EK 2- İntihal Tespit Programı Raporu (Tümü) Cd İçinde. ☒

Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Uygulama Esasları'nı inceledim ve yukarıda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Adı Soyadı : Pınar EROĞLU
Öğrenci No :
Anabilim Dalı : Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi
Programı : Türkçe Öğretmenliği Yüksek Lisans
Statüsü : Yüksek Lisans ☒ Doktora ☐

ÖĞRENCİ

Pınar EROĞLU
04/09/2023

DANIŞMAN

Dr. Öğr. Üyesi Cenani İŞCI KARAMEŞE
04/09/2023

Açıklamalar

- 1: Bu formu teslim etmeden önce sizden istenen bilgileri uygun kutucuğu () işaretleyerek doldurunuz.
- 2: Kullanıcı şifre vb. konusunda sorun yaşanması durumunda Üniversitemiz Merkez Kütüphanesinde bulunan Turnitin yetkilisine başvurunuz.
- 3: Tez savunmasında düzeltme alınması durumunda bu form güncellenerek yeniden hazırlanır.
- 4: Turnitin-Tez İntihal Analiz Programına yükleme yapılırken Dosya Başlığı (document title) olarak **tez başlığının tamamı**, Yazar Adı (author's first name) olarak **öğrencinin adı**, Yazar Soyadı (author's last name) olarak **öğrencinin soyadı** bilgisini yazınız.

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans tez yazım sürecimin her aşamasında benden desteğini, zamanını ve bilgi birikimini esirgemeyen kıymetli danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Cenan İŞCİ KARAMEŞE'ye, lisans eğitimimden bu yana bilgilerinden faydalandığım, bana her zaman yol gösteren kıymetli hocam Prof. Dr. Nevin AKKAYA'ya en içten teşekkürlerimi sunarım.

Araştırmanın uygulama sürecinde yazma etkinliğine katılan Esenler Şehit Hüseyin Kısa Ortaokulu, Kazım Karabekir İmam Hatip Ortaokulu ve Türk-İsveç Kardeşlik Ortaokulu öğrencilerine, desteklerinden dolayı öğretmenlerine ve okul idarecilerine teşekkürlerimi sunarım.

Bana olan sonsuz sevgileri ve destekleri için kızım Kevser ve oğlum Alperen'e teşekkürlerimi sunarım. Onlara iyi bir örnek olmak umuduyla...

Pınar EROĞLU

İstanbul, Temmuz.2023

İÇİNDEKİLER

ÖZET	xi
ABSTRACT.....	xii
BÖLÜM I.....	1
GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Amaç ve Önem.....	3
1.3. Problem Cümlesi / Alt Problem Cümleleri	4
1.4. Sınırlılıklar	5
1.5. Varsayımlar (Opsiyonel).....	5
1.6. Tanımlar	6
BÖLÜM II	9
KURAMSAL ÇERÇEVE / KAVRAMSAL ÇERÇEVE / İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	9
2.1. Dil.....	9
2.2. Söz Varlığı	11
2.3. Yaratıcılık.....	16
2.4. Yaratıcı Yazma.....	19
2.5. Salkım Tekniği	21
2.6. İlgili Araştırmalar	28
2.6.1. Yaratıcı Yazmaya Yönelik Araştırmalar	28
2.6.2. Salkım Tekniğine Yönelik Araştırmalar	32
2.6.3. Söz Varlığına Yönelik Araştırmalar	35
BÖLÜM III	38
YÖNTEM	38
3.1. Araştırmanın Modeli / Deseni	38
3.1.1. Karma Yöntem Desenleri.....	40

3.1.1.1. Yakınsayan Paralel Desen (Yakınsayan Desen).....	43
3.1.1.2. Açıklayıcı Sıralı Desen (Açıklayıcı Desen)	44
3.1.1.3. Keşfedici Sıralı Desen (Keşfedici Desen)	44
3.1.1.4. İç İçe Desen (İç İçe Karma Desen)	45
3.1.2. Araştırmanın Deseni.....	45
3.2. Evren / Örneklem / Çalışma Grubu / Katılımcılar	46
3.2.1. Karma Yöntem Araştırmalarında Örneklem Belirleme Aşamaları	46
3.2.2.Evren	47
3.2.3. Örneklem.....	47
3.3. Veri Toplama Süreci ve Araçları.....	48
3.4. Verilerin Analizi.....	49
3.5. Araştırmanın Geçerliği ve Güvenirliği.....	51
3.6. Araştırmacının Rolü	52
BÖLÜM IV	53
BULGULAR.....	53
4.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	54
4.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	65
4.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular	81
4.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular	102
4.5. Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	102
4.6. Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular	103
4.7. Yedinci Alt Probleme İlişkin Bulgular.....	103
4.8. Sekizinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	107
4.9. Dokuzuncu Alt Probleme İlişkin Bulgular	110
4.10. Onuncu Alt Probleme İlişkin Bulgular.....	112
4.10.1 Türkçe Dersinin Önemine İlişkin Bulgular	113
4.10.1.1. Dil Öğrenimi	113

4.10.1.2. Dil Becerileri	113
4.10.1.3. Karneye Etkisi	114
4.10.2. Yazmaya İlişkin Bulgular.....	114
4.10.2.1. İhtiyaç / Zorunluluk.....	114
4.10.2.2. Kolay / Zor	115
4.10.2.3. Etkinlik	115
4.10.2.4. Paylaşım	116
4.10.3. Kitap Okumaya İlişkin Bulgular	116
4.10.3.1. Sevme	116
4.10.3.2. Sıklık	117
4.10.3.3. Tür	117
4.10.4. Sözlük Kullanımına İlişkin Bulgular.....	118
4.10.4.1. Neden	118
4.10.4.2. Sıklık	118
4.10.4.3. Tür	119
BÖLÜM V	120
TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER.....	120
5.1. Tartışma.....	120
5.1.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Tartışma	120
5.1.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Tartışma.....	122
5.1.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Tartışma.....	123
5.1.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Tartışma	127
5.1.5. Beşinci Alt Probleme İlişkin Tartışma	127
5.1.6. Altıncı Alt Probleme İlişkin Tartışma	127
5.1.7. Yedinci Alt Probleme İlişkin Tartışma	128
5.1.8. Sekizinci Alt Probleme İlişkin Tartışma	129
5.1.9. Dokuzuncu Alt Probleme İlişkin Tartışma.....	129

5.1.10. Onuncu Alt Probleme İlişkin Tartışma	131
5.2. Sonuç ve Öneriler.....	134
5.2.1. Sonuç.....	134
5.2.2. Öneriler	138
KAYNAKÇA.....	142
EKLER.....	151
EK 1. ÖĞRENCİNİN AKADEMİK ÖZGEÇMİŞİ.....	151
EK 2. Uygulama İzinleri	152
ETİK İZİN.....	157
OKUL İZİNLERİ.....	159
ÖLÇME ARAÇLARININ UYGULANMA İZİNLERİ	160
EK 3. Örnek Çalışma Kağıtları	161

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1. <i>Karma Yöntem Desen Sınıflandırması</i>	40
Tablo 2. <i>Ortaokul 5. Ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Yaratıcı Yazma Çalışmalarında Kullandıkları Söz Varlıklarına İlişkin Verilerin Çarpıklık Ve Basıklık Değerleri</i>	50
Tablo 3. <i>Ortaokul 5. Ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Cinsiyet Dağılımları</i>	53
Tablo 4. <i>Ortaokul 5. Sınıf Öğrencilerinin Kullandıkları Yapısına Göre Basit Sözcüklerin Frekans Dağılımları</i>	54
Tablo 5. <i>Ortaokul 5. Sınıf Öğrencilerinin Kullandıkları Yapısına Göre Türeymiş Sözcüklerin Frekans Dağılımları</i>	56
Tablo 6. <i>Ortaokul 5. Sınıf Öğrencilerinin Kullandıkları Yapısına Göre Birleşik Sözcüklerin Frekans Dağılımları</i>	58
Tablo 7. <i>Ortaokul 8. Sınıf Öğrencilerinin Kullandıkları Yapısına Göre Basit Sözcüklerin Frekans Dağılımları</i>	59
Tablo 8. <i>Ortaokul 8. Sınıf Öğrencilerinin Kullandıkları Yapısına Göre Türeymiş Sözcüklerin Frekans Dağılımları</i>	61
Tablo 9. <i>Ortaokul 8. Sınıf Öğrencilerinin Kullandıkları Yapısına Göre Birleşik Sözcüklerin Frekans Dağılımları</i>	64
Tablo 10. <i>Ortaokul 5. Sınıf Öğrencilerinin Kullandıkları Anlamına Göre Gerçek Sözcüklerin Frekans Dağılımları</i>	65
Tablo 11. <i>Ortaokul 5. Sınıf Öğrencilerinin Kullandıkları Anlamına Göre Mecaz Sözcüklerin Frekans Dağılımları</i>	68
Tablo 12. <i>Ortaokul 5. Sınıf Öğrencilerinin Kullandıkları Anlamına Göre Terim Sözcüklerin Frekans Dağılımları</i>	69
Tablo 13. <i>Ortaokul 5. Sınıf Öğrencilerinin Kullandıkları Anlamına Göre Somut Sözcüklerin Frekans Dağılımları</i>	69
Tablo 14. <i>Ortaokul 5. Sınıf Öğrencilerinin Kullandıkları Anlamına Göre Soyut Sözcüklerin Frekans Dağılımları</i>	70
Tablo 15. <i>Ortaokul 5. Sınıf Öğrencilerinin Kullandıkları Anlamına Göre Nicel Sözcüklerin Frekans Dağılımları</i>	71
Tablo 16. <i>Ortaokul 5. Sınıf Öğrencilerinin Kullandıkları Anlamına Göre Nitel Sözcüklerin Frekans Dağılımları</i>	72
Tablo 17. <i>Ortaokul 8. Sınıf Öğrencilerinin Kullandıkları Anlamına Göre Gerçek Sözcüklerin Frekans Dağılımları</i>	73

Tablo 18.Ortaokul 8. Sınıf Öğrencilerinin Kullandıkları Anlamına Göre Mecaz Sözcüklerin Frekans Dağılımları.....	76
Tablo 19.Ortaokul 8. Sınıf Öğrencilerinin Kullandıkları Anlamına Göre Terim Sözcüklerin Frekans Dağılımları.....	77
Tablo 20.Ortaokul 8. Sınıf Öğrencilerinin Kullandıkları Anlamına Göre Somut Sözcüklerin Frekans Dağılımları.....	78
Tablo 21.Ortaokul 8. Sınıf Öğrencilerinin Kullandıkları Anlamına Göre Soyut Sözcüklerin Frekans Dağılımları.....	79
Tablo 22.Ortaokul 8. Sınıf Öğrencilerinin Kullandıkları Anlamına Göre Nicel Sözcüklerin Frekans Dağılımları.....	80
Tablo 23.Ortaokul 8. Sınıf Öğrencilerinin Kullandıkları Anlamına Göre Nitel Sözcüklerin Frekans Dağılımları.....	81
Tablo 24.Ortaokul 5. Sınıf Öğrencilerinin Kullandıkları Türlerine Göre İsim Sözcüklerin Frekans Dağılımları.....	82
Tablo 25.Ortaokul 5. Sınıf Öğrencilerinin Kullandıkları Türlerine Göre Sıfat Sözcüklerin Frekans Dağılımları.....	84
Tablo 26.Ortaokul 5. Sınıf Öğrencilerinin Kullandıkları Türlerine Göre Zamir Sözcüklerin Frekans Dağılımları.....	85
Tablo 27.Ortaokul 5. Sınıf Öğrencilerinin Kullandıkları Türlerine Göre Zarf Sözcüklerin Frekans Dağılımları.....	86
Tablo 28.Ortaokul 5. Sınıf Öğrencilerinin Kullandıkları Türlerine Göre Edat Sözcüklerin Frekans Dağılımları.....	87
Tablo 29.Ortaokul 5. Sınıf Öğrencilerinin Kullandıkları Türlerine Göre Bağlaç Sözcüklerin Frekans Dağılımları.....	88
Tablo 30.Ortaokul 5. Sınıf Öğrencilerinin Kullandıkları Türlerine Göre Ünlem Sözcüklerin Frekans Dağılımları.....	88
Tablo 31.Ortaokul 5. Sınıf Öğrencilerinin Kullandıkları Türlerine Göre Fiil Sözcüklerin Frekans Dağılımları.....	89
Tablo 32.Ortaokul 8. Sınıf Öğrencilerinin Kullandıkları Türlerine Göre İsim Sözcüklerin Frekans Dağılımları.....	90
Tablo 33.Ortaokul 8. Sınıf Öğrencilerinin Kullandıkları Türlerine Göre Sıfat Sözcüklerin Frekans Dağılımları.....	93
Tablo 34.Ortaokul 8. Sınıf Öğrencilerinin Kullandıkları Türlerine Göre Zamir Sözcüklerin Frekans Dağılımları.....	94

Tablo 35.Ortaokul 8. Sınıf Öğrencilerinin Kullandıkları Türlerine Göre Zarf Sözcüklerin Frekans Dağılımları.....	95
Tablo 36.Ortaokul 8. Sınıf Öğrencilerinin Kullandıkları Türlerine Göre Edat Sözcüklerin Frekans Dağılımları.....	97
Tablo 37.Ortaokul 8. Sınıf Öğrencilerinin Kullandıkları Türlerine Göre Bağlaç Sözcüklerin Frekans Dağılımları.....	98
Tablo 38.Ortaokul 8. Sınıf Öğrencilerinin Kullandıkları Türlerine Göre Ünlem Sözcüklerin Frekans Dağılımları.....	99
Tablo 39.Ortaokul 8. Sınıf Öğrencilerinin Kullandıkları Türlerine Göre Fiil Sözcüklerin Frekans Dağılımları.....	99
Tablo 40.Ortaokul 5. Ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Yapısına Göre Söz Varlığı Kullanım Düzeylerinin Farklılıklarının İncelenmesi	102
Tablo 41.Ortaokul 5. Ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Anlamına Göre Söz Varlığı Kullanım Düzeylerinin Farklılıklarının İncelenmesi	102
Tablo 42.Ortaokul 5. Ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Türüne Göre Söz Varlığı Kullanım Düzeylerinin Farklılıklarının İncelenmesi	103
Tablo 43.Ortaokul 5. Sınıf Öğrencilerinin Cinsiyetleri Özelinde Yapısına Göre Söz Varlığı Kullanım Düzeylerinin Farklılıklarının İncelenmesi	104
Tablo 44.Ortaokul 8. Sınıf Öğrencilerinin Cinsiyetleri Özelinde Yapısına Göre Söz Varlığı Kullanım Düzeylerinin Farklılıklarının İncelenmesi	104
Tablo 45.Ortaokul 5. Ve 8. Sınıf Kız Öğrencilerinin Söz Varlığı Kullanım Düzeylerinin Yapısına Göre Farklılıklarının İncelenmesi.....	105
Tablo 46.Ortaokul 5. Sınıf Kız Öğrenciler İle 8. Sınıf Erkek Öğrencilerinin Söz Varlığı Kullanım Düzeylerinin Yapısına Göre Farklılıklarının İncelenmesi	105
Tablo 47.Ortaokul 5. Sınıf Erkek Öğrenciler İle 8. Sınıf Kız Öğrencilerinin Söz Varlığı Kullanım Düzeylerinin Yapısına Göre Farklılıklarının İncelenmesi	106
Tablo 48.Ortaokul 5. Ve 8. Sınıf Erkek Öğrencilerinin Söz Varlığı Kullanım Düzeylerinin Yapısına Göre Farklılıklarının İncelenmesi.....	106
Tablo 49.Ortaokul 5. Sınıf Öğrencilerinin Cinsiyetleri Özelinde Söz Varlığı Kullanım Düzeylerinin Anlamına Göre Farklılıklarının İncelenmesi.....	107
Tablo 50.Ortaokul 8. Sınıf Öğrencilerinin Cinsiyetleri Özelinde Söz Varlığı Kullanım Düzeylerinin Anlamına Göre Farklılıklarının İncelenmesi.....	107
Tablo 51.Ortaokul 5. Ve 8. Sınıf Kız Öğrencilerinin Söz Varlığı Kullanım Düzeylerinin Anlamına Göre Farklılıklarının İncelenmesi	108

Tablo 52. Ortaokul 5. Sınıf Kız Öğrenciler İle 8. Sınıf Erkek Öğrencilerinin Söz Varlığı Kullanım Düzeylerinin Anlamına Göre Farklılıklarının İncelenmesi.....	108
Tablo 53. Ortaokul 5. Sınıf Erkek Öğrenciler İle 8. Sınıf Kız Öğrencilerinin Söz Varlığı Kullanım Düzeylerinin Anlamına Göre Farklılıklarının İncelenmesi.....	109
Tablo 54. Ortaokul 5. Ve 8. Sınıf Erkek Öğrencilerinin Söz Varlığı Kullanım Düzeylerinin Anlamına Göre Farklılıklarının İncelenmesi	109
Tablo 55. Ortaokul 5. Sınıf Öğrencilerinin Cinsiyetleri Özelinde Söz Varlığı Kullanım Düzeylerinin Türüne Göre Farklılıklarının İncelenmesi.....	110
Tablo 56. Ortaokul 8. Sınıf Öğrencilerinin Cinsiyetleri Özelinde Söz Varlığı Kullanım Düzeylerinin Türüne Göre Farklılıklarının İncelenmesi.....	110
Tablo 57. Ortaokul 5. Ve 8. Sınıf Kız Öğrencilerinin Söz Varlığı Kullanım Düzeylerinin Türüne Göre Farklılıklarının İncelenmesi	111
Tablo 58. Ortaokul 5. Sınıf Kız Öğrenciler İle 8. Sınıf Erkek Öğrencilerinin Söz Varlığı Kullanım Düzeylerinin Türüne Göre Farklılıklarının İncelenmesi.....	111
Tablo 59. Ortaokul 5. Sınıf Erkek Öğrenciler İle 8. Sınıf Kız Öğrencilerinin Söz Varlığı Kullanım Düzeylerinin Türüne Göre Farklılıklarının İncelenmesi.....	112
Tablo 60. Ortaokul 5. Ve 8. Sınıf Erkek Öğrencilerinin Söz Varlığı Kullanım Düzeylerinin Türüne Göre Farklılıklarının İncelenmesi	112

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Söz varlığı şeması	13
Şekil 2. İngilizce hazırlanan söz kavramında kültürün etkisi	15
Şekil 3. Türkçe hazırlanan söz kavramında kültürün etkisi	16
Şekil 4. Alemdar yalçın'ın derlediği beyin haritası	24
Şekil 5. Ramage, bean ve johnson'ın yazı taslağı	26
Şekil 6. Kelime ağı oluşturma süreci.....	26
Şekil 7. Biçimsel olarak kümeleme ve bir örnek	27
Şekil 8. Karma yöntemli bir çalışmada nicel ve nitel aşamalara örnek.....	38

ÖZET

ORTAOKUL 5. VE 8. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN YARATICI YAZMA ÇALIŞMALARINDA SÖZ VARLIĞININ İNCELENMESİ

Bu araştırmada, ortaokul 5. ve 8. sınıf öğrencilerinin yazılı ürünlerindeki söz varlığı incelenmiştir. Araştırma verilerinin toplanması, analizi ve yorumlanmasında nicel ve nitel araştırma yöntemlerinden oluşan karma yöntem kullanılmıştır. Karma yöntem desenlerinden açıklayıcı sıralı desen uygulanmıştır. Araştırmanın uygulama kısmı 2022-2023 eğitim öğretim yılında İstanbul ili Esenler ilçesinde üç ortaokulun 75'i 5. sınıf, 75'i 8. sınıf olmak üzere toplam 150 öğrencisi ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmada yaratıcı yazma tekniklerinden olan salkım tekniği uygulanmıştır. Nicel veriler, T test ve U test yöntemiyle analiz edilmiştir. Araştırmanın nitel boyutunda ise nicel verilere göre tespit edilen marjinal grupta en düşük ve en yüksek söz varlığına sahip toplam 10 öğrenciye “Yarı Yapılandırılmış Öğrenci Görüşme Formu” uygulanmış, veriler nitel içerik analizi yöntemiyle çözümlenmiştir.

Bu araştırmadan çıkarılacak genel sonuç, ortaokul başlangıç kademesi 5. sınıf öğrencilerinin ve bitiş kademesi 8. sınıf öğrencilerinin yazılı ürünlerindeki söz varlığı arasında beklenen düzeyde bir farklılaşma gerçekleşmediğidir. Her iki kademe öğrencilerinin de sıkça tekrara düştükleri, duygu ve düşüncelerini aynı anlam alanına giren farklı sözcüklerle ifade etmekte zorlandıkları görülmüştür. Cinsiyete göre kız öğrencilerin erkek öğrencilerden; sınıf seviyesi arttıkça aynı cins öğrencilerin büyük olanlarının daha fazla söz varlığına sahip olduğu tespit edilmiştir. Araştırmanın nitel kısmında öğrencilerin Türkçe dersini sevdikleri ve önemsedikleri, nicel verilere göre daha az söz varlığına sahip olan öğrencilerin; yazmada zorlandıkları, yazdıklarını başkalarıyla paylaşmayı sevmedikleri, düzenli bir kitap okuma alışkanlıklarının olmadığı görülmektedir. Nicel verilere göre söz varlığı yüksek olan grupta yer alan öğrencilerin sözlükten sıkça yararlandıkları; yaş ve sınıf seviyesi arttıkça sözlük kullanım sıklığı düşerken çevrimiçi sözlük kullanım sıklığının arttığı saptanmıştır. Bu araştırmada, ortaokul düzeyinde öğrenim gören öğrencilerin, başlangıç düzeyi olan 5. sınıf ve bitiş düzeyi olan 8. sınıfta yaratıcı yazma teknikleri aracılığıyla süreç içerisindeki söz varlığını bütüncül bir yaklaşımla yapısına, anlamına ve türüne göre inceleyip tespitini yapmak; elde edilen veriler sonucunda söz varlığını geliştirmek için Türkçe dersi öğretiminde yapılacak olan etkinlikleri zenginleştirmeye yönelik önerilerde bulunmak amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Dil, söz varlığı, yaratıcılık, yaratıcı yazma, salkım tekniği.

ABSTRACT

INVESTIGATING THE VOCABULARY OF MIDDLE SCHOOL 5TH AND 8TH GRADE STUDENTS IN CREATIVE WRITING ACTIVITIES

In this research, vocabulary in written products of middle school 5th and 8th grade students was examined. A mixed method consisting of quantitative and qualitative research methods was used in the collection, analysis and interpretation of research data. Explanatory sequential design, one of the mixed method designs, was applied. The application part of the research was carried out with a total of 150 students, 75 of which were in the 5th grade and 75 in the 8th grade, from three middle schools in the Esenler district of Istanbul in the 2022-2023 academic year. The cluster technique, which is one of the creative writing techniques, was used in the research. Quantitative data were analyzed by T test and U test method. In the qualitative aspect of the research, the "Semi-Structured Student Interview Form" was applied to 10 students with the lowest and highest vocabulary in the marginal group determined according to the quantitative data, and the data were analyzed by qualitative content analysis method.

The general conclusion to be drawn from this research is that there is no expected level of differentiation between the vocabulary in the written products of the 5th grade students at the beginning level of middle school and the 8th grade students at the final grade. It has been observed that students of both levels frequently repeat themselves and have difficulties in expressing their feelings and thoughts with different words that fall within the same meaning field. According to gender, female students compared to male students; as the grade level increases, it has been determined that the older students of the same gender have more vocabulary. In the qualitative part of the study, it is seen that the students like and care about the Turkish lesson. According to quantitative data, students who have less vocabulary; it is seen that they have difficulty in writing, they do not like to share what they have written with others and they do not have a regular reading habit. According to the quantitative data, the students in the group with high vocabulary use the dictionary frequently; as age and grade level increase, the frequency of dictionary use decreases, while the frequency of online dictionary use increases. In this study, it is aimed to examine and determine the vocabulary of the students studying at the secondary school level in the 5th grade, which is the beginning level, and the 8th grade, which is the finishing level, through creative writing techniques, with a holistic approach, according to its structure, meaning and type. As a result of the data obtained, it is aimed to make suggestions to enrich the activities to be done in Turkish lesson teaching in order to improve the vocabulary.

Keywords: Language, vocabulary, creativity, creative writing, clustering technique.

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. Problem Durumu

İnsanlar, geçmişten günümüze birbirleriyle ve diğer toplumlarla iletişim haline olmuşlardır. Dolayısıyla iletişimin en temel kavramı dildir. İnsanların sadece iletişim kurmak için değil aynı zamanda sosyal bir varlık olarak yaşaması için de hayatın birçok alanında dile ihtiyacı vardır. Ergin'e (1999) göre "dil, insanların anlaşmasını sağlayan doğal bir araç, milletlerin ortak ürünü olan ve sosyalleşmeyi sağlayan ve gelişen canlı bir varlıktır" (s. 3).

Yavuz'a (2010) göre dört boyutlu dili kullanma yeteneğinin en çok kullanılanı dinleme becerisidir. Bunu sırasıyla konuşma, okuma ve yazma takip etmektedir. Türkçe öğretiminin temel amacı, öğrencilerin hayatlarının tamamını şekillendirecek olan bu dört temel dil becerisini etkin şekilde kullanmalarını sağlamaktır. Temel dil becerileri, birbirine bağlı ve birbirini tamamlayıcı becerilerdir. Bir beceri alanındaki gelişme diğer beceri alanlarındaki gelişmeyi etkilediği için kişinin etkin iletişim kurma yeteneği bu becerilerin birbiriyle olan ilişkisine ve gelişimine bağlıdır. Temel dil becerilerinin son halkası olan yazma becerisinin gelişmesinin ön koşulu, diğer üç dil becerisini etkin kullanmaktır. Emiroğlu ve Pınar'ın (2013) araştırmasına göre "kelime dağarcığı gelişmiş bir öğrenci, kendini ifade etmede daha başarılı olacaktır. Bu başarı, dinlemeyle ilişkilidir. Alıcı beceriler içinde yer alan dinleme, kelime öğrenimi bakımından önemlidir. Öğrenci, kelime dağarcığına eklediği ve yazılı anlatımlarında kullandığı kelimeleri, büyük oranda dinlemeyle kazanmıştır" (s. 778). Konuşma, öğrencilerde mantıklı düşünme ve düzgün anlatım yolları kazandırarak yazmanın gelişimini desteklediği için konuşma ile yazma arasında, dilin verici becerileri olmaları bakımından önemli bir bağ vardır, ikisinde de zihin önce düşünür sonra düşündüklerini anlamlı ve mantıklı bir şekilde ifade eder (Temizyürek, 2011). Yalçın (2002) konuşma ve yazmanın anlatma becerisi olduğu için planlama ve sunum aşamalarında kullanılan yöntem ve tekniklerin birbiriyle benzediğini savunur. Okuma ve yazma becerisi arasında sıkı bir ilişki vardır, yazmaya başlamadan önce yazılacak metnin türüne uygun okuma çözümlemeleri yapılması ve o türün güzel örnek metinlerinin incelenmesi öğrencilerde yazma becerisini olumlu yönde etkiler (Arıcı ve Taşkın, 2019). İyi yazmanın yolu aynı zamanda iyi bir okuyucu olmaktan geçmektedir. "Ne kadar çok okursanız, yazmayı öğrenmek o kadar kolay olur. Okumanın alternatifi yok: Deneme okumadıysanız, makale yazamazsınız" (Rawlins, 1987, s. 4).

Yapılan araştırmalar, yazma becerisinin diğerk temel beceri alanlarına göre en son ve en zor kazanılan beceri olduğunu göstermektedir. Bu durumun başlıca nedeni yazma becerisinin öğretici kaynaklı olmasıdır. Öğretici beklentisinin net olmaması yahut yüksek olması bu beceriyi zorlaştırmaktadır. Diğerk yandan öğreticinin yazma becerisinin nasıl kazandırılacağına ilişkin bilgi eksiklikleri de bu zorluğu artırmaktadır. Ayrıca öğrencinin isteksizliği, yazarak kendini ifade etmekten çekinmesi, yazmayı zor bir etkinlik ve zaman kaybı olarak algılaması da yine yazma becerisinin geliştirilmesini güçleştirmektedir. Karatay’a (2011) göre yazma becerisinin geliştirilmesi için öncelikle öğrencilerin yazma becerisinin herkeste var olan ve yapılan çalışmalarla geliştirilebilen bir yetenek olduğuna ikna edilmesi gerekmektedir.

Yazma becerisini geliştirmede yaşanan zorlukların nedeni yazmanın doğasından kaynaklanan sorunların yanı sıra öğrenme-öğretme süreçlerinde gerçekte yazma uygulamalarıdır (Maltepe, 2006). Öğrencilerin yazmaktan zevk alması sağlanırsa yazma uygulamaları kolaylaşır. Gerek bireysel alanda gerekse günlük yaşamda ihtiyaç duyulan yazma becerisi; duygu, düşünce ve isteklerin dile getirilmesinde konuşma becerisinin yanı sıra önemli bir paylaşım aracıdır. Günlük hayatta anlama, anlatma, anlaşma, iletişim kurma gibi birçok önemli işleve sahip olan yazma becerisinin kazandırılması ve bir uğraşı alanı olarak öğrencilerin yazmaya ilgilerinin artması için gerekli eğitimin verilmesi önemlidir.

Yazma bir süreç işidir, düşünceyle birlikte gelişip ilerlediğı için hemen kazanılması kolay değıldir. Yazma becerisinin gelişmesinde öğrencilerin yazmaya karşı oluşturdukları olumsuz algıların önüne geçmek, uyarıcı malzemelerle yazma etkinliğini zenginleştirmek, öğrencilerin ilgi duydukları konularda yazmalarını sağlamak önemlidir. Bu çalışmaların özgün, yaratıcı, öğrencilerin kendi duygu ve düşün dünyasını yansıtacak nitelikte olması onlarda yazmaya karşı olumsuz önyargıları ortadan kaldırarak onları yazmaya istekli hale getirir (Ataman, 2008).

Sonuç olarak; bütünsellik ilkesi bağlamında dil becerilerinin birbirini desteklediğı, etkin planlama yapılmış, sürece yayılan yazma etkinlikleri sayesinde öğrencilerde yazma becerisi geliştirilebilir. Öğrencinin zihnindeki yazmaya karşı olumsuz tutumun önüne geçen olumlu öğretmen yönlendirmeleri ile her öğrenci belli bir yazma seviyesine ulaşabilir. 2005 yılından itibaren ülkemizde uygulanmakta olan yapılandırıcı eğitim anlayışında öğrencilerin önceki bildiklerini yeni bilgilerle birleştirerek kendi anlamını inşa etmesi, bilgi ve beceriyi sadece kazanması değıl aynı zamanda bilgiyi yapılandırarak yeni bilgiler üretmesi, bilgiye ulaşacak yeni yollar keşfetmesi ve öğrendiklerini düşünmesi amaçlanmaktadır. Öğrencilerin dili etkin

kullanarak duygu, düşünce ve hayallerini zenginleştirerek yazılı anlatım becerilerinin desteklenmesi gerekmektedir. Yazma etkinliklerinin yaratıcı düşünmeyi destekleyen etkinliklerle birleştirilmesi sonucu da karşımıza yaratıcı yazma çıkmaktadır. Yaratıcı yazma; öğrencilerde yaratıcı düşünme, yansıtıcı düşünme, gözlem yapma, hayal kurma, eleştirel bakış açısı, sorgulama gibi becerileri geliştiren, öğrencinin yazma sürecinin her aşamasında etkin olduğu bir yöntemdir. Öğrenciler, yaratıcı yazma etkinlikleriyle duygu ve düşüncelerini ifade ederken sahip oldukları kelime dağarcığından yararlandığı için eğitim öğretim sürecinde öğrencilerin yeterli bir söz varlığına sahip olması gerekmektedir. Öğrencilerin kendilerini yazılı olarak ifade etme başarısının kaynağı, zengin bir kelime hazinesine sahip olmaları ile ilgilidir. Bu nedenle yazma süreci sonunda ortaya çıkan ürünler, öğrencilerin sahip olduğu söz varlığının yansımasıdır. Söz varlığı araştırmaları, bir dilin belli dönemlerine veya yazılı ürünlerine ait durumu tespit etme imkanı sunar, bu tespitler literatüre ve sonraki çalışmalara katkı sağlayabilir. Öğrencilerin yazma sürecinin her aşamasında aktif olduğu bu araştırmada, ortaokul başlangıç ve bitiş düzeyinde kelime hazinesinin durumu hakkında bilgi edinmek için ortaokul 5. ve 8. sınıf öğrencilerinin yaratıcı yazma etkinliklerindeki söz varlığı tespit etmek amaçlanmıştır.

1.2. Amaç ve Önem

Ortaokul düzeyinde öğrenim gören öğrencilerin, başlangıç düzeyi olan 5. sınıf ve bitiş düzeyi olan 8. sınıfta yaratıcı yazma teknikleri aracılığıyla süreç içerisindeki söz varlığı tespitini yapmak, elde edilen veriler sonucunda söz varlığını geliştirmek için Türkçe dersi öğretiminde yapılacak olan etkinlikleri zenginleştirmeye yönelik önerilerde bulunmak amaçlanmıştır. Öğrencilerin yazılı ürünlerindeki söz varlığının tespiti yapılırken kendilerini rahat şekilde yansıtma, herhangi bir kısıtlama olmadan duygu ve düşüncelerini açıkça ifade etmeleri için yaratıcı yazma tekniklerinden biri olan salkım tekniği tercih edilmiştir.

Türkçe dersi öğretim programının özel amaçlarından biri de: “Okuduğu, dinlediği/izlediğinden hareketle, söz varlığını zenginleştirerek dil zevki ve bilincine ulaşmalarının; duygu, düşünce ve hayal dünyalarını geliştirmelerinin sağlanması” dır (MEB, 2019, s 8). Programda ortaokul 5. ve 8. sınıf öğrencilerinin söz varlığı kazanımı okuma becerisi alanında; bağlamdan yararlanarak bilmediği sözcüklerin anlamını tahmin etme, tahmin ettikleri sözcüklerin anlamını öğrenmek için görseller, sözlük vb. araçlardan yararlanma, öğrencinin öğrendiği yeni sözcüklerden bir sözlük oluşturma şeklinde teşvik edilmektedir. Türkçe dersi öğretim programında var olan söz varlığını zenginleştirmeye dönük kazanımların daha çok okuma öğrenme alanında yer aldığı görülmektedir. Bu araştırma sonucunda elde edilen veriler sonucunda; yazma beceri alanında yer alan

kazanımların, öğrencilerin söz varlığını geliştirmeye yönelik etkisi değerlendirilip, birbirinden farklı ve çeşitli kazanımlar yazma becerisi ile ilişkilendirilebilir. Bu araştırmanın; dinleme alanında yer alan öğrencilerin sözcüklerin anlamına yönelik tahminlerini sözlükten karşılaştırması ve okuma alanında yer alan yeni öğrendiği sözcüklerden bir sözlük oluşturması gibi kazanımların dışında yazma alanında da sözlüklerden yararlanmaya yönelik kazanım ifadelerine yer verilmesine katkıda bulunacağı düşünülmektedir. Araştırma sonuçlarına göre; söz varlığı düzeyinin yüksek olmasında; Türkçe dersini önemsemenin, kitap okuma alışkanlığına sahip olmanın, yazdıklarını başkalarıyla paylaşmanın, baskılı veya çevrimiçi sözlük kullanmanın etkisi olduğu düşünüldüğünde söz varlığı öğretiminde dikkat edilecek hususlar, uygulanacak yöntem, kullanılacak materyal ve uygulama örneklerine Türkçe dersi öğretim programında yer verilmesi önem taşımaktadır. Araştırma sonucunda 5. ve 8. sınıf öğrencilerin yazılı ürünlerinde tespit edilen söz varlığı unsurlarının, MEB tarafından sınıf düzeylerine göre hedeflenen söz varlığı belirlenmesinde ve öğrencilerin hedeflenen bu söz varlığına erişmeleri için söz varlığını zenginleştirme sürecinde, her öğrenme alanında etkin ve devamlılık gösteren kazanımların geliştirilmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.3. Problem Cümlesi / Alt Problem Cümleleri

“Ortaokul 5. ve 8. sınıf öğrencilerinin yazılı ürünlerinde söz varlığı ne düzeydedir?” Sorusu araştırmanın problem cümlesini oluşturmaktadır. Söz konusu genel amaç çerçevesinde aşağıdaki sorulara yanıt aranacaktır:

- a) Ortaokul 5. ve 8. sınıf öğrencilerinin yazılı ürünlerinde yapısına göre hangi sözcükler tercih edilmiştir?
- b) Ortaokul 5. ve 8. sınıf öğrencilerinin yazılı ürünlerinde anlamına göre hangi sözcükler tercih edilmiştir?
- c) Ortaokul 5. ve 8. sınıf öğrencilerinin yazılı ürünlerinde türüne göre hangi sözcükler tercih edilmiştir?
- d) Yapısına göre söz varlığı kullanımı sınıf düzeylerine göre farklılık göstermekte midir?
- e) Anlamına göre söz varlığı kullanımı sınıf düzeylerine göre farklılık göstermekte midir?
- f) Türüne göre söz varlığı kullanımı sınıf düzeylerine göre farklılık göstermekte midir?

- g) Yapısına göre söz varlığı kullanımı cinsiyetlerine göre farklılık göstermekte midir?
- h) Anlamına göre söz varlığı kullanımı cinsiyetlerine göre farklılık göstermekte midir?
- i) Türüne göre söz varlığı kullanımı cinsiyetlerine göre farklılık göstermekte midir?
- j) Söz varlığının normal düzeyden düşük ve normal düzeyden yüksek olmasının sebepleri nelerdir?

1.4. Sınırlılıklar

1. Bu araştırma İstanbul ili Esenler ilçesindeki Birlik, Fatih ve Kazım Karabekir mahallelerinde yer alan üç ortaokuldan elde edilen verilerle sınırlıdır. Araştırmanın objektif olabilmesi için farklı sosyo-ekonomik seviyede bulunan, farklı başarı düzeyleri olan, biri imam hatip ortaokulu, ikisi düz ortaokul olmak üzere farklı okullar seçilmiştir. Özel okullar ve yabancı uyruklu öğrenciler araştırmanın evrenine dahil edilmemiştir.
2. Araştırma, örnekleme belirtilen okullarda öğrenim görmekte olan 5. ve 8. sınıfta okuyan öğrencilerden elde edilen verilerle sınırlıdır.
3. Araştırma, örnekleme belirtilen öğrencilerin yazılı ürünlerindeki söz varlığının tespiti ile sınırlıdır.
4. Araştırmanın nicel boyutu araştırmaya katılan 5. ve 8. sınıfta öğrenim gören 150 öğrenci ile sınırlıdır.
5. Araştırmanın nitel boyutu araştırmaya katılan 5. ve 8. sınıfta öğrenim gören 10 öğrenci ile sınırlıdır.
6. Bu araştırma 2022-2023 Eğitim Öğretim Yılı'nın II. Döneminde gerçekleştirilmiştir.

1.5. Varsayımlar (Opsiyonel)

Bu araştırma temel olarak aşağıda sunulan varsayımlardan hareketle gerçekleştirilmiştir:

1. Katılımcılar araştırmaya gönüllü olarak katılmışlardır. Araştırmanın nitel kısmında yer alan sorulara içtenlikle ve doğru bir şekilde cevap vermişlerdir.
2. Araştırmaya katkısı bulunanların evreni temsil edeceği varsayılmaktadır. Çünkü örnekleme alınan okullar İstanbul ili Esenler ilçesindeki ortaokullardan rastgele seçilmiştir.

3. Seçilen nitel ve nicel araştırma yöntemleri Ortaokul 5. ve 8. sınıf öğrencilerinin yazılı ürünlerindeki söz varlığını tespit edecek niteliktedir.
4. Araştırmada kullanılan ölçme araçları, ölçtükleri özellikler bakımından geçerli ve güvenilirlerdir.

1.6. Tanımlar

Dil: Kavcar vd. (2012) dili “insanlar arasında anlaşmayı sağlayan herhangi bir araç değil doğal bir araçtır” diye tanımlamıştır. Güzel vd. (2008) de “bireylerin erken yaşlardan itibaren özel bir çaba harcamadan edindiği, yazılı veya sözlü biçimiyle hemen hemen her insanın herhangi bir biçimde sürekli kullandığı doğal bir iletişim aracıdır” diyerek yine dili doğal bir iletişim aracı olarak tanımlamıştır. Dili seslerden örülmüş bir sistem olarak tanımlayanlardan Ergin’e (1999) göre “Dil, insanlar arasında anlaşmayı sağlayan tabii bir vasıta, kendisine mahsus kanunları olan ve ancak bu kanunlar çerçevesinde gelişen canlı bir varlık, temeli bilinmeyen zamanlarda atılmış bir gizli antlaşmalar sistemi, seslerden örülmüş içtimai bir müessesedir” (s. 3). Banguoğlu’na (2011) göre “dil, insanların meramlarını anlatmak için kullandıkları sesli işaretler sistemidir” (s. 9). Özkan vd. (2013)’e göre ise “dil, insanların isteklerini anlatmak, aralarındaki anlaşmayı sağlamak için kullandıkları, seslerden örülmüş bir sistemdir” (s. 3). Kutadgu Bilig’de aklın süsü olarak tanımlanan dil (Elmalı, 2014), Güneş’e (2009) göre “düşünme ve konuşma süreçleri arasındaki ilgiler bütünü, bir iletişim aracı, gizli bir antlaşmalar sistemi, canlı bir varlık, toplumsal/milli bir gerçeklik ve kültür taşıyıcısı olan bir sistem”, Gencan’a (1975) göre “duygu, düşünce ve dileklerimizizi anlatmaya yarayan bir imler dizgesi” , Günay’a göre (2004) “dil, toplumda kullanılan bir iletişim ögesidir hatta vazgeçilemeyen temel ögedir ve konuşulduğu toplumca kabul edilmiş bir kurallar bütünüdür” (s. 11).

Bütün bu tanımlardan yola çıkılarak dil; insanlar arasında duygu, düşünce, bilgi, fikir, deneyim vb. aktarımların sağlandığı, insana özgü, canlı bir iletişim ve antlaşmalar sistemi ve kurallar bütünüdür denebilir.

Söz Varlığı: Söz varlığını kelime hazinesi olarak adlandıran, bir dildeki kelimelerin toplamı olarak ifade Korkmaz’a (1992) göre “bir dilin bütün kelimeleri; bir kişinin veya bir topluluğun söz dağarcığında yer alan kelimeler toplamıdır” (s. 100). Özkan vd. (2013) yine benzer şekilde “bir dildeki var olan bütün kelimeler o dilin kelime hazinesini meydana getirir” (s. 450) demişlerdir. Söz varlığının bir dilin kendi öğelerinden oluşabilmesinin yanı sıra kimi zaman da yabancı öğelerin de girdiğini söyleyen Aksan’a (2006) göre “temel

sözvarlığı insanın organlarından ve vücut bölümlerinden başlayarak yiyecek-içeceklerine, en sık kullandıkları araç-gereçlere, doğayla, tarımla ilgili konu ve olaylara, en sık gereksinime duydukları eylem(fiil)lere ve sayı sistemine kadar uzanan bir kavramlar bütünüdür” (s. 24).

Bu tanımlardan yola çıkılarak söz varlığı, o dile yabancı dillerden giren ve yerleşen sözcükler dahil bir dildeki bütün kelime ve kavramlar bütünü, bir topluluğun kelime dağarcığındaki sözler toplamıdır denilebilir.

Yaratıcılık: Senemoğlu’na (2003) göre “ilk akla gelen tanımıyla yaratıcılık farklı biçimlerde, fikirleri akıcı bir şekilde sıralayarak, özgün olarak, değişen koşullara uyum sağlayarak alışılmıştan farklı bir şekilde düşünmeyi ifade etmektedir” (s. 235). Harris (1998) yaratıcılığı “yeni bir şeyler icat etme ve hayal etme; var olan fikirleri yeniden uygulama veya yeni fikirlerle birleştirme, değiştirme, oluşturma yeteneği” olarak tanımlamaktadır. Literatürde yaratıcılığın farklı disiplinlerce farklı yönleri ile ele alınmasından kaynaklanan tanımları mevcuttur. Gomez (2007) göre ise “yaratıcılık; eğitimde ‘yenilik, sentez yapma, öğrenme ve öğretme sürecinde bağlantı kurulması’, iş dünyasında ‘girişimcilik’, matematikte ‘problem çözme’, müzikte ‘performans yada kompozisyon’ dur.

Yaratıcılık; yeni bir şeyler üretme ya da var olanı yeni ve farklı şekilde yorumlama, değiştirme, alışılmışın dışında özgün düşünmedir denebilir.

Yaratıcı Yazma: Aşlıoğlu’nun (1993) süreç vurgusu yaparak yaratıcı yazmayı “her öğrenciye uygun, bireysel ve işbirliğine dayalı, farklı ve zevkli yazma etkinliklerinin uygulandığı, oluşturulan metinlerin paylaşımına da önem verilen ve ürünün yanında sürecin de tümel olarak değerlendirildiği; tüm yazma süreçlerinde yaratıcılığın desteklendiği süreç merkezli bir yazma yaklaşımı” olarak tanımlar. Oral (2003) yaratıcı yazmanın özgürlükçü yönünü ön plana çıkararak “bireyin herhangi bir konuda hislerini ve fikirlerini serbestçe yazıya dökmesidir” der. Güleriyüz (2002) ise kurgudan yola çıkarak ortaya konan ürüne dikkat çekmiş ve yaratıcı yazmayı “var olan bilgileri, kavramaları, olayları, bellekteki sesleri, görüntüleri, hayalleri yeniden kurgulayarak, birbiriyle ilişkilendirerek ortaya yeni bir beste, şiir, öykü, deneme ya da roman koyma etkinliği” olarak tanımlamıştır.

Bu tanımlardan hareketle yaratıcı yazma; her öğrenciye uygun, öğrencilerin duygu, düşünce, istek ve hayallerini yeniden yorumlayarak ve birbiriyle ilgi kurarak serbest bir şekilde yazıya döktüğü, süreç temelli bir etkinliktir denebilir.

Salkım Tekniği (Clustering):

Dawson ve Essid'e (2010) göre kümeleme “öğrencilerin bazı uyarılar etrafında birçok fikri keşfetmelerine izin veren bir ön yazma türüdür” (s. 1). Hernowo (2004) “kümeleme tekniği, aynı algılama ile mesajı iletebilen ve konuşulan dil gibi dışa vurabilen bir tekniktir” derken (s. 195), Cooper ve Axelrod'a (1985) göre kümeleme “gerçeklik ve fikirler arasındaki akla gelebilecek ilişkileri ortaya çıkaran bir buluş faaliyetidir” (s. 461). Braine ve May'e (1996) göre “ana kavramın dallara ayrıldığı , bütünün ve parçalarının görsel olarak sunulduğu etkili bir yöntemdir” (s. 21) As Langan'a (2001) göre “diyagram oluşturma veya haritalama olarak da bilinen kümeleme, insanların görsel düşünmesi için malzemesi kağıt olan bir tekniktir” (s. 22). Dietsch (2003) “yaratıcı düşünmeye, yeni çağrışımlara sansürsüzce izin veren, beyin fırtınasının yazı ile birleştiği görsel bir haritadır” diye tanımlar (s. 26). “ Beynin sağ yarım küresinin işlevi olarak bilinen ve sürekli olmayan bir beyin fırtınası yöntemi” (Anılan, 2005, s. 57). Kelime ağı yöntemi, bireyin kendi kendine yaratmasına olanak tanıyan ve kendi içinde sürekli devam eden yaratıcı bir süreci ifade eder (Perrin,1990).

Kelime ağı, kümeleme tekniği de denilen salkım tekniği; yaratıcı düşünmeyi destekleyen, zihinsel çağrışımları görselleştiren, anahtar kavramın dallanarak merkezden dışa doğru zenginleştiği bir tekniktir diyebiliriz.

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE / KAVRAMSAL ÇERÇEVE / İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde; dil, söz varlığı, yaratıcılık, yaratıcı yazma ve salkım tekniği kavramlarına değinilmiştir. Araştırmaya ışık tutması için söz varlığı, yaratıcı yazma ve salkım tekniğiyle (Clustering) ilgili alanyazında saptanan belli başlı çalışmalar incelenmiş ve özetlemiştir. Böylelikle hem alanyazındaki boşluğu ortaya koymak hem araştırmanın alanyazındaki yerini belirginleştirmek amaçlanmıştır.

2.1. Dil

Dil, içinde o dili yaratan ulusun kültürünü yaşatan canlı bir varlıktır. Türk Dil Kurumunun çevrimiçi sözlüğünde dil, “insanların düşündüklerini ve duyduklarını bildirmek için kelimelerle veya işaretlerle yaptıkları anlaşma” şeklinde açıklanmıştır (TDK, 2023). Tarihi, sosyal, kültürel, edebi ve felsefi açıdan değerlendirip yapılan tüm dil tanımlarının ortak bir noktası vardır bu da dilin, o dili konuşanların arasındaki anlaşmayı sağlamak üzere kelime, şekil ve seslerden örülmüş sistemli bir işaretler birliği olmasıdır (Beyreli vd., 2005). Dili kullanmadan elle, başla, kaşla, gözle yaptığımız çeşitli işaretler, jest ve mimiklerle de duygu ve düşüncelerimizi aktarabiliriz fakat en mükemmel iletişim aracımız dildir. Dil, genellikle insanlar arasındaki anlaşmayı sağlayan sistemli bir araç olarak tanımlanmıştır. Anlaşma kavramı teknolojinin gelişmesiyle birlikte iletişim haline dönüşmüş ve dil bir iletişim aracı olarak tanımlanmıştır. Ercilasun’a (2000) göre bu tanım dili bir cep telefonu gibi düşünen, dilin sosyal ve kültürel boyutunu ihmal eden eksik bir tanımdır diyerek dili, “insan dili binlerce yılın tecrübe ve birikimini taşıyan çok özel bir vasıta” (s. 3) şeklinde tanımlar.

Bir dildeki sözcüklerin sayısı o dilin söz hazinesidir, sözcük sayısının fazla olması o dilin zengin olduğunun belirleyen göstergelerden biridir. Çiftçi’ye (1998) göre “kelime serveti (vocabularie) bir dilin zenginliğini belirlemede tek etken değildir, fakat en önemli etkidir” (s. 70). Bir dili zengin ya da yoksul olarak nitelemek için gereken ölçütler Aksan’a (2005) göre “sözcük sayısı, doğadaki nesneleri, evreni, insan davranışlarını ayrı ayrı adlandırması, soyut kavramları yeterince karşılaması, aynı kavram alanındaki sözcüklerin farklı anlatım yollarına sahip olması, ne ölçüde kendi sözcüklerinden oluştuğudur” (s. 13).

İletişimin toplumu birbirine bağlayan harç görevi gördüğünü ve hayatın her alanında önemli bir yere sahip olduğunu söyleyen Aşkun'a (1990) göre "insanların en basit ihtiyaçlarının karşılanmasından en karmaşık bilimsel işlemlerin gerçekleşmesine kadar her oluşum iletişimin varlığına ve doğruluğuna bağlıdır, bu anlamda bilinen bir anlatımla iletişim, insan ilişkilerinin ve toplumsal yapının «harcı» gözüyle bakmak gerekir" (s. 2). İnsanlar arasındaki iletişimi sağlayan, insanı diğer canlılardan ayıran, duygu, düşünce ve istekleri anlatmaya yarayan sesli ve yazılı işaretlerin tamamı dili oluşturur. Dil, o dili konuşanların meydana getirdiği ulustan ayrı düşünülemez. Ulusu bir araya getiren en temel unsurdur. Birey, dış dünyayı algılamaya başladığından itibaren dil sayesinde diğer toplumlardan farklı olduğunu, kendi içinde yaşadığı toplumun bir parçası olduğunun ayırımına varır. Ercilasun (2000) "toplumun yüzyıllara ve hatta tarihin bilinmeyen dönemlerine uzanan geçmişinin bütün tecrübe ve birikimlerini taşıyan özelliğiyle, bir yandan sonradan öğrenmeyle değil tabii edinme yoluyla öğrenilmesi özelliğiyle dil, toplumun en belirleyici unsuru olmaktadır" (s. 4) diyerek dilin toplum için en önemli öge olduğunu vurgulamaktadır.

Yapısalcılığın savunucusu Fransız dilbilimci Saussure dilin (la langue) toplumsal, sözün (parole) ise bireysel olduğunu savunur. Dilin o dili konuşan bireyin etkinliği olmadığı, kişinin tek başına dili yaratamayacağı görüşünden hareketle dili, bireyin edilgen bir şekilde hafızasına aktardığı bir ürün olarak değerlendirilmektedir. Toplumsal bir olgu, kendi başına bir bütün olan dil, bir sözleşme bir uzlaşmadır. Elmalı (2014) Kutadgu Bilig'de "aklın süsü dil" denilerek, dilin akıl yani düşüncenin ürünü, "dilün süsü söz" denilerek sözün de dilin bir ürünü olduğuna dikkat çekerek burada dilbilimsel bağlamda akla gelen ilk şeyin yine Saussure'ün dil ve söz ayrımı olduğunu söylemiştir. Saussure'e (1976) göre "Dil, varlığını yalnızca toplumun üyeleri arasında bir tür sözleşmeye borçludur. Öte yandan işleyişini bilebilmek için bireyin dili öğrenmesi gerekir" (s. 35).

Dilin gelişmesi toplumda meydana gelen kültür ve düşünce alanındaki gelişmelere bağlıdır. Toplumsal alandaki her şey dilde anlatım ve ifade olarak karşılık bulur, bu durum dili dinamik kılmaktadır. Atatürk devrimleri ile birlikte cumhuriyet sonrası ülkemizde; eğitim, yazı, kılık kıyafet vb. alanlardaki toplumsal değişimler dile yansımıştır. Mülâhazat hanesi, zemheri zürefası, evvel emirde, hakk-ı sükut (Aksan, 2005) gibi söylemler yavaş yavaş unutulurken; dışa açılmak, özelleştirmek, hayali ihracat, toplu konut, vergi iadesi, hazır kahve vb daha nice söz öbekleri dilimize girerek toplumsal yapının değişiminin dile etkisini yansıtmaktadır (İmer, 1990).

Bir ulusun ruhunun dili, dilinin de ruhu olduğunu savunan dilbilimci Humboldt, dilin bir milletin dış görünüşü olduğunu ve o milletin kültürünü, dünya görüşünü anlamının yolunun dilinden geçtiğini savunur (Akarsu, 1984). Yazoğlu (2005) dille kültür arasında sıkı bir ilişki olduğunu, dilin kültürü hem kurduğunu hem geliştirdiğini, ortak dili konuşan bir topluluğun üyesi olan insanın aynı zamanda bir kültürün de üyesi olduğunu söyler. Dil ile kültür birbirine özce bağlıdır, dildeki en küçük konuşma bile bir kültür edimidir, kültürün damgasını taşımayan hiçbir sözcüğe dilde rastlamak mümkün değildir (Uygur, 1996). Türkçe öğretiminin ilk temsilcisi Kaşgarlı Mahmut, Araplara Türkçe öğretmek amacıyla yazdığı eserinde dili çok iyi bilmekle beraber kültüre de hakim olduğunu yansıtmıştır, Divanü Lûgat-İt-Türk'te (Akt., Atalay, 1985) sözcüklerin anlamını açıklarken kelimenin içinde yer aldığı kültür kalıbını da vermiştir: “arka: Sıkıntılı anlarda yardım eden kişi. Şu savda dahi gelmiştir: ‘arkasız er çeriğ sayumas’ = yiğit, yardımcısı olmadıkça asker yenemez” (s. 4). Dilin kültürün bir taşıyıcısı olmasının sadece dilbilgisi kurallarını öğrenmekle olmayacağını ifade eden ve kültürü ‘benlik’, ‘kimlik’ ve ‘kişilik’ kavramları ile bağdaştıran Tural’a (1992) göre “dil bir kültür taşıyıcısı olduğu zaman edebiyatın sahasına girer; dil bilgisi öğretmekle kültürlenme olmaz olamaz” demiştir (s. 44). Dil öğretiminin kültürden ayrı düşünülemeyeceğini ancak kültürel derinliğe de sahip olması gerektiğini söyleyen Yalçın’a (1993) göre bir dilin öğretiminde o dilin kültürel derinliğinin de birlikte öğretilmesi gerekmektedir, dili kültürden ayrı öğretilim diyen görüşlere artık itibar edilmemelidir.

2.2. Söz Varlığı

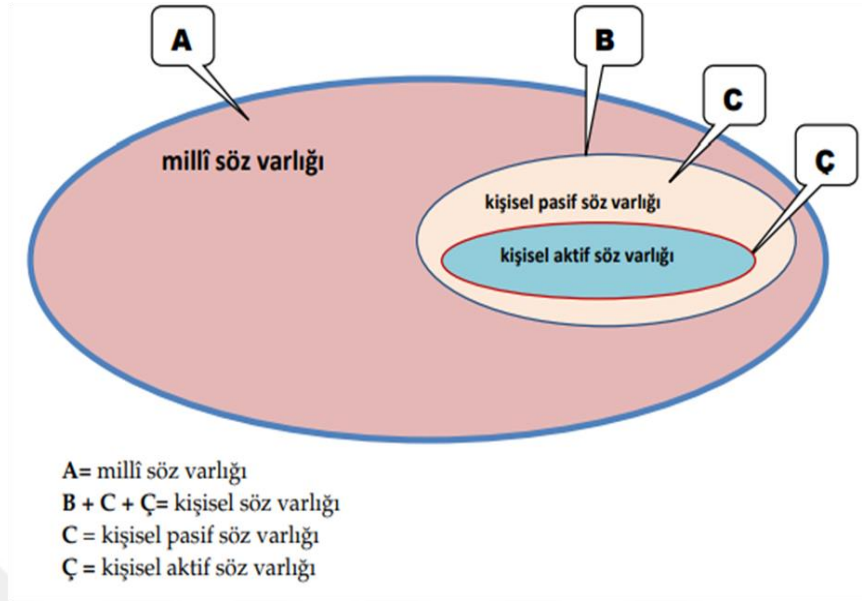
Söz varlığı, bir dildeki sözlerin tamamı şeklinde tanımlanmıştır. “Söz varlığı ile yalnızca yalın kelimeleri değil, yabancı Türkçe ayrımı yapmadan dildeki kelime grupları diye adlandırdığımız tamlamaları, birleşik isimleri, deyimleri hatta atasözlerini de içine alarak söz varlığı terimini öyle tanımlamalıyız” (Zülfikar, 2021, s. 4). Söz varlığının dilin sahip olduğu tüm sözcükler olduğunu dile getiren Göğüş (1978) “Bir kişinin kazandığı sözcüklerin hepsine sözcük dağarcığı denir” diye tanımlamıştır (s. 360). Beyreli vd. (2005) “dillerin sahip olduğu sözcüklerin tümüne söz varlığı diyoruz” diyerek yine sözcüklerin tamamı vurgusu yapmışlardır (s. 138) Çiftçi (1998) ise söz varlığını “bir milletin bütün ‘var’ları, herhangi bir şekilde, kelimeler vasıtasıyla dilde mevcut bulunduğundan kelime serveti, yani sözlük, o dilin evrenini oluşturur ” diye tanımlar (s. 70).

Söz varlığı; bir dilin yapısı, kuralları, sistemi ve onu konuşan toplumun kültürü hakkında önemli ipuçları verir. Sesler sözcükleri, sözcükler söz öbekleri ve cümleleri, cümleler ise metinleri oluşturur. Dili konuşanlar dilin sistemi ve kuralları dahilinde bu

yapılar sayesinde iletişim kurar. “Söz varlığı tüm bu söz dizimlerini oluşturan ve bu söz dizimleri sonucunda oluşan söz öbeklerinin kullanımlarını kapsayan bütüncül ve geniş bir olgudur” (Sayın ve Doğan, 2023, s.513). Söz varlığını kelime hazinesi diye adlandıranlardan Güney ve Aytan’a (2014) göre “bireyin sahip olduğu kelimelerin tamamı kelime hazinesini meydana getirir” (s. 619). Karakuş (2002) “bir dilde kullanılan kelimelerin hepsine ve ifade gücüne kelime hazinesi/dağarcığı/serveti denir” diye tanımlamaktadır (s.120). Özbay ve Melanlıoğlu’na (2008) göre söz varlığı kavramı “kelime hazinesi, bireyin öğrenme yaşantısı sonucunda bellekte depolanan birikimi ifade etmektedir” (s. 33). Tosunoğlu’na (1999) göre söz varlığı “insanın doğduğu andan itibaren karşılaştığı ve çevresinde hazır bulduğu kelimeler, bu kelimelerin çağrıştırdığı kavramlar, kelimelerin oluşturduğu kalıplaşmış ifadelerdir” (s. 1). Söz varlığı ve kelime hazinesi kavramlarının birbirinden farklı olduğunu; kelime hazinesinin, söz varlığının en zengin unsuru olduğunu belirten Baş (2010); kelimenin biçimsel özelliğinden hareketle kelime hazinesinin, söz varlığına göre daha geometrik bir kavram olduğunu, söz varlığının, bu geometrik şekli açıp şekiller kümesi kurduğunu savunur.

Bir dilin söz varlığının, sözlüklerde madde başı olarak ele alınan kelime ve sözlerden ibaret olmadığını düşünen Demir’e (2016) göre “bir birikim hâlinde dilin bünyesinde nesilden nesle intikal eden ikilemeler, deyimler, atasözleri, farklı yapılardaki birleşik kelimeler, yabancı dillerden alınmış kelimeler/sözler (sözlükte yer alsın almasın) argo, jargon kabul edilen tüm kelimeler ve kalıp sözler o dilin söz varlığı içinde değerlendirilir” (s. 146). Aksan’a (2004) göre temel söz varlığını; insanın organları, onun temel ihtiyaçlarını karşılayan uyumak, yemek içmek gibi kavramlar, akrabalık adları, sayılar ve insanın maddi manevi kültürünü belirten kavramlar oluşturabilir.

Çiftçi (1998) “tanıma, anlama maksadıyla yararlandığımız kelimeler “pasif kelime serveti” mizi oluşturur; duygu, düşünce, hayal, merak ve kabullerimizi aktarmakta kullandığımız kelimeler ise “aktif kelime serveti”mizdir” diyerek önemli olanın öğrencilerin doğru anlama ve anlatma becerilerini geliştirecek aktif kelime servetinin geliştirilmesi olduğunu belirtir (s. 70). Demir (2016) bir dilin söz varlığı (millî söz varlığı) ile o dili konuşan kişinin sahip olduğu söz varlığının (kişisel söz varlığı) birbirinden ayrılması gerektiğini, kişisel söz varlığının beceri alanlarına göre ayrılmasını, her yaşa ve kademeye göre temel söz varlığı listelerinin oluşturulması gerektiğini söyler ve bu durumu görselleştirir.

Şekil 1. Söz Varlığı Şeması (Demir, 2016, s.146)

Millî Eğitim Bakanlığı Türkçe Öğretim Programının (2019) amaçlarından biri de öğrencilerin “okuduğu, dinlediği/izlediğinden hareketle, söz varlığını zenginleştirerek dil zevki ve bilincine ulaşmalarının; duygu, düşünce ve hayal dünyalarını geliştirmelerinin sağlanmasıdır” (s. 10). Öğrencilerde söz varlığı edinimi ailede başlar sosyal çevre ve okulda gelişir. Eğitim- öğretim ortamında öğrenciler için hazırlanan ders kitaplarına, öğrencinin yaşına ve sınıf seviyesine göre her sene eklenen yeni kelimelerle söz varlığı genişler. Öğrencilerde söz varlığını geliştirmek için ders kitapları ve hikaye/roman kitapları tek başına yetersiz kalmaktadır. Sayın ve Doğan (2023) da örgün eğitimle birlikte dersin içeriği ve terminolojisinin, ders kitaplarında karşılaşılan unsurların; öğrencinin yaşı, bedensel ve zihinsel gelişimi açısından farklılık gösterse de ortak bir kavram dünyası oluşturmasında kritik öneme sahip olduğunu ve ders kitaplarının söz varlığının gelişimi açısından yetersiz kaldığını düşünmektedirler.

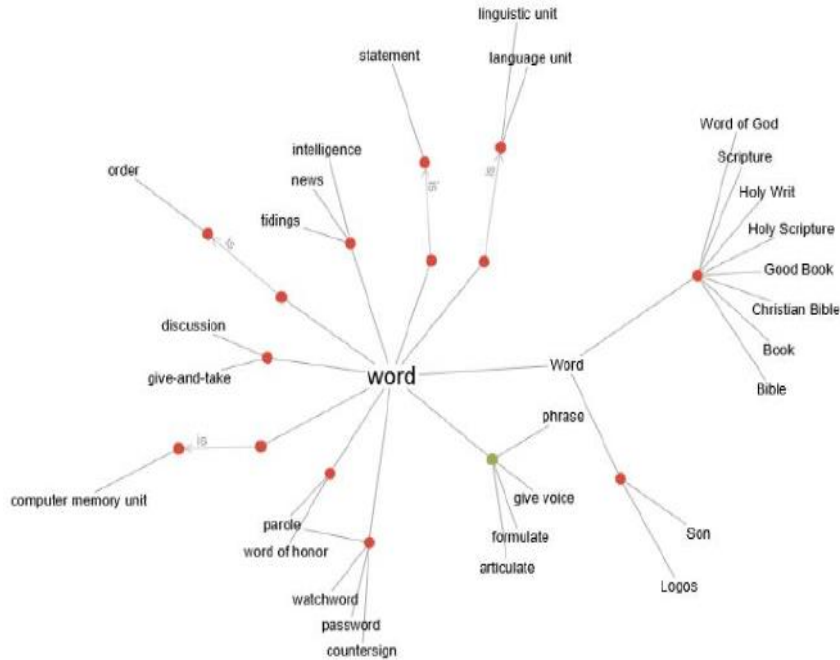
Türkçe derslerinde kelime öğretimi bir sözcüğün anlamına sözlükten bakmanın ötesine geçmeli, zenginleştirilmiş etkinliklerle kullanım alanları ve farklı anlam boyutlarıyla sözcüklerin ele alındığı çalışmaların yapılması gerekmektedir. Soyut kavramlar, mecaz ifadeler, terimler gibi dilin zengin öğeleri ile öğrencilerin söz varlığı zenginleştirilmelidir. Yıldırım’a (2020) göre kelime hazinesinin zenginliği görecelidir, yaş ilerledikçe kelime öğrenimi tercihe bağlıdır, kişi kendi ilgi alan, istek ve ihtiyacı yönünden yeni kelime öğrenir, bu durum kişiden kişiye değişmektedir, kimin ne kadar kelime bilmesi gerektiği konusunda kesin bir veri yoktur. MEB’e (1985) göre “bir insan günlük hayatında ortalama olarak 1000-

3000 kelime kullanarak konuşur” (s. 172). Eğitim seviyesi ile kelime hazinesi arasında paralellik vardır, eğitim seviyesi artan kişinin öğrendiği kelime sayısı da artmaktadır. Yıldırım (2020) kişinin yaşamı boyunca kelime öğrenimini etkileyen faktörleri; sosyoekonomik ve sosyokültürel durum, cinsiyet, aile ve kardeş sayısı, zekâ, ilgi alanları ve zenginleştirilmiş ortam olarak tespit etmiştir. Ülkemizde MEB tarafından yaş ve öğrenim düzeylerine göre insanımızın kaç kelime bilmesi gerektiğine dönük bir hedef bulunmamakla birlikte birçok Avrupa ülkesinde bir insanın kelime dağarcığında kaç kelime bulundurması gerektiği tespit edilip eğitimde hedef olarak uygulanmaktadır. Karakuş (2000) yaptığı çalışmada, tüm yaş gruplarına göre hedeflenen söz varlığını şöyle belirlemiştir: “0-6 Yaş Grubu: 2000-3000 kelime, 7-12 Yaş Grubu: 5000 kelime (Bu yaş grubundaki çocuk standart dildeki kelimelerden 15 tanesinin tarifini yapmalı.), 13-18 Yaş Grubu: 20000 kelime, 19-Artı Yaş Grubu: 35000 kelime” (s. 129). Bu veriler, bu alanda yapılacak çalışmalar ve belirlenecek hedefler için kıymetli ve yol göstericidir.

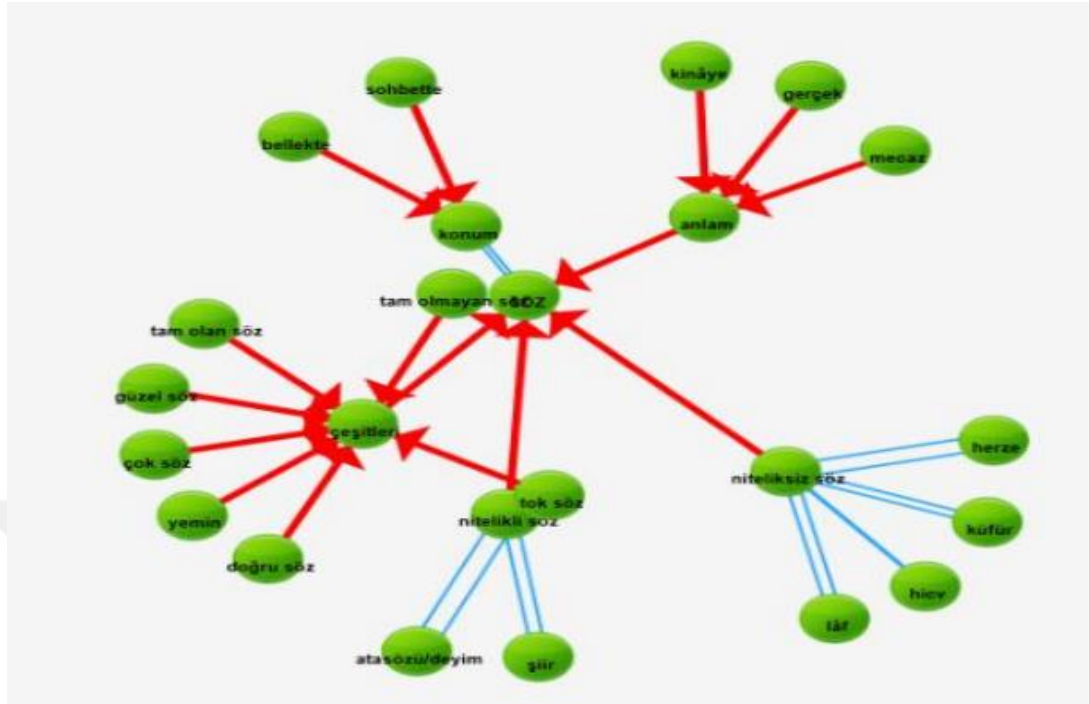
Bir dilin söz varlığı, dilde en eski çağlardan beri var olan köklere yeni ekler eklenmek suretiyle oluşturulan sözcüklerle çoğalır. Bu durum dildeki söz varlığını genişletmek, zenginleştirmek, dilin yaratıcılık yönün ve üretkenliğini canlı tutmak açısından önemlidir. Yapıları, anlamları ve kullanım alanları açısından dilin diğer sözcüklerinden farklı olan terimler, bir dilin söz varlığının zenginliğini, gelişmişliğini gösteren en önemli unsurlardan biridir. Terimler, dilde eğitim, öğretim, bilim, sanat dünyasının kapılarını açan anahtarlardır. Zülfikar’a (1991) göre dilimizde kullanılan terimler ortak dilin köklerine ve eklerine dayalı olmadığından arada kopukluk yaşanmaktadır, eğitim ve öğretimde sürekliliğin, verimin sağlanması bu birliğin kurulmasına bağlıdır. Aksan’a göre söz varlığımızdaki terim eksikliğinin iki nedeni vardır: İlki Batıda ortaya çıkan kavramlar Türkçeye aktarılmamış yahut bunlar Arapça-Farsça sözcük ve tamlamalarla karşılanmıştır. İkincisi Tanzimat’la birlikte Fransızca etkisi önlenememiştir, Türk Dil Devrimi ile önemli bir yol kat edilse de İkinci Dünya Savaşı sonrası İngilizcenin tüm dünyadaki hakimiyeti, eğitim-öğretimde İngilizce tercih edilmesi, anadili bilincinin olmaması dilimizde sözcük ve terim düzeyindeki söz varlığını olumsuz yönde etkilemiştir (Aksan, 2005, s. 17). Oysaki Türkçenin bilinen en eski kaynaklarında bile yapısı gereği kendi köklerinden türetmelerle oluşmuş somut-soyut sözcükler, terimler, söz öbeklerinden oluşan geniş yelpazeli bir söz varlığı bulunmaktadır. Türkçe üretken özelliği, değişken yapısı sayesinde geniş anlatım imkanlarına sahiptir. Zengin bir içeriğe sahip olan söz varlığımız, geçmişten günümüze insanımızın kıvrak zekasını ve ifade gücünü yansıtmaktadır. Günlük gazete dili, belli bir dönemde, bir ülkedeki konuşulan ve yazılan dildeki söz varlığını ortaya koyan önemli bir ölçüttür. Bu

konuda yapılan çalışmalara bakıldığında Atatürk önderliğinde yapılan Dil Devrimi sayesinde 1931’de gazete haber dilinde %35 olan Türkçe sözcük oranı, 2000 yılında %74’e yükselmiştir (Aksan, 2005, s. 23).

Bir dildeki söz varlığını; o dili konuşan toplumun deneyimi, coğrafik şartları, bitki örtüsü, hayvan varlığı, yaşam şartları belirler. Eskimoların buz ve kar için çok sayıda kelime üretmesi, Arapların deve ile ilgili çok sayıda sözcük kullanması, Türkçenin akrabalık adları açısından birçok dile göre daha fazla söz varlığına sahip olması bunun göstergesidir. Toplumun bir kavrama yaklaşımı, o dilde o kavram alanına giren tüm gerçek, mecaz sözcükleri ve tüm çağrışımları kapsar. Kelime ağı yönteminde öğrenciler, bir kavram hakkında ne bildiğini, o kavramın kendilerinde meydana getirdiği çağrışımları ve söz varlığını yansıtır. Kelime ağı yöntemiyle İngilizce ve Türkçe hazırlanan aşağıdaki şekillerde “söz” kavramında kültürün etkisini görebiliriz.

Şekil 2. İngilizce Hazırlanan Söz Kavramında Kültürün Etkisi (Karçığa, 2016:17)

Şekil 3. Türkçe Hazırlanan Söz Kavramında Kültürün Etkisi (Karçığa, 2016:17)

2.3. Yaratıcılık

İnsan var olalı beri var olan yaratıcılık, insana ateşi, tekerleği, yazıyı bulduran; onu hücrenin yapısından evrenin sonsuzluğuna kadar keşif yolculuğuna çıkaran itici güç yaratıcı düşüncedir. Yaratıcılıkla ilgili en eski düşüncelere Platon'da (M.Ö. 427-347) rastlamaktayız. Platon'a göre yaratıcılık, amacı Tanrıya ulaşmak olan bir esinlenmedir. Aristo'ya (M.Ö.384-322) göre ise yaratıcılık gücünü akla ve hayale uygun olacak şekilde doğadan almaktadır. Latince de oluşturmak, yaratmak anlamına gelen creare sözcüğünden türetilen yaratıcılık sanat, psikoloji, teknoloji ve eğitimde öne çıkan terimler arasındadır. TDK'nin (Türk Dil Kurumu) çevrimiçi sözlüğünde: "Her bireyde var olduğu kabul edilen, bir şeyi yaratmaya iten farazi yatkınlık" olarak tanımlanmıştır (TDK, 2023).

Yaratıcılık, insanın düş gücü ve üretim becerisinin bir sonucudur. Bireyin yaşamında sosyal ve psikolojik alanlarda etkisi vardır. Teknolojik yeniliğin hakim olduğu günümüzde yaratıcılık önemli bileşenlerden biridir. İnsanın yaratıcılığını tetikleyen hayal gücü, bilgiye ulaşmada anahtar bir kaynaktır. Bu kaynaktan beslenen insan için yaratıcılık, hayatın her alanında, yapacağı tüm işler için gereklidir; insanın düşünme yeteneğini harekete geçirir ve bu yeteneği sayesinde insan gerçek hayatta karşılaştığı sorunları çözer."Hemen herkesin

görüş birliğine vardıgı husus, toplumları, ileriye götürececek gücün yaratıcılıkta odaklaştığı noktasındadır” (Demirel, 1993 s. 9).

Yaratıcılığın en önemli özelliği bağımsız olması, en önemli kaynağı ise kişiler arası farklılıklardır. Her birey içinde var olduğu durumu kendine göre algılar ve deneyimlerine, hayal gücüne ve özgün düşüncelerine göre tepki verir. Bu özellikler insanda yeni ufuklar açar. Yaratıcılık oldukça basit bir tabirle yeni bir şeyi meydana getirme yeteneği olarak tanımlanabilir. Uzmanlara göre yaratıcılık yeni ve faydalı fikirlerin üretilmesidir. Yaratıcılık bir süreçtir, bu süreç içerisinde zihnimizde ve çevremizde var olan eski parçaları tek bir düşüncede birleştirerek bir benzersiz sonuçlar ortaya koyarız. Örneğin bir saatli radyo icat etmek için saatle ve radyolar hakkında bir şeyler bilmeli ve bilgileri tek bir düşüncede birleştirmek için katalizör görevi gören bir ortamda bunları düşünmek gerekir. Bu nedenle yaratıcı olmak için zihinde parçalar olması ve bu parçaları birleştirilmesi için yaratıcılığı tetikleyici ve geliştirici ortamların olması gerekir. Yaratıcılık yönleri gelişmiş kendi alanlarında en özgün ürünleri vermiş olan kişilere baktığımızda bu tetikleyici ortamların onlar üzerinde etkisi yadsınamaz bir gerçektir. Örneğin: Emile Zola öğle saatlerinde yapay ışıkla, Lommenias gölgeli karanlık bir odada, Schiller ayaklarını soğuk suya koyarak, Ben Johnson portakal kabuğu kokusuyla, Rousseau güneşin altında çıplak kafayla, Bossuet soğuk odada başını kürke sararak, Descartes uzanarak, Balzac keşiş kıyafeti giyerek sade kahveyle, Picasso stüdyosunda yanına mutlaka birini alarak, Mozart beste öncesi egzersiz yaparak, Wagner kadife okşayarak çalışırdı. Tuhaf gelse de kişisel yaratıcılık ortamlarının yaratıcılığı etkilediğini görüyoruz. Akkaya’ya (2011) göre yaratıcılık özellikle küçük yaşlarda önemli ölçüde gözlemlendiği için eğitim ortamlarında öğrencilerin gizil güçlerini ortaya çıkaracak yaratıcı bir okul ve ders atmosferi oluşturulmalıdır.

Stenberg’e (2006) göre yaratıcılık; entelektüel yetenekler, özgün düşünme yetisi, kişilik, içsel güdülenme ve sosyal çevre gibi farklı fakat birbiriyle ilişkili durumların bir araya gelmesiyle ortaya çıkar. Analitik bir zekaya sahip olan kişi başkalarının etkisinde kalmaz, içinde yaşadığı hayatı kendi bakış açısıyla algılar, analiz-sentez ve değerlendirme yetilerini işe koşar ve bu yetilerini mesleki ya da kişisel hedeflerine ulaşmak için kullanır. “Sorunlardan uzaklaşmak ve onları yeni bir bakış açısıyla görmek sentetik, hangi düşüncelerin peşinden gitmeye değip değmediği analitik, başkalarını bir görüşe razı etme ise pratik-bağlamsal düşünme becerisidir. Bu üç beceri de önemlidir fakat kullanılan analitik beceriler diğer iki becerinin yokluğunda güçlü, eleştirel fakat yaratıcı olmayan düşünmeyle sonuçlanır” (Sternberg, 2006, s. 88).

Sanattan politikaya, eğitimden iş dünyasına kadar birçok alanla ilgili olan yaratıcılık, girift bir kavramdır. Farklı akım ve yaklaşımlara göre tanımı değişmektedir. Psikanalitik yaklaşıma göre insanın olumsuz yönlerinden, hümanistik yaklaşıma göre insanın olumlu yönlerinden, çevresel yaklaşıma göre ise öğrenme ile ortaya çıkar (Ülgen, 1995). Yaratıcılığa ilişkin alanyazın üç farklı yönde gelişmiştir: İlki yaratıcı bireyi tanımlama, ikincisi yaratıcılığı destekleyen örgütsel faktörler, üçüncüsü ise yaratıcılığın eğitimle geliştirilmesine ait çalışmalardır (Sungur, 1992).

Yaratıcılık, özgünlük içeren, akılcı ve esnek bir süreçtir. Bu bağlamda ıraksak ve yakınsak düşünceye değinmek yerinde olacaktır. Yakınsak düşünme, birçok fikri tek bir noktaya toplayan, daraltan bir düşünce biçimidir. Iraksak düşünme ise bir fikri farklı düşüncelerle ele alıp genişletme yani yaratıcı düşünmedir. Ayrıca merak (curiosity), hayal gücü (imagination), keşif (discovery), yenilik (innovation), buluş (invention), farklılık (diversity) gibi kavramlar da yaratıcılıkla aynı ölçüde kabul görmektedir (Rıza, 1992:2). Diğer yandan literatürde yaratıcılıkla ilgili; hassasiyet (duyarlılık), yoğunluk (konsantrasyon), sınıflandırma (organizasyon) kavramları da dikkat çekmektedir.

Yaratıcılık, önceden birbirleriyle ilgisiz kavramlar ve fikirler arasında yeni ilişkiler kurma yeteneğidir. Başlangıçta eylemde veya düşüncede olan yaratıcılık, bilgileri ve fikirleri estetik olarak düzenleyerek sınırların ötesine taşımaktır. Yaratıcılık, kişinin içsel durumunun bir ifadesidir. Bilim, teknik ve sanat hemen hemen tüm alanlarda insan faaliyetlerini etkileyen, ilham verici bir özellik olan yaratıcılık üzerinde; kişinin bilişsel tutumları, deneyimleri, duyguları ve davranışlarının etkisi bulunmaktadır. Milletlerin gelişmişlik düzeyi ile yaratıcılığa verdikleri önem arasında doğrudan bir ilişki vardır. Kişisel ve toplumsal alanda ilerleme yaratıcılığa bağlıdır.

Her insanda mevcut olan yaratıcılık çeşitli faktörlerden etkilenebilir. Bireysel farklılıklar, bilişsel düzey, farklı düşünme biçimleri, çevresel etmenler yaratıcılık üzerinde etkilidir. Yaratıcılığın boyutları; problemlere alternatif çözümleri sıralama (akıcılık), farklı durumlara uyum sağlama (esneklik), denenmemiş yollar bulma (özgünlük), basit bir uyarı eklemeler yaparak genişletme (ayrıntılama) şeklindedir (Fisher, 2005).

Yaratıcılık; alışılmışın dışında, yenilik ve farklılık getiren bir ürün ya da problemlere, yeni bir bakış açısı, yeni fikirler geliştirmek ve uygulayabilmek için işlemdir. Bilimde ve hayatın her alanında özgür, esnek, çok boyutlu düşünen bireylere ihtiyaç duyulmakta fakat eğitim sistemimizde yaratıcı düşünce konusuna yeterince önem

verilmediği görülmektedir; eğitim sistemimiz, öğrencilerde yaratıcı düşünce becerisinin geliştirilmesini destekler özellikte olmalıdır (İnal, 2006).

2.4. Yaratıcı Yazma

Türkçenin, öğrencilerin hakim olması gereken dört temel dil becerisi vardır: okuma, yazma, konuşma, dinleme. Okuma ve dinlemede öğrenciler pasif alıcı konumdadır, dinlediğini ve okuduğunu alır, anlar. Diğer yandan konuşma ve yazmada öğrenciler aktif konumdadır, konuştuğunu ve yazdığını üretir ve anlatır. Konuşma, yazmaya göre daha kolaydır ve çoğu zaman ön hazırlık gerektirmez. Fakat yapılan araştırmalara göre en zor dil becerisi olan yazma, sürece dayalı öğrenmeyi ve ön hazırlığı gerektiren bir dizi karmaşık retorik ve dilsel işlemi içeren bir beceridir. Raimes'e (1983) göre yazmak; öğretmen tarafından zaten öğretilmiş olan gramer yapılarını, deyimleri ve kelimeleri pekiştirmek için öğrencilere yardımcı olur ve onları cesaretlendirir, düşüncelerini ifade etme çabasıyla göz, el ve beynin sürekli kullanımı, öğrenmeyi güçlendirmenin benzersiz bir yoludur. Andriyani'ye (2017) göre yazma bir ihtiyaçtır, öğrenciler dil kullanımına tüm dikkatlerini vererek fikirlerini doğru kelime dağarcığıyla engellere takılmadan yazılı forma dönüştürmelidirler. Yazma, zihinden geçen her türlü düşüncenin yazıyla somutlaştırılmasıdır. Yazma etkinlikleri, öğrencinin dil becerilerinin düzeyini, yazma yetilerini somut bir şekilde ortaya koyduğu için öğretmene de öğrencinin eksikliğini ve yanlışını somut bir şekilde tespit etme imkanı sağlar.

Yazma becerisinin bilişsel, duyuşsal ve devinişsel olmak üzere üç boyutu olduğunu söyleyen Köksal'a göre (2011) bilişsel boyutta edinilen bilgiler sırayla zihinsel aşamadan geçer, duyuşsal boyut anlatımın sadeliği ve yazının güzelliğidir, devinişsel boyut ise yazma araçlarının kullanırken kasların eşgüdümlü çalışmasıdır.

Yazma becerisinden günlük hayatta ne kadar yararlandığımıza dair yapılan araştırmalara baktığımızda; Rankin'e (1930) göre günlük yaşamda dinlemeye % 42, konuşmaya % 32, okumaya % 15, yazmaya %11'lik bir oran ayrılmaktadır" (s. 179). Burley-Allen (1995) dil becerilerinin iletişim sürecindeki paylarını dinleme % 40, konuşma % 35, okuma % 16, yazma % 9 olarak belirtmiştir. Nalinci'nin (2000) yaptığı araştırma sonucuna göre insanın bir gününün %50 ile % 80'lik bir bölümünü iletişim kurarak geçmektedir ve insan bu zamanın % 45'ini dinleyerek, % 30'unu konuşarak, % 16'sını okuyarak, % 9'unu ise yazarak geçirmektedir. Bu oranlara baktığımızda yazmanın en az kullanılan dil becerisi olduğu görülmektedir. Yazma becerisinin gelişmesi aynı zamanda diğer dil becerilerinin de geliştirilmesine bağlıdır zira dil becerileri bir bütündür.

Yazmaya engel olan etmenler iç ve dış olarak ikiye ayrılabilir. İç etmenleri, öğrencinin neyi nasıl yazacağını bilmemesi, yazmayı zor ve başaramayacağı bir etkinlik olarak algılaması, sınıfta yazı yazma etkinliklerine ilgisiz kalması olarak sayabiliriz. Dış etmenleri ise öğretmenin yazma becerisini geliştirecek uygulamalara yer vermemesi, beklentisinin yüksek olması ve uygun tekniği kullanmadan öğrencilerden yazmalarını istemesi olarak sayabiliriz. Bu noktada, yaratıcı yazma öğrencilerin yazma becerilerini geliştirmek için kullanılabilecek tekniklerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Yaratıcı yazma, akla geleni rastgele yazmak değildir. Yazar, kendini ifade etme yöntemini yine kendisinin geliştirdiği özgün bir yöntemle eyleme geçer. Yaratıcı yazma sürecinde hayal gücünü kısıtlayacak her türlü engel ve basmakalıp düşüncelerden sıyrılmalı gerekir. Bradbury' e (2015) göre “hangi alanda yazarsa yazsın her yazarın sorunu, kendinden öncekilerin ve o gün basılan kitap ve dergilerin yazdıkları tarafından kısıtlanmış olmasıdır” (s. 24). Bu kısıtlamanın özgün ve bağımsız düşünmeyi engelleyen temel etkenler olarak gören İpşiroğlu (1991) kavramların klişe olarak verilmesinin, düşünsel bir temelden yoksun olmasının sonucunda düşüncelerin, hayatın renkliliğinden yoksun kalarak yeterince renklendirilmemesine neden olduğunu söyler. Bu yüzden yaratıcı yazmada sürecinde ortaya çıkan ürünler; yazarının fikirlerinin, yaşanmışlıklarının, gözlem gücüyle harmanlandığı düşünsel bir bütünlüğe sahip olmalıdır. Yazma becerisi etkin olan bireyler duygu ve düşüncelerini bir mantık silsilesi içinde aktarma yetisine sahiptir.

Çevresel faktörler ne kadar zor da olsa iç dünyanın özgür ve sınırsız olduğunu fark eden insan bilinçaltından gelen yaratıcılığı, içindeki mevcut özgürlükle birleştirir. Burada dikkat edilmesi gereken her insanda var olan yaratıcılık potansiyelinin kişiden kişiye miktar ve içerik açısından farklı olup kiminde sanatta, kiminde sporda, kiminde ise bilimsel konularda daha baskın şekilde kendini gösterir. Mühim olan var olan bu potansiyelin sahibi tarafından keşfedilip uyandırılmasıdır. Uyanış ve eyleme geçiş ile birlikte üretim süreci başlar. Yazmayı hayatta kalmakla eşdeğer kılan Bradbury (2015) yazmanın insana öğrettiği iki şey olduğunu söyler: “ilk şey; yazmak bize yaşadığımızı ve bunun bir hak değil bize hediye edilen bir ayrıcalık olduğunu hatırlatır. İkincisi ise yazmak hayatta kalmaktır” (s. 11). Yazma edinimini, bir bebeğin dil öğrenme aşamaları ile özdeşleştiren Rawlins (1987) bir bebeğin dili öğrenmesinin uzun zaman alan, sürekli pratik yapmayı, bıkmadan çabalamayı, eyleme sürekli maruz kalmayı gerektirdiği gibi yazma becerisinin de bıkmadan, sürekli pratik yapıp, çabalayarak ve eyleme maruz kalarak kazanılacağını savunur.

Müfredatta var olan yazma etkinliklerinde genellikle konu öğretmen tarafından belirlenir. Bu konular bir deyim, atasözü yahut özdeyişin açıklanması şeklinde olabileceği gibi soyut kavramların açıklanması şeklinde de karşımıza çıkmaktadır. Öğrencilerin görevi, öğretmen tarafından kararlaştırılan konuyu yazıya dökmektir. Seçilen konuların çoğu öğrencinin ilgisini çekmeyen konulardır. Yazıya dönüşen ürünlerin başarı kriterleri kağıdın düzeni-temizliği, yazının güzelliği, yazım ve noktalamaya uygunluğu gibi kriterlerdir. Öğrenci; öğretmenini memnun etme, onun gözünden düşmeme, daha iyi puan alarak akranlarıyla rekabet etme gibi nedenlerden dolayı konu hiç ilgisini çekmese, yazmaktan keyif almasa bile bir şekilde kendini yazmak zorunda hissederek yazmaktadır.

Sınıf ortamında öğretmenin otoriter ve baskın tavrı, yazma etkinliği için katı ve keskin kurallar koyması öğrencilerin yaratıcı yönlerini ortaya koymalarına fırsat vermez. Öğretmenler, nasıl yapılacağını ve içeriğinin ne olacağını söylemekten çok yazmaya teşvik etmelidir. Ataman'a göre yaratıcılığı kolaylaştıran öğretmen; öğrencileri eşit şekilde birey olarak kabul eden, onlara zaman ayıran ve model olan, heyecanlı, ilgili, araştırmacı ve iletişim becerisi yüksek olan kişidir (Ataman, 2011). Yazmak bilinçaltı bir eylemdir. Bilinçli kontrol ile yazmaya müdahalede bulunmak yaratıcılığa ve iyi yazmaya ket vurur. Eğer öğretmen, öğrencilere etkinliklere demokratik katılım fırsatı verirse, onlara güvenir ve onları desteklerse öğrencilerin kendilerini özgür ve yazma sürecini başlatma sorumluluğunu hissettiği koşullar oluşacaktır. Böylece zaten var olan gizil yaratıcı yazma güçlerini en üst düzeyde ortaya çıkaracak içsel koşullar sağlanmış olacaktır.

Öğrenciler zorunlu haller dışında yazma etkinliğinden kaçınma yoluna giderler. Birçoğu için yazma eylemi adeta külfettir. Türkçe öğretiminde yazma, öğrenilmesi gereken zorunlu bir beceridir. Türkçe programında 2005 yılından sonra yapılan güncellemeyle birlikte yaratıcı yazma etkinliklerine yer verilse de uygulamalar tam anlamıyla yaratıcı yazmanın önünü açmamaktadır.

2.5. Salkım Tekniği

Salkım tekniği, İngilizcedeki cluster yahut clustering sözcüğünün dilimizdeki karşılığı olarak kullanılmaktadır. Sözlük anlamı olarak; toplanmak, demet haline getirmek, bir araya getirmek, gruplamak, kümelemek, salkım haline getirmek gibi anlamları karşılamaktadır. Cluster tekniği ilk defa Gabriele Rico tarafından kullanılmış ve "Writing The Natural Way" (Doğal Yolla Yazma) adıyla 1985'te yayımlanmıştır. Robert J ve Jana S. Marzano "A Cluster Approach to Elementary Vocabulary Instruction" (Temel Kelime Öğretimine Küme Yaklaşımı) adıyla 1988 yılında yayımladıkları çalışmalarında sözcük

öğretiminde kategorik bir kümeleme yaklaşımını savunurlar. Durukafa (1992) “Cluster Metodu, Yaratıcı Kompozisyon” isimli çalışmasıyla cluster kavramını ülkemizde ilk ele alan kişidir. Cluster kavramına kelime ağı oluşturma yöntemi adını ilk kez veren ise Tekşan (2001)’dir. Türkel (2017) derslerinde ve çalışmalarında terimin sözlük anlamından ve biçimsel özelliğinden hareketle “salkım yöntemi” terimini kullanır (Bircan Manay, E., Türkel, A. ve Savaş, B, 2017, s. 264) Biz de araştırmamızda bu teknik için daha kısa olduğundan ve akılda kalıcılığı yüksek olabilirliği açısından salkım tekniği söylemini tercih ettik.

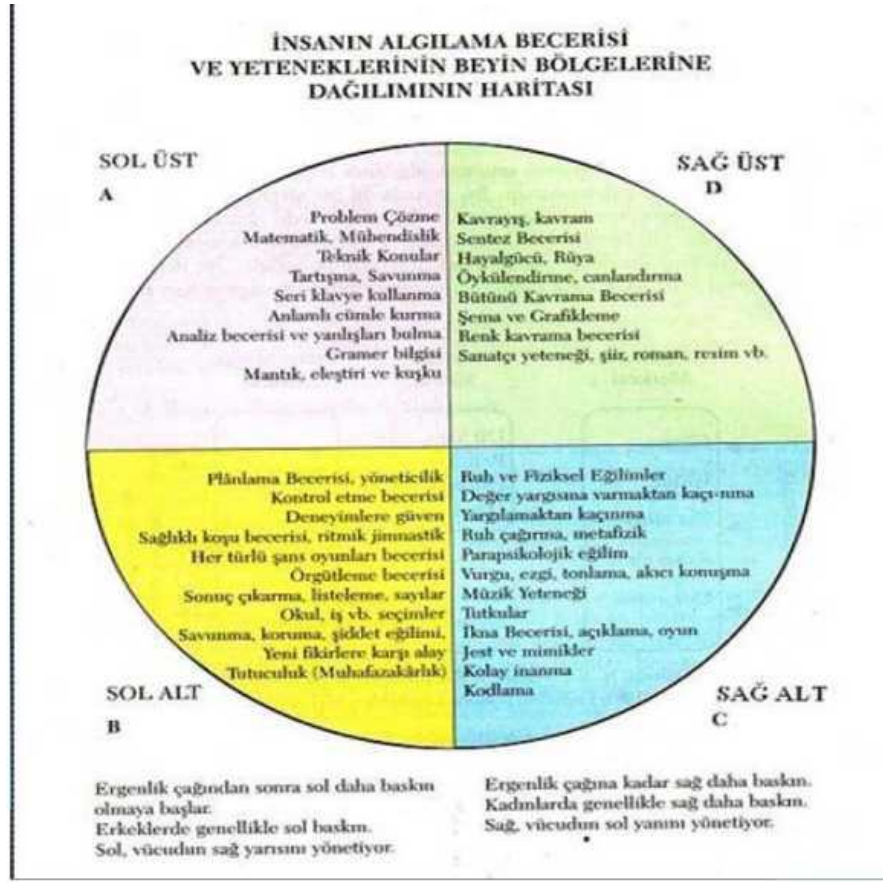
Günümüzde istatistik, psikoloji, matematik, edebiyat, dilbilim gibi pekçok alanda kullanılan salkım tekniği, çok eski dönemlerde de kullanılan bir yöntemdir. İnal’a göre kümelemenin kaynağı ilk kez Aristoteles’in bahsettiği “topoi” “eureka”dan gelmektedir. Collins Cobild sözlüğü, keşfetme, bulma anlamına gelen Yunancada eureka, İngilizcede heuristic denen bu kavramı, geçmiş yaşantılarını kullanarak problem çözme, keşfederek öğrenme yöntemi olarak tanımlamaktadır. (İnal, 2008).

Kümeleme metodu da denilen salkım tekniği, bir anahtar kavramdan yola çıkılarak o kavramın çağrıştırdığı yeni kavramların birbiriyle ilişkilendirildiği, basitten zora, sözcükten metne dönüşen, üst düzey zihinsel becerilerin kullanıldığı bir yazma yöntemidir. Salkım tekniği, merkeze bir anahtar kavramın bulunduğu daha sonra oklarla yahut çizgilerle bu kavramın çağrıştırdığı diğer kavramların yerleştirildiği, bu kavramların etrafına da yine çağrıştırılan diğer kavramların dallandırıldığı bir tekniktir. Salkım tekniğinde, çağrışımlar arasındaki ilişkiyi göstermek için oklar, daireler, kutular ve çizgiler olduğu için bu teknik görsel bir şekilde düşünmeye yardımcı olur. Merkeze konacak anahtar kelimenin doğru seçilmesi önemlidir. Anahtar sözcük; yaşantıların, deneyimlerin ve hislerin hatırlanmasını sağlar, hatırlanan bilgiler sözcükler vasıtasıyla birbirine eklemlenir ve merkezdeki kavrama bağlanır. Akça’ya (2017) göre “anahtar görevi yapan çekirdek sözcük; çağrışım, ilişkilendirme ve mecaz yardımıyla sözcükleri, imgeleri, duyguları, zihinsel depodaki bilgileri sağ beyinden bir mıknaş gibi toplayarak çoğaltmaktadır” (s. 14).

Görsel, dokunsal/kinestetik zeka tipine sahip olan öğrenciler yazma etkinliklerinde zorluk yaşayabilirler ve bu durum etkinliklere katılmaktan kaçınma, başarısızlık duygusu gibi öğrenmeyi engelleyen eksiklikler meydana getirebilir. Salkım tekniği, bu tip öğrencilerin öğrenme ihtiyaçlarına göre uyarlanabilen bir yapıya sahiptir. Deneyimler ve sahip olunan bilgiler ile yeni bilgiler ve kavramlar arasında, merkeze alınan bir kavramın parçaları ve tamamı arasında bağlantılar kurar. Bu teknikte öğrenci; bir dersin, kitabın, filmin

ana fikri gibi merkeze alınan çekirdek bir yaratıcı yazma konusu ile başlar. Bu çekirdek kavramın etrafına yerleşen ana fikirler çizilen oklar yahut çizgilerle merkeze bağlanır. Destekleyici yan fikirler de ana fikirlerin etrafına dalları olarak sıralanır. Öğrenci, merkezden başlayıp dışa doğru tüm yönlerde ilerleyen, anahtar kavram, düşünce ve görüntülerle dallanarak büyüyen organize bir yapı üretmiş olur. Bu yapı, öğrencilerin konuyla ilgili bilgi düzeylerinin görsel bir temsili haline gelir ve öğretmenin bilgilerdeki boşlukları kolayca belirlemesine imkan sağlar. Öğrenciler bu görsel gösterimden sonuçlar çıkarabilir ve daha fazla araştırma için sorular sorabilir. Süreç, hem motive edici bir teknik hem de öğrencilerin temel bilgilerini oluşturma bir yolu olarak hizmet eder. Öğretim, öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeyi hakkındaki bu bilgilere dayalı olarak değiştirilebilir ve uyarlanabilir, daha temel veya daha ayrıntılı hale getirilebilir. Salkım tekniği bir keşif sürecidir; fikirlerin, olayların, duyguların üretken, açık uçlu, doğrusal olmayan, görsel bir yapılanmasıdır. Ortaya çıkmaya başlayan bir iç manzaranın haritasını görselleştirmenin bir yoludur. Öğrencilerin birbirinden farklı fikirler üretmesine yardımcı olurken aynı zamanda bir yazının başlangıcına eşlik eden stresi de azaltır.

Beynimiz sağ ve sol olmak üzere iki yarım küreden oluşmaktadır. Beynimizin bu iki yarım küresi birbirinden bağımsız değildir. Her iki yarım kürenin birbiriyle etkileşimi “Corpus Collosum” adındaki sinirsel beyin bağı tarafından sağlanmaktadır (Rico, 2000). Çocukluk dönemi dil gelişiminde bütünsel ve imgesel düşünen beynin sağ yarım küresi daha etkilidir. Ergenlik döneminde dilin daha çok bilgi edinmek maksadıyla kullanılmasından ötürü bu etkililik mantıksal ve kavramsal olan sol yarım küreye geçmektedir. Yazmada üretkenlik ve yaratıcılığın sağlanması için beynin her iki yarım küresinin de birlikte çalışması gerekmektedir. Salkım tekniği, sağ yarım küredeki imgeler, yaşanmışlıklar, düşünceler; sol yarım küredeki analitik düşünme ve dil fonksiyonlarını zenginleştirerek daha özgür, özgün ve yaratıcı yazılı ürünlerin ortaya çıkmasını sağlamaktadır. Şekil 4’te insanın algılama becerisi ve yeteneklerinin beynin bölgelerine dağılımını görmekteyiz.

Derleyen: Prof. Dr. Alemdar YALÇIN.

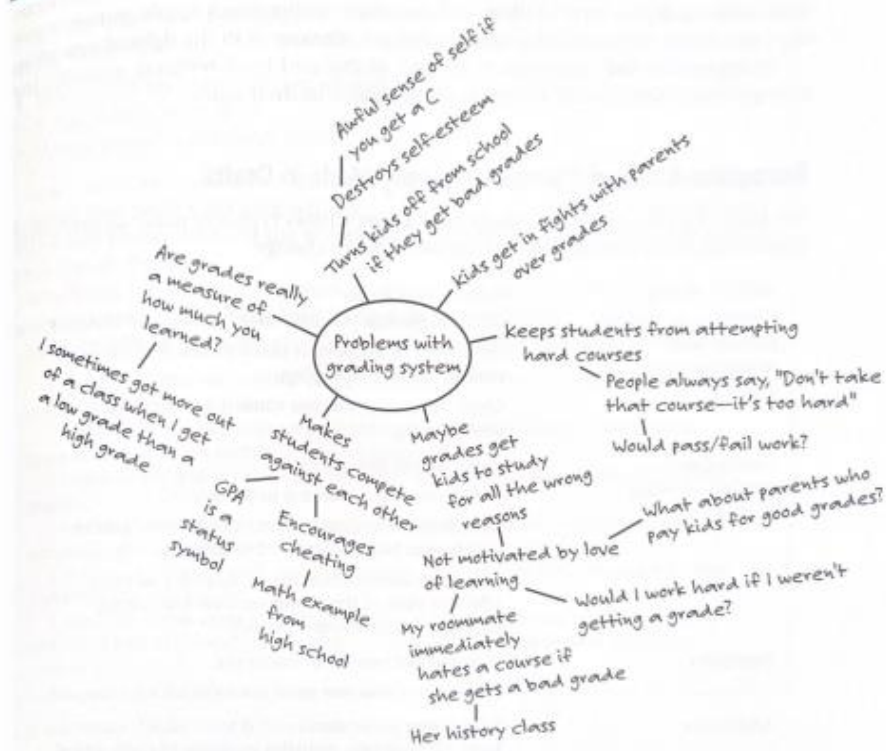
Şekil 4. Alemdar Yalçın'ın Derlediği Beyin Haritası (Bilginer, 2010:240)

Rico (2000) yazmanın ilk adımı olarak gördüğü salkım tekniğinin yazar tıkanmasını ortadan kaldırmaya ve fikir üretmeye yardımcı olduğunu ve bu ilk adım olmadan yaratıcı sürecin başlayamayacağına inanmaktadır. İsminden de anlaşılacağı gibi adeta bir salkımın taneleri, bir bütünün parçaları gibi bir araya gelerek anlamlı bir bütün oluşturmaktadır. Büyük patlama (big bange) benzeyen kelime ağı, çağrışımların eklenip çıkarılma esnekliğine sahip olduğu için metin yazmayı kolaylaştırmaktadır. Salkım tekniği sayesinde öğrenciler; bireysel gelişim ve öğrenme kapasitesine bağlı olarak kendi yaşantılarından, deneyimlerinden ve anılarından yola çıkarak sahip oldukları, ürettikleri farklı imge ve duyguları kağıda aktarırlar. Birbirine bağlı bu taneler çoğalarak bütünü oluşturur. Böylece haritalanan bilgi şemaları sayesinde konuyu bir bütün olarak gören öğrencinin bildiği kavramları, çağrışımla üretilen diğer kavramlarla eklemlendirerek yeniyi anlamlandırmasını sağlar. Salkım tekniği, kişilerin sahip olduğu bilinçaltı bilgilerine bağlı olan ön yazma sürecidir. Teknik, insanların yeni fikirleri keşfetmesi için zihinlerini özgür bırakır. Çağrışım

ve fikirler arasındaki bağlantıları için oklar, çizgiler kullanıldığından görsel düşünmeyi seven kişiler için de idealdir. Öğrenciler zihinlerini sınırlandıran hiçbir kısıtlama olmadan, yanlış yapmaktan korkmadan, fikirlerinin doğru olup olmadığından endişe duymadan aklına gelen her türlü fikri özgürce yazabilmektedirler. Öğrencilerin yeni fikirleri keşfetmeleri için geniş bir alan sağlayan ön yazma tekniğidir. İnsan yazının ilk taslağını fiilen yazmadan önce fikir edinirken görsel olarak düşünür, salkım tekniği görsel olarak yapıldığından yazmaya daha çok yardımcı olmaktadır. Görseller kalıcı ve etkili öğrenme araçlarıdır ve öğrenmenin somutlaştırılmasında oldukça etkilidir (Karadüz, 2009).

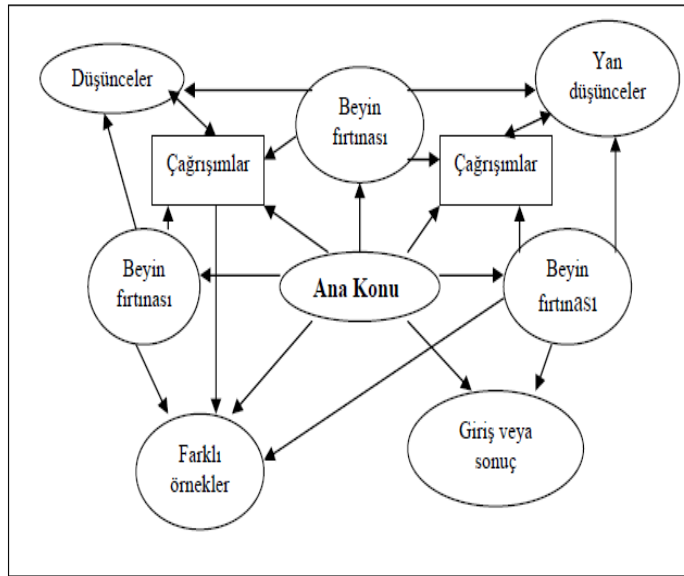
Ramage, Bean ve Johnson; merkeze açıklanmak istenen konu yahut soruyu yazarak, etrafına o konunun çağrıştırdığı kavramları yazılmasıyla oluşturulan bu taslağın, yazma sürecinin sonunda düşüncelerin daha net ifade edilmesine ve gözden geçirilmesine yardımcı olduğunu belirtmişlerdir. Şekil 5'te "Derecelendirme Sistemi ile İlgili Sorunlar" konusunu merkeze alarak salkım tekniği ile konunun çağrıştırdığı kavramlarla oluşturdukları bir yazı taslağı örneği görmekteyiz.

FIGURE 17.2 Idea Map on Problems with the Grading System

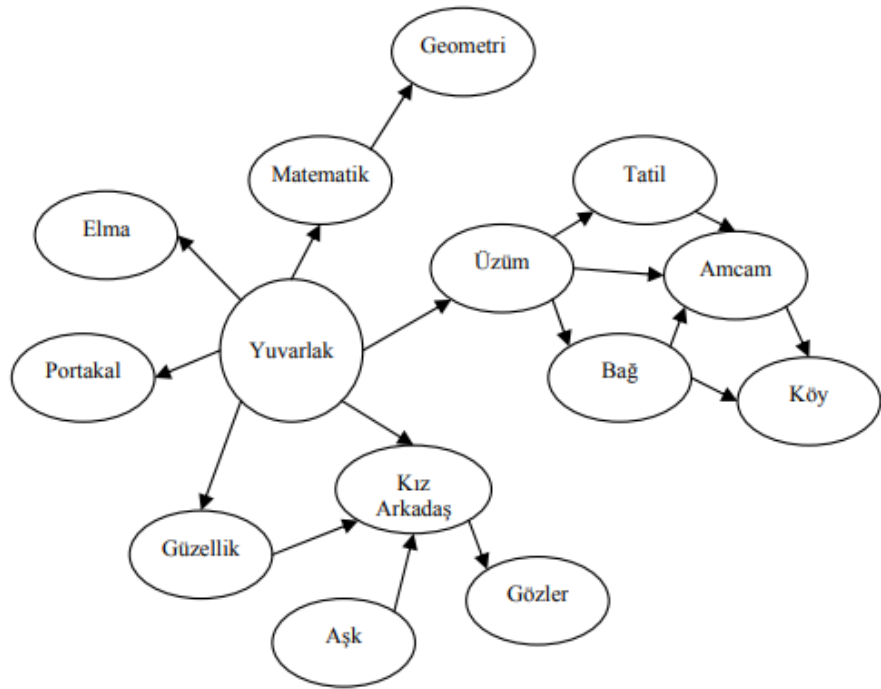
Şekil 5. Ramage, Bean ve Johnson'ın Yazı Taslağı (Ramage, J. D., Bean, J. C. ve Johnson, J. , 2003, s. 157)

Tekşan'a (2001) göre öğrencilerin yazılı anlatımda en zorlandıkları şey olan odak belirleyememe sorununu ortadan kaldıran kelime ağı yöntemi, odak noktası ve çağrışımlar arasında bağlantıyı kurduğu için yazının planlanmasını da kolaylaştırmaktadır. Öğrencilerde yazmaya karşı başta var olan isteksizlik ve endişe salkım tekniği sayesinde ortadan kalkmaktadır. Kavramların doğrusal olmayan serbest bir şekilde, detaylara girmeden ana hatlarıyla, merkezdeki ana kavrama ve birbirlerine bağlanması öğrencilerin etkinlikten keyif almasını sağlarken üretken yönlerini beslemektedir. Öğrencilerin metni daha kolay yazmaları için fikirlerini toplamalarına yardımcı olmaktadır. Öğrenciler için en büyük zorluklardan biri yazmaya nereden, nasıl yazacağını bilememesidir. Yazmaya odaklanamama, fikirlerin eksikliği ve dağınıklığı yazma sürecine başlamadan önce çoğu öğrencinin yaşadığı bir durumdur. Bu nedenle öğrencileri yazma öncesi etkinliklere dahil etmenin, yazmanın kalitesi üzerinde olumlu bir etkisi vardır. "Bu yöntemle bireyin, ne yazacağım, nereden başlayacağım, yazıma nasıl yön vereyim? vb. soruları ve sorunları aşması daha kolay olmaktadır. Bu sayede birey, hem eğlenecek hem yazacak hem de yazma özgürlüğünü yaşayabilecektir " (Anılan, 2005, s. 41). Şekil 6'da Anılan'ın (2005) görselleştirdiği kelime ağı oluşturma süreçlerini görmekteyiz.

Şekil 6. Kelime Ağı Oluşturma Süreci (Anılan, 2005, s. 42)

Salkım tekniği, öğrenciye istediği başlığı ve içeriği seçebilme fırsatı verdiği için özgürdür. Bir konu başlığına sıkışıp kalmadığı ve öğrenciye yeni çağrışımlarla içeriği zenginleştirme olanağı tanıdığı için esnektir. Yazma etkinliğini keyifli ve kolay hale getirdiği için öğrencide özgüveni arttırırken yazma kaygısını azaltır. Eski deneyim ve yaşantılarla yeniyi birleştirir, ilişkilendirerek bütün parça ilişkisi kurar analitik zekanın gelişimini destekler. Öğrenciye üstelik kendisinin seçtiği bir yol haritası sunduğu için öğrencinin boş sayfalar arasında kaybolmasını önler. Harekete geçen zihinsel süreçler ve yazı planıyla öğrenci ne yazacağına daha kolay karar verir ve yazma eylemine başlar. Böylece zamandan tasarruf sağlanır. İnal'a (2008) göre görselliğe dayanan bilgiler, eğitimde daha kalıcıdır; salkım tekniği, zihindeki bilgileri çağırarak yeniden yapılandırırken aynı zamanda bilgiler kağıda aktarıldığı için bilginin içselleştirilmesi sağlanmaktadır. Şekil 7'de İnal'ın (2008) biçimsel bir kümeleme örneğini görmekteyiz.

Şekil 7. Biçimsel Olarak Kümeleme ve Bir Örnek (İnal, 2008, s. 63)

Yaşı ve eğitim düzeyi ne olursa olsun her kesime hitap eden bir etkinlik olan salkım tekniği, uygulanırken bazı adımlar takip edilir. İlk aşama keşfetme aşamasıdır. Öğrenciler, merkeze konularak kendilerine verilen anahtar kavram hakkında düşünür. Anahtar kavramla ilgili zihnindeki tüm çağrışımları, anahtar kelimenin etrafına yazar. Perrin (1990) merkeze

yazılan kavrama başka alt fikirler ürettiği için onları doğuran ebeveyn der. Ebeveynden çoğalıp etrafında dallanan fikirlere de ebeveynin doğurduğu evlatlar adını verir. İkinci adım planlama aşamasıdır. Bu aşamada öğrenciler, yeni oluşturdukları çağrışımlarla ana kavramdan uzaklaşıp zenginleşen yeni bağlantılar arasında ilişki kurarak bunu cümlelere döker. Son olarak odaklanma aşamasında oluşturduğu cümlelerin içinde yaşantısını ve kendisini en iyi yansıtan, kendisi için daha önemli cümleleri seçerek yazının başlığı ve içeriğini belirler.

Salkım tekniği, bu araştırmanın da amacı olan öğrencilerin yazılı ürünlerinde söz varlığını tespit edilmesi için de en etkili yöntemlerden biridir. Etkinlik öncesi öğrencilerin hazırbulunuşluklarının, yaş ve sınıf düzeylerinin, ilgi alanlarının tespiti iyi yapılmalıdır. Zira öğrenci ilgisi ve bilgisi olmadığı konularda zengin içerikli bir yazma etkinliği yapılamayacağından sahip olduğu söz dağarcığını da tam anlamıyla ortaya koyamaz. Dil öğreniminde ve söz varlığını geliştirmede önemli bir araç olan, Aksan'ın (2000) “bir dilin (ya da birden çok dilin) sözvarlığını, söyleyiş biçimleriyle, yazımlarıyla veren, bağımsız biçimbirimleri temel alarak bunların, başka öğelerle kurdukları söz öğeleriyle birlikte anlamlarını, değişik kullanımlarını gösteren bir sözvarlığı kitabı” (s. 75) diye tanımladığı sözlükler; kelime ağı yöntemiyle hazırlanırsa “bir milletin o dile bağlı kültürünü ve dünya görüşünü de yansıttığı için dil eğitiminde kalıcı ve anlamlı öğrenmeyi sağlamaktadır” (Karçığa, 2016, s. 17).

2.6. İlgili Araştırmalar

2.6.1. Yaratıcı Yazmaya Yönelik Araştırmalar

Ataman'ın (2006) “Yaratıcı Drama Sürecinde Yaratıcı Yazma” adlı çalışmasına 9-10 yaş grubunda, 4. Sınıfta öğrenim gören, 10 kız 4 erkek olmak üzere 14 öğrenci katılmıştır. Uygulama ikinci sınıftan dördüncü sınıfa kadar iki sene boyunca, iki haftada bir ders saati ve yedi oturumdan oluşmuştur. Birinci hafta, öğrenciler çağrışım sözcükleri ile dörtlükler oluşturmuşlardır. İkinci hafta çağrışım yoluyla bulunan sözcükleri kullanarak başlığı “bavul” olan bir öyküleyici anlatım yaptılar. Üçüncü hafta öğrenciler bir başlıktan yola çıkarak öykü yazdılar. Dördüncü hafta drama sürecinde masaldan yararlandı. Öğrenciler “bavul”u da kullanarak masalı kendi hayal güçleriyle şekillendirerek sonlandırdılar. Beşinci hafta verilen fotoğraftan yola çıkarak öykü yazan öğrenciler çalışma sonunda karikatür çizerek çalışmayı değerlendirdiler. Altıncı hafta öğrencilerden verilen ilk tümceye yeni tümceler ekleyerek sözlü öykü oluşturmaları ve oluşan öyküyü canlandırmaları istendi. Yedinci ve son haftada ise öğrenciler, hayal güçlerini kullanarak ve verilen fotoğraftan yola çıkarak betimleyici

cümlelerle oluşturdukları kurguyu canlandırdılar. Her atölye sonrası yazınsal değeri olan ürünler ortaya konan bu çalışmayla, yaratıcı dramının bir yöntem olarak kullanıldığında, Türkçe dersinin yazma kazanımlarının edinilmesine fayda sağladığı, öğrencilerin yazılı anlatım etkinliklerine istekle katıldığı sonucuna varılmıştır.

Maltepe'nin (2006) 712 ilkokul öğrencisi ve 85 öğretmenin katılımı ile Balıkesir'de yaptığı çalışmanın amacı; yaratıcı yazma süreçlerinin ilköğretim 6., 7. ve 8. Sınıf Türkçe derslerindeki yazma uygulamalarında ne derece gerçekleştiğini ve yazma uygulamalarıyla ortaya konan yazılı anlatım ürünlerin (kompozisyonların) niteliğini tespit etmektir. Araştırmada karma yöntem tercih edilerek doküman analizi ve betimsel nitelikli genel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın nicel boyutu için araştırmacı tarafından geliştirilen 5'li Likert tipi bir ölçek olan "Yazılı Anlatım (Kompozisyon Yazma) Süreçlerini Yaratıcı Yazma Yaklaşımı Açısından Değerlendirme Ölçeği"; nitel boyutu için de "Yazılı Anlatım Becerisini (Kompozisyon Yazmayı) Açığa Çıkaran Açık Uçlu Uyarın (Kompozisyon Konusu)" kullanılmıştır. Araştırmada Türkçe derslerinde yazma uygulamalarının, öğrencilerin yaratıcı yazma becerilerini ortaya koyacak süreçleri yeterince içermediği, öğrencilerin düşünsel yaratıcılık açısından değişime kapalı, dilsel yaratıcılık açısından da anlatımda kalıplara bağlı kaldıkları sonucu ortaya çıkmıştır.

Kapar Kuvanç'ın (2008) yaptığı çalışmanın amacı yaratıcı yazma tekniklerinin öğrencilerin Türkçe dersine ilişkin tutum ve akademik başarıları üzerindeki etkililiğini belirlemektir. Konrtollü ön test- son test modeli ile gerçekleştirilen çalışma, 2007-2008 eğitim-öğretim yılı ikinci döneminde İzmir ili Buca ilçesinde Hüseyin Avni Ateşoğlu İlköğretim Okulunda öğrenim gören 68 öğrenciyle yürütülmüştür. Araştırma sonucunda yaratıcı yazma çalışması yapılan deney grubunun, geleneksel yazma çalışması yapan kontrol grubuna oranla söz varlığı artmış olup yaratıcı yazma çalışmalarının öğrencilerin söz varlığı gelişiminde önemli bir katkı sağladığı görülmüştür.

Beydemir (2010) ilköğretim 5. sınıf Türkçe dersinde yaratıcı yazma yaklaşımının yazmaya yönelik tutumlara, yaratıcı yazma ve yazma erişimine etkisini tespit etmeyi amaçladığı çalışmasını 2009-2010 eğitim-öğretim yılı içerisinde Denizli İli Merkez İlçede bulunan orta sosyo ekonomik düzeyde bir ilköğretim okulunun 5. sınıflarında bulunan 53 öğrenciyle yapmıştır. On bir hafta boyunca iki ders saati olarak uygulanan araştırmanın deney grubundaki 27 öğrenciye yaratıcı yazma etkinlikleri, kontrol grubundaki 26 öğrenciye de Türkçe Öğretim Programı uygulanmıştır. Araştırma sonucuna göre yaratıcı yazma

yaklaşımına dayalı yapılan çalışmalar, öğrencilerin yazmaya yönelik tutumlarını olumlu yönde etkilemiştir.

Tonyalı'nın (2010) "Yaratıcı Yazma Uygulamalarının İlköğretim Altıncı Sınıf Öğrencilerinin Yazma Becerilerine Etkisi" adlı çalışmasının amacı; yaratıcı yazma etkinliklerinin, öğrencilerin metin yazma becerileri ve yaratıcılık düzeylerinin geliştirmesindeki etkisini belirlemektir. Deneysel desenli yapılan araştırmaya 2008-2009 öğretim yılının bahar yarıyılında, Düzce ili Merkez ilçesi Yeşiltepe ve Bilgi İ.O altıncı sınıfında yer alan 40 öğrenci katılmıştır. Araştırma deneysel desenli olup haftada iki/üç ders saati olmak üzere on iki hafta boyunca yaratıcı yazma uygulamaları yapılmıştır. Araştırmanın sonunda uygulanan yaratıcı yazma etkinliklerinin öğrencilerin yaratıcı yazma becerilerini geliştirdiği görülmüştür.

Akkaya'nın (2011) yaptığı araştırmanın amacı yaratıcı yazma tekniklerinin öğrencilerin Türkçe dersine ilişkin tutumları üzerindeki etkililiğini belirlemektir. Deneysel desenle yapılan araştırmaya; 2009-2010 eğitim-öğretim yılı ikinci döneminde, İzmir ili Buca ilçesinde bir ilköğretim okulundan 6/A ve 6/B sınıflarında toplam 82 öğrenci katılmıştır. Haftada iki saat olmak üzere 8 hafta süren çalışmada; deney grubuna yaratıcı yazma etkinlikleri uygulanmış, kontrol grubu Türkçe ders programındaki yazma çalışmalarına devam etmiştir. Araştırma sonucunda yaratıcı yazma yaklaşımına dayalı yapılan çalışmaların öğrencilerin Türkçe dersine yönelik tutumlarını olumlu yönde etkilediği görülmüştür.

Türkel'in (2013) "Yaratıcı Dramanın Yaratıcı Yazma Başarısına ve Yazmaya Karşı Tutuma Etkisi (Ortaokul 8. Sınıf Örneği)" isimli çalışmasının amacı, yaratıcı drama ile biçimlendirilen öğretim etkinliklerinin öğrencilerin yazma başarılarına ve yazmaya karşı tutumlarına etkisini ölçmektir. Ön-test son-test gruplu deneme modeli kullanılan araştırma, 2009-2010 eğitim-öğretim yılının ikinci döneminde 8. Sınıfa devam eden, deney ve kontrol gruplarında yirmi beşer öğrenci bulunan 50 öğrenciyle gerçekleştirilmiştir. Deney grubuna, haftada iki saat olmak üzere on iki hafta boyunca planlanan yaratıcı drama etkinliği uygulanmış, sonrasında öğrencilerden bu duruma uygun bir türde yazı yazmaları istenmiştir. Kontrol grubuna ise MEB Türkçe öğretmen kılavuz kitabında yer alan etkinlikler uygulanmış ve her hafta deney grubuna verilen konuda bir yazma ödevi verilmiştir. Uygulama öncesi ve sonrası yaratıcı yazma tutum ölçeği ve öğrenme düzeyi testi uygulanmış aynı zamanda öğrencilerin yaratıcı dramaya dayalı öğretim sürecine dair duygu ve düşünceleri görüşme yoluyla alınmıştır. Nicel verilerde betimsel istatistiklerle bağımlı bağımsız t testleri, nitel verilerde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Araştırma sonucuna

göre uygulanan yaratıcı drama etkinliklerinin deney grubundaki öğrencilerin yazmaya ilgi, istek ve beğenilerini artırdığı, bu öğrencilerin yazmaya yönelik tutumları ve yaratıcı yazma başarılarının kontrol grubuna göre anlamlı düzeyde farklılaştığı tespit edilmiştir.

Korkmaz'ın (2015) “Yaratıcı Yazma Yönteminin 6. Sınıf Öğrencilerinin Yazma Öz Yeterlik Algılarına, Yazmaya İlişkin Tutumlarına ve Yazma Becerisi Akademik Başarılarına Etkisi” adlı deneysel desenle yaptığı çalışmasında, 2013-2014 öğretim yılının güz yarıyılında Gaziantep ili Şehitkâmil ilçesi 8 Şubat Ortaokulu altıncı sınıflarında yer alan 59 öğrenci (32 deney-29 kontrol) katılmıştır. Araştırmada deney grubuyla on iki hafta boyunca haftada iki saat olmak üzere yaratıcı yazma çalışmaları yapılmış; kontrol grubuna ise herhangi bir müdahalede bulunmadan Türkçe Öğretim Programı'na dayalı öğretim sürdürülmüştür. Araştırma sonucuna göre yaratıcı yazma yönteminin, öğrencilerin yazma öz yeterlik algılarını, yazmaya yönelik tutumlarını ve yazma becerisi akademik başarılarını artırmada Türkçe Öğretim Programı'na dayalı yazma uygulamalarından daha etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Susar Kırmızı ve Kasap (2017) tarafından yapılan “Yaratıcı Okuma ve Yaratıcı Yazma Çalışmalarının Yaratıcı Yazma Becerisine Etkisi” adlı çalışmanın amacı, yaratıcı okuma ve yaratıcı yazma çalışmalarının ilkökul 4.sınıf öğrencilerinin yaratıcı yazma becerisine etkisini incelemektir. Araştırma, Denizli ili Buldan ilçesinde orta düzey sosyo-ekonomik yapıya sahip bir ilkökulda, ön test son test deney deseni uygulanarak gerçekleştirilmiştir. 14 hafta süren araştırmada deney grubuna (n=16) Türkçe derslerinde haftada iki ders saati yaratıcı okuma ve yazma çalışmaları uygulanırken, kontrol grubuna (n=16) ise MEB Türkçe dersi öğretim programı uygulanmıştır. Araştırmada, yaratıcı okuma ve yaratıcı yazma çalışmalarının ilkökul 4. Sınıf öğrencilerinin yaratıcı yazma becerilerini olumlu yönde geliştirdiği ve yaratıcı yazma çalışmalarının ilkökullarda desteklenmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

Türkyılmaz'ın (2021) yaptığı çalışmanın amacı; etkinlik temelli yaratıcı yazma çalışmalarının 7. sınıf öğrencilerinin öykü yazma becerileri, yazmaya yönelik tutumları, öz düzenleme stratejileri ve motivasyonel inançlarına etkisini incelemektir. Ön test son test kontrol gruplu yarı deneysel desen kullanılan araştırmanın çalışma grubunu 2019- 2020 öğretim yılı birinci yarıyılında Hatay ili Antakya ilçesinde yer alan bir ortaokulda 7. sınıf düzeyinde öğrenim gören 67 öğrenci oluşturmaktadır. Yaratıcı yazma etkinliklerinin uygulandığı deney grubunda 33, mevcut öğretim programında yer alan etkinliklerin uygulandığı kontrol grubunda ise 34 öğrenci yer almıştır. 12 hafta boyunca süren

araştırmanın sonucunda yaratıcı yazma etkinliklerinin, öğrencilerin öykü yazma becerileri ve yazı yazmaya yönelik tutumlarını geliştirdiği belirlenmiştir.

Atik'in (2022) yaptığı araştırmanın amacı eğitsel oyunların, öğrencilerin yaratıcı yazma beceri ve tutumlarına etkisini belirlemektir. Yarı deneysel desenle yapılan araştırma, nicel veriler nitel verilerin birlikte kullanıldığı karma modeldir. Araştırmanın çalışma grubu Hatay ili Defne ilçesi Yeşilpınar Ortaokulunun 5 ve 6. sınıflarında öğrenim gören 170 öğrencidir. Araştırmanın nicel verileri, yaratıcı yazma için değerlendirme ölçütleri formu, yazmaya yönelik tutum ölçeği ile nitel veriler ise deney grubuyla gerçekleştirilen odak grup görüşmesi sonucu elde edilmiştir. Sekiz haftalık bir süreçte deney grubuna yazmaya yönelik eğitsel oyunlar oynatılmış, kontrol grubunda ise mevcut ders işlenmeye devam edilmiştir. Araştırma sonucuna göre eğitsel oyunlarla yapılan yazma çalışmalarının öğrencilerin yaratıcı yazma becerilerini ve tutumlarını anlamlı ölçüde geliştirdiği görülmüştür.

2.6.2. Salkım Tekniğine Yönelik Araştırmalar

Durukafa (1992) "Cluster Metodu Yaratıcı Kompozisyon" isimli araştırmasında, eğitim fakültesi yabancı dil öğretmenliği bölümünde okuyan üniversite son sınıf öğrencilerinin yaratıcı düşünme becerilerini geliştirmek amacıyla, kompozisyon derslerinde kelime ağı oluşturma yöntemi ile yazılı anlatım çalışmaları uygulamıştır. Bu uygulamalar sonucunda, anlatım bozukluklarında dikkate değer bir azalma yaşandığını, yazım ve noktalama kurallarına daha çok uyulduğunu görmüştür. Ayrıca, öğrencilerin yaratıcı düşünme ve yaratıcı yazma konularında kendilerine olan özgüvenlerinin arttığını, dil, anlatım ve ifade becerilerinin geliştiğini söylemiştir.

Tekşan'ın (2001) yazma çalışmalarından önce öğretmen tarafından yeterli bir ön hazırlık yapılırsa yazılı anlatımın gelişeceği düşüncesiyle temellendirdiği çalışmasında deneysel bir yöntem uygulamıştır. Çanakkale Merkez İlköğretim Okulu son sınıf öğrencileri araştırmanın örneklem grubudur. Öğrencilere biri hazırlıksız diğeri hazırlıklı dört farklı konuda kompozisyon yazdırılmıştır. Ön hazırlık yapılan uygulamalarda öğrencilere cluster tekniğiyle "Türkiye" ve "Gelecek" kavramlarının merkeze alındığı etkinlik yaptırılmıştır. Araştırma sonucunda kelime ağı oluşturularak yapılan hazırlıklı yazma çalışmalarında öğrencilerin daha başarılı oldukları görülmüştür.

Anılan'ın (2005) yaptığı araştırmanın amacı; ilköğretim beşinci sınıf Türkçe dersinde, kelime ağı oluşturma yönteminin, öğrencilerin yazılı anlatım becerilerinin

gelişimine etkisini belirlemektir. 2003-2004 öğretim yılının ikinci döneminde, Eskişehir Merkez Kurtuluş İlköğretim Okulu 5. Sınıfa giden 44 öğrenci ile beş hafta süre ile çalışılmıştır. Araştırma sonucunda Türkçe dersi yazılı anlatım çalışmalarında, kelime ağı oluşturma yönteminin uygulandığı deney grubu ile geleneksel öğretimin uygulandığı kontrol grubundaki öğrencilerin yazılı anlatım becerileri arasında istatistiksel bakımdan deney grubu lehine anlamlı bir fark görülmüştür.

İnal (2006), cluster yazma tekniğinin üniversite öğrencilerinin akademik başarısına ve yazmaya karşı tutumuna olan etkilerini ortaya çıkarmak amacıyla yaptığı çalışmada yarı deneysel desen kullanmıştır. Araştırmada, 2003-2004 akademik öğretim yılında Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Yabancı Diller Eğitimi Bölümü İngilizce Öğretmenliği birinci sınıfında okuyan 47 öğrenci bulunmaktadır. Deney ve kontrol gruplarına araştırma öncesi ve sonrasında, öğrencilerin yazmaya karşı tutumlarını saptamak için araştırmacı tarafından geliştirilen Yazma Dersi Tutum Ölçeği, yazma başarısını ölçmek için başarı testi (kompozisyon yazma) uygulanmıştır. Araştırma sonunda, deney ve kontrol grupları arasında bilişsel düzeyde deney grubunun lehine anlamlı farklılıklar görülmüştür.

Şahbaz ve Duran'ın (2011), cluster yönteminin 6. sınıf öğrencilerinin yaratıcı yazma becerileri üzerine etkisini araştırma amacıyla gerçekleştirdiği çalışma, 2010-2011 yılında Ula İlkokulu 6. Sınıf öğrencileriyle deneysel yöntemle yapılmıştır. Öğrencilerin yazılı ürünleri; kelime ve cümle sayısı, cümle hataları, sıfat kullanımı gibi değişkenler açısından incelenmiştir. Araştırma sonucuna göre yaratıcı yazma çalışmalarında salkım tekniği uygulanan deney grubunun, kontrol grubundan daha başarılı olduğu görülmüştür.

Hamaratlı (2015) kelime ağı oluşturma yönteminin yabancı dil olarak Türkçe öğrenen bireylerin yazma becerisine, akademik başarısına ve motivasyonlarına olumlu bir etki yapıp yapmadığını incelemiştir. Araştırma Yunus Emre Enstitüsü Kahire Türk Kültür Merkezinde B2 seviyesindeki yirmi yedi öğrenciye altı haftalık deneysel uygulama şeklinde gerçekleştirilmiştir. Uygulama sürecinde deney grubuna kelime ağı oluşturma yöntemiyle kompozisyonlar yazdırılmıştır. Araştırma sonunda; kelime ağı oluşturma yönteminin yazma becerisine olumlu yönde katkı sağladığı, öğrencilerin motivasyonlarını olumlu etkilediği, yazma sürecinde kendilerini daha rahat hissetmelerini sağladığı sonucuna ulaşılmıştır. Aydın'ın (2017) yaptığı çalışmada amaç Türkçe I: Yazılı Anlatım dersini alan üniversite birinci sınıf öğrencilerinin yazılı anlatımlarında, cluster tekniğinin, buluş, planlama ve anlatım becerilerine etkisini belirlemektir. Deneysel bir desen kullandığı araştırmasının deney grubunu Atatürk Üniversitesi Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Okul Öncesi

Öğretmenliği Bölümünde öğrenim gören 45, kontrol grubunu ise Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Bölümünde öğrenim gören 48 öğrenci oluşturmaktadır. Başlangıçta birbirine benzer yeterlilikte olan gruplar arasında çalışma sonucunda Clustering tekniğiyle ders işlenen grubun buluş, planlama ve anlatım becerilerinde daha başarılı olduğu tespit edilmiştir.

Kitiş ve Türkel'in (2017), Türkçe öğretmen adaylarının yazma öğretim yöntemi olarak cluster yönteminin etkililiğine ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla gerçekleştirdikleri bu araştırmanın çalışma grubunu, Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Türkçe Öğretmenliği Bölümü 1.sınıf öğrencilerinden 35 oluşturmaktadır. Çalışmanın uygulama sürecinde, öncelikle öğrencilere bir ders saatinde salkım yönteminin kuramsal boyutu ve uygulanışı açıklanmış öğrencilerle birlikte bir örnek uygulama yapılmış, ardından beş hafta süreyle iki ders saati boyunca salkım yöntemine dayalı yazma etkinlikleri yapılmıştır. Elde edilen veriler içerik analizi çözümlenmiştir. Araştırmanın sonucunda 35 deneğin 34'ü yazma öğretim yöntemi olarak cluster yönteminin hoşuna gittiğini, 1'i ise yöntemi sıkıcı bulduğunu söylemiştir. 29 öğrenci cluster yönteminin yazma sürecine olumlu etkisi olduğu yönünde görüş bildirirken, 4 öğrenci hem olumlu hem olumsuz etkileri olduğunu belirtmiş, 2 öğrenci ise olumsuz görüş bildirmiştir. Bu sonuçlar doğrultusunda salkım yöntemine ilişkin öğrenci görüşlerinin büyük oranda olumlu yönde olduğu görülmüştür.

Bircan Manay, Türkel, Savaş (2017) kelime ağı yönteminin yazmaya yönelik tutuma ve özyeterlik algısına etkisi araştırmışlardır. Deneysel yapılan çalışma 2015-2016 öğretim yılı ikinci döneminde İzmir Buca Akşemsettin Ortaokulu'na devam eden elli üç, altıncı sınıf öğrencisi ile gerçekleştirilmiştir. Uygulamada altı hafta boyunca öğrencilere kelime ağı yöntemine dayalı yazma etkinlikleriyle gerçekleştirilmiş, ardından tutum ve özyeterlik algısı son testleri uygulanmıştır. Araştırma sonuçlarında kelime ağı yönteminin altıncı sınıf öğrencilerinin yazmaya yönelik tutumlarına ve öz yeterlik algılarına olumlu etki ettiği görülmüştür.

Alar (2018), yaptığı çalışmada, clustering (salkım tekniği) yaratıcı yazma yönteminin Türkçe öğrenen öğrencilerin yazma becerisi üzerine olan etkilerini ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. Tek gruplu yarı deneysel araştırma modeli uygulanan araştırma, 2016-2017 eğitim öğretim yılı Mersin Üniversitesi TÖMER'de "C1 düzeyinde Yazma" dersine devam eden 36 öğrenci ile yapılmıştır. Araştırma sonucuna göre salkım tekniğinin yazılı anlatım unsurlarından dilbilgisi, kâğıt düzeni, yazım kuralları, noktalama,

kompozisyon gelişimi, kompozisyona odaklanma ve akıcılık düzeylerinde öğrencilerin bilişsel alanda yazı yazma becerilerine olumlu katkıları olduğu belirlenmiştir.

2.6.3. Söz Varlığına Yönelik Araştırmalar

Cesur'un yaptığı (2005) araştırmanın amacı ilköğretim 3,4,5,6,7,8. sınıf öğrencilerinin kullandıkları kelimeleri belirlemek; kelime serveti ile çocuk edebiyatı eserleri ve sosyo-ekonomik düzey arasındaki ilişkiyi tespit etmektir. Araştırmanın evrenini, 2004-2005 eğitim-öğretim yılında Kastamonu merkez Akkaya Pansiyonlu İlköğretim Okulu'nda okuyan 3,4,5,6,7,8. sınıflarda öğrenim gören beşer öğrenci olmak üzere toplam 30 öğrencidir. Araştırma kapsamında öğrencilere kompozisyon yazdırılmış, öğrenciler seçtikleri çocuk edebiyatı eserlerini okumuşlar, sonrasında öğrencilere yeniden kompozisyon yazdırılarak, öğrencilerin yazılı ürünleri incelenmiş, kullandıkları kelimeler ve sıklıkları tespit edilmiştir.

Çıplak (2005) Uşak merkezde bulunan ilk ve orta dereceli okullarda eğitim-öğretim gören 5., 8. ve ortaöğretim 11. sınıf öğrencilerinin yazılı anlatımlarında kullandıkları aktif kelime hazinesinin belirlenmesine yönelik bu çalışmada, her sınıf için otuzar öğrenciden 90 öğrenciye, üç farklı anlatım türünde (anı yazma, atasözü açıklaması, serbest konuda yazma) toplam 270 adet kompozisyon yazdırmıştır. Bu yazılı verilerde geçen kelimeler, öğrencilerin eğitim kademesine (5., 8. ve 11. sınıf), sosyo-ekonomik seviyesine, cinsiyete ve üç farklı anlatım türüne göre belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırma sonucunda; 5. Sınıflar, 6.740, 8. sınıflar, 9.284, 11. sınıflar 14.440 kelime kullanmışlardır. 5. ve 8. sınıflarda sosyo-ekonomik düzeyleri düşük olan öğrenciler, sosyo-ekonomik düzeyleri yüksek öğrencilerden toplam ve çeşit kelime daha fazla kelime kullanmışlardır. Cinsiyete göre toplamda kız öğrencilerin, çeşit kelime ise erkek öğrencilerin üstünlüğü görülmüş; en fazla kelime sayısının anı türünde kullanıldığı, daha sonra serbest konuların ve ardından da atasözlerinin geldiği görülmektedir.

İpekçi'nin (2005) "İlköğretim 7. sınıf öğrencilerinin kelime serveti üzerine bir araştırma" adlı çalışmada amaç ilköğretim 7. sınıf öğrencilerinin aktif olarak kullandıkları kelimeleri belirlemek; kelime serveti ile sosyo-ekonomik durum ilişkisini ortaya koyan bir tespit yapmaktır. Araştırma, Ankara ilindeki 7. Sınıf öğrencileri arasından rastgele seçilen 47 kız, 41 erkek toplam 88 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Öğrencilere serbest konulu ve resim ile ilgili kompozisyonlar yazdırılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre; gelirin yüksek olması söz varlığı zenginliğini etkilememiştir, eğitim düzeyi yüksek olan ebeveynlerin çocuklar

kelime sayısı bakımından daha başarılıdır, öğrenciler ortalama 92 kelimelik, 14 cümlelik kompozisyonlar yazmışlardır.

Duru (2007) çalışmasında 5. sınıf öğrencilerinin yazılı anlatımlarındaki aktif kelime servetlerini belirleyebilmek için Uşak ili Sivaslı ilçesinde öğrenim gören 114 5. Sınıf öğrencisine; anı, otobiyografi ve serbest konulu yazılı anlatımlar yaptırmıştır. Araştırma sonucunda, toplam 28.506 kelime ve 2.173 çeşit kelime kullanıldığı tespit edilmiş ve en çok kelimenin serbest konulu türde, en az kelimenin ise otobiyografi türünde kullanıldığı görülmüştür.

Başpınar'ın çalışmasının amacı (2008) ilköğretim 5. sınıf öğrencilerinin yazılı anlatımlarındaki aktif kelime servetinin belirlenmesidir. Manisa ili Turgutlu ilçesinden seçilen 90 adet 5. sınıf öğrenciye üç farklı türde (anı, otobiyografi, serbest konu) toplam 270 adet kompozisyon yazdırılmıştır. Verilerden elde edilen kelimeler, öğrencilerin sosyo-ekonomik seviyelerine, cinsiyete ve üç farklı anlatım türüne göre incelenmiştir. Araştırma sonucuna göre; toplam 31.305 kelime tespit edilmiş olup bu kelimelerden 2.743'ünün çeşit kelime, 28.562'sinin ise bu kelimelerin tekrarı olduğu belirlenmiştir. Kız öğrencilerin erkek öğrencilerden daha başarılı oldukları görülmüştür.

“Konya Ereğli Atatürk İlköğretim Okulu 6. sınıf öğrencilerinin kelime hazinesi üzerine bir araştırma” adlı çalışmasında Serarslan (2010) deneysel yöntemle öğrencilerin aktif kelime hazinelerinin ne kadar zengin olduğunu ölçmeyi amaçlamıştır. Araştırma kapsamında Konya Ereğli Atatürk İlköğretim Okulu altıncı sınıfa giden 19 öğrenciden, bir deney grubu oluşturulmuş, bu grup öğrencilerine 2007-2008 öğretim yılı boyunca beş ayrı konuda farklı zamanlarda yazılı anlatım uygulaması yaptırılmıştır. Öğrencilerin kullandıkları kelimeler tespit edilerek bir sözlük oluşturulmuştur. Araştırmada öğrencilerin tespit edilen aktif kelime hazinesinin arzu edilen zenginlikte olmadığı sonucuna varılmıştır.

Karakaya (2011) 8. sınıf, Tülü (2012) 5. sınıf Uşak ili Eşme ilçesi örneğiyle yaptıkları çalışmalarında amaç öğrencilerin yazılı anlatımlarındaki aktif kelime servetini tespit etmektir. Her iki çalışmada da 90 öğrenciye anı, otobiyografi ve serbest konulu kompozisyon yazdırılarak elde edilen 270 yazılı ürünle yürütülmüştür. Toplamda 5. sınıflarda 34.795, 8. Sınıflarda 35.055 kelime tespit edilmiş, her iki sınıf düzeyinde de kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha başarılı oldukları görülmüştür.

Türkyılmaz (2013) yaptığı çalışmada Kırşehir ili Akçakent ilçesinde bulunan ortaokullardan 57 adet 5. sınıf öğrencisine üç farklı türde (fabl, anı, serbest konu) toplam 171

adet metin yazdırarak öğrencilerinin yazılı anlatımlarındaki aktif kelime hazinesini belirlemeyi amaçlamıştır. Verilerde geçen kelimeler, öğrencilerin cinsiyetine ve üç farklı anlatım türüne göre incelenmiştir. Araştırma sonucunda toplam 12.595 kelime tespit edilmiş, kelimelerden 1653'ünün farklı kelime, 10.942' sinin ise bu kelimelerin tekrarı olduğu belirlenmiştir. Cinsiyete göre toplam kelime kullanımında kız öğrencilerin erkek öğrencilerden daha başarılı olduğu görülmüştür.

Eroğlu (2019) çalışmasında ortaokul 5. sınıf öğrencilerinin yazılı çalışmalarındaki aktif kelime hazinesini ortaya çıkarmak amacıyla Isparta ilinin Gönen ilçesinde öğrenim gören 60 öğrenciye; anı, otobiyografi, serbest konulu toplam 180 metin yazdırmıştır. Veriler cinsiyete ve yazı türlerine göre incelenmiştir. Kız öğrenciler, toplam kelime kullanımında; erkek öğrenciler ise çeşit kelime kullanımında daha başarılı olmuşlardır. Yazı türleri açısından araştırma sonuçlarına göre öğrencilerin en fazla sayıda kelime kullandıkları tür sırasıyla; anı, serbest konu ve otobiyografidir.

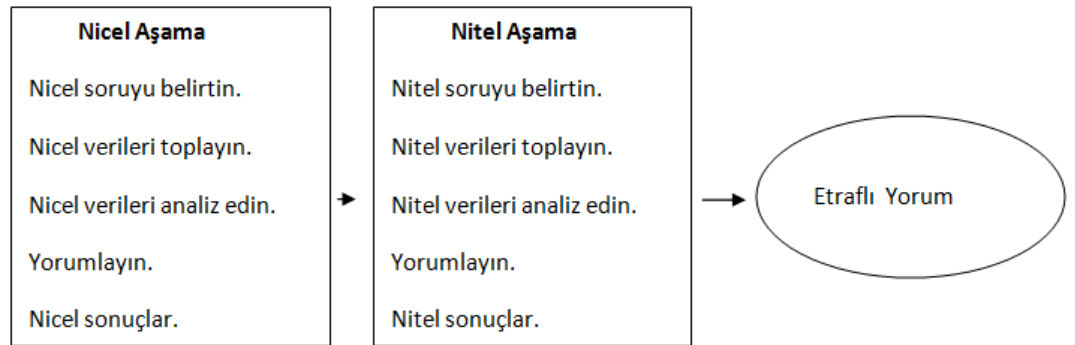
BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evreni, örnekleme ve veri toplama araçları yer almaktadır.

3.1. Araştırmanın Modeli / Deseni

Araştırma deseni (modeli), araştırmanın sorularını cevaplamak ya da hipotezlerini test etmek amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilen bir plandır. Her desenin kendine özgü bir amacı vardır. Bu çalışmada; araştırmanın problemini ve alt problemlerini geçerli ve güvenilir bir biçimde sınamak, çözümlemek ve yorumlamak için karma yöntem (mix model) araştırma deseni kullanılmıştır. Daha kapsayıcı ve daha derin veri toplama olanağı sunan (Ivankova ve Kawamura 2010; Silverman 2010) karma yöntem araştırmaları, hiçbir yöntemin araştırma modeline doğrudan bağlı olmayan, içerisinde en az bir nicel ve bir nitel yöntem içeren çalışmalardır (Greene ve diğerleri, 1989). Bir çalışmada nitel ve nicel yöntemin tertibinden oluşan yöntem karma yöntem denir. Bu araştırmada verilerin elde edilmesi, analizi ve yorumlanmasında nicel ve nitel araştırma yöntemlerinden meydana gelen karma yöntem (mixed method) uygulanmıştır.

Şekil 8. Karma yöntemli bir çalışmada nicel ve nitel aşamalara örnek
(Creswell ve Clark'tan uyarlanmıştır (2011, s. 64).

Çoğunlukla sağlık, sosyal ve davranış bilimlerinde kullanılan bir araştırma stratejisi olan karma yöntem, araştırmacının araştırma problemlerini anlamak için hem nicel veriler hem de nitel veriler topladığı iki veri setini birbiriyle bütünleştirdiği ve daha sonra bu iki veri setini bütünleştirmenin avantajlarını kullanarak sonuçlar çıkardığı bir araştırma deseni (Creswell, 2017, s.2) şeklinde tanımlanmaktadır. Karma yöntem yaklaşımı tek bir çalışma

veya aynı konuyu inceleyen birden fazla çalışmadaki nicel ve nitel verileri toplama, analiz etme ve bu verilere ait bulguları birleştirerek yorumlama adımlarıyla ilerleyen bir araştırmadır (Leech ve diğerleri, 2011). Başka bir ifadeyle, karma yöntemler araştırma desenini hem nicel hem nitel veri toplayarak her iki yöntemin (nicel ve nitel yöntemlerin) güçlü yanlarını kullanan ve hedefte tek araştırma yöntemiyle elde edilebilecek olanından daha fazlasını elde etmeyi vurgulamaktadır (Plano Clark ve Ivankova, 2018, s.67).

Cresvelli (2017) karma yöntem araştırmalarının temel özelliklerini şu şekilde sıralamıştır:

1. Araştırma sorularını cevaplandırmak için Nicel ve Nitel verilerin toplanması ve analiz edilmesi
2. Nitel ve nicel yöntemlerinin güçlü yanlarının kullanılması
3. Özel bir karma yöntem deseninin kullanılmasıyla nitel ve nicel verilerin birleştirilmesi ve bütünleştirilmesi
4. Bazen deseni bir kuram veya felsefe içinde ele alma

Creswell ve Clark (2011) karma yöntem ile ilgili bazı temel nitelikleri sıralamaktadır. Bu nitelikler aşağıda listelenmiştir:

1. Karma yöntemde bir veya birden çok araştırma dizisi olabilir.
2. Araştırma sorusuna bağlı nicel ve nitel yöntemler beraber kullanılır, bütünleştirilir ve karıştırılır.
3. Karşılaştırma işlemi veri toplanırken, veri analiz edilirken veya bulguları yorumlanırken yapılabilir.
4. Hem nicel hem nitel veri toplanır; toplanan veriler uygun yöntemlerle analiz edilir ve analiz sonuçları birleştirilir.
5. Toplanan veriler nicel ya da nitel analiz teknikleriyle çözümlenir. Veriler nicel veri analizi aşamasında nitelleştirilebilir ya da nitel veri analizi sırasında nicelleştirilebilir.
6. Nicel ve nitel araştırma birbirinden bağımsız, birbirine paralel, peş peşe uygulanabilir.

7. Nicel veya nitel yaklaşımlardan biri diğerine baskın olabileceği gibi her iki yaklaşım da eşit derecede baskın olabilir.

Günümüzde karma yöntem ile ilgili tanımlara bakıldığında karma yöntemin; nitel ve nicel yöntemlerin güçlü yanlarını kullanarak hem nitel hem de nicel verilerin toplanmasına, analiz edilmesine ve harmanlanmasına odaklanan bir araştırma yaklaşımı şeklinde tanımlanması mümkündür.

3.1.1. Karma Yöntem Desenleri

Araştırma desenleri bilimsel araştırmalarda veri toplama, analiz etme yorumlama ve raporlamaya yönelik yollardır ve araştırma desenleri araştırma yapmak için oluşturulan farklı modelleri temsil eder. Her araştırma desenin kendine özgü ilkesi ve amacı vardır. Araştırma desenin çoklu bileşenleri arasındaki bağlantılar üzerinde duran karma araştırma desen türleri araştırmanın amaçları, kavramsal çerçeve, araştırma soruları yöntemler ve geçerlilik hususları; verilerin nasıl ve hangi sırada toplanacağı, veri setlerinin nasıl birleştirileceği, çözümleneceği, yorumlanacağı ve raporlanacağına bağlı olarak farklı alt türlere ayrılmaktadır. Alanyazın incelendiğinde, karma yöntem kategorisi içinde konumlandırılacak birçok desen türü bulunduğu görülmektedir.

Tablo 1.

Karma Yöntem Desen Sınıflandırması

Yazar	Alan	Karma Yöntem Deseni
Greene, Garacelli ve Graham (1989)	Değerlendirme	başlatma, genişleme, geliştirme, tamamlama, üçgenleme
Patton (1990)	Değerlendirme	deneysel desen, nitel veri, içerik analizi deneysel desen, Nitel veri, istatistiksel analiz, doğal sorgulama, nitel veri, istatistiksel analiz, doğal sorgulama, nitel veri, istatistiksel analiz
Morse (1991)	hemşirelik/ Bakıcılık	Eş zamanlı üçgenleme, sıralı üçgenleme

Steckler, McLeroy, Goodman, Bird ve McCormick (1992)	Halk Sağlığı eğitimi	Model 1: nitel yöntemler uygulayarak, nicel ölçümler geliştirme Model 2:Nitel yöntemler ile nicel bulguları açıklama Model 3: nicel yöntemler ile nitel bulguları süsleme Model 4: nitel ve nicel yöntemlerin eşit ve paralel olarak kullanımı
Greene ve Garacelli (1997)	Değerlendirme	içerik desenleri üçgenleme tamamlama genişleme bütünleştirilmiş desen tekrarlanan iç içe veya iç içe karma bütünsel dönüştürücü
Morgan (1998)	sağlık araştırması	tamamlayıcı düzenleme nitel hazırlayıcı nicel hazırlayıcı nitel takip nicel takip
Tashakkori ve Teddlie (1998)	eğitim araştırmaları	karma yöntem desenleri eşdeğer durum (sıralı/ ardışık ya da paralel) Baskın-daha az baskın (sıralı ya da paralel) Çok düzeyli kullanım karma yöntem desenleri doğrulama, nitel veri, istatistiksel analiz ve çıkarım doğrulama, nitel veri, nicel analiz ve çıkarım keşfedici, nicel veri, istatistiksel analiz ve çıkarım keşfedici, nitel veri, istatistiksel analiz ve çıkarım doğrulamayı, nicel veri, nitel analiz ve çıkarım

		keşfedici, nicel veri, nitel analiz ve çıkarım paralel karma yöntem sıralı karma yöntem
Creswell (1999)	Eğitim politikası	yakınsama modeli sıralı model araçsal yapılandırma modeli
Sandelowski (2000)	hemşirelik/ıcılık	sıralı eş zamanlı tekrarlayan arada kalan
Creswell, Plano Clark, Gutmann ve Hanson (2003)	Eğitim araştırmaları	sıralı açımlayıcı sıralı keşfedeci sıralı dönüştürücü eş zamanlı üçgenleme eş zamanlı iç içe geçmiş eş zamanlı döndürücü
Creswell, Fetter ve Ivankova (2004)	öncelikli tıbbi müdahale	araç deseni modeli üçgenleme desen modeli geri dönüştürme desen modeli
Tashakkori ve Teddlie (2003b)	sosyal ve davranışsal araştırma	çok aşamalı desenler eş zamanlı karma desene eş zamanlı karma yöntem desene eş zamanlı karma model deseni sıralı karma desenler sıralı karma yöntem deseni sıralı karma model deseni çok aşamalı dönüşümlü karma desenler çok aşamalı dönüşümlü karma yöntem deseni çok aşamalı dönüşümlü karma model deseni tam bütünleştirilmiş karma model deseni
Greene (2007)	değerlendirme	bileşen desenler yakınsama uzatma bütünleştirilmiş Desenler yineleme harmanlama içi çek yerleştirilmiş veya gömülmüş önem veya değer nedeniyle harmanlama

Teddlie ve Tashakkori (2009)	eğitim araştırmaları	çok aşamalı karma yöntem desenleri paralel karbon desenler sıralı karma desenler dönüşümlü karma desenler çoklu aşamalı karma desenler tam bütünleştirilmiş karma desenler
Morse ve Neihaus (2009)	bakıcılık/ hemşirelik	eş zamanlı karma yöntem desenleri karma yöntemli sıralı desenler karmaşık karma yöntem desenleri nitel yönelim mi karmaşık karma yöntem desene nicel yönelim mi karmaşık karma yöntem deseni çoklu yöntem araştırma programı

(Kaynak: uyarlama: Creswell, Plano Clark ve diğ. (2003, ss.216-217, tablo 8.1.) İzin: SAGE Publications, Inc).

“Karma Yöntem Desen Sınıflandırılması”na ilişkin tablo 1 incelendiğinde farklı alan uzmanlarının, farklı alanlarda karma yöntem yaklaşımlarına ilişkin çeşitli sınıflandırmalara yer verdiği görülmektedir. Bu araştırmada eğitim araştırmaları ve eğitim politikaları alanlarında sınıflandırılan karma yöntem desenleri incelenmiş ve Creswell ve Clark’ın da (2014) vurguladığı “yakınsayan paralel desen, açımlayıcı sıralı desen, keşfedici sıralı desen ve iç içe karma desen” olmak üzere dört temel karma yöntem deseni üzerinde durulmuştur. Bu dört temel karma yöntemine ait tanımlar ve özellikler sırasıyla aşağıda tanıtılmıştır.

3.1.1.1. Yakınsayan Paralel Desen (Yakınsayan Desen)

Yakınsayan paralel desen veri toplama aracı geliştirme sırasında ya da bir örnekleme hipotez sınamada tercih edilir (Onwuegbuzie ve Collins, 2007). 1970’lerden beri simültane üçgenleme (Morse, 1991), paralel çalışma (Tashakkori ve Teddlie, 1998), yakınsayan model (Creswell, 1999) ve eş zamanlı üçgenleme (Creswell ve diğerleri, 2003) gibi pek çok farklı şekilde isimlendirilmiş yakınsayan paralel desende (Yakınsayan Desen) nicel ve nitel veri eş zamanlı olarak toplanır, analiz edilir ve ardından bu iki bulgu kümesi

birleştirilerek yorumlanır. Bu desende nicel veri ve sonuçları araştırma probleminin genel bir resmini çizerken, nitel veri ve analizler katılımcıların kendi görüşlerini daha derin araştırır. Nitel basamak nicel basamakta elde edilen ilk sonuçların derin açıklamalarına odaklanır. Yakınsayan paralel desende nicel ve nitel veriler birbirinden bağımsız ve eşzamanlı bir şekilde toplanır, toplanan veriler ayrı ayrı analiz edilir ve elde edilen bulguları kıyaslamak amacıyla iki veri setinden elde edilen sonuçlar birleştirilir (Creswell, 2017, s. 6).

3.1.1.2. Açıklayıcı Sıralı Desen (Açıklayıcı Desen)

Araştırmacının araştırmaya nicel aşamayı yürüterek başladığı bir karma yöntem deseni olan açıklayıcı sıralı desen (açıklayıcı desen) hakkında birçok kaynak, sıralı model (Tashakkori ve Teddlie, 1998), sıralı üçgenleme (Morse, 1991) ve tekrarlayan desen (Greene, 2007) gibi isimleri kullanmaktadır. Bu şekilde bu desenin sıralı doğasına vurgu yapılır.

Araştırmacının araştırmaya nicel aşamayı yürüterek başladığı bir karma yöntem deseni olan açıklayıcı desende öncelik nicel verilerdedir. Nicel veriler toplanarak analiz edildikten sonra nicel verileri açıklamak ve arttırmak amacıyla nitel veriler toplanır. Açıklayıcı sıralı desenin genel amacı, nitel aşamayı nicel verinin içindeki ilişkileri ve yönelimleri derinlikli bir biçimde açıklamak için kullanmaktır (Creswell ve diğerleri, 2003).

3.1.1.3. Keşfedici Sıralı Desen (Keşfedici Desen)

Araç geliştirme deseni (Creswell, Fetters ve Ivankova, 2004) ve takip eden nicel desen (Morgan, 1998) olarak da isimlendirilen keşfedici sıralı deseni (keşfedici desen) Creswell (2017) araştırmacıların bu deseni; “soruların bilinmediği, evrenin yeterince anlaşılmadığı veya çalışılmadığı ve alana girişin zor olduğu durumlarda problemi öncelikle nitel yollarla keşfetmek ve yapılan keşif sonucunda tespit edilen değişkenleri nicel olarak ölçmek için bir ölçme aracı geliştirme sürecinde kullanıldığını” ifade eder. Creswell ve Clark (2014) keşfedici sıralı desenin adımlarını şu şekilde özetler. İlk aşamada nitel verilerin toplanması ve çözümlenmesi söz konusudur. Bir sonraki adımda, araştırmacılar nitel aşamadan elde ettikleri sonuçlar üzerinden bir ölçme aracı geliştirir. Son adımda araştırmacı, geliştirilen ölçme aracını kullanarak yeni bir katılımcı örnekleminde çalışmanın nicel veri toplama ve analizi aşamasını uygular.

3.1.1.4. İç İçe Desen (İç İçe Karma Desen)

İç içe desende (iç içe karma desen) araştırmacı; yakınsayan deseni, açıklayıcı deseni veya keşfedici deseni geniş bir deneysel araştırma süreci içinde kullanır. Araştırmacı deneysel araştırma sürecini uygulamadan önce, uygulama sırasında veya uygulamadan sonraki herhangi bir aşamada nitel veri toplar (Creswell, 2017, s.7). Deneysel desenin boyutlarının desteklenmesi amacıyla, nitel bir veri toplama süreci nicel bir deney içine gömülür (Creswell, Fetters, Clark ve Morales, 2009).

3.1.2. Araştırmanın Deseni

Bu araştırmada araştırmanın doğasına uygun olarak ilk önce nicel aşama daha sonra sonuçları daha derinlemesine açıklama amacıyla nitel aşama uygulanmıştır. Bu araştırmada öncelikle nicel yöntemleri kullanmış ve daha sonra nicel sonuçları derinlemesine açıklamak amacıyla nitel yöntemlere başvurulmuştur. Bu nedenle araştırmada açıklayıcı sıralı desen kullanılmıştır.

Bu araştırmada ilk olarak, nicel veri toplama ve çözümlemeyi içeren bir nicel araştırma süreci tasarlanmış ve uygulanmıştır. İkinci aşamada ek açıklamaları gerektiren özel nicel bulguları tespit edilmiş ve nitel araştırma soruları, amaca uygun örnekleme ve veri toplama süreçlerini takip edecek biçimde geliştirilmiştir. Böylece nitel aşama nicel bulgulara dayanmış olup üçüncü aşamaya geçilmiştir. Üçüncü aşamada, nitel veriler toplanmış, analiz edilmiştir. Son olarak nitel sonuçlar nicel bulguları açıklayacak şekilde yorumlanmış ve çıkarımlar yapılmıştır.

Araştırmanın nicel kısmında Ortaokul 5. ve 8. sınıf öğrencilerinin yaratıcı yazma ürünlerindeki söz varlığını incelemek için, 150 öğrenciye salkım tekniğiyle yaratıcı yazma etkinliği uygulanmış, söz varlığı unsurları sözcüğün anlamına göre: gerçek, mecaz, terim, somut, soyut, nicel, nitel; türüne göre: isim, sıfat, zamir, zarf, edat, bağlaç, ünlem, fiil; yapısına göre basit, türemiş, birleşik sözcükler olmak üzere 18 alt başlıkta ele alınmıştır. Elde edilen nicel veriler analiz edilmiş, verilerin analizi sırasında araştırmanın nitel sürecini içeren yarı yapılandırılmış görüşme formları eşliğinde katılımcılarla görüşülmüş, görüşmeler transkript edilmiş, içerik analizi yapılmış, kodlar ve temalar oluşturulmuştur. Nicel süreçte elde edilen bulgular ile nitel süreçte elde edilen bulgular yorumlanmış ve bulguların birbirleriyle tutarlılığı incelenerek sonuçların geçerliliği denetlenmiştir.

Sonuç olarak bu araştırmada; karma yöntem desenlerinden bir olan açıklayıcı sıralı desen kullanılmıştır.

3.2. Evren / Örneklem / Çalışma Grubu / Katılımcılar

Evren, araştırma bulgularını genellemektir ve araştırma bulgularını genellenmek istendiği bireylerin tümünü içerir (Kisch, 1995; aktaran Mertkan, 2015, s. 43). Örneklem, evrenin sınırlı bir alt kümesidir ve evrenin çeşitli özelliklerine ilişkin verileri toplamaya çalışılan evrenden seçilir (Büyüköztürk, Kılıç-Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2010). Örneklem ise araştırmacının belirlediği sorulara yanıt arama yeteneğini olabildiğince artıracak şekilde evren içinden analiz birimlerini (örneğin, kişiler, gruplar, insan ürünü eserler, ortamlar) seçmeyi ifade eder (Tashakkori ve Teddlie, 2003, s. 175).

3.2.1. Karma Yöntem Araştırmalarında Örneklem Belirleme Aşamaları

Karma yöntem araştırmalarında amaç yapılan araştırmanın genellemesinin yanı sıra derinlemesine inceleme yapmaktır (Sharp ve diğerleri, 2012) ve bu nedenle araştırmanın nicel ve nitel kısımları için örneklem ayrı ayrı belirlenmelidir. Ayrıca karma yöntem araştırmaları nicel ve nitel veri toplama işlemlerinin birlikte yürütülmesine ihtiyaç duyar; çünkü veri çoklu veri kaynaklarından toplanır (Creswell ve Clark, 2014).

Mertkan (2015, s. 56) karma yöntem araştırmalarında örneklem belirlenmeden önce cevaplanması gereken soruların olduğunu ifade eder. Sırasıyla bu sorular:

1. Kullanılan karma araştırma modeli nedir?
2. Örneklem sayısı • Veri tek bir örneklemden mi toplanacak? • Veri birden fazla örneklemden mi toplanacak? • Veri birden fazla örneklemden toplanacaksa, bu örneklem birbiriyle bağımsız mı olacak?
3. Örneklem büyüklüğü • Nicel ve nitel örneklem eşit büyüklükte mi olacak? • Nicel örneklem daha büyük mü olacak? • Nitel örneklem daha büyük mü olacak?

Karma yöntem araştırmalarında nicel ve nitel araştırma aşamaları için seçilen her iki örnekte de bu sorular dikkate alınmalı ve örneklem bu sorulara bağlı olarak belirlenmelidir. Karma yöntem araştırmalarında yaygın bir şekilde kabul gören belirli örneklem stratejileri bulunmamakla birlikte (Teddlie ve Yu, 2007) karma yöntem araştırmacıları çeşitli örneklem stratejileri uygulamaktadır. Karma araştırmalarda kullanılan örneklem türleri sırasıyla açıklarsak:

1. Aynı Örneklem: Araştırma sorusu iki araştırma dizisinin örnekleminin aynı olmasını gerektiriyorsa nitel ve nicel veri aynı veri kaynağından toplanır. Aynı örneklemin

kullanıldığı çalışmaların genellikle paralel karma araştırma desenine göre tasarlandığı görülmektedir (Teddle ve Tashakkori, 2009; aktaran Mertkan, 2015). Mertkan (2015) iki araştırma dizisinin örnekleme aynı olduğu durumlarda olasılık temelli ya da amaçlı örnekleme yöntemlerinden uygun olanının kullanıldığını belirtir.

2. Farklı Örnekleme: Karma yöntem araştırmalarında farklı örneklemlerin seçilmesi sıklıkla rastlanılan bir durumdur (Teddle ve Yu, 2007). Bu örnekleme yönteminde nicel araştırma dizisi için örneklem oluşturulurken nicel mantık, nitel araştırma dizisi için örneklem oluşturulurken ise nitel mantık ön planda tutulur (Mertkan, 2015).

3. Gömülü Örnekleme: Bir araştırma dizisinin örnekleme diğerinin örnekleminin alt kümesi olur. Bir araştırma dizisinin örnekleme diğerinin içine gömülü olup diğerinin daha küçük bir parçasını oluşturmaktadır (Mertkan, 2015: 61).

4. Çok Kademeli Örnekleme: Çok kademeli örneklemler birbirinin içine gömülü farklı grupları içerir ve her bir alt örneklem belirlenirken farklı örnekleme yöntemleri kullanılır (Teddle ve Tashakkori, 2009).

3.2.2.Evren

Araştırmanın evreni; İstanbul ili Esenler ilçesi sınırları içerisinde bulunan İmam Hatip ve düz ortaokullarda 2022-2023 eğitim-öğretim yılında öğrenim gören 5.578 5. sınıf öğrencisi ve 5.226 8. sınıf öğrencisi olmak üzere toplam 10.804 ortaokul öğrencisidir. Özel okullar ve yabancı uyruklu öğrenciler araştırmanın evrenine dahil edilmemiştir.

Araştırmanın nicel süreçteki kısmına ait evren ortaokulda öğrenim gören toplam 10.804 beşinci ve sekizinci sınıf öğrencisinden; nitel süreçteki kısmını oluşturan evren ise beşinci ve sekizinci sınıfta öğrenim gören 150 öğrenciden oluşmaktadır, 10 öğrenci; araştırmanın nicel kısmına katılan katılımcılara: “Araştırmanın nitel kısmını oluşturan yarı yapılandırılmış görüşmeye katılmak ister misiniz?” sorusu sorularak ve gelen dönütler dikkate alınarak belirlenmiştir.

3.2.3. Örnekleme

Karma yöntemlerde Mertkan’ın (2015) da ifade ettiği üzere nitel araştırmanın doğası gereği örneklemin az sayıda bireyden oluşması ve öte yandan nicel araştırmanın örnekleminin ise çok sayıda bireyden oluşması araştırma sonuçlarının derinlemesine irdelenip açıklanması ve evrene genellenebilmesi açısından önemlidir. Fakat bu araştırmada

veri toplama aracı olarak kullanılan salkım tekniği göz önünde bulundurulduğunda araştırmanın nicel kısmındaki örnekleminin sınırlı sayıda 5. ve 8. ortaokul öğrencilerinden oluşması gerektiği kanaatine varılmıştır.

Araştırmanın nicel kısmındaki örneklem; Esenler ilçesinin farklı bölgelerinde yer alan, farklı başarı düzeyine ve sosyo-kültürel duruma sahip biri imam hatip, ikisi düz, üç ortaokulda (Birlik Mahallesinde yer alan Şehit Hüseyin Kısa Ortaokulu, Fatih Mahallesinde yer alan Türk-İsveç Kardeşlik Ortaokulu ve Kazım Karabekir Mahallesinde yer alan Kazım Karabekir İmam Hatip Ortaokulu) öğrenim gören 150 ortaokul öğrencisidir. Bu okullarda öğrenim gören 75 tane 5. sınıf ve 75 tane 8. sınıf öğrencisi olmak üzere toplam 150 ortaokul öğrencisi bu araştırmanın çalışma grubudur.

Açımlayıcı desen başlangıçtaki nicel soruları açıklamayı hedefler, bu nedenle yürütülen nitel aşamadaki katılımcılar, başlangıçta nicel veri toplama aşamasına katılan bireyler arasından seçilmelidir. Bu araştırmada, araştırmanın nitel kısmındaki örneklem araştırmanın nicel kısmındaki bireyler arasından seçilmiştir. Nitel araştırmada örneklem büyüklüğüne dair belirli bir hesaplama yöntemi yoktur ve nitel çalışmalarda örneklem büyüklüğü bilgi doyumu ilkesine göre belirlenir.

Araştırmanın nitel kısmını oluşturan katılımcılar ilk önce gönüllülük esasına göre tespit edilmiştir. Nitel süreci oluşturan örneklem kısmında; 5. ve 8. sınıfta öğrenim gören, en düşük ve en yüksek söz varlığına sahip olan 10 öğrenci tespit edilmiştir. Bu öğrencilere: “Araştırmanın nitel kısmını oluşturan yarı yapılandırılmış görüşmeye katılmak ister misiniz” diye sorulmuş ve 10 öğrenci gönüllü olarak görüşmelere katılabileceklerini ifade etmiştir. Bu öğrencilerin öğretmenleriyle görüşülmüş, yapılan görüşmeler sonucunda 10 öğrencinin Türkçe dersindeki başarısı, derse karşı ilgileri ve ders içindeki etkinlikleri belirlenmiş, ayrıca öğrencilere yazma becerilerine ilişkin hâkimiyet dereceleri sorulmuştur.

3.3. Veri Toplama Süreci ve Araçları

Karma yöntemlerde verinin toplanması, toplanan verilerin analizi ve analiz sonuçlarının birleştirilmesi desen türüne göre değişiklik gösterir. Bu araştırmada karma yöntem araştırmalarından açımlayıcı sıralı desen uygulanmıştır. Araştırma süreci boyunca açımlayıcı sıralı desen dikkate alınarak veriler toplanmış, analiz edilmiş ve birleştirilmiştir.

Uygulama öncesi belirlenen okulların Türkçe dersi öğretmenleri ile görüşülmüş salkım tekniği hakkında bilgileri olup olmadığı, ders etkinliklerinde kullanıp

kullanmadıklarıyla ilgili görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Türkçe öğretmenlerinden Türkçe dersi ve yaratıcı yazma ve yazarlık derslerinde salkım tekniği ile ilgili öğrencilere örnek etkinlikler yapılması için destek istenmiştir. Sonraki hafta araştırmacı okulları gezerek bir ders saati salkım tekniğinin nasıl uygulandığına dair öğrencilere rehberlik etmiş, bir ders saati de öğrenciler tarafından belirlenen ana kavram merkeze alınarak salkım tekniğiyle örnek etkinlikler gerçekleştirmiştir. Araştırmanın nicel kısmı için bir hafta sonra araştırmacı tekrar okulları gezmiştir.

Araştırmanın nicel kısmında ana kavramı ‘aile’ olan salkım tekniği kullanılarak yaratıcı yazma yöntemiyle öğrencilerden bir hikaye yazmalarını istemiştir. 75’i 5. sınıf, 75’i 8. sınıf olmak üzere toplam 150 uygulama kağıdındaki tüm sözcükler kök veya gövde biçimleri ile incelenmiştir. Ayrı yazılan birleşik sözcükler, özel isimler ve sayılar tek sözcük kabul edilmiş; ayrıca sayı ve rakamlar yazı ile belirtilmiştir. Yazılı ürünlerdeki sözcükler tek tek incelenmiş, Microsoft Excel yöntemiyle bilgisayara aktarılmıştır. Sözcükler: Yapısına göre basit, türemiş, birleşik; türüne göre isim, sıfat, zamir, zarf, edat, bağlaç, ünlem, fiil ve anlamına göre gerçek, mecaz, terim, somut, soyut, nicel nitel olarak 3 ana başlık, 18 alt başlık halinde analiz edilmiştir.

Nitel süreçte nicel süreçte elde edilen verilerin sonuçlarını desteklemek amacıyla yazılı ürünlerde en az ve en fazla söz varlığına sahip 10 öğrenci belirlenmiş, bu süreçte yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak katılımcılarla görüşmeler yapılmış ve görüşmelerden elde edilen veriler analiz edilmiş, analiz sonucunda elde edilen bulgular nicel süreç sonunda elde edilen bulgularla birleştirilmiştir.

3.4. Verilerin Analizi

Karma yöntemlerde amaç nicel ve nitel metodları kullanarak araştırılan konuyla ilgili hem genellemeler yapabilecek hem de derinleşilebilecek şekilde verilerin incelenmesidir. Araştırma kapsamında iki aşamada veri analizi yapılmıştır. Birinci aşamada veriler, SPSS 26 İstatistik Paket Programı aracılığı ile analiz edilmiştir. Kategorik değişkenler sayı ve yüzde olarak hesaplanmıştır. Sayısal değişkenlerde normal dağılım, çarpıklık ve basıklık değerleri hesaplanarak bulunmuş olup Tablo 2’de gösterilmiştir. Normal dağılımın kurallarına göre çarpıklık değerlerinin $\pm 1,5$ arasında olması gerekmektedir (Tabachnick ve Fidel, 2013). Bu kapsamda Tablo 2’deki ortaokul 5. ve 8. sınıf öğrencilerinin yaratıcı yazma çalışmalarında kullandıkları söz varlıklarının sonuçları incelenmiş olup toplanan verilerin normal dağılıma uyduğu görülmüştür. Verilere ilişkin normallik sayıltısı

karşılandığı için; 5. ve 8. sınıf öğrencilerinin kullandıkları sözcüklerin genel olarak anlam, tür ve yapısına göre karşılaştırılması ve aynı karşılaştırmanın cinsiyetlerine göre yapılmasında Bağımsız Örneklemeler T Testi kullanılmıştır. Tüm araştırmada anlamlılık düzeyi 0,05 değeri dikkate alınarak gerçekleştirilmiştir. İkinci aşamada ise nitel veriler, araştırmanın nicel verilerine göre en az ve en fazla söz varlığına sahip 10 öğrenciye görüşme formu uygulanarak elde edilmiştir. Bu araştırmada nitel verilerin analizi üç aşamada gerçekleştirilmiştir. Bunlar: veriyi düzenleme, kodlama ve tema oluşturma ve tartışmadır. İlk olarak görüşme formu ile elde edilen veriler araştırmacının kendisi tarafından okunmuş, dikkat çeken noktalar not alınmış, okuma sürecinde araştırmanın alt problemleri göz önünde bulundurulmuştur. Verilerin düzenlenmesinde önemli noktalara yoğunlaşılması için elde edilen veriler, araştırmacının kendisi tarafından bilgisayar ortamında yazıya geçirilmiştir. Verilerin kodlanması aşamasında öğrencilerin benzer veya farklı ifadeleri ayrıştırılmıştır. Bu aşamada araştırmacıya kolaylık sağladığı için Microsoft Excel ve Word programları kullanılmıştır. Elde edilen nitel veriler, araştırmacı ve bir uzman tarafından okunmuş, verilerin analizinde kullanılacak kod listesi birbirlerinden etkilenmeden belirlenmiştir. Bu kodlar daha sonra karşılıklı incelenerek ortak kodlarda uzlaşmıştır. Belirlenen ortak kodlar, temalara dönüştürülüp içerik analiziyle yorumlanmıştır. Bulgular kısmında araştırmacının yorumundan ve düşüncesinden bağımsız şekilde sunulmuştur. Tartışma kısmında ortaya çıkan tema ve sonuçlar sunulmuş ve literatüre dayalı olarak yorumlanmıştır.

Tablo 2.

Ortaokul 5. ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Yaratıcı Yazma Çalışmalarında Kullandıkları Söz Varlıklarına İlişkin Verilerin Çarpıklık ve Basıklık Değerleri

Kategoriler	Skewness (Çarpıklık)		Kurtosis (Basıklık)	
	İstatistik	Std.Hata	İstatistik	Std.Hata
5. Sınıf Anlamına Göre Söz Varlığı	1,498	0,277	2,845	0,548
5. Sınıf Türüne Göre Söz Varlığı	1,465	0,277	2,364	0,548
5. Sınıf Yapısına Göre Söz Varlığı	1,350	0,277	1,830	0,548
8. Sınıf Anlamına Göre Söz Varlığı	1,007	0,277	1,158	0,548
8. Sınıf Türüne Göre Söz Varlığı	0,087	0,277	-0,479	0,548
8. Sınıf Yapısına Göre Söz Varlığı	0,473	0,277	-0,302	0,548

3.5. Araştırmanın Geçerliği ve Güvenirliği

Güvenirlik, bir çalışmanın ne kadar inandırıcı olduğuyla; geçerlik bir çalışmanın araştırılan konuyu ne ölçüde doğru yansıtır değerlendirildiğiyle ilgilidir. Karma yöntem desenlerinden biri olan açımlayıcı sıralı desenin kullanıldığı araştırmada nicel veriler, öğrencilerin salkım tekniği kullanılarak uygulanan yazma etkinliğinde kullandıkları sözcüklerin Excel programı yardımıyla yapısına, türüne, anlamına göre sıklıkları belirlenerek elde edilmiştir. Nicel verilerin yüzeysel geçerliği (face validity) için, veri toplama aracının amaca uygun olup olmadığına dair uzman görüşü alınmıştır. Elde veriler, SPSS 26 İstatistik Paket Programı ile analiz edilmiştir. Ortaokul 5. ve 8. sınıf öğrencilerinin yaratıcı yazma çalışmalarında kullandıkları söz varlıklarının sayısal değişkenlerde normal dağılım, çarpıklık, basıklık değerleri hesaplanması sonucunda elde edilen verilerin normal dağılıma uyduğu görülmüştür. Verilerin normallik sayıltısı karşılandığından dolayı, öğrencilerin yapısına, anlamına ve türüne göre kullandıkları sözcüklerin; sınıf düzeyi ve cinsiyetlerine göre anlamlılık değeri 0,05 dikkate alınarak karşılaştırılmasında Bağımsız Örneklemeler T Testi kullanılmıştır.

Nicel analiz sonucunda ortaya çıkan anlamlı farkları derinlemesine incelemek için araştırmada nitel yöntem kullanılmıştır. Açımlayıcı sıralı desen uygulanan araştırmada, nitel veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından ölçme aracının içeriğine uygun olarak hazırlanan “Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu” kullanılmıştır. Nitel veriler, nicel verilere göre en fazla ve en az söz varlığına sahip 10 öğrenciden elde edilmiştir. Elde edilen nitel veriler, içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiş ve bu yöntemle nicel sonuçların altında yatan nedenlere ulaşılmaya çalışılmıştır. Araştırmanın nitel boyutunun geçerliği için triangulation uygulanmıştır. Bu yöntem, tek bir yöntemin ve tek bir araştırmacının kullanımından kaynaklanan temel önyargıların aşılmasını sağlamak için hem nitel hem nicel çalışmalarda kullanılmaktadır. Araştırmanın nitel verileri hem araştırmacı hem uzman tarafından birbirinden etkilenmeden kodlanmış, kodlanma bitince birbirlerinin yaptıkları kodlamaları incelendikten sonra ortak bir kodlamada uzlaşmışlardır. Nitel verilerin toplanması ve yorumlanmasında, araştırmacının kendi beklenti ve düşüncelerinin araştırma sonuçlarına yansımaması için gerekli tedbirler alınmıştır. Araştırmacı, araştırma öncesi araştırma yaptığı okullardaki Türkçe öğretmenleri ve katılımcı öğrencilerle görüşmeler gerçekleştirmiştir. Araştırmanın inandırıcı olması amacıyla yapılan bu görüşmelerde uygulama hakkında bilgi verirken aynı zamanda gönüllülük esaslı ve güvene dayalı bir iletişim kurmaya çalışmıştır. Araştırmanın tüm verileri araştırmacının bizzat kendisi tarafından toplanmış, araştırma süreci

boyunca araştırmacı değişmemiştir. Araştırmacı, araştırmanın nicel ve nitel boyutunda farklı yöntem ve veri toplama araçları aracılığıyla veri çeşitliliğini sağlamayı amaçlamıştır. Nitel verilerin elde edilmesi için, veri toplama aracının uygunluğu ve geliştirilmesi, verilerin kodlanması, temaların oluşturulması süreçlerinde uzman görüşüne başvurulmuştur. Katılımcılara bu araştırmaya katılımın tamamen gönüllülük esaslı olduğu ifade edilmiş ve katılımcı kimliğinin gizli tutulmasına özen gösterilmiştir. Öğrenci görüş ve düşünceleri Ö1, Ö2 vb. katılımcılara verilen kodlarla belirtilmiştir. Araştırmada uygulanan veri toplama araçlarıyla ilgili üniversitenin etik kurulundan E.498850 numaralı yazılı izin ve İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğünden E.71787005 numaralı yazılı izin alınmıştır.

3.6. Araştırmacının Rolü

Bu araştırma ortaokul başlangıç kademesi olan 5. Sınıf ve bitiş kademesi olan 8. Sınıf öğrencilerinin yaratıcı yazma ürünlerindeki söz varlığı tespitini konu almıştır. Alanyazın taraması yapıldığında öğrencilerin yazılı ürünlerinde söz varlığını tespit etmeyi konu alan birçok araştırma olduğu görülmüştür. Yapılan araştırmalarda yazılı ürünlerin türüne, öğrencilerin sınıf düzeyine, cinsiyetine ve sosyo-ekonomik durumuna göre söz varlığının sıklığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Öğrencilerin yazılı ürünlerindeki sözcükleri; yapısına, anlamına ve türüne göre bir ayırım yapılp tespit edilen söz varlığı araştırmasına rastlanmamıştır. Bu nedenle araştırmacı, bütüncül bir yaklaşımla öğrencilerin söz varlığını yapısına, anlamına ve türüne göre inceleyip tespit etme yoluna gitmiştir.

BÖLÜM IV

BULGULAR

İstanbul'un Esenler ilçesindeki araştırmanın örneklemini olan üç okulda öğrenim gören ortaokul 5. ve 8. sınıf öğrencilerinin yaratıcı yazma çalışmalarında kullandıkları söz varlıkları incelenmiş olup araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyet dağılımları Tablo 3'te gösterilmiştir. Araştırmaya İstanbul'un Esenler ilçesindeki devlet okullarında öğrenim gören ortaokul 5. ve 8. sınıflardaki 150 öğrenci katılmıştır. Araştırmaya 5. sınıflardan katılan öğrencilerin cinsiyet dağılımları incelendiğinde; %53,3'ünün kız ve %46,7'sinin erkek olduğu görülmüştür. Araştırmaya 8. sınıflardan katılan öğrencilerin cinsiyet dağılımları incelendiğinde; %61,3'ünün kız ve %38,7'sinin erkek olduğu görülmüştür. Araştırmaya kız öğrenci katılımının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Öğrencilerin yazılı ürünlerindeki sözcükler anlamına göre: gerçek, mecaz, terim, soyut, somut, nicel, nitel, türüne göre: isim, sıfat, zamir, zarf, edat, bağlaç, ünlem, fiil; yapısına göre: basit, türemiş, birleşik sözcükler şeklinde tasnif edilerek tek tek incelenmiştir. Sözcükler sadece çekim eki aldıysa çekim ekleri çıkartılıp sözcük kök haliyle incelenmiştir, yapım eki alan sözcükler ise gövde haliyle incelenmiştir.

Tablo 3.

Ortaokul 5. ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Cinsiyet Dağılımları

Değişken	Kategori	Frekans (N)	Yüzde (%)
5. Sınıf Cinsiyet Dağılımı	Kız	40	53,3
	Erkek	35	46,7
	Toplam	75	100
8. Sınıf Cinsiyet Dağılımı	Kız	46	61,3
	Erkek	29	38,7
	Toplam	75	100

4.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın birinci alt problemi “Ortaokul 5. ve 8. sınıf öğrencilerinin yazılı ürünlerinde yapısına göre hangi sözcükler tercih edilmiştir?” şeklindedir. Bu alt probleme ait bulgular aşağıdaki tablolarda gösterilmektedir.

Tablo 4.

Ortaokul 5. Sınıf Öğrencilerinin Kullandıkları Yapısına Göre Basit Sözcüklerin Frekans Dağılımları

Sayı	Kelime	Frekans (Sıklık)
1	Bir	135
2	Aile	109
3	Anne	106
4	Ben	101
5	Gün	87
6	Git	76
7	Baba	69
8	Ev	66
9	O	57
10	De	48
11	Gel, Bu	46
12	Var	36
13	Oyun, Biz	33
14	Yap	31
15	Abla	28
16	Çocuk	27
17	Güzel, Abi	24
18	Sen	23
19	Onlar, Ay	22
20	Yaş	20
21	Sabah	19
22	Sev, Akşam	18
23	Şey, Piknik, Herkes, Araba	17
24	Saat, Para	16
25	Kız	15
26	Geç, Ders	14
27	İyi	13
28	Kuzen, Bit	12
29	Üst, İş, Ol	11
30	Beden, Maç, Kal, Al	10
31	Çık, Çay, Çalış, Uyu, Duy	9

Tablo 4'ün Devamı

Ortaokul 5. Sınıf Öğrencilerinin Kullandıkları Yapısına Göre Basit Sözcüklerin Frekans Dağılımları

Sayı	Kelime	Frekans (Sıklık)
32	Zaman, Ses, Park, İki, Dön	8
33	Yüz, Yok, Tane, Oğul, Kedi, Kurt, Güven, Dede, Bak	7
34	Şekil, Telefon, Kişi, Kapı, Hoca, Hemen, Hediye, Hayat, Gör, Git, Gir, Dürüst, Dür, Ara, Amca	6
35	Üç, Sar, Vakit, Sofra, Otur, Masa, Kız, Kötü, Kork, Kitap, Kar, Kalk, İç, Heyecan, Hafta, Gece, Bin, Akraba	5
36	Çal, Yenge, Yarın, Sürt, Türkiye, Televizyon, Sınıf, Oğul, Ok, Oda, Lira, Koy, Komşu, Kadar, İste, İlk, Hiç, Götür, Getir, Geri, Eşya, Erkek, Gün, Beş, Bağır, Bayram, Bayrak, Adam, Reklam	4
37	Şimdi, Ödev, Yaz, Polis, Pazar, Para, Açık, Lazer, Değer, Kıyafet, Huzur, Hasta, Göster, Gez, Evet, Gün, Dost, De, Davran, Daha, Bütün, Bil, Bula, Aç	3
38	Şu, Üşü, Üst, Çiçek, Çanta, Zıt, Zaten, Yıka, Yirmi, Yeni, Yedi, Yat, Yani, Yalan, Vuruş, Ver, Vazo, Tüm, Teyze, Tek, Tatil, Taraf, Tam, Sür, Su, Spor, Soru, Sohbet, Seyahat, Sefer, San, Salon, Proje, Parmak, Peynir, Oku, Neden, Mutfak, Mesut, Makine, Kısa, Kur, Konuş, Kim, Karate, Hikâye, Hadi, Gül, Götür, Gitar, Geç, Gerçek, Gerek, Jel, Futbol, Film, El, Düş, Dur, Diğer, Kuma, Ceza, Canım, Kamera, Bırak, Bul, Bisiklet, Kutu, Bilet, Kişi, Basketbol, Bahçe, Ay, Arka	2
39	Şark, Şans, Şaka, Israr, Ütü, Ümit, Öğren, Ön, Öde, Çöz, Çiz, Çikolata, Çekirdek, Çamaşır, Zor, Zengin, Yıldız, Yük, Yuva, Yola, Yeğen, Yen, Yeni, Yemek, Yaş, Yaz, Yasak, Yardım, Yap, Yakın, Video, Kadife, Var, Uyu, Ot, Uyut, Uyan, Tut, Tost, Temmuz, Telaş, Taş, Tak, Tabi, Sıra, Sır, Sür, Suç, Soba, Siyah, Sinema, Sil, Sevgi, Ser, Sen, Sekiz, Saç, Sayfa, Sarı, Sahur, Resim, Renk, Ramazan, Rahat, Puan, Parça, Peki, Tabak, Makarna, Pansuman, Otuz, Otur, Oruç, Orman, Saat, Orman, Yaşında, Normal, Dokuz, Nefret, Mısır, Mükemmel, Müdür, Mavi, Saat, Süz, Ay, Merdiven, Mağaza, Pazar, Madalya, Lokanta, Kısır, Kır, Köy, Kuran, Kur, Kupa, Koş, Koru, Koltuk, Koca, Keşke, Kira, Kelebek, Kek, Kaç, Kazan, Kavga, Kategori, Karın, Kar, Kamera, Kafa, Kadın, İçin, İç, İnsan, İnat, İnan, İmam, İlgi, İlaç, İkram, İftar, Hepsi, Hazır, Hayal, Hava, Hatip, Hata, Hasret, Hanım, Halı, Hala, Hırka, Hafız, Haber, Güven, Güneş, Gönder, Gök, Gondol, Giysi, Giy, Git, Aynı, Kız, Genç, Garip, Fikir, Fen, Fazla, Eş, Eğer, Ezan, Çek, Ver, Eski, Erken, Enişte, Enes, Empati, Elbet, Dünya, Dört, Dök, Doğ, Dolap, Doktor, Diş, Dil, Diz, Derece, Deprem, Dal, Dam, Can, Bık, Böyle, Börek, Bunlar, Bul, Güven, Borç, Top, Milyar, Bisküvi, Buldur, Bilye, Beğen, Beyaz, Berbat, Baş, Bat, Bavul, Basit, Barış, Banyo, Bal, Aç, Aynı, Dakika, Antrenman, Antalya, Ankara, Altı, Alt, Uza, Al, Akıl, Aktif, Hava, Aferin	1

Ortaokul 5. sınıf öğrencilerinin belgisiz ya da asıl sayı sıfatı olarak kullandıkları 'bir' sözcüğü en çok kullandıkları basit yapıli sözcük olmuştur. Yaş grubu itibariyle 'oyun' ve

‘çocuk’ sözcüklerine sıkça yer verdikleri görülürken akrabalık bildiren kavramların çokluğu dikkat çekmektedir. Öğrencilerin en sık kullandığı basit yapıli sözcüklerin aile ve akrabalık bildiren isimler olduğu görülürken, en sık kullandığı basit yapıli fiil ‘de-’ fiilidir.

Tablo 5.

Ortaokul 5. Sınıf Öğrencilerinin Kullandıkları Yapısına Göre Türemiş Sözcüklerin Frekans Dağılımları

Sayı	Kelime	Frekans (Sıklık)
1	Sonra	77
2	Yemek	43
3	Okul	40
4	Kardeş	38
5	Oyna	30
6	Sevgi	26
7	Mutlu	21
8	Arkadaş, Anla	20
9	Saygı, Birlikte	13
10	Mutluluk	12
11	Ödev, Harika	11
12	Eğlen	10
13	Dışarı, Başla	9
14	Çağrı, Söyle	8
15	İzle, Gezmek, Bekle	7
16	Yine, Eğlence, Alma	6
17	Öğretmen, Önce, Yaşa, Uyan, Kavga, Hazır, Gitmek, Büyük, Beraberlik, Artık	5
18	Üzgün, Toplum, Sevin, Gezi, Birlik	4
19	Özle, Yemek, Yapma, Uyandır, Temizlik, Telaşlan, Gemi, Tatlı, Sınav, Sürü, Sorumluluk, Sevinç, Sevgili, Oyuncak, Olunca, Olay, Olarak, Kurma, Konuş, Kardeşlik, Saniye, Huzurlu, Heyecanlı, Hazırla, Gezi, Karşılaşmalarında, Kardeş, Düşün, Duygu, Durum, Değer, Davulcu, Yani, Böyle, Bir, Anlaş	3
20	Üçüncü, Üzüntü, Özbekistanlı, Öyle, Yenil, Yeme, Yemekten, Yaşadığım, Yazın, Yazlık, Yatak, Yardım, Yaparken, Uçak, Türkçe, Topla, Tamirci, Süre, Sevinçli, Sevgili, Saklambaç, Sadece, Oyun, Koltukken, Kişi, Okumak, Neşe, Mesela, Korku, Kavram, Yatak, İçeri, İyilik, İlgi, Hazırla, Oyuncu, Görev, Gittiğimizde, Geçir, Kez, Etkinlik, Düzen, Duyunca, Dostluk, Dolu, Diye, Demek, Bozuk, Bitince, Taneli, Ağla, Kollu, Ayrıl, Arkadaş, Sonuncu, Dakik, Anlat, Alıcı	2

Tablo 5'ün Devamı

Ortaokul 5. Sınıf Öğrencilerinin Kullandıkları Yapısına Göre Türemiş Sözcüklerin Frekans Dağılımları

Sayı	Kelime	Frekans (Sıklık)
21	Şöyle, Şişirme, Tebrikle, Üzülme, Öğren, Özlem, Özle, Özellikle, Yatak, Örtü, Önemli, Önem, Ödeyemez, Çıkış, Bölüm, Çoğul, Göçmen, Çevre, Çalıştırıcı, Çalış, Çalma, Çalarken, Yorul, Yoklama, Yokken, Yiyecek, Yetiştirici, Yerken, Yaşlı, Yarım, Yaptığında, Geçmiş, Yapmak, Yanlış, Yalnızlık, Yakalan, Varken, Uğraş, Uçuş, Uzan, Uyurken, Uyuş, Uyku, Uygulama, Uyanıp, Çalıştırma, Umut, Ufak, Topluluk, Planlı, Terlik, Temizle, Taşın, Taşıma, Sıradan, Sıkıştıran, Sıkışma, Sıkıntı, Sıkıl, Sürerken, Süpürge, Şarkı, Sözle, Susturma, Sorun, Sonunda, Sonraki, Sinirlen, Sevmediğim, Sevmediği, Sevinip, Yedin, Sessizlik, Seslen, Sağlık, Sarıl, Saklanan, Sakinlik, Sabahçı, Sabahleyin, Saatçe, Kuvvetle, Rastla, Plancı, Paylaşarak, Paylaşım, Panikle, Oynayıp, Oynatma, Kucak, Oyun, Oturduğumuz, Oluşan, Okun, Neredeyse, Yıl, Neden, Miyavla, Misafirlik, Minik, Merhametli, Kıyamayıp, Kıyafet, Kısaca, Sivrice, Kıran, Kötülük, Kutla, Kurstayken, Karlı, Koşup, Korkulacak, Korkum, Banyo, Konuşma, Kişilik, Kiracı, Kavuşup, Organ, Karşıla, Kapat, Korona, Kapalı, Kana Kana, Kalktığımızda, Kalktığımında, Kalkma, Kaldır, Kala, İşte, İçimdeki, İyileş, İstiyorum, İşte, Saldırgan, İnanç, İlgili, İlerleme, Hızla, Hırsız, Hileci, Heyecan, Hepsi, Hepimiz, Hazırlanarak, Hazırlanıp, Hazırlık, Hatırla, Hastalık, Habersiz, Güçlü, Güzellik, Güvenip, Görüş, Yaşayabilir, Görün, Görerek, Gören, Gönder, Giyinen, Giyecek, Gittiğimizde, Girme, Girdiğimizde, Girdir, Geçirme, Tanelidi, Geçirdiğimiz, Deneyimim, Geçindirme, Geçin, Geçen, Gerekli, Çakmak, Gelirken, Gelince, Gelesi, Geldiğimizde, Geldiğimizde, Fırıncı, Fırçala, Fırlatma, Eğlence, Eğlenceli, Eğilerek, Evli, Erkenden, Erken, Ekmek, Edepli, Düşünce, Düştüm, Aşk, Dürüstlük, Dönerken, Doğur, Dondurma, Dizi, Dinlen, Dilim, Dilme, Dikkatsizlik, Değişip, Değiş, Deyince, Dem, Davran, Çocuk, Dalgacı, Büyü, Bütün, Bölüş, Bura, Bulun, Bulaşık, Boyunca, Birinci, Binip, Bindir, Bindiklerinde, Belli, Bekar, Kişiliksiz, Başarılı, Başarı, Bardak, Baskıcı, Baskı, Bakış, Açı, Ayrılık, Ayrılık, Ayrı, Aydınlatıcı, Aslında, Arka, Aralık, Hatıra, İlişki, Akşamleyin, Akıllı, Aksiyonlu, Muhalif, Ailedeki, Ailecek, Adlı, Açık	1

Ortaokul 5. sınıf öğrencilerinin yapısına göre kullandıkları türemiş sözcüklere baktığımızda en sık kullandıkları sözcüğün ‘sonra’ olduğu görülmektedir. Öğrencilerin yazılı anlatımlarında cümleler ve olaylar arasında bağlantı kurarken cümleyi nokta ile sonlandırmadıkları ‘sonra’ sözcüğü ile diğer cümleye bağladıkları görülmüştür. 5. sınıf öğrencilerinin kullandıkları basit sözcüklerle benzer şekilde yine ‘oyna’ sözcüğünün sık kullanımı dikkat çekmektedir. İçinde bulundukları yaş grubu etkisiyle henüz oyun çağı çocuğu diye nitelendirebileceğimiz 5. sınıf öğrencilerinin, çocuksu yönlerinin kullandıkları olumlu anlamdaki ‘mutluluk, harika, sevgi, saygı, eğlen’ sözcükleriyle yazılı ürünlerine de yansıdığını görmekteyiz.

Tablo 6.

Ortaokul 5. Sınıf Öğrencilerinin Kullandıkları Yapısına Göre Birleşik Sözcüklerin Frekans Dağılımları

Sayı	Kelime	Frekans (Sıklık)
1	Biraz	9
2	Yardım Et, Mutlu ol, Lunapark, Kavga Et, Kahvaltı, Ateş Böceği	8
3	Sohbet Et, Bugün, Birbiri, Ağustos Böceği, Anneanne	6
4	Özür Dile, Vakit Geçir, Teşekkür Et	4
5	Şöyle, Yerine Getir, Hiçbir, Hafta Sonu, Doğum Günü, Dans Et, Böyle, Bazen, Alışveriş,	3
6	Özgüven, Önem Ver, Yola Çık, Tebrik Et, Sofra Kur, Pazartesi, Namaz Kıl, Karar Ver, Kapı Çal, Hisset, Hastane, Günaydın, Ceza Ver, Babaanne, Devam Et	2
7	Şok Ol, Örnek Ol, Çıkı Ver, Çıka Dur, Faydalı Ol, Zarar Ver, Yola Koyul, Yepyeni, Yemin Et, Ortaya Çık, Yol Ver, Yara Bandı, Yapabil, Yanında Ol, Yakantop, Üste Çık, Tedirgin Ol, Sinirli Ol, Tatile Çık, Takla At, Soyad, Sofra Bezi, Sinir Ol, Saygı Duy, Rahat Ol, Pişman Ol, Pamuk Şeker, Ortaokul, Olabil, Noktalama İşareti, Nefesi Kesil, Nasıl, Merak Et, Kızıl, Küfret, Korku Treni, Kaybol, Kavga Et, Karın Doyur, İzin Ver, İzin Al, İlaç Yaz, Huzurlu Ol, Huzur Bul, Selam Ver, Hoşa Git, Hoşgörü, Hoplayıver, Hiçbir, Hediye Et, Hayvanat Bahçesi, Hasta Ol, Hafta İçi, Hafife Al, Haber Ver, Gün Geçir, Gözü Dol, Gökyüzü, Geziye Çık, Geri Dön, Fotoğraf Çekil, Fikir Ver, Elde Et, Dönme Dolap, Dua Et, Dost Ol, Dikkat Et, Değer Ver, Ders Al, Canı Sıkıl, Başından Geç, Büyükbaba, Bölüm, Boş Ver, Boş Salla, Bilgisayar, Başından Geç, Atlıkarınca, Anlatılabilir, Büyütebil, Akla Gel, Aklına Gel, Anlayabil.	1

Ortaokul 5. sınıf öğrencilerinin yapısına göre kullandıkları birleşik sözcüklere baktığımızda en sık ‘biraz’ sözcüğünü kullandıkları görülmüştür. Bu sözcüğü kimi zaman sıfat kimi zaman da miktar zarfı olarak kullanmışlardır. Öğrencilerin yine basit ve türemiş yapıli sözcüklerde kullandıklarıyla uyum gösterir şekilde oyun ve eğlenceyle ilgili ‘lunapark, atlıkarınca, dönme dolap, yakantop’ sözcüklerine sıkça yer verdikleri görülmektedir. Ayrıca ‘yardım et-, teşekkür et-, tebrik et- mutlu ol-, hoşgörü’ gibi olumlu his uyandıran sözcüklerin daha fazla olduğu gözlemlenmektedir. 5. sınıf öğrencilerinin yazılı ürünlerinde kullandıkları birleşik sözcükler, çoğunlukla birleşik fiillerden oluşmaktadır. Çoğunlukla yardımcı eylemle kurulan ‘mutlu ol-, sohbet et-, sofraya kur-, yola çık-, namaz kıl-, merak et-, saygı duy-, rahat ol-’ gibi birleşik fiillere daha fazla yer verdikleri görülmüştür. ‘Hayvanat bahçesi, hastane, hafta sonu, doğum günü, yara bandı, büyükbaba’ gibi birleşik isimleri sayıca daha az kullandıkları görülmektedir. Ayrıca ‘akla gel-, nefes, kesil-’ gibi anlamca kaynaşmış birleşik

fiil örneklerine; ‘anlayabil-, yapabil-, olabil-’ gibi yeterlilik birleşik fiil örneklerine; ‘hoplayıver, çıkıver’ gibi tezlik birleşik fiil örneklerine rastlanmaktadır.

Tablo 7.

Ortaokul 8. Sınıf Öğrencilerinin Kullandıkları Yapısına Göre Basit Sözcüklerin Frekans Dağılımları

Sayı	Kelime	Frekans (Sıklık)
1	Aile	123
2	Bir	119
3	Anne	106
4	Baba	84
5	Ben	77
6	Gün	69
7	De	59
8	Çok	57
9	O, Git	52
10	Ev	50
11	Bu, Yıl	48
12	Gel	29
13	Şey, Çocuk	24
14	Abi, Ol	23
15	Zaman, Al	22
16	Güzel, Yan, Biz	20
17	Var, Kız	19
18	Daha	17
19	Her	16
20	Çık	15
21	Yüz, Yap	14
22	Yok, Ne, Sev, Hep, İste, Para, Deniz, Abla	13
23	Oğul, Kuzen, Bak	12
24	Kendi, İyi, İlk, Kişi	11
25	Telefon, Saat, Oyun, Onlar, Gir, Ders	10
26	Sor, Sabah, Hemen, Güven, Fazla, Araba, Bir	9
27	Tek, Polis, Kıyafet, İnsan, Dede, Bul, Ara	8
28	Çalış, Sarı, Tüm, Boy, Otur, Kötü, İş, Geç, Tür	7
29	Çay, Son, Tatil, Sıra, Sene, Salon, Küçük, Kitap, İç, İki, Huzur, Hepimiz, Güven, Göz, El, Gün, Baş	6
30	Şekil, Yeni, Var, Sınıf, Stres, Sofra, Konu, Kafa, Hoca, Hayat, Gez, Film, Dön, Bin, Aynı, Akşam, Reklam	5
31	Çanta, Zor, Zaten, Ver, Taraf, Tam, Söz, Sokak, Sinema, Ses, Sakin, Personel, Oda, Not, Mutfak, Leyla, Kavga, Kapı, Kalk, Hiç, Hayal, Hala, Gerçek, Ceza, Bırak, Bunlar, Boş, Beden, Bas, Balık, Asla, Ama	4

Tablo 7'nin Devamı

Ortaokul 8. Sınıf Öğrencilerinin Kullandıkları Yapısına Göre Basit Sözcüklerin Frekans Dağılımları

Sayı	Kelime	Frekans (Sıklık)
32	İlgi, Üst, Yuva, Yeğen, Yaş, Yat, Vazo, Tane, Tamam, Sır, Sülale, Söz, Sefer, On, Proje, Pano, Oğul, Açık, Şefkat, Masa, Kız, Köy, Koş, Konuş, Kol, Kerem, Kent, Kazan, Kar, Kadar, İftar, Hediye, Hava, Hata, Hane, Haber, Gibi, Geç, Fanus, Eşya, Evet, Efe, Döv, Duy, Dost, Kez, Bütün, Ağız, Aç, Saat, Asıl, Sarp, Sanat, Arka, Antika, Altı, Ali, Akıl, Akvaryum, Akraba	3
33	Üz, Ön, Çorba, Fayda, Çarşamba, Yıka, Yüksek, Yaz, Yay, Yavru, Yap, Yalan, Yakın, Video, Vakit, Uyu, Tut, Teyze, Taş, Tanı, Takdir, Tabi, Sıcak, Sür, Sohbet, Sert, Sebep, Sahur, Sahip, Sahi, Ramazan, Rahat, Pazar, Ortam, Orman, Çocuk, Normal, Market, Muhabbet, Merhamet, Pazar, Mangal, Mahalle, Lise, Koy, Kork, Konuş, Komiser, Kişi, Kelime, Kayıp, Karakol, Kamp, İçin, İç, İstanbul, İle, Gün, Saat, Kenar, Hayvan, Hafta, Götür, Git, Gez, Jel, Gazete, Empati, Emek, Diğer, Değil, Destek, Cümle, Cevap, Kutu, Kamera, Çalış, Bursa, Bit, Bil, Beş, Kişi, Biç, Bayram, Valiz, Barış, Ağla, Ay, Apartman, Amca, Alt, Adam, Aç	2
34	Şimdi, Şehir, Şaka, Kişi, Israr, Üst, Şahıs, Üye, Üniversite, Ümit, Öğren, Öğle, Ölç, Öl, Çık, Çiçek, Çikolata, Çesit, Çek, Çatal, Çarp, Çal, Zihin, Yılmaz, Yük, Yurt, Yenge, Yemin, Yedi, Sen, Yazık, Yat, Yarın, Yani, Yak, Buhar, Valiz, Uğraş, Karne, Uzun, Unut, Kullan, Tren, Toz, Tost, Üst, Teneffüs, Televizyon, Telaş, Tekrar, Teknoloji, Tarz, Tara, Tanı, Bit, Tabak, Sirt, Sık, Süz, Sır, Suç, Güneş, Su, Sor, Sehpa, Sinir, Tabanca, Saniye, Ser, Selin, Saniye, Sebze, Sağ, Sap, Sar, Sanki, Sana, Sadakat, Şart, Rüya, Ruhsat, Ruh, Puan, Pozitif, Petrol, Pek, Pay, Patates, Pasta, Parça, Otur, Oruç, Parti, Saat, Odun, Olay, Ok, Oku, No, Neden, Dokuz, Neşe, Şükür, Ağ, Mısır, Müze, Mükemmel, Mühendis, Mis, Meyve, Mesut, Mesaj, Merkez, Masal, Manşet, Manzara, Malzeme, Makine, Lise, Kış, Değ, Kıymet, Kısım, Kıskan, Kuş, Kurşun, Kurtar, Nine, Kulak, Kork, Kontrol, Kok, Kimse, Neyse, Kilo, Kilit, Kibar, Keşke, Kes, Kedi, Kağıt, Kaç, Kayın, Kavram, Kat, Kase, Karşı, Karın, Karar, Kap, Kantin, Kamera, Kalp, Kal, Kadın, Kadro, İşte, Yemek, İş, İçeri, İzmir, İzin, İtfaiye, İnternet, Mürekkep, İnan, İmren, İlgi, İlaç, İlan, İhtiyaç, Hüznün, Öv, Heyecan, Hepsî, Hazır, Hayır, Gün, Saat, Hamile, Hak, Harbî, Göster, Görev, Gönder, Kız, Getir, Geri, Gerek, Genç, Geniş, Gece, Neşe, Garip, Futbol, Fotoğraf, İç, Fiyat, Fark, Eş, Evde, Ev, Çevre, Espri, Eski, Ekran, Ekmek, Dışarı, Kuruş, Dürüst, Dünya, Dört, Dolar, Durum, Dur, Doğru, Doğ, Doy, Domates, Doktor, Diş, Diye, Dil, Dert, Davul, Davran, Dal, Dakika, Daire, Daima, Gün, Cömert, Cehennem, Cadde, Bırak, Bık, Büyü, Vız, Boy, Bir, Buz, Beğen, Bez, Bey, Benzin, Bel, Bek, Bağ, Barış, Balkon, Bakkal, Fırın, Bahçe, Ağaç, Azim, Az, Ayran, Aylin, Aydın, Ayak, Ateş, Astım, Artık, Ant, Antalya, Anla, Ankara, An, Amaç, Alış, Alan, Al, Et, Akraba, Ay, Acaba, Abdest.	1

Ortaokul 8. sınıf öğrencilerinin de yine 5. sınıf öğrencileri gibi akrabalık bildiren sözcükleri ve ‘bir’ sözcüğünü sıklıkla kullandıkları görülmektedir. Oyun ile ilgili

kavramların azaldığı; ‘telefon, televizyon, İnternet, video’ gibi teknolojik kavramların arttığı gözlemlenmektedir. Ayrıca ‘polis, kurşun, ceza, karakol, komiser’ gibi 5. sınıf öğrencilerinde görülmeeyen sözcükler, 8. Sınıf öğrencilerinde görülmüştür.

Tablo 8.

Ortaokul 8. Sınıf Öğrencilerinin Kullandıkları Yapısına Göre Türemiş Sözcüklerin Frekans Dağılımları

Sayı	Kelime	Frekans (Sıklık)
1	Sonra	49
2	Yemek, Kardeş	36
3	Okul	33
4	Arkadaş	30
5	Sevgi	23
6	Söyle, Başla	17
7	Anla	12
8	Saygı, Mutlu	11
9	Mutluluk	10
10	Büyük, Birlikte	9
11	Sekizinci, Oyna, Hazırla, Birlik, Anlat	8
12	Çağırıştır, Uyan, Farklı, Yatak	7
13	Önce, Kişilik, Yapma, Sınav, Soru, Olan, Gidip, Düşün, Altıncı	6
14	Ödev, Çağrı, Yaşa, Yanlış, Uzun, Sonuç, Sarıl, Konu, Kimsesiz, İzle, İyilik, Huzurlu, Gezi, Dışarı, Duygu, Baskı, Artık	5
15	Öğretmen, Öğrenci, Yiyecek, Uzak, Tartış, Söyle, Sorun, Sadece, Paylaşım, Olay, Kırıl, Geçir, Gezmek, Gelme, Geline, Diye, Başarılı, Bakma, Anı, Ailecek, Açık	4
16	Şaşır, Önemli, Yine, Yeme, Yalnız, Uyku, Ulaş, Türkçe, Tutanak, Topla, Tekrar, Sürekli, Süre, Sonunda, Sevdiği, Saatçi, Oluşum, Olarak, Neden, Mutsuz, Küçük, Koşarak, Kavram, İstemek, Habersiz, Güçlü, Gitme, Gidine, Gidecek, Eğlen, Düşünce, Dönem, Değiştir, Büyüt, Bütün, Yani, Çakmak, Alma	3
17	Üzgün, Ünlü, Özlem, Çıkış, Çıkan, Çağırarak, Çalışma, Zorbalık, Yıkıl, Yorgun, Yemek, Yetiş, Yetin, Yerleştir, Yaşam, Yardım, Yaptık, Yapacak, Yaklaşma, Varlık, Uzaklaşma, Tükenmiş, Temizlik, Taşın, Tatlı, Tanıma, Sıcacık, Sözlü, Soğuk, Sinirli, Sinirlen, Sessiz, Seslen, Salla, Sarma, Sadakat, Oynama, Ortam, Olduğu, Yaşayınca, Mutsuzluk, Kısacası, Kırgın, Küçükken, Kurtul, Yaşında, Konuşma, Koku, Devasa, Keyifli, Kesil, Kavga, Katıl, Karşılaşma, Karış, Kapan, Yatak, Kalabalık, İçeri, İzlemek, İlgi, Hızlı, Heyecanlı, Hepsi, Hazırlık, Kurbanlık, Güvenlik, Güvensiz, Gürültü, Oyuncu, Görüş, Giyinen, Giderken, Giden, Geçen, Gelen, Geldiğinde, Gecce, Eğlence, Evlatlık, Evdeki, Erken, Ekmek, Ehliyet, Düşünmek, Düşünme, Telefoncu, Düşme, Dürüstlük, Dönme, Dönerken, Durum,	2

Tablo 8'in Devamı

Ortaokul 8. Sınıf Öğrencilerinin Kullandıkları Yapısına Göre Türemiş Sözcüklerin Frekans Dağılımları

Sayı	Kelime	Frekans (Sıklık)
17	Durmadan, Dostluk, Dolu, Doldur, Dinle, Deyince, Demek, Dayanamayıp, Adım, Büyüyünce, Büyüten, Bura, Boşluk, Bilmem, Bildirim, Beraberlik, Bence, Bekle, Bayramlaşma, Baskıcı, Ağla, Aç, Açıklan, Ayrıl, Aslında, Artırma, Arama, Anlayış.	2
18	Şıştikçe, Şişip, Şarkı, Işık, Üzüntü, Üzülme, Üzül, Üzeri, Kişilişiz, Üzdükten, Kullanıcı, Üretim, Öğrendiğinde, Öğren, Öğretmen, Özleme, Özle, Özellik, Öyle, Ötme, Öpücük, Önemsemeden, Ebeveyn, Ölmek, Öksürdüğüm, Ödenmiş, Çıkış, Çıkışça, Çıkma, Çıkarken, Çıkar, Çiroz, Çözüm, Çoğul, Çocuk, Çiçek, Çitle, Çiftlik, Çağırıp, Çatışma, Çalışan, Çalış, Çalma, Mahalle, Çabala, Zıtlık, Zorlanma, Keyifli, Gitti, Yıkamayıp, Yüzüş, Yürüyüş, Yaşayan, Yürüdükten, Yükseklik, Yüksek, Yönel, Yorul, Yorgunluk, Yollamak, Yol, Yolculuk, Yeşillik, Yeterli, Yetenekli, Yerken, Yedinci, Yemekten, Yaşlı, Yaşar, Yaşama, Yaşadığı, Yatış, Yatarken, Yasak, Yargıla, Yardımlaşma, Yaralı, Yaradı, Yapış, Göçmen, Yapmak, Yap, Yansıtılan, Yakınlaş, Veririm, Gerçek, Veren, Derste, Verdi, Vedalaş, Uğultu, Uzan, Uyarıl, Fısıltı, Uyandı, Uyandırma, Uyandır, Kesinlik, Unutkanlık, Tıkıştır, Tıklama, Tutukla, Tuttur, Topluca, Planlı, Teselli, Temizle, Telaşlı, Tekerlek, Tat, Tarihi, Tanışma, Tanıt, Sahibi, Tamamen, Oyuncu, Takmadan, Sıkıntı, Sıradan, Sıkıntılı, Sıkıntı, Sıkılma, Sıkıldığım, Sıkıldığında, Sıcaklık, Sürü, Sülalece, Kelime, Konuşmacı, Şarkıcı, Sönme, Stresli, Stres, Soru, Sorulduğunda, Sonraki, Somurtkan, Silme, Seçmediği, Saygı, Sevmedik, Sevinç, Sevin, Sunucu, Yedinci, Sevgili, Sessizlik, Sancı, Yelken, Sağlık, Hareketli, Savrul, Sarmala, Samimiyet, Gürültü, Sallan, Sallamak, Sakla, Sakince, Sabırsızlık, Ruhsal, Eksiklik, Psikolojik, Plancı, Pişir, Paylaşım, Paylaşım, Patlatıp, Patla, Pahalı, Oyuncak, Oynama, Oynayıp, Oyuncu, Oynadığımız, Koltukken, Oturmak, Otomatikleş, Oruçlu, Ortalık, Oradaki, Onarıken, Olmayınca, Olmayı, Olmayacak, Olmak, Olmadık, Olgun, Yaşında, Olduğundan, Zaman, Olduğum, Oldukça, Yaşındaydık, Olabilir, Odaklanma, Odakla, Neredeyse, Mutluluk, Meraklı, Mecburen, Kış, Değişken, Kızmak, Kızgın, Kızartma, Kısıtlan, Kısıtlamalar, Kısaca, Kırp, Küçüklük, Kutlama, Kutla, Kervancı, Kurmak, Kullan, Koşunca, Şartsız, Koyarken, Korumacı, Korkut, Korkulu, Korku, Baskıdan, Korkma, Korkusuz, Konuşma, Görüşme, Konum, Kırıp, Kirala, Kimsesizlik, Kaçanlar, Kaçan, Kaygı, Kayarak, Kavgalı, Katkı, Karşılama, Karşıla, Karışma, Kardeşlik, Kardeş, Kararlaştır, Kapıl, Kapla, Kapat, Kanlı, Kana, Kalmak, Kalma, Kaldığımda, Kalacak, Kala, İşte, Operasyon, İçme, İçim, İzlet, İsterken, İstemsiz, İstek, Hasta, İstiyorum, İstedi, İstemekten, İrkil, Evim, İnanırma, İlgili, İlgisiz, Sararıken, Hızlan, Hızlıca, Huysuz, Hissettiren, Duyduk, Heyecanlan, Hazırlıksız, Hazırlama, Hayvanat, Hayattaki, Hatırla, Harcama, Gün, Haklı, Güvendiğim, Güven, Güneşli, Gülcük, Götürüp, Götür, Gösteren, Gösteri, Görüşmediği, Gördüm, Gitti, Giriş, Kız, Geçiş, Geçim, Geçştir, Geçirme, Hapislik, Saatlerce, Gezip, Gezerken, Gezen, Gezdir, Gergin, Genellikle, Gelirken, Fıstıklı, Fısılda, Futbolcu, Fedakar,	1

Tablo 8'in Devamı

Ortaokul 8. Sınıf Öğrencilerinin Kullandıkları Yapısına Göre Türemiş Sözcüklerin Frekans Dağılımları

Sayı	Kelime	Frekans (Sıklık)
18	Fedakarlık, Eğlenme, Eğlendiği, Eğlencidir, Eğlenceli, Eğlence, Eğitim, Evlen, Etki, Eskici, Endişelen, Tanecik, Eksik, Edin, Düşünürken, Düşünmekten, Düşünceli, Düşünce, Düşük, Aşksız, Düzeldi, Dürüstçe, Dönüş, Dönmek, Dönme Dolap, Döner, Dönemli, Duyup, Duyuldu, Duygusal, Görüldüğünü, Görüldü, Doğru, Dolaşırken, Dolaşmak, Dolayı, Söyleyerek, Dinlenip, Dinleme, Dikkatsiz, Değer, Değerlendirme, Değerli, Gün, Destekçi, Demet, Destekle, Dertleşmek, Denilmez, Denilen, Deneme, Deme, Dedik, Dayanışma, Günlük, Davranış, Hareketli, Davetli, Çocuk, Ciddi, Cezalı, Cevapla, Terk Edilmiş, Saatçilik, Büyüyüp, Büyümek, Buruk, Buluştur, Buluşma, Bugünlük, Bozuk, Boyunca, Boğulacak, Koruyucu, Doğum, Bittik, Bitir, Bitti, Birinci, Birer, Birden, Birbirini, Birbirimiz, Binmek, Binerek, Binde, Bindik, Bilen, Bilgisiz, Bildik, Bihaber, Beğendik, Bekleme, Bebeklik, Başlayalı, Başlama, Başarı, Bağırış, Bağırıp, Kısıtlama, Bağlı, Bağlantı, Bayıl, Tabanca, Bastır, Ballandır, Bakış, Bakınca, Misafir, İzlerken, Bakan, Ağlayarak, Ölçü, Açık, Açığında, Çiçekken, Ayrılık, Atıştır, Atıp, Atla, Artma, Arkadaşlık, Arka, Soru, Aradaki, Aramak, Anlaşılma, Anlaş, Anlayınca, Anlatıp, Emaneten, Anlatmak, Anlamak, Anlama, Anlam, Alıştık, Alışkın, Alma, Alabil, Aileci, Ailedeki, Kolluk, Abdestsiz, Abartılı.	1

8. sınıf öğrencilerinin kullandıkları türemiş sözcüklerden en fazla kullanılanı 5. sınıflarda olduğu gibi 'sonra' sözcüğüdür. 8. sınıflarda türemiş sözcüklerin hem sayıca hem çeşit olarak arttığı görülmektedir. Aynı köke farklı yapım ekleri getirilerek oluşturulan sözcüklerin çoğaldığı göze çarpmaktadır.(Ör: anla=anlat>anlam>anlaş>anlayış>anlaşılma>anlayınca>anlatıp>anlatmak>anlamak / kork= korku>korkulu>korkusuz>korkut vb.) Öğrencilerin; isimden isim türeten yapım ekleriyle 'bebeklik, saatçilik, aşksız, günlük, yeşillik, zıtlık'; isimden fiil türeten yapım ekleriyle 'dertleşmek, dönüş, kana, topla'; fiilden isim türeten yapım ekleriyle 'çıkış, üzgün, açık, yorgun'; fiilden fiil türeten yapım ekleriyle 'şaşır-, yıkıl-, anlat-' örneklerinde görüldüğü gibi isimden isim, isimden fiil, fiilden isim, fiilden fiil yapan tüm yapım eklerini kullandıkları görülmektedir. Sıklık frekansına bakıldığında 'sevgi, yemek, okul, saygı' sözcüklerinde olduğu gibi daha çok fiilden isim yapım ekini kullandıkları görülmektedir.

8. sınıf öğrencileri yazılı anlatımlarında fiilimsi ekleri olan yapım eklerini sıkça kullanarak birleşik yapı cümleler oluşturmuşlardır. Fiilimsi konusunun Türkçe öğretim programına göre 8. sınıfta anlatılmasının bu durumun oluşmasında etkisi olduğunu düşünülebilir.

Tablo 9.

Ortaokul 8. Sınıf Öğrencilerinin Kullandıkları Yapısına Göre Birleşik Sözcüklerin Frekans Dağılımları

Sayı	Kelime	Frekans (Sıklık)
1	Bugün	14
2	Kavga Et	13
3	Biraz	12
4	Sohbet Et	8
5	Yardım Et, Karar Ver, Hafta Sonu, Ebubekir, Alışveriş	6
6	Mutlu Ol, Nasıl, Kahvaltı, Hiçbiri, Hisset, Devam Et, Bazen	5
7	Vakit Geçir, İlkokul, Böyle	4
8	Şok Ol, Oysa Mutlu Et, Merak Et, Lunapark, Kaybet, Kanbağı, Hastane, Öğüt Ver, Fotoğraf Çek, Doğum Günü, Birbiri	3
9	Yetimhane, Yemek Ye, Yardımcı Ol, Teşekkür Et, Tebrik Et, Piknik Yap, Olabilir, Kulak Misafiri Ol, İzin Ver, İtiraf Et, İsyan Et, Her Şey, Hallet, Haber Ver, Gözyaşı, Geç Kal, Fark Et, Dönme Dolap, Destek Ol, Zorunda Kal, Dayak Ye, Davet Et, Dalga Geç, Bir Sürü, Birlikte Ol, Bahset, Aklına Gel	2
10	Şöyle, Şu An, Şikayet Et, Deneyimli Ol, Israr Et, Ümidi Kırıl, Özür Dile, Özverili, Özsaygı, Özgüven, Önem Ver, Çiğ Köfte, Zor Ol, Zile Bas, Zehir Ol, Zarar Gel, Yol Al, Yiyebil, Yerine Köy, Yenik Düş, Yemek Ver, Şefkat Et, Yanında Ol, Vefat Et, Uzak Dur, Uyku Bastır, Tehdit Et, Tatile Çık, Tamir Et, Takip Et, Takdire Şayan, Sıkıntılı Ol, Söz Ver, Harika Ol, Saygı Duy, Satın Alma, Samimi Ol, Sahip Çık, Pamuk Şeker, Oruçlu Ol, Ortaya Çık, Ortaokul, Noldu, Ne Kadar, Neden Ol, Namaz Kıl, Mutlu Et, Muhabbet Et, Mahsur Kal, Küfür Et, Koronavirüs, Kaybol, Kavgalı Ol, Kast Et, Karşı Çık, Karın Doyur, Kamp Yap, Kahvaltı Yap, Kahvaltılık, Kafaya Tak, Kafa Salla, Kabul Et, İş Birliği, İsyan Çıkar, Israr Et, İsabet Et, İlgi Çek, İleri Git, İkna Ol, İkna Et, İftira At, Hızlı Çık, Huzur Ver, Huzurlu Ol, Hoş Ol, Selam Ver, Hoş Gel, Hoş Bul, Hiç Kimse, Her Zaman, Hareket Et, Hak Ver, Haklı Ol, Güvenli Ol, Günaydın, Gözüne Kestir, Göz Yum, Gözü Dol, Göz Kulak Ol, Göz Göze Gel, Gurur Duy, Gerçek Ol, Gergin Ol, Geliver, Gelebil, Fikir Ver, Feda Et, Ev Yemeği, Evlat Edin, Eksik Ol, Düşüncelere Dal, Dışarı Çık, Destekleyici Ol, Değer Ver, Aşamalı Ol, Ders Çıkar, Dayanabil, Dans Et, Damga Vur, Dahil Ol, Ceza Ver, Cevap Ver, Canı Yan, Canına Kıy, Birçok, Birkaç, Birader, Belli Ol, Başına Bir Şey Gel, Başarabil, Bağlı Ol, Babaanne, Ayrım Yap, Arkasında Dur, Ant İç, Anneanne, Anlayışlı Ol, Alışık Ol, Alabil, Akla Gel, Adım At, Abdest Al.	1

8. sınıf öğrencilerinin ‘bugün, biraz, bazen’ gibi isimleri sık kullandığı görülmektedir. Birleşik sözcükleri çeşit ve nicelik bakımından 5. Sınıflardan daha çok kullandıkları görülmektedir. İki ismin yan yana gelmesiyle oluşan birleşik isimlere kıyasla yardımcı eylemle kurulan birleşik fiilleri daha çok tercih etmişlerdir. ‘Kavga et-, isyan et-

/çıkar-, küfür et-, şikayet et, ümidi kırıl-, canına kıy vb.’ olumsuz anlama gelen birçok birleşik sözcük kullandıkları görülmektedir. Diğer yandan olumlu anlama gelen ‘mutlu ol-, dans et-, teşekkür et-, tebrik et-, yardım et- vb.’ birleşik fiillerinin de görülmesi ergenlikle beraber duygusal iniş çıkışların yazılı ürünlere yansıdığı görülmektedir. 8. sınıf öğrencilerinin yaş ve sınıf seviyesi arttıkça 5. sınıflarda örneğine rastlanmayan ‘takdire şayan, ant iç-, mahsur kal-, kamp yap- isabet et-’ gibi farklı birleşik isim ve fiiller kullandığı görülmektedir.

4.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın ikinci alt problemi “Ortaokul 5. ve 8. sınıf öğrencilerinin yazılı ürünlerinde anlamına göre hangi sözcükler tercih edilmiştir?” şeklindedir. Bu alt probleme ait bulgular aşağıdaki tablolarda gösterilmektedir.

Tablo 10.

Ortaokul 5. Sınıf Öğrencilerinin Kullandıkları Anlamına Göre Gerçek Sözcüklerin Frekans Dağılımları

Sayı	Kelime	Frekans (Sıklık)
1	Bir	141
2	Aile	110
3	Anne	107
4	Ben	99
5	Gün	87
6	Çok	79
7	Git	74
8	Sonra	73
9	Baba	72
10	Oyun	69
11	Yer	68
12	Ev	67
13	O	49
14	Gel	46
15	Okul, Kardeş	44
16	Yemek	43
17	Var	34
18	Yap, Biz	32
19	Abla	31
20	Oyna	25
21	Çocuk	25
22	Ye	24
23	Onlar	23

Tablo 10'nun Devamı

Ortaokul 5. Sınıf Öğrencilerinin Kullandıkları Anlamına Göre Gerçek Sözcüklerin Frekans Dağılımları

Sayı	Kelime	Frekans (Sıklık)
24	Sevgi	22
25	Bu, Arkadaş	21
26	Ol	20
27	Sev, Sabah, Piknik, Mutlu, Araba	17
28	Şey, Hep, Akşam	16
29	Yan, De, Herkes, Top	15
30	Saat, Karınca, Beraber, Tane	15
31	İş, Geç, Ders, Her, Oğul	13
32	Üst, Kız, Kuzen, İyi, Bit	12
33	Ödev, Saygı, Mutluluk, Birlikte	11
34	Uyu, Siz, Maç, Kal, Kavga, Dışarı, Al	10
35	Çay, Çalış, Harika, Eğlen, Biraz, Ora	9
36	Çağrı, Söyle, Ses, Park, Mutlu Ol, Kahvaltı, İki, Git, Başla, Bak, Ateş Böceği	8
37	Zaman, Yine, Lunapark, Kedi, Hemen, Güven, Gir, Dürüst, Dön, Duy, Dede, Anneanne, Amca	7
38	Çık, Yüz, Yok, Uyan, Telefon, Kişi, Hoca, Hediye, Hayat, Götür, Gezme, Gez, Eğlence, Böyle, Bugün, Bin, Ağustos Böceği, Akraba	6
39	Şekil, Üzül, Öğretmen, Önce, Yol, Yaşa, Yardım Et, Ver, Vakit, Sohbet Et, Sevin, Masa, Kork, Kitap, Kapı, Kalk, İç, İlk, İzle	5
40	Şöyle, Üç, Özle, Yenge, Yarın, Türkiye, Toplum, Teşekkür Et, Televizyon, Sınıf, Sevinç, Otur, Oda, Kıyafet, Kötü, Komşu, Kadar, İşte, İkinci, Hiçbir, Heyecan, Hazırla, Hafta, Gör, Gitmek, Gezi, Gece, Eşya, Erkek, Gün, Daha, Büyük, Beş, Beraberlik, Bekle, Bağır, Bayram, Artık, Ara, Ad, Adam, Reklam, Yaz, Sevgili.	4
41	Şimdi, Yardım, Yapma, Yalan, Sınav, Sürü, Sorumluluk, Polis, Pazar, Oyuncak, Olunca, Olay, Olarak, Ol, Lira, Lazer, Kız, Kıymet, Konuş, Huzurlu, Huzur, Heyecanlı, Hastane, Hasta, Hafta sonu, Hadi, Getir, Geri, Karşılaşma, Gün, Duygu, Durum, Doğum günü, Dost, Davulcu, Davran, Dans Et, Bütün, Bul, Birlik, Bil, Bazen, Ağla, An, Anlaş, Özür Dile.	3
42	Dolap, Diğer, Dizi, Diye, Değer, Devam Et, Demek, Kuma, Ceza, Kamera, Bırak, Yani, Bitince, Bisiklet, Bilet, Barış, Bahçe, Babaanne, Kolluk, Aynı, Ay, Sonra, Yıl, Anlat, Alışveriş, Açık.	2
43	Şike, Şişirme, Şeyla, Şehir, Şarkı, Tebrik, Şans, Şaka, Israr, Üşü, Üşüt, Ütü, Özlem, Özellikle, Yatak, Örtü, Önemli, Önem, Ödem, Ön, Ödenmez, Öde, Çıkış, Bölüm, Çoğu, Çıkarıp, Çizgili, Çiz, Çikolata, Göçmen, Çevre, Faydalı, Çekirdek, Çocukluk, Çağ, Çamaşır, Çalma, Çalarken, Zıt, Zor, Zengin, Yüzden, Yıl, Yuva, Yoklama, Yokken, Yiyecek, Yeğen, Yetiştirici, Yerken, Yıl, Yenil, Yaşlı, Yaşadığım, Yaşadığım, Yıl, Yaş, Yazın, Yasak, Yarım, Yara Bandı, Yaptığında, Geçmiş, Yapmak, Yaparken, Yapabil, Yanlış, Yakın, Yakan, Yakala, Yak, Video, Kadife,	1

Tablo 10'nun Devamı

Ortaokul 5. Sınıf Öğrencilerinin Kullandıkları Anlamına Göre Gerçek Sözcüklerin Frekans Dağılımları

Sayı	Kelime	Frekans (Sıklık)
43	Varken, Var, Uğraş, Uçuş, Uzan, Uyurken, Uyku, Uyku, Uygulama, Uyanıp, Umut, Tren, Topluluk, Toplayıvermek, Plan, Terlik, Temmuz, Telaş, Tebrik Et, Tebrik, Taşın, Taşıma, Taş, Tatil, Tam, Takla At, Tabi, Sıradan, Sıra, Sır, Sıkışma, Sıkıntı, Süpürge, Şarkı, Suç, Susturma, Soğuk, Soya, Sorun, Sonunda, Sonraki, Sona, Sohbet, Sofra kur, Sofra bezi, Siyah, Sinirlen, Sinema, Silerek, Sevmediğim, Sevmediği, Sevinçli, Yedin, Sessizlik, Seslen, Ser, Sefer, Sağlık, Saç, Sayfa, Sar, Saklanan, Sakinlik, Sabahçı, Saatçe, Kuvvetle, Resim, Renk, Rastla, Ramazan, Rahat, Puan, Olumlu, Plan, Pişi, Pişman Ol, Pike, Paylaşarak, Tabak, Makarna, Pansuman, Panikle, Pamuk şeker, Oynatma, Kucak, Oyun, Otuz, Oturduğumuz, Otur, Ortaokul, Orman, On bir, On beş, Oluşan, Olabilir, Okun, Normal, Dokuz, Yıl, Nerdeyse, Nefret, Neden, Namaz Kıl, Mısır, Mükemmel, Müdür, Karşılıklı, Saat, Ay, Miyavla, Misafirlik, Minik, Merhamet, Merhaba, Merdiven, Mecaz, Pazar, Madalya, Lunapark, Lokanta, Linç, Kızılay, Kıyamayıp, Kısır, Kısaca, Sivrisinek, Kıran, Kır, Küfret, Köy, Kurstayken, Kupa, Kullan, Koşup, Koş, Koru, Korkulacak, Korkum, Banyo, Konuşma, Koltuk, Koca, Kiracı, Akraba, Keşke, Adet, Kelebek, Kek, Kaç, Kazan, Kayıp, Kavuşup, Kategori, Organ, Karını, Kar, Kapı çal, Kapat, Kapalı, Kamera, Yatak, Kalktığımızda, Kalktığımdaya, Kalkma, Kaldır, Kala, Kafa, Kadın, İşte, İçimdeki, İç, İzin Ver, İyileş, İste, İsim, İnsan, Saldırgan, İnat, İnanç, İnanma, İnan, İmam, İlgili, İlgi, İlerleme, İleri, İlaç yaz, İlaç, İkram, Git, Hız, Hırsız, Selam, Hile, Heyecanla, Her zaman, Hepimiz, Hediyeler, Hazırlanarak, Hazırlanıp, Hazırlık, Program, Hazır, Hayvanat Bahçesi, Hayal, Hava, Hatip, Hata, Hasta ol, Hasret, Hanım, Halı, Hala, Afet, Hafta İçi, Haber, Güçlü, Güzellik, Güneş, Götür, Görüş, Yaşayabilir, Görün, Görerek, Gören, Gökyüzü, Gondol, Giysi, Giyip, Giyinen, Giyecek, Giy, Gittiğimde, Giriş, Girdiğimde, Girdir, Kız, Tane Geçirdiğimiz, Geçindirme, Geçin, Geçen, Geç, Gerekli, Gerek, Gerek, Genç, Taş, Adet, Gelirken, Kez, Geldiğimizde, Geldiğimde, Gececi, Gece, Garip, Fırıncı, Fırçala, Fırlatma, Fikir, Fen, Fazla, Eş, Eğlence, Eğlenceli, Eğlence, Eğer, Evli, Çevre, Erkenden, Enişte, Empati, Elde et, Elbet, Ekmek, Edepli, Ebeveyn, Düşün, Düştüğüm, Aşk, Dürüstlük, Dört, Dönme, Dönerken, Dua et, Doğur, Doğ, Dost Ol, Dondurma, Dolu, Dokuz, Diş, Diğerleri, Disiplin, Dinlen, Dilim, Dil, Dikkatsizlik, Dikkat Et, Değişip, Değiş, Deyince, Ders al, Derece, Deprem, Dem, Davranış, Çocuk, Adet, Can, Can, Büyükbaba, Büyü, Börek, Bölüm, Bura, Bunlar, Bulun, Bulaşık, Bul, Bozuk, Bozuk, Boyunca, Borç, Top, Bitir, Bisküvi, Birinci, Birazcık, Binip, Bindir, Bindiginde, Bindiklerinde, Çöp Kutusu, Bilye, Bilgisayar, Beğen, Beyaz, Berbat, Belli, Bekar, Başla, Başarılı, Başarı, Baş, Adet, Bavul, Basketbol, Bar, Banyo, Bakış, Aç, Açıp, Ayrılık, Ayrıl, Ayrı, Aydınlatıcı, Atıklarınca, Aslında, Arkadaşlık, Arka, Aramak, Aralık, Anımsa, Antalya, Anlayabil, Ankara, Ancak, Ama, Alışveriş, Altı, Alt, Alma, Allah, Alem, Alakalı, Alıcı, Akşamleyin, Akıl, Aktif, Aksiyonlu, Muhalif, Hava, Ailedeki, Ailecek, Aferin.	1

Ortaokul 5. sınıf öğrencilerinin en sık kullandığı gerçek anlamlı sözcük ‘bir’ sözcüğü olmuştur. Öğrencilerin genellikle aile, okul, ev gibi yakın çevresini ifade eden sözcükleri daha sık kullandıkları görülmüştür. ‘Ye-, yap-, git-, gel- oyna-‘ eylemleri ise en sık kullandıkları sözcükler olmuştur.

Tablo 11.

Ortaokul 5. Sınıf Öğrencilerinin Kullandıkları Anlamına Göre Mecaz Sözcüklerin Frekans Dağılımları

Sayı	Kelime	Frekans (Sıklık)
1	Kız	6
2	Çık, Ver, Vakit Geçir, Geçir	3
3	Önem Ver, Tut, Karar Ver, Geç, Ceza Ver	2
4	Şok ol, Ümit Ol, Örnek Al, Çöz, Çal, Yıldız, Yolunu Tut, Yola Koyul, Yerine Getir, Yemin Et, Yanında ol, Uyanık Ol, Vur, Telaşa Tutul, Tedirgin ol, Tatlı, Tatile Çık, Tak, Sıkışan, Sıfır, Sıcakkanlı, Kötü Ol, Say, Sofra kur, Sinir ol, Sinirlen, Saygı duy, Rahat ol, Takım Tut, Nefesi kesil, Merak et, Makine vur, Laf say, Karın doyur, Kafasız, Kapı çal, İç, İzin Al, İyi Ol, Huzur Bul, Hoşa git, Hafife al, Gün geçir, Gözü Dol, Gösteri, Geziye Çık, Fotoğraf çekil, Fikir Ver, Elde Et, Aşık Et, Dünyalar kadar, Dalga Geç, Doyur, Dolu, Değer ver, Dalgacı, Dal, Canı sıkıl, Büyük, Boş Salla, Temel geç, Baskıcı, Aç, Ara, Acı, Büyüklük, Akla gel, Aklını Kullan.	1

Ortaokul 5. sınıf öğrencilerinin en çok kullandığı mecaz anlamlı sözcük ‘kız-’ fiilidir. Ebeveynlerinin bazen kendilerine sinirlenip kızdığını ifade etmişlerdir. Yaşları itibarıyla bilişsel olarak henüz somut düşünceden soyut düşünce evresine tam anlamıyla geçemedikleri için mecaz anlamlı sözcük kullanımının az olduğu görülmektedir. Öğrencilerin mecaz anlamlı sözcükleri az kullanmalarının bir diğer nedeni deyimleri ve anlamlarını bilmemek yahut nerede nasıl kullanacağını bilmemek olabilir. Deyimlerden az yararlandıkları görülen 5. sınıf öğrencilerinin; az sözle çok şey anlatmaya yarayan, milli söz varlığı ürünlerimizden olan deyimleri seviyelerine uygun metinlerle, diyaloglar oluşturmak yoluyla zihinsel olarak yapılandırmaları ve işlevsel olarak söz hazinelerine eklemeleri sağlanmalıdır. Sözcüğün gerçek anlamından tamamen uzaklaşarak kazandığı yeni anlam olan mecaz anlam duygu ve düşüncelerimizi daha etkin olarak ifade etmemizi sağlar. Mecazlarla bezenen bir yazılı ürünün öğrencilerin iç dünyalarını daha renkli, daha kuvvetli şekilde yansıtaacağı şüphesizdir.

Tablo 12.

Ortaokul 5. Sınıf Öğrencilerinin Kullandıkları Anlamına Göre Terim Sözcüklerin Frekans Dağılımları

Sayı	Kelime	Frekans (Sıklık)
1	Oruç, Ezan	3
2	Namaz, İftar, Futbol, Basketbol	2
3	Sahur, Pansuman, Noktalama İşareti, Lazer, Kuran, Kpop, İmam, Hafız, Fen, Dua, Antrenman, Abdest	1

Ortaokul 5. sınıf öğrencilerinin kullandıkları terim anlamlı sözcüklerin çok az olduğunu görmekteyiz. Bir bilim, sanat, spor, meslek alanına ait sözcükler olan terim anlamlı sözcükler dilimiz açısından önemlidir. Öğrencilerin Ramazan ayında uygulama yapılmasından dolayı İslam dini ve inanç terimlerini kullandıkları görülmüştür. Bu terimleri kullananların çoğu da imam hatip ortaokulu öğrencileridir. Öğrencilerin sanat ve bilime dair terimsel sözcük hazinelerinin olmaması düşündürücüdür. ‘Kpop’ Kuzey Kore müziği anlamına gelen bir terim olduğundan kültürel etkileşimin yansımaları da görmekteyiz.

Tablo 13.

Ortaokul 5. Sınıf Öğrencilerinin Kullandıkları Anlamına Göre Somut Sözcüklerin Frekans Dağılımları

Sayı	Kelime	Frekans (Sıklık)
1	Anne	97
2	Aile	88
3	Gün	71
4	Baba	63
5	Ev	54
6	Okul	41
7	Kardeş, Abla	34
8	Yemek	31
9	Çocuk	25
10	Arkadaş	21
11	Abi	20
12	Karınca, Araba	15
13	Saat	14
14	Top	11
15	Çay, Sabah	9
16	Lunapark, Ateş böceği	8
18	Ses, Kedi, Kahvaltı	7

Tablo 13'ün Devamı

Ortaokul 5. Sınıf Öğrencilerinin Kullandıkları Anlamına Göre Somut Sözcüklerin Frekans Dağılımları

Sayı	Kelime	Frekans (Sıklık)
19	Park, Karne, Hoca, Hediye, Ders, Ağustos Böceği, Amca,	6
20	Telefon, Oğul, Kız, Kuzen, Kapı	5
21	Yol, Yıl, Sınıf, Oda, Masa, Kitap, Gün, Akşam, Akraba, Adam	4
22	Öğretmen, Yenge, Gemi, Sofra, Piknik, Para, Lazer, Davulcu	3
23	Ödev, Çiçek, Yedi, Yazlık, Yatak, Uçak, Teyze, Televizyon, Tatil, Tamirci, Polis, Parmak, Oyuncak, Mutfak, Maç, Kıyafet, Kupa, Komşu, Hastane, Gece, Film, Eşya, Erkek, El, Dost, Dede, Kamera, Bisiklet, Bilet, Bahçe, Babaanne	2
24	Şekil, Şarkı, Ütü, Üst, Örtü, Çikolata, Çekirdek, Çanta, Yüz, Yuva, Yiyecek, Yeğen, Yaz, Yara Bandı, Yan, Kadife, Tren, Terlik, Tatlı, Sınav, Süpürge, Soğuk, Sohbet, Siyah, Saç, Sayfa, Salon, Salon, Resim, Renk, Pazar, Makarna, Pamuk şeker, Ortaokul, Orman, Dokuz, Mısır, Saat, Ay, Merdiven, Pazar, Makine, Madalya, Kısır, Köy, Kuran, Korku, Koca, Kelebek, Kek, Kavga, Kar, Kamera, Kafa, Kadın, İnsan, İlaç, İki, Kişi, Hayvanat Bahçesi, Hava, Hanım, Hala, Güneş, Gondol, Giysi, Gitar, Fırıncı, Eş, Ekmek, Ebeveyn, Dışarı, Adet, Dönme Dolap, Dondurma, Dolap, Doktor, Diş, Dizi, Büyükbaba, Börek, Bulaşık, Bisküvi, Bir, Bilgisayar, Beş, Beyaz, Ben, Baş, Banyo, Atlı Karınca, Anneanne, Ay	1

Somut sözcükler; görmek, koklamak, tatmak, dokunmak, duymak gibi beş duyu organımızdan en az biriyle algıladığımız sözcüklerdir. Ortaokul 5. sınıf öğrencilerinin sık kullandıkları somut sözcükler başta ‘anne’ olmak üzere aile ve akraba üyeleri, yakın çevresindeki varlıklar ve nesnelerden oluşmaktadır. 5. sınıf öğrencileri, 10-11 yaş aralığında oldukları için Piaget’in zihinsel gelişim evrelerinden somut işlemler evresinin (7-11) son dönemindeyler. Bu dönemin özelliği olan “şimdi ve burada” fiziksel gerçeklik algısını seçtiği sözcükleri yakın çevresinden seçmesiyle yansıttığı görülmektedir.

Tablo 14.

Ortaokul 5. Sınıf Öğrencilerinin Kullandıkları Anlamına Göre Soyut Sözcüklerin Frekans Dağılımları

Sayı	Kelime	Frekans (Sıklık)
1	Sevgi	27
2	Oyun	16
3	Mutluluk	13
4	Saygı	12

Tablo 14'ün Devamı

Ortaokul 5. Sınıf Öğrencilerinin Kullandıkları Anlamına Göre Soyut Sözcüklerin Frekans Dağılımları

Sayı	Kelime	Frekans (Sıklık)
5	Güven	9
6	Mutluluk	8
7	Zaman	7
8	Huzur, Hayat, Güzel	6
9	Heyecan, Birlik, Beraberlik	5
10	Vakit, Sevinç, Harika, Kavga, Bayram,	4
11	Toplum, Değer, Kardeşlik, İyi, Duygu, Değer	3
12	Şans, Üzüntü, Ödev, Yıl, Yasa, Yardım, Türkçe, Süre, Proje, Olay, Neşe, Merhamet, Kavram, İş, İyilik, İnat, Heyecanlı, Gezme, Gezi, Dürüst, Durum, Dostluk, Barış, Arkadaş	2
13	Şehir, İlgi, Şaka, Özlem, Özgüven, Önem, Zengin, Yaş, Yalnızlık, Yalan, Uyku, Umut, Temmuz, Temizlik, Sır, Sıkıntı, Sohbet, Sevgili, Yedin, Sevmek, Sağlık, Sakinlik, Sabır, Romantik, Rahat, Nefret, Mesut, Kötülük, Korku, Kişi, Akrafa, Karakter, İsim, İnanç, İlgi, Huzurlu, Selam, Hile, Hikaye, Hayal, Hastalık, Hasret, Güzellik, Güven, Fikir, Eğlenmek, Eğlence, Etkinlik, Empati, Edep, Düşünce, Dürüstlük, Disiplin, Dilim, Dikkatsizlik, Derece, Çaba, Ceza, Bölüm, Başarı, Adet, Ayrılık, Düşünmek, Yıl, Allah, Akıl, Reklam	1

Beş duyu organında hiçbirisi ile algılanamayan sadece zihinde var olan kavramlar soyut kavramlardır. Ortaokul 5. sınıf öğrencilerinin kullandıkları soyut anlamlı sözcüklerin somut anlamlı sözcüklerden nicelik ve çeşit yönünden az olduğu görülmektedir. Yaş grubu itibarıyla somut işlemler döneminin son evresinde olmaları ve bilişsel olarak soyut düşünme becerisini henüz edinmemeleri bu durumun sebebi olabilir. Sık kullandıkları soyut kavramlar ise hayatın içinde, aile ve yakın çevresinden öğrendikleri, hissettikleri en temel kavramlar olan 'sevgi, saygı, güven, mutluluk, oyun' gibi kavramlardır.

Tablo 15.

Ortaokul 5. Sınıf Öğrencilerinin Kullandıkları Anlamına Göre Nicel Sözcüklerin Frekans Dağılımları

Sayı	Kelime	Frekans (Sıklık)
1	Bir	76
2	Beşinci	5
3	Üç, Yüz	4

Tablo 15'in devamı

Ortaokul 5. Sınıf Öğrencilerinin Kullandıkları Anlamına Göre Nicel Sözcüklerin Frekans Dağılımları

Sayı	Kelime	Frekans (Sıklık)
4	Beş, Yedi	3
5	Üçüncü, Ağır, İki, Dokuz	2
6	Üç Buçuk, Yirmi Dört, Yirmi, Tek, Onuncu, Saat Dokuz, Saat Yirmi İki, Saat On Bir, On Sekiz, On Bir, On Beş, İlk, İkinci, İkişer, Dört Kişilik, Dört Buçuk, Dört, Büyük, Uzak, Saat Dört, Geniş, Birinci, Uzun, Bir Buçuk, Altı, Dört Saat	1

Nicel anlamlı sözcükler, sayılabilen, ölçülebilen sözcüklerdir. 5. sınıf öğrencilerinin en çok kullandığı nicel anlamlı sözcük “bir” sözcüğü olmuştur. Asıl sayı sıfatı olarak varlıkların ve nesnelerin sayısını genellikle ‘bir’ sayısı ile belirtmişlerdir. Öğrenim gördükleri sınıf kademesi olduğu için ‘beşinci’ sözcüğünü de sık kullandıkları görülmüştür. Diğer yandan nicel ifadeleri yaş, saat ve para miktarını belirtirken kullanmışlardır. ‘Büyük, uzak, ağır, geniş’ gibi nicel ifadelere az da olsa yer verdiklerini görmekteyiz.

Tablo 16.

Ortaokul 5. Sınıf Öğrencilerinin Kullandıkları Anlamına Göre Nitel Sözcüklerin Frekans Dağılımları

Sayı	Kelime	Frekans (Sıklık)
1	Güzel	17
2	İyi	7
3	Harika	5
4	Mutlu, Büyük	4
5	Kötü	3
6	Zengin, Küçük, Dürüst	2
7	Zor, Siyah, Beyaz, Yeni, Yaşlı, Sarı, Ufak, Sıradan, Sevinçli, Sevgili, Yepyeni, Sevimli, Romantik, Pamuk, Neşe, Mükemmel, Mesut, Merhametli, Mavi, Kısa, Korkulacak, Kavgacı, Huzurlu, Hoşgörülü, Garip, Eğlenceli, Eski, Edepli, Candan, Başarılı, Başarısız, Açık	1

Varlıkların nasıl olduklarını, sayılamayan, ölçülemeyen özelliklerini ifade eden sözcükler nitel anlamlı sözcüklerdir. Ortaokul 5. sınıf öğrencilerinin varlıkları daha çok

‘güzel, iyi, harika, mutlu’ diye nitelendirmeleri hayata dair olumlu bir algıya sahip olduklarını göstermektedir. Varlıkları nitelerken renklerden ve şekillerden daha az yararlanmış, o varlığın kendilerinde yarattığı algı ve hisle nitelendirmişlerdir.

Tablo 17.

Ortaokul 8. Sınıf Öğrencilerinin Kullandıkları Anlamına Göre Gerçek Sözcüklerin Frekans Dağılımları

Sayı	Kelime	Frekans (Sıklık)
1	Aile	78
2	Anne	75
3	Baba	69
4	Gün	54
5	Git, De	51
6	Bir	43
7	Ben	40
8	Ev	39
9	Kardeş	34
10	Numara, Yemek	31
11	O, Gel	30
12	Okul	29
13	Arkadaş	25
14	Var	23
15	Çocuk, Al	21
16	Yen, Bin	20
17	Yap	19
18	Sevgi	18
19	Zaman, Söyle, Başla, Yıl	17
20	Biz, Abi	15
21	Sonra, Kız	14
22	Sev, İste	13
23	Yok, Bak	12
24	Telefon, Kuzen, Kavga, Gir, Deniz	11
25	Çık, Güven, Daha, Araba, Abla	10
26	Şey, Yüz, Saat, Paragraf, Onlar, Mutluluk, Mutlu, Konu, İş, İnsan, Anla	9
27	Çalış, Sarılı, Sor, Polis, Hazırla, Geç, Anlat	8
28	Yaşa, Sabah, Saygı, Oyun, Oyna, Olay, Güven, Filmi, Ders, Tane, Ara	7
29	Çağrı, Çağrıştır, Çay, Uyan, Tatil, Oğul, Otur, Kıyafet, Koş, Konuş, İki, Huzur, Hayat, Göz, Gör, Gez, Düşün, Gün, Bul, Bir	6
30	Ödev, Yatak, Ver, Var, Tüm, Sınıf, Söz, Sarıl, Salon, Oda, Küçük, Kitap, İç, İyilik, Hoca, Fazla, El, Dışarı, Dön, Duygu, Devam et, Dede, Bugün, Birlikte, Reklam	5

Tablo 17'nin Devamı

Ortaokul 8. Sınıf Öğrencilerinin Kullandıkları Anlamına Göre Gerçek Sözcüklerin Frekans Dağılımları

Sayı	Kelime	Frekans (Sıklık)
31	Şarkı, Öğretmen, Önce, Yat, Yardım, Yapma, Tartış, Sınav, Sorun, Soru, Sokak, Sofra, Beden, Sinema, Personel, Ortam, Koy, Kork, Kapı, Kalk, Hisset, Kişi, Onu, Hep, Hayvan, Hastane, Hala, Hafta sonu, Güzel, Götür, Gezmek, Farklı, Dönem, Diye, Bırak, Bin, Bil, Kişi, Akşam, Akraba	4
32	Şaşır, Üzgün, Çıkış, Çanta, Zorbalık, Yıl, Yuva, Yeğen, Yeni, Yaş, Yanlış, Uzun, Uzak, Ulaş, Tutanak, Teyze, Taraf, Tane, Tam, Sıra, Sür, Sülale, Sohbet Et, Ses, Sarma, Sar, Proje, Pano, Oğul, Oynama, Oluşum, Olan, Oku, Değil, Neden, Mutsuz, Mutlu Ol, Masa, Lunapark, Köy, Kötü, Korku, Kimse, Kes, Kendi, Kazan, Kavram, Kavga, Kahvaltı, Kafa, Hediye, Hayal, Hata, Ve, Ekmek, Dövme, Duyu, Durum, Destek, Kamera, Büyüt, Bütün, Yani, Boş, Biraz, Baş, Baskı, Ağız, Ağla, Aç, Aynı, Saat, Sanat, Arka, Dakika, Alış Veriş, Altı, Akıl	3
33	Şekil, İlgi, Israr, Üst, Öğrenci, Öğren, Özellik, Önemli, Çarşamba, Çalışma, Çal, Zıt, Zor, Zaten, Yıkama, Yorgun, Yine, Yetimhane, Yaz, Yavru, Yardım, Yaklaşma, Video, Varlık, Uzaklaşma, Uyku, Uyandır, Türkçe, Tuttur, Teşekkür, Tekrar, Tebrik, Taş, Tanı, Takdir, Sıkıntı, Sıcacık, Sürekli, Stres, Soğuk, Sonuç, Sonunda, Sohbet, Sinirlen, Saniye, Seslen, Sebep, Sakin, Sahip, Sadakat, Paylaşım, Saat, Açık, Nokta, Nasıl, Mutsuzluk, Mutfak, Merhamet, Merak Et, Pazar, Lise, Kız, Kurtar, Komiser, Kol, Koku, Kişi, Kelime, Kayıp, Kaybet, Katıl, Karşılaşma, Karakol, Kapat, Kapan, Kal, Kadar, İşte, İçeri, İç, İzmir, İzlemek, İzle, İtiraf Et, İstanbul, İnan, İlkokul, İlk, İlgi, İle, İkna Et, Huzurlu, Gün, Hiç, Heyecanlı, Heyecan, Hepimiz, Hemen, Hazır, Hava, Harcama, Haber, Kurbanlık, Güvenlik, Giyinen, Gitce, Geç, Gezi, Gerçek, Geri Dön, Gerek, Genel, Gece, Gazete, Eşya, Eğlence, Eğlen, Evet, Erken, Ehliyet, Efe, Düşünce, Dürüstlük, Doğum Günü, Doğru, Dostluk, Dinle, Değiştir, Demek, Davran, Davet Et, Dal, Cümle, Ceza, Cevap Ver, Bura, Buluşma, Bozuk, Bit, Birlik, Bildirim, Biberon, Beş, Beğen, Beraberlik, Bekle, Beden, Bazen, Bayramlaşma, Bakma, Bahset, Açık, Artırma, Artık, Apartman, Anneanne, Anlayış, Amca, Alma, Etkinlik, Ailecek, Adam	2
34	Şöyle, Şikayet Et, Deneyimli Ol, Işık, Israr Et, Üzüntü, Üzeri, Üye, Üret, Üniversite, Öğütücü, Özür Dile, Özsaygı, Özle, Özgüven, Ötme, Öpücük, Önder, Ön, Ölmek, Öl, Ödenmiş, Çıkış, Çıkarken, Çıkan, Çık, Çoğul, Çocuk, Çiğ Köfte, Çiçek, Çitle, Çikolata, Çiftlik, Çekirdek, Çağırma, Çağırış, Çatışma, Çatal, Çarp, Çalma, Çabala, Ân, Zihin, Zengin, Zarar Gel, Zarar, Zaman Geçir, Yılmaz, Yıkılır, Yıkamayıp, Yüzüş, Yükseklik, Yüksek, Yönel, Yurt, Yorumla, Yorgunluk, Yollamak, Yol, Yolculuk, Yol Açık, Yemek, Yiyecek, Yetiş, Yetim, Yenge, Yemek Yeme, Yemek Ye, Yeme, Yaşama, Yaşadık, Yayla Çorbası, Yavaş Yavaş, Yatış, Yatan, Yasak, Yarı, Yardımlaşma, Yardımcı Ol, Yardım Kol, Yapmak, Yapacak, Yanında Ol, Yanık, Yalnız, Yalan Söyle, Yakın, Vedalaş, Vazo, Buhar, Valiz, Vakit, Uğultu, Karne, Uzak Dur, Uyu, Unutma, Unutkanlık, Tükendi, Tuz, Tutukla, Tut, Tren, Tost, Topla, Değiştir, Üst, Terapi, Teneffüs, Telaşlı, Teknoloji, Tekerlek, Tek, Tehdit, Taşın, Tavan, Tatlı Ol, Tatlı, Tanışma, Tanıt, Tanıma, Tanı, Bit, Tamir, Tamamen, Tamam, Takip Et, Tabi, Sirt, Sır, Sıkıl, Sıcak,	1

Tablo 17'nin Devamı

Ortaokul 8. Sınıf Öğrencilerinin Kullandıkları Anlamına Göre Gerçek Sözcüklerin Frekans Dağılımları

Sayı	Kelime	Frekans (Sıklık)
34	Süre, Söz Ver, Sözlük, Kelime, Konuşmacı, Söyle, Sönme, Suç, Güneş, Su, Stres, Sorulduğunda, Sonraki, Somurtkan, Sinir, Silah, Sevmedik, Sevinç, Sevin, Sevdik, Sessizlik, Şer, Sefer, Saniye, Sebze, Sağlık, Salla, Harika Ol, Harika, Saygı Duy, Sarmala, Sanlı, Sana, Samimiyet, Samimi Ol, Gürültü, Sallan, Salla, Sakla, Sakince, Sahur, Sahi, Sadece, Ruhsat, Ruhsal, Ramazan, Eksiklik, Rahat, Puan, Psikolojik, Olumlu, Plan, Piknik, Peş, Benzin, Pek, Pazar, Paylaşım, Ödeme, Patla, Patates Kızartması, Makarna, Parça, Param Parça Ol, Pamuk Şeker, Oyun Oyna, Oyuncak, Oturmak, Ortaya Çık, Ortalık, Ortalama, Orman, Onarırken, Olmak, Olduğundan, Zaman, Olduğu, Olduk, Olarak, Yaşında, Odaklan, Odak, Neden, Dokuz, Ağ, Neden Ol, Naz, Müzik, Müze, Mutluluk, Mutlu Et, Muhabbet Et, Muhabbet, Yanlış, Miraç, Meyve, Mesut, Mesele, Mesaj, Merhaba, Manşet, Manzara, Mangal, Malzeme, Mahalle, Maddi, Kış, Kış, Değişken, Kızmak, Kısıtlanma, Kısıtlama, Kısım, Kıskaç, Kısacası, Kırıl, Küfür Et, Kuş, Kuzu, Kutlama, Kutla, Kurşun, Kurtul, Kulak Misafiri Ol, Kulak, Korkut, Korkma, Kork, Koronavirüs, Banyo, Konum, Kontrol, Kirala, Kimsesizlik, Kilit, Kibar, Keşke, Keyifli, Kedi, Kaç, Kaygı, Kat, Kast Et, Kase, Karşı Çık, Karşılama, Karış, Kardeşlik, Kararlaştır, Karar, Kapıl, Kaos, Kantin, Kan Bağı, Kana, Kamp Yapma, Kamera, Kalp, Kalma, Yatak, Kalabalık, Kafa Salla, Kadın, Kadro, Yemek, İş Birliği, İzlet, İzleme, İzin Ver, İzin, İtfaiyeci, İsterken, İstek, İsabet Et, İrki, İnternet, İnandırma, İmren, İlgi Çek, İlgi, İlaç, İlan, İkram Et, İkisi, İhtiyaç, İftar, İptal, Hızlı, Hızlan, Hız, Huzurlu Ol, Huysuz, Hoş Gel, Hoş Bul, Hoş Al, Hiçbiri, Onun, Heyecanlan, Her Zaman, Hepsi, Hepimizi, Hazırlık, Hazırlama, Harçlık, Hareket Et, Harbi, Gün, Köy, Hallet, Hak ver, Haklı, Hafta, Güven, Gürültü, Güneşli, Gülücük, Göz Yaşı, Gösteri, İzleme, Görev, Donanım, Gururlan, Gidiş, Giriş, Giderken, Giden, Geç Kal, Geçirme, Geçiş, Saat, Gezdir, Geri, Genç, Geniş, Genelde, Gelmek, Gelme, Gelirken, Gelince, Gele Bil, Jel, Fısılda, Futbolcu, Futbol, Fotoğraf, Biçim, Fiyat, Fedakarlık, Fedai, Fark Et, Fark, Hayran, Eğlendir, Eğitim, Ev Yemeği, Evlen, Evlatlık, Evlat Edin, Evdeki, Çevre, Espri, Eski, Tane, Endişe, Empati, Emek, Ekran, Eda, Düşünürken, Düşüne Düşüne, Düşme, Düş, Dürüst, Dünya, Dönüş, Dönme Dolap, Döner, Duyuldu, Dur, Doğ, Dost, Domates, Dolaşırken, Tur, Doktor, Değerlendirme, Değer, Deyince, Destekçi, Dertleşmek, Dert, Der, Deneme, Defa, De, Bu, Dayanışma, Davul, Davranış, Hareket, Davetli, Danışan, Dakika, Daire, Ciddi, Ceza Ver, Cevap, Cehennem, Çalış, Cadde, Bırak, Poz, Terk Edilmiş, Büyüyünce, Büyüten, Büyü, Büyük, Bölüm, Bunlar, Buluştur, Boğulacak, Bittiğinde, Bisiklet, Çok, Bir Sürü, Birbirini, Bir, Bilgisiz, Bey, En İyi, Benzin, Bekleme, Bebeklik, Başvuru, Başlangıç, Başarılı,	1

Tablo 17'nin Devamı

Ortaokul 8. Sınıf Öğrencilerinin Kullandıkları Anlamına Göre Gerçek Sözcüklerin Frekans Dağılımları

Sayı	Kelime	Frekans (Sıklık)
34	Başarı, Kısıtlama, Bağ, Bayıl, Bayram, Tabandır, Bavul, Baskıcı, Barış, Muz, Balık, Balkon, İzlerken, Bahçe, Babanne, Aşk, Ağlayarak, Ağlama, Ağaç, Açıklan, Açıkla, Açı, Açtığına, Aç Ol, Çiçekken, Aç, Azim, Az, Ayrıl, Ayrı, Ayrı, Aylin, Ayak, Ay, Atla, Ateş, Astım, Aslında, Arkadaşlık, Aradaki, Arası, Aramak, Antalya, Anlatım, Anlatmak, Anlama, Ankara, Anal, Amaç, Alışveriş Merkezi, Alt, Alan, Alabil, Akvaryum, Acık, Acaba, Abdest.	1

Ortaokul 8. sınıf öğrencilerinin en sık kullandığı gerçek anlamlı sözcükler aile ve ebeveynler başta olmak üzere yakın çevresini ifade eden sözcükler olmuştur. 8. sınıflarda da 5. sınıflarda olduğu gibi 'git-, gel-, de-' eylemleri sık kullanılırken 'oyna-'eyleminin sayısında ve oyunla ilgili kavramların azlığında dikkat çekici bir azalma görülmüştür. Yazılı ürünlerindeki gerçek anlamlı sözcük sayılarına baktığımızda 5. sınıfların 3.518 sözcük ile daha fazla gerçek anlamlı sözcük kullandığı görülmüştür. 8. sınıf öğrencileri ise 2.956 gerçek anlamlı sözcük kullanarak 5. sınıfların gerisinde kalmıştır. Bunun nedeni olarak içinde bulundukları yaş itibarıyla soyut ve mecaz ifadelerle duygu ve düşüncelerini ifade ederken daha çok yer vermeleri gösterilebilir.

Tablo 18.

Ortaokul 8. Sınıf Öğrencilerinin Kullandıkları Anlamına Göre Mecaz Sözcüklerin Frekans Dağılımları

Sayı	Kelime	Frekans (Sıklık)
1	Aklına gel,	4
2	Şok ol, Kırıl, Düş, Baskı	3
3	Öğüt Ver, Çık, Zorunda Kal, Vakit Geçir, Sert, Saygı duy, Savrul, Sakin, Kırgın, Kulak Misafiri Ol, Karar Ver, Haber Ver, Fikir Ayrılığı, Boşluk, Arkasında Dur, Aklında Kal	2
4	Üstesinden Gel, Sinir Gel, Ümidi Kırıl, Önem Ver, Zile Bas, Zehir Et, Zarar Gel, Zaman Geçir, Yol Al, Yerine Koy, Yenik Düş, Yargıla, Yansıt, Yakın, Ver, Uzak, Uykusunu Al, Tıkıştır, Tatlı, Tat, Tamamlanmış, Takmadan, Sır Küpü, Sık, Sıcaklık, Sıcak, Süz, Söz Ver, Sevgi Dolu Göz, Sevgi, Sert Bir Dil, Salla, Ruh Eşi, Rahat Ol, Nokta, Merak Et, Mahsur Kal, Kızgın, Kıymet Ver, Kıymak, Korkunun Bedeni Sarması, Karşı Çık, Karşıla, Karışık, Karış, Karın Doyur, Kapı Çal, Kan Bağı,	1

Tablo 18'in Devamı

Ortaokul 8. Sınıf Öğrencilerinin Kullandıkları Anlamına Göre Mecaz Sözcüklerin Frekans Dağılımları

Sayı	Kelime	Frekans (Sıklık)
4	Kafaya Tak, İzin Ver, İsyan Çıkar, İsyan et, İrtibatı Kes, İlgi Çek, İleri Git, İftira At, Hızlı Çık, Güven Ölç, Gözüne Kestir, Gözü Dol, Göz Yum, Göz Kulak Ol, Göz Göze Gel, Gösteren, Gerçek, Geniş, Fotoğraf Çek, Fikir Ver, Emek Ver, Eksik Ol, Doldur, Değer Ver, Destek Ol, Destek Al, Destek Çık, Ders Çıkar, Ders, Dağıl, Dayanamama, Dayak Ye Damga Vur, Dalga Geç, Dal, Canı Yan, Canına Kıy, Bırak, Büyük, Buruk, Birlik Ol, Kutu, Kavgacı, Başına Bir Şey Gel, Bağlı Ol, Bağlı, Bağlantı, Bastır, Ballandır, Açık, Atıştır, Artist, Arka, Ara, Yıl, Ant İç, Alt Tarafı, Adım At, Abdest Al	1

Ortaokul 8. sınıf öğrencilerinin en çok kullandığı mecaz anlamlı sözcük 'aklına gel-' dir. Ergenlik dönemi zamanlarının önemli bir dilimini kaplayan hayal kurma eyleminin bir yansıması olduğu söylenebilir. 5. sınıflara oranla mecaz söylemlerde deyimlerden daha çok yararlandıkları görülmüştür. Bu durum yaşları ve sınıf seviyelerindeki artışların ve bilişsel gelişimlerinin söz hazinesine yansıması olarak değerlendirilebilir. Ergenlik etkisiyle yaşanan duygusal çalkantılar 'kırıl-, baskı, savrul, boşluk, isyan et-, irtibatı kes, korkunun bedenini sarması, fikir ayrılığı' gibi ifadelerle yansımıştır. Ebeveyn ve otoriteye itaat etmekte zorlanan öğrenciler, akranlarıyla daha yakın ilişkiler kurduklarını yazılı ürünlerine 'destek al- destek çık-, destek ol, birlik ol' gibi ifadelerle yansıtmışlardır.

Tablo 19.

Ortaokul 8. Sınıf Öğrencilerinin Kullandıkları Anlamına Göre Terim Sözcüklerin Frekans Dağılımları

Sayı	Kelime	Frekans (Sıklık)
1	Abdest	2
2	Futbol, Stres, Seccade, Sahur, Ramazan, Oruç, Namaz, Müzik, LGS, Koronavirüs, İnternet, İlaç, İftar, Antrenman, Eğitim, Ramazan Davulu, Cehennem, Astım, İnkılap, Dua	1

Ortaokul 8. sınıf öğrencilerinin sözcüklerin kullandıkları terim anlamlı sözcüklerin toplamı 22'dir. 5. Sınıf öğrencileri toplamda 26 terim anlamlı sözcük kullandığı düşünülürse bu sayının çok az olduğu görülmektedir. Terim anlamlı sözcüklerin neredeyse tamamını dini terimler oluşturmaktadır ve bunların da çoğunu imam hatip ortaokulu öğrencileri

kullanmıştır. Sanat, bilim ve spor terimi olarak yalnızca birer öğrenci ‘futbol, müzik’ terimlerini kullanırken birer öğrenci de öğrencilerin 8. Sınıfta girecekleri Liselere Geçiş Sınavı (LGS) ve dünyayı etkisi altına alan ‘koronavirüs’ terimini kullanmıştır.

Tablo 20.

Ortaokul 8. Sınıf Öğrencilerinin Kullandıkları Anlamına Göre Somut Sözcüklerin Frekans Dağılımları

Sayı	Kelime	Frekans (Sıklık)
1	Anne	69
2	Aile	61
3	Baba	53
4	Gün	45
5	Ev	34
6	Yemek	28
7	Kardeş	26
8	Okul	24
9	Çocuk	20
10	Arkadaş	19
11	Kuzen, Abi	12
12	Telefon, Para	9
13	Araba	8
14	Yan, Kız, Abla	7
15	Çay, Yatak, Saat, İnsan	6
16	Yol, Yer, Sınıf, Sabah, Hoca, Dede	5
17	Yüz, Yok, Sokak, Sofra, Kitap, El, Ders	4
18	Öğrenci, Yeğen, Tutanak, Teyze, Soru, Ses, Polis, Oğul, Oda, Not, Masa, Kapı, Kahvaltı, Kafa, Hediye, Hayvan, Hava, Hastane, Hala, Eşya, Ekmek, Amca	3
19	Şarkı, Üst, Öğretmen, Çanta, Yetimhane, Var, Uyku, Taş, Tatil, Söz, Sarma, Salon, Lunapark, Lise, Konu, Kol, Koku, Kişi, İç, İzmir, İzlemek, İki, Güvenlik, Gürültü, Göz, Film, Efes, Dışarı, Dost, Dinle, Deniz, Cam, Beden, Ağız, Apartman, Anneanne, An, Akşam, Akriba	2
20	Şekil, Işık, Yıl, Üye, Öğretmen, Ötme, Öpücük, Ön, Ödev, Çık, Çiçek, Çikolata, Çiftlik, Çekirdek, Çağırma, Çatışma, Çatal, Zil, Zaman, Yılmaz, Çim, Yenge, Yemek Yeme, Yaşa, Yaz, Yayla Çorbası, Yavru, Yasak, Yarı, Yakın, Video, Vazo, Varlık, Uğultu, Uzak, Kullanıcı, Tuz, Tren, Tost, Üst, Teknoloji, Tekerlek, Tavan, Tath, Taraf, Tanışma, Sırt, Sıra, Sınav, Sıcacık, Sözlük, Söyle, Sönme, Su, Sonuç, Oğul, Sinema, Silah, Sessizlik, Saniye, Sebze, Sarılmak, Sana, Gürültü, Ruhsat, Puan, Plan, Benzin, Personel, Pazar, Patates Kızartması, Makarna, Parça, Pano, Pamuk Şeker, Oyuncak, Oyun, Ortam, Orman, Onlar, Olmak, Oku, Kişi, Dokuz, Müze, Mutlu, Mutfak, Yanlış, Miraç, Meyve, Mesut, Pazar, Manzara, Mangal, Malzeme, Makine, Kış, Köy, Kuş, Kutlama, Kurşun, Kurtarmak, Kulak, Koy, Korkmak, Korkma, Konum, Kilo, Kilit, Kedi, Kağıt, Kayıp, Kavga, Kase, Karşılama, Kaçak, Karakol, Kamp, Kamera, Kalp, İş, İçeri, İzlet, İzle, İtfaiyeci, İlkokul, İlaç, Hakan, Hazır Yemek, Hayat, Köy, Hafta Sonu, Hafta, Haber,	1

Tablo 20'nin Devamı

Ortaokul 8. Sınıf Öğrencilerinin Kullandıkları Anlamına Göre Somut Sözcüklerin Frekans Dağılımları

Sayı	Kelime	Frekans (Sıklık)
20	Götürmek, Git, Giriş, Gez, Geniş, Dev, Gece, Gazete, Futbolcu, Futbol, Biçim, Hayran, Evlilik, Evlatlık, Erken, Ekran, Ehliyet, Dönme Dolap, Dönem, Doğum Günü, Domates, Doktor, Davul, Gün, Ceza, Cevap, Cadde, Ayakkabı, Büyüt, Bölüm, Burada, Boğul, Bisiklet, Birlik, Birader, Bin, Biberon, Benzin, Ben, Baş, Bayılmak, Bavul, Bas, Balkon, Bakma, Bahçe, Babaanne, Ağaç, Ayrı, Ayrı, Aylin, Ayak, Atla, De, Arka, Yıl, Antalya, Alış Veriş Merkezi, Ay, Adam, Reklam	1

Ortaokul 8. sınıf öğrencilerinin somut sözcük kullanımlarının sayıca 5.sınıf öğrencilerinden fazla olduğu görülmektedir. Ortaokul kademesinin son düzeyi olan 8. sınıfta öğrencilerin beş duyu organından en az biriyle algıladığı somut varlıkları ifade ettikleri söz hazinelerin arttığı görülebilir. Bilişsel düzeyleri somut işlemler dönemi olan 7-11 yaş aralığını geçen ve 12-14 yaş aralığında olan 8. Sınıf öğrencilerinin sık kullandıkları somut sözcükler, her ne kadar yakın çevresiyle ilgili olsa da birbirinden farklı alanlarda var olan birçok somut sözcük kullandıkları görülmektedir.

Tablo 21.

Ortaokul 8. Sınıf Öğrencilerinin Kullandıkları Anlamına Göre Soyut Sözcüklerin Frekans Dağılımları

Sayı	Kelime	Frekans (Sıklık)
1	Sevgi	23
2	Zaman	15
3	Güven	13
4	Saygı, Mutluluk	10
5	Olay, Huzur, Hayat, Güzel, Duygu	5
6	Mutlu, Korku, İyilik, Baskı	4
7	İlgi, Zorbalık, Stres, Sev, Sadakat, Proje, Huzurlu, Heyecan, Hayal, Hata, Dürüstlük, Destek	3
8	Yıl, Vakit, Sıkıntı, Mutsuzluk, Kötü, Keyifli, İyi, Hafta Sonu, Kurbanlık, Gerçek, Eğlen, Dostluk, Boşluk, Birlik, Beraberlik, Başarı, Barış, Akıl	2
9	Şekil, Israr, Üzüntü, Hüzün, Ünlü, Öz Saygı, Özlem, Özgüven, Özellik, Ebeveyn, Çözüm, Çocuk, Çatışma, Zor, Zihin, Zarar, Yorgunluk, Yetenekli, Yerine Köy, Yaşlanmak, Şefkat, Yardımlaşma, Yalan, Varlık, Unutkanlık, Türkçe, Temizlik, Telaşlı, Tavsiye, Takdir, Sır, Sınav, Sıcaklık, Sıcak, Süre, Söz, Suç, Stres, Sorun, Soru, Sevinç,	1

Tablo 21'in Devamı

Ortaokul 8. Sınıf Öğrencilerinin Kullandıkları Anlamına Göre Soyut Sözcüklerin Frekans Dağılımları

Sayı	Kelime	Frekans (Sıklık)
9	Sessizlik, Sebep, Sağlık, Samimiyet, Sakin, Sahur, Sahip, Saçmalık, Rüya, Ruh Eşi, Ramazan, Eksiklik, Olumlu, Paylaşım, Oyun, Mutsuz, Mutluluk, Muhabbet, Merhamet, Merak, Küçüklük, Korumacı, Kork, Kimsesizlik, Kaygı, Kardeşlik, Karar, Kaos, Kan bağı, Yemek, İç, İş Birliği, , İzin, İstikrar, İstek, İnanç, İlgi, İhtiyaç, İftar, Hüzün, Gün, Onun, Heyecanlı, Hafta, Güven, Güvenlik, Güvenli Ol, Güven, Gariplik, Eğlence, Eğitim, Taktir, Endişe, Empati, Emek, Düşünce, Düşün, Dönem, Değerlendirme, Değer, Dert, Ders, Dayanışma, Cömert, Ciddi, Buruk, Bozuk, Bebeklik, Başına Bir Şey Gel, Kısıtlama, Bağ, Bayramlaşma, Bayram, Baskıcı, Adet, Azim, Ay, Arkasında Dur, Arkadaşlık, Anlayış, Amaç	1

8. sınıf öğrencilerinin duyu organlarıyla algılanamayan sadece zihinde var olan soyut kavram kullanma sıklığının5. Sınıflardan fazla olduğu görülmektedir. Ortaokul 5. sınıf öğrencileri 272 soyut anlamlı sözcük kullanırken 8. Sınıf öğrencileri 307 soyut anlamlı sözcük kullanmıştır. Bilişsel olarak soyut işlemler döneminde olan 8. sınıf öğrencilerinin sık kullandıkları soyut anlamlı sözcüklerin başında ‘sevgi, güven, mutluluk, huzur’ gibi kavramlar yer almaktadır. Bunun yanında ‘kaos, baskı, suç, stres, sorun, inanç, zorbalık’ gibi ideolojik kavramların varlığı da görülmektedir.

Tablo 22.

Ortaokul 8. Sınıf Öğrencilerinin Kullandıkları Anlamına Göre Nicel Sözcüklerin Frekans Dağılımları

Sayı	Kelime	Frekans (Sıklık)
1	Bir	54
2	İki	6
3	Tek, İlk	4
4	Açık, Beş, Altı	3
5	Dört Hafta, İkisi, İkinci	2
6	Çok, Yüksek, Yedinci, Üç Yaş, Tüm, Yüz Puan, On İki, Altıncı, On Yıl Otuz Gün, Fazla, Bütün, Boş, Bir Sürü, Birinci, Birer, Yedi Yaşında, Dört Yüz Seksen Beş Puan	1

Nicel anlamlı sözcükleri, toplamda 8. sınıflar 101 kez, 5. sınıflar ise 128 kez kullanmışlardır. 8. Sınıflarda da ‘bir’ sözcüğü en fazla kullanılan sözcük olurken sözcük sıklığı ve çeşidi

bakımından 5. Sınıflardan daha az olduğu görülmektedir. Asıl sayı sıfatı olarak varlıkların ve nesnelerin sayısını genellikle ‘bir’ sayısı ile belirtmişlerdir. Diğer yandan nicel ifadeleri yaş ve zaman miktarını belirtirken kullanmışlardır. ‘birinci, kinci, altıncı, yedinci’ gibi sıra sayı sıfatlarına yer verdiklerini görmekteyiz. Ayrıca 8. Sınıf öğrencileri için alacağı notun ve gireceği Liselere Geçiş Sınavındaki hedefledikleri puanın önemini yansıtan ‘yüz puan, dört yüz seksen beş puan’ gibi ifadeler de karşımıza çıkmaktadır.

Tablo 23.

Ortaokul 8. Sınıf Öğrencilerinin Kullandıkları Anlamına Göre Nitel Sözcüklerin Frekans Dağılımları

Sayı	Kelime	Frekans (Sıklık)
1	Güzel	15
2	Küçük	9
3	İyi	7
4	Büyük	6
5	Mutlu, Bir	5
6	Kötü	4
7	Sevgili, Sakin, Farklı	3
8	Çok, Çirkin, Sıcak, Sıcacık, Son, Sevgili, Lezzetli, Huzurlu, Başarılı	2
9	Üzen, Ünlü, Ön, Çeşit Çeşit, Zor, Zevkli, Yüksek, Yorgun, Yeşillik, Yeni, Yaşlı, Yakın, Uzak, Unutulmaz, Tüm, Tatlı, Tarihi, Talihsiz, Sıkıntılı, Stresli, Soğuk, Somurtkan, Sinirli, Sevmediğim, Sessiz, Sert, Saygılı, Paylaşabileceğin, Olgun, Normal, Mutlu Eden, Meraklı, Kırgın, Koşulsuz, Korumacı, Keyifli, Hasta, İsteddiğimiz, Huysuz, Heyecanlı, Güçlü, Gerçek, Genç, Geniş, Fazla, Eğlenceli, Eski, Eksik, Düşünceli, Dürüst, Bütün, Bilgisiz, Beğendiğim, Aç, Az, Antik	1

Ortaokul 8. sınıf öğrencilerinin en sık kullandıkları ‘güzel ve iyi’ nitel anlamlı sözcükler 5. sınıf ile benzerlik göstermektedir. 5. Sınıflar toplamda 78 tane nitel anlamlı sözcük kullanırlarken 8. sınıf öğrencileri toplamda 134 adet nitel anlamlı sözcük kullanmışlardır. Nitel sözcük sayısında ve çeşidinde artış görülen 8. sınıfta öğrencilerin, filimsi konusunu öğrendikleri için filimsi ekleriyle türetilen ‘unutulmaz, somurtkan, sevmediğim, beğendiğim, mutlu eden’ gibi nitel sözcükleri de kullandıkları görülmektedir.

4.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın üçüncü alt problemi “Ortaokul 5. ve 8. sınıf öğrencilerinin yazılı ürünlerinde türüne göre hangi sözcükler tercih edilmiştir?” şeklinde olup öğrencilerin sözcük

türüne göre hangi sözcükleri tercih edildiği saptanmıştır. Bu alt probleme ait bulgular aşağıdaki tablolarda gösterilmektedir.

Tablo 24.

Ortaokul 5. Sınıf Öğrencilerinin Kullandıkları Türlerine Göre İsim Sözcüklerin Frekans Dağılımları

Sayı	Kelime	Frekans (Sıklık)
1	Aile	112
2	Anne	105
3	Gün	87
4	Baba	72
5	Ev	66
6	Yemek, Okul	44
7	Kardeş	42
8	Var	35
9	Oyun	34
10	Abla	30
11	Yıl	26
12	Çocuk	25
13	Abi	23
14	Sevgi	22
15	Arkadaş	21
16	Araba	19
17	Piknik	18
18	Yan	17
19	Saat, Ders, Üst	14
20	Saygı, Mutluluk, İş, Bir,	12
21	Ödev, Kız, Kuzen	11
22	Maç	10
23	Çay	9
24	Ses, Lunapark, Güven, Ateş böceği	8
25	Zaman, Yok, Tane, Parkı, Kedi, Kahvaltı, Gezmek, Dede, Amca	7
26	Şekil, Telefon, Oğul, Sofra, Boy, Mutlu, Kişi, Kavga, Karne, Kapı, Hediye, Hayat, Ağustos böceği	6
27	Yol, Vakit, Sabah, Oğul, Masa, Kitap, Hoca, Hafta, Güzel, Eğlence, Beraberlik	5
28	Öğretmen, Yenge, Türkiye, Sınıf, Oda, Lira, Kıyafet, Heyecan, Gezi, Erkek, Gün, Birlik, Bayram, Bir, Akriba, Adam, Reklam, Adet	4
29	Yardım, Yapma, Yalan, Toplum, Televizyon, Gemi; Tatlı, Sınav, Sürü, Sorumluluk, Sevinç, Polis, Para, Oyuncak, Oruç, Lazer, Değer, Komşu, Hastane, Hasta, Hafta Sonu, Gitmek, Eşya, Dışarı, Duygu, Durum,	3

Tablo 24'ün Devamı

Ortaokul 5. Sınıf Öğrencilerinin Kullandıkları Türlerine Göre İsim Sözcüklerin Frekans Dağılımları

Sayı	Kelime	Frekans (Sıklık)
29	Doğum Günü, Dost, Değer, Davulcu, Dakika, Alışveriş, Ay	3
30	Özbekistan, Çanta, Zıt, Yüz, Yeme, Yedi, Yazlık, Yatak, Vazo, Uçak, Türkçe, Teyze, Tatil, Taraf, Tamirci, Süre, Spor, Sohbet, Seyahat, Sefer, Salon, Saklambaç, Proje, Topluluk, Pazar, Parmak, Olay, Okumak, Mutfak, Makine, Kur, Kavram, Karate, İç, İyi, İsim, İftar, Huzur, Hikaye, Heyecanlı, Hastalık, Görev, Gitar, Film, Ezan, Etkinlik, El, Düzen, Dostluk, Dizi, Demek, Ceza, Kamera, Bisiklet, Bilet, Basketbol, Bahçe, Babanne, Kolluk, Almak, Akşam, Can, Oyun, Uyku, Çiçek	2
31	Şey, Şehir, Şarkı, Şans, Şaka, Israr, Üzüntü, Ütü, Ümit, Özlem, Özgüven, Örtü, Önemli, Önem, Ön, Çikolata, Çevre, Fayda, Çekirdek, Çamaşır, Çalma, Çal, Yıldız, Yuva, Yoklama, Yiyecek, Yeğen, Yaş, Yaz, Yasak, Yara Bandı, Yapmak, Yakan Top, Video, Kadife, Fısıltı, Umut, Topluluk, Terlik, Temmuz, Temizlik, Telaş, Taşıma, Sıra, Sır, Sıkıntı, Suç, Susturma, Soğuk, Soya, Sorun, Sofra Bezi, Siyah, Sinema, Saç, Sayfa, Sakinlik, Sahur, Resim, Renk, Ramazan, Puan, Plan, Tabak, Makarna, Pansuman, Pamuk Şeker, Ortaokul, Orman, Onlar, Normal, Noktalama İşareti, Dokuz, Nefret, Mısır, Saat, Misafirlik, Merhamet, Merdiven, Pazar, Madalya, Lokanta, Kızılay, Kısır, Sivrisinek, Kuş, Köy, Kötülük, Kurma, Kuran, Kupa, Korkuluk, Korku, Konuşma, Koltuk, Koca, Kiracı, Akraba, Kedi, Kelebek, Kek, Kategori, Karın, Karakter, Kar, Kapalı, Kamera, Kalkma, Kafa, Kadın, İçeri, İyi, İnsan, İnat, İnanç, İmam, İlgi, İlaç, İkram, Hırsız, Hayvanat Bahçesi, Hayal, Hava, Hatip, Hata, Hasret, Hanım, Halı, Hala, Hafız, Haber, Güzellik, Güneş, Gondol, Giysi, Geçindirme, Gerçek, Gececi, Fırıncı, Futbol, Fikir, Fen, Eş, Çevre, Eski, Erken, Enişte, Enes, Empati, Ekmek, Ebeveyn, Düşünce, Dürüstlük, Dünya, Dönme Dolap, Dondurma, Dolu, Dolar, Doktor, Diş, Dilim, Dikkatsizlik, Derece, Deprem, Çocuk, Kuma, Büyükbaba, Börek, Bölüm, Bulaşık, Borç, Top, Biz, Bisküvi, Biraz, Bilye, Bilgisayar, Beyaz, Başarı, Baş, Bavul, Banyo, Ayrılık, Ayrı, Atlı Karınca, Arkadaşlık, Arka, Ara, Antalya, Ankara, Allah, Al, Akıl	1

Canlı, cansız tüm varlıkları, eylemleri, nesneleri karşılayan sözcüklere isim denir. Ortaokul 5. sınıf öğrencilerinin sözcüklerin türlerine göre kullandıkları isim sözcüklere bakıldığında en sık kullandıkları isimlerin ailesi ve yakın çevresini ifade eden isimler olduğu görülmektedir. Genel, özel, cins, soyut, somut her isim türünü kullandıkları görülmüştür. Toplamda 1.772 isim kullanmış olup bu isimlerden 392'si çeşit, diğerleri tekrarlanan isimlerdir. İçinde bulundukları son çocukluk dönemi etkisiyle oyun ve eğlence ile ilgili 'lunapark, gondol, atlıkarınca, dönme dolap, bisiklet, basketbol, yakan top, saklambaç' gibi kelimeler çoğunluktadır. Hayvan isimlerinden 'ateşböceği, ağustos böceği, kuş, sivrisinek, kedi, kelebek' gibi pek çok hayvan ismini kullanmışlardır. Ayrıca 'Allah, Antalya,

Özbekistan’ gibi özel isimlere; ‘topluluk, orman’ gibi topluluk adlarına da yazılı anlatımlarında yer verdikleri görülmektedir. Yer isimleri olarak en sık kullandıkları isimler en çok zamanlarının geçtiği sırasıyla ‘ev, okul, araba’ olurken, en sık kullandıkları soyut isimler ‘sevgi, saygı, mutluluk’ olarak karşımıza çıkmaktadır.

Tablo 25.

Ortaokul 5. Sınıf Öğrencilerinin Kullandıkları Türlerine Göre Sıfat Sözcüklerin Frekans Dağılımları

Sayı	Kelime	Frekans (Sıklık)
1	Bir	128
2	O	31
3	Bu	16
4	Güzel	15
5	İki, Her	8
6	Saygılı	7
7	Büyük	6
8	Üç, Mutlu, Kötü, İyi, İlk, Beşinci	5
9	İkinci, Hiçbiri	4
10	Yüz, Başka	3
11	Üçüncü, Öyle, Yirmi, Yeni, Yaşadığım, Tüm, Son, Sevgili, Sevdiğim, On, Neşeli, Kısa, Küçük, Huzurlu, Ertesi, Dört, Dokuz, Canım, Bütün, Böyle, Bin, Beş, Aynı, Alt	2
12	Şöyle, Şu, Ödeyemez, Çoğu, Göçmen, Zor, Zengin, Yirmi Dört, Yepyeni, Yaşlı, Yarım, Yakın, Uyanık, Ufak, Tek, Sıradan, Sıkışan, Söylediğim, Şu, Sonraki, Sevmediğim, Sevmediği, Sevecen, Sessiz, Sağlıklı, Saklanan, Sabahçı, Romantik, Oturduğumuz, On Sekiz, On Bir, On Beş, Oluşan, Mükemmel, Minik, Mesut, Merhametli, Kızgın, Kıran, Korkulacak, Korktuğum, Karşılayan, İçimdeki, İsteddiğim, İnatçı, İlgili, Hoşgörülü, Hileci, Gününü Gören, Giyecek, Geçirdiğimiz, Geçirdiğim, Geçen, Gerçek, Gereken, Genç, Garip, Fazla, Eğlenceli, Evli, Eski, Edepli, Düştüğüm, Diğer, Bir Buçuk, Birinci, Bir Gün, Biraz, Beş Yüz, Belli, Bekar, Başarılı, Mavi, Sarı, Siyah, Beyaz, Altı, Dürüst, Akıllı, Aksiyonlu, Ailedeki	1

5. sınıf öğrencileri 128’i farklı olmak üzere toplamda 416 sıfat kullanmış olup en sık ‘bir’ sıfatını kullandıkları görülmüştür. Kimi zaman asıl sayı, kimi zaman belgisiz sıfat olarak ‘bir’ sıfatını kullanmışlardır. Öğrencilerin ‘iki, dört, beş, dokuz, yüz, bin’ gibi asıl sayı sıfatlarını, ‘birinci, ikinci, beşinci’ gibi sıra sayı sıfatlarını kullandıkları görülmüştür. Belgisiz sıfat olarak ‘bütün, hiçbir, tüm’ sıfatlarını kullanmışlardır. ‘O ve bu’ işaret sıfatlarına da sıkça yer verdikleri görülen 5. sınıf öğrencilerinin en sık kullandığı sıfat türleri belirtme sıfatları olmuştur. Niteleme sıfatlarından en sık ‘güzel, saygılı, mutlu, büyük, iyi,

kötü' gibi sıfatları kullanırken bazı niteleme sıfatlarına ise 'yaşadığım, korktuğum, istediğim' şeklinde iyelik eki getirmişlerdir. 5. sınıf öğrencileri üleştirme sayı sıfatı, kesir sayı sıfatı ve topluluk sayı sıfatlarını hiç kullanmadıkları görülmüştür. Bu durumun Türkçe dersi ortaokul müfredatında sıfatların 5. sınıfta hissettirilip 6. sınıfta konunun anlatılması nedeniyle sıfat türlerinin tamamını bilmediklerinden kaynaklandığı düşünülebilir.

Tablo 26.

Ortaokul 5. Sınıf Öğrencilerinin Kullandıkları Türlerine Göre Zamir Sözcüklerin Frekans Dağılımları

Sayı	Kelime	Frekans (Sıklık)
1	Ben	102
2	Biz	36
3	O	34
4	Onlar	25
5	Şey, Herkes	18
6	Sen	14
7	Siz	11
8	Ora	10
9	Ne, Birbiri	8
10	Bu	7
11	Kendi, Bütün,	3
12	Kim, Hepsi, Diğerleri	2
13	Nere, Orada, Şu, Hiç, Hepimiz, Diğerleri, Burada, Bura, Bunlar, Birisi	1

Zamirler cümlede isimlerin yerini tutar ve onların yerine kullanılır. Cümlede varlıkların ve kavramların isimlerini sürekli tekrarlamak tekrara düşmeye ve karışıklığa neden olur. Dolayısıyla zamirler yardımıyla dilde tasarruf ve kolay söylem gerçekleşir. 30'u çeşit olmak üzere toplam 323 zamir kullanan 5. sınıf öğrencileri, en sık kişi zamirlerini kullanmışlardır. 'Ben, sen, o, biz, siz, onlar' kişi zamirlerinin tamamını ve 'kendi' dönüşlülük zamirlerini sıkça kullandıkları görülmektedir. 'Ben, biz' zamirlerinin çok fazla kullanılması yaş gurubu itibarıyla öğrencilerin kendilerinden ve ailelerinden bahsetmeyi daha çok tercih ettiklerini göstermektedir. Varlıkların adını söylemeden onları gösteren 'ora, orada, bura, burada' gibi işaret zamirlerini; hangi varlığın yerine kullanıldığı tam ve açıkça belli olmayan 'herkes, birisi, hepsi, hiç, bütün, hepsi' gibi belgisiz zamirleri; isimlerin yerini soru yoluyla tutan 'ne, kim, nere' gibi soru zamirlerini yazılı ürünlerinde kullandıkları görülmektedir.

Tablo 27.

Ortaokul 5. Sınıf Öğrencilerinin Kullandıkları Türlerine Göre Zarf Sözcüklerin Frekans Dağılımları

Sayı	Kelime	Frekans (Sıklık)
1	Sonra	84
2	Sabah, Hep, Akşam	17
3	Biraz	10
4	Kadar, Çok	9
5	Yine, Mutlu, Hemen	8
6	Dışarı	7
7	Daha, Bugün, Beraber, Alıp	6
8	Önce, Gece, Artık	5
9	Yarın, Geri	4
10	Yiyip, İyi, Olunca, Olarak, Hiç, Oturup, Güzel, Gidip, Gelince, Geldiklerinde, Dün, Böyle, Birden, Bazen,	3
11	Şimdi, Zaten, Yemekten, Yazın, Yaparken, Tek, Tam, Sevinçli, O Yüzden, Otururken, Neden, Neşeyle, Niye, Kalkıp, Görünce, Gittiğimizde, Gittiğimde, Kez, Duyunca, Diye, Yani, Bitince, Ardından, Günlerden Bir Gün, O Gün	2
12	Şöyle, Şanslı, Öğleden Sonra, Özellikle, Öylesine, Önceden, Çıkıp, Çıkarıp, Çıkacakken, Çok Çok, Çalışıp, Çalarken, O Zaman, Yokken, Yerken, Yaz, Yaptığında, Yaptıktan, Vardığımda, Uyurken, Uyanıp, Uyandırıp, Telaşla, Sırayla, Sürerken, Spordan Çıkınca, Sonunda, Sevinip, Sevilip, Sabahleyin, Saatlerce, Resmen, Rahat, Pozitif, Pazar, Paylaşarak, Oynayıp, Oynarken, On İki, Okuldan Çıkınca, O Günden Sonra, Neredeyse, Nasıl, Mutlu Mutlu, Mesut, Kıyamayıp, Kurstayken, Koşup, Konuşurken, Kavuşup, Kalktığımızda, Kalktığımdaya, Kala, İçerken, İçeri, İlk, Hızla, Huzurlu, Heyecanla, Her Zaman, Her Gün, Hazırlanıp, Hafta İçi, Habersiz, Güçlü, Güvenip, Gülererek, Görüp, Görerek, Giyip, Girip, Girer girmez, Girdiğimdaya, Giderken, Geç, Geze Geze, Genellikle, Gelmeden, Gelirken, Gelesiye, Geldiğimizde, Geldiğimdaya, Gece Gece, Eğlenip, Eğilerek, Eğer, Erkenden, Erken, Elbet, Dürüst, Dört Dönerken, Dolu, Diyerek, Değişip, Deyince, Cuma Günü, Cidden, Bu Yüzden, Boyunca, Binip, Bindiklerinde, Berbat, Baş Başa, Bakıp, Ağlayarak, Açınca, Aslında, Bu ara, Akşamleyin, Aktif, Aksine, Ailecek	1

183'ü çeşit olup toplam 577 zarf kullanan 5. sınıf öğrencilerinin kullandıkları en sık zarf 'sonra'dır. Yazdıkları hikayedeki olayları birbirine bağlarken noktayla cümleyi bitirmek ya da virgülle bağlamak yerine 'sonra' zarfını sıkça kullandıkları görülmüştür. Hikayelerindeki zaman unsurunu genellikle 'sabah, akşam, hep' zaman zarflarıyla belirtmişlerdir. Eylemlerin, sıfatların miktarını, ölçüsünü belirtmek için en sık 'biraz, kadar, çok, daha' miktar zarflarını kullanmışlardır. Durum zarflarından en sık 'mutlu' sözcüğünü

kullanırken eylemlerin bildirdiği işi olumlu niteleyen ‘iyi, güzel, sevinçli, neşeyle’ zarflarını kullanmışlardır. Eylemlerin yerini ve yönünü belirten yer-yön zarflarından en sık ‘dışarı’ zarfını kullanırken bunun yanında ‘ileri, geri’ zarflarını da kullanmışlardır. ‘Neden, niye, nasıl’ gibi az sayıda soru zarfı kullanan öğrencilerin ‘çok çok, gece gece, geze geze, mutlu mutlu’ gibi ikilemelerle oluşan zarfları da kullandıkları görülmektedir.

Tablo 28.

Ortaokul 5. Sınıf Öğrencilerinin Kullandıkları Türlerine Göre Edat Sözcüklerin Frekans Dağılımları

Sayı	Kelime	Frekans (Sıklık)
1	İle	59
2	İçin	26
3	Gibi	8
4	Beraber, Birlikte	7
5	Şöyle, Böyle	4
6	Sadece	3
7	Öyle, Tabi, Sanki, İşte, Hep, Evet, Ailemle	2
8	Öğretmenle, Tamam, Söyle, Pekala, Mi, Mesela, Keşke, Karnesiyle, Kardeşimle, Kadar, E Doğru, Değil, Babamla, Aynen, Annemle, Ancak Aileyile, Ablamla, E Kadar	1

Tek başına bir anlamı olmayan edat yahut diğer adıyla ilgeçler, farklı türde ve görevde olan sözcükler ve kavramlar arasında anlam ilgisi kurarak cümlede anlam kazanır. Ortaokul 5. sınıf öğrencileri 36’sı çeşit olmak üzere toplamda 177 edat kullanmışlardır. En sık kullandıkları edatın araç, birliktelik, neden veya durum anlamı kazandıran ‘ile’ edatı olduğu görülmektedir. Yaş grubu itibariyle son çocukluk döneminde olan 5. Sınıf öğrencilerinin yaptıkları birçok eylemi tek başına yapacak erişkinliğe ulaşamadıklarından eylemin birlikte belirtmek için tek başına ‘ile’ nin yanı sıra ‘ailemle, annemle, babamla, öğretmenle’ gibi ifadeleri; ‘beraber, birlikte’ edatlarını da sıkça kullandıkları görülmektedir. Cümlede amaç ve sebep ilgisi kuran ‘için’ edatına sıkça yer verdiği görülen öğrencilerin, benzetme edatları ‘gibi, sanki’ yi de yine sıkça kullandıkları görülmektedir. Öğrencilerin ‘mi’ soru edatını ve ‘değil’ edatın olumsuzluk halini birer kez kullandığı görülmüştür. Yanıt ifade eden ‘tabi, evet, tamam, pekala’ gibi sözcükler de edat türü altında bu başlığa alınmıştır.

Tablo 29.

Ortaokul 5. Sınıf Öğrencilerinin Kullandıkları Türlerine Göre Bağlaç Sözcüklerin Frekans Dağılımları

Sayı	Kelime	Frekans (Sıklık)
1	Ve	174
2	De	30
3	Ama	24
4	Ki	16
5	Da	15
6	Çünkü	10
7	Yani	5
8	İle, Ancak	3
9	Mesela, Hem...Hem, Ne...Ne	2
10	Yeter ki, Veya, Belki, Sanki, Oysaki, Fakat, Kısaca, Neyse	1

20'si çeşit toplam 294 bağlaç kullanan 5. sınıf öğrencilerinin en sık kullandıkları bağlaç 've' bağlacıdır. Öğrencilerin yazdıkları hikayedeki olayları birbirine bağlarken noktayla cümleyi bitirmek ya da virgülle bağlamak yerine 've' bağlacıyla cümleleri birbirine bağlamışlardır. Sadece cümleleri değil anlamca ve görevce birbirine benzer olan kelimeleri ve ögeleri de birbirine bağlamışlardır. Dahı anlamının yanında cümleye eşitlik, birliktelik, pekiştirme vb. anlamlar katan 'de, da' bağlaçlarını sıkça kullanan 5. Sınıf öğrencilerinin çoğu zaman bulunma durum eki olan '-de' gibi kelimeye bitişik yazmışlardır. Cümleye neden-sonuç, açıklama gibi anlamlar katan 'ki' bağlacını sıkça kullanan öğrencilerin sıfat türeten ve ilgi eki olan '-ki' gibi çoğu zaman kelimeye bitişik yazdıkları görülmüştür. Kalıplaşmış ve bitişik yazılan 'sanki, belki, oysaki' bağlaçlarını kullanan öğrencilerin cümleye birliktelik anlamı katan 'hem...hem' ve olumsuzluk anlamı katan 'ne...ne' bağlaçlarını da kullandıkları görülmüştür.

Tablo 30.

Ortaokul 5. Sınıf Öğrencilerinin Kullandıkları Türlerine Göre Ünlem Sözcüklerin Frekans Dağılımları

Sayı	Kelime	Frekans (Sıklık)
1	İnşallah, Hadi, Günaydın, Evet, Aferin	3
2	Selam, Merhaba	2
3	Ya, Uyu, Kim O, İyi ki, İyi, Hoş Geldiniz, Getir, Gel, İyi Geceler, Eee, Boş Ver, Allah	1

Sevinç, acı, şaşkınlık, korku gibi duyguları anlatan; seslenme ve hitap sözlerini ifade eden ünlemleri 5. sınıf öğrencileri toplamda 31 kez ünlem kullanmışlardır. Genellikle selamlaşma ve seslenme ifadesi olarak kullandıkları ünlemlerin sonuna çoğunlukla ünlem işareti koymadıkları görülmüştür. Ünlemler konusunun 6. Sınıfta anlatılmasının bu durumda etkisi olduğu söylenebilir.

Tablo 31.

Ortaokul 5. Sınıf Öğrencilerinin Kullandıkları Türlerine Göre Fiil Sözcüklerin Frekans Dağılımları

Sayı	Kelime	Frekans (Sıklık)
1	Git	83
2	Gel	54
3	De	43
4	Yap	34
5	Oyna	32
6	Ye	29
7	Ol	24
8	Sev	18
9	Geç	16
10	Kal, Bit	11
11	Çık, Uyu, Gir, Eğlen, Duy, Al	10
12	Çağır, Yardım Et, Söyle	9
13	Çalış, Otur, Mutlu Ol, Kız, Kavga Et, Dön, Bak	8
14	Uyan, İzle, Hazırla, Götür, Bin, Bekle, Ara, Anla	7
15	Yaşa, Ver, Sohbet Et, Kalk, Hazırlan, Gör, Başla	6
16	Üzül, Kork, Konuş, İste, Getir	5
17	Özür Dile, Özle, Çal, Vakit Geçir, Teşekkür Et, Sevin, Sarıl, Davran, Bağır, Aç	4
18	Yıka, Yerine Getir, Uyandır, Telaşlan, Sor, İç, Göster, Geçir, Gez, Düşün, Dans Et, Bul, Bil, Anlaş	3
19	Şok Ol, Üşü, Önem Ver, Yola Çık, Yen, Yaz, Yat, Vur, Tut, Topla, Tebrik Et, Sür, Sus, Sofra Kur, Ser, Oynat, Oku, Namaz Kıl, Koy, Karar Ver, Kana, Kaldır, İlgilen, Hisset, Haber Ver, Güven, Gül, Gönder, Gizle, Giy, Gerek, Düş, Dur, Dost Ol, Devam Et, Ceza Ver, Bırak, Bozul, Barış, Barın, Al, Acık	2
20	Şişir, Şaşıır, Öğren, Bit, Öğret, Örnek Al, Öde, Çıkıver, Çöz, Çiz, Çalış, Çalıştır, Çatış, Çak, Zarar Ver, Yorul, Yetiştir, Yenil, Yemin Et, Yaşlan, Yapabil, Yanında Ol, Yakalan, Var, Uğraş, Uçuş, Uzan, Uygula, Toplan, Temizle, Tedirgin Ol, Taşın, Taşı, Taşla, Takla At, Tak, Sıkış, Sıkıl, Sinir Ol, Sinirlen, Sil, Seslen, Saygı Duy, Sar, Sakla, Rastla, Rahat Ol, Planla, Pişman Ol, Paylaş, Panikle, Oynat, Olabil, Okun, Nefesi Kesil, Miyavla, Merak Et, Kır, Küfret, Kur, Kullan, Koş, Koy, Koru, Kaç, Kazan, Kaybol, Kay, Karşıla, Kapı Çal, Kapat, İzin Ver, İzin Al, İyileş, İnan, İlerle İlaç Yaz, Huzurlu Ol, Huzur Bul, Hoşa Git, Hoplayıver, Hediye Et, Hatırla, Hasta Ol, Hafife Al, Gün Geçir, Gözü Dol, Götür, Görüş, Görün, Giyin, Giydir, Girdir, Gir, Geçin, Geziye Çık, Geri Dön, Fırçala, Fırlat, Fotoğraf Çekil, Fikir Ver, Fikir Al, Elde et, Dök, Dua Et, Doğ, Doyur, Dinlen, Dile,	1

Tablo 31'in Devamı

Ortaokul 5. Sınıf Öğrencilerinin Kullandıkları Türlerine Göre Fiil Sözcüklerin Frekans Dağılımları

Sayı	Kelime	Frekans (Sıklık)
20	Dikkat Et, Değiş, Değer Ver, Ders Ol, Demle, Anla, Anlat, Canı Sıkıl, Bık, Büyü, Bulun, Boş Salla, Bitir, Bindir, Beğen, Başından Geç, Başla, Büyüt, Fırınla, Ağla, Açıl, Ayrıl, Aydınlat, Anımsa , Anlayabil, Aklına Gel, Aklında Kal, Akla Gel	1

Ortaokul 5. sınıf öğrencilerinin en sık kullandığı fiiller sırasıyla 'git-, gel-, de-' fiilleridir. Son çocukluk dönemi etkisini kullandıkları fiillerde yansıtan öğrencilerin oyun ve eğlenceyle ilgili 'oyna-, eğlen-, oynat-, dans et-' gibi fiillere hikayelerinde yer verdikleri görülmektedir. 250'si farklı, toplam 925 fiil kullanan 5. sınıf öğrencilerinin genellikle 'sev-, sevin, mutlu ol-, teşekkür et-' gibi olumlu anlam ifade eden 163 fiil kullanmıştır, bunlardan 36'sı farklı fiildir. Öğrencilerin 'kavga et-, üzül-, kork-, ağla-' gibi olumsuz anlam içeren toplam 54 fiil kullanmıştır, bunlardan 27'si farklı fiildir. Kullandıkları fiillere bakıldığında ortaokul 5. sınıf öğrencilerinin hayata dair olumlu bir algıya sahip olduğu söylenebilir.

Tablo 32.

Ortaokul 8. Sınıf Öğrencilerinin Kullandıkları Türlerine Göre İsim Sözcüklerin Frekans Dağılımları

Sayı	Kelime	Frekans (Sıklık)
1	Anne	82
2	Aile	72
3	Baba	68
4	Gün	52
5	Ev	44
6	Kardeş	32
7	Yemek, Okul	31
8	Arkadaş, Yer	24
9	Çocuk	23
10	Var	21
11	Yan	20
12	Sevgi	19
13	Abi	16
14	Zaman	14
15	Yok, Para, Kız	13
16	Kuzen, Güven	12

Tablo 32'nin Devamı

Ortaokul 8. Sınıf Öğrencilerinin Kullandıkları Türlerine Göre İsim Sözcüklerin Frekans Dağılımları

Sayı	Kelime	Frekans (Sıklık)
17	Saat, Mutluluk, Deniz	11
18	Yol, Telefon, Araba, Abla	10
19	Saygı, Konu, İnsan, An	9
20	İş, Huzur, Ders	8
21	Yapmak	7
22	Çay, Yüz, Yatak, Polis, Kıyafet, El, Dayı, Baskı	6
23	Ödev, Son, Sınıf, Sınav, Söz, Sorun, Ara, Oyun, Olay, Oda, Kavgı, Kapı, İç, İyilik, Hoca, Hayat, Hafta Sonu, Gezmek, Dede, Arka, Amca	5
24	Öğretmen, Uzak, Tatil, Sokak, Sofra, Not, Korku, Kitap, Kavram, Hastane, Hala, Ebubekir, Dışarı, Dönem, Birlik, Beden, Alışveriş, Akraba	4
25	Şekil, Üst, Öğrenci, Çıkış, Çanta, Zorbalık, Yeğen, Yaş, Tutanak, Teyze, Taraf, Tane, Sıra, Sülale, Stres, Soru, Ses, Sadakat, Proje, Oğul, Ortam, Mutfak, Masa, Lunapark, Köy, Kerem, Kent, Kahvaltı, Kafa, İyilik, İsim, Yıl, Hediye, Hayvan, Hayal, Hata, Film, Eşya, Ekmek, Efe, Dürüstlük, Duygu, Durum, Dost, Destek, Demek, Sene, Baş, Ağız, Ali, Akıl, Ad	3
26	Şefkat, Şarkı, Özellik, Çarşamba, Çalışma, Zor, Yuva, Yetimhane, Yeme, Yaz, Yardım, Yakın, Varlık, Uyku, Türkçe, Taş, Takdir, Sır, Sıkıntı, Süre, Sonuç, Sohbet, Sebep, Sarma, Salon, Sakin, Sahip, Sabah, Paylaşım, Oynama, Olma, Neden, Mutsuzluk, Mutsuz, Mutlu, Muhabbet, Merhamet, Market, Lise, Kol, Koku, Kişi, Kelime, Kalma, İzlemek, İstanbul, İlkokul, Heyecan, Hazır, Hava, Harcama, Hafta, Haber, Güvenlik, Gürültü, Göz, Gezi, Gelme, Ehliyet, Düşünce, Doğum Günü, Dostluk, Cümle, Ceza, Cam, Boşluk, Boş, Birlikte, Bayramlaşma, Bavul, Bal, Balık, Bakma, Apartman, Anı, Antalya, Anneanne, Anlayış, Akşam, Aktivite, Adam	2
27	Şey, Şahıs, , Işık, Israr, Üzüntü, Hüzün, Üzeri, Üye, Ünlü, Öz Saygı, Özleme, Özlem, Özgüven, Ötme, Öpücük, Önemli, Önder, Ön, Ölmek, Çıkmak, Çözüm, Çocuk, Çiğ Köfte, Çiçek, Çikolata, Çiftlik, Çekirdek, Çağırma, Çatışma, Çatal, Çalma, Zıt, Zorunda, Zil, Zihin, Zengin, Zarar, Yılmaz, Yüzüş, Yün, Yükseklik, Yurt, Yorgunluk, Yorgun, Yollamak, Yolculuk, Yiyecek, Yenge, Yedi, Yaşama, Yayla Çorbası, Yavru, Yatış, Yasak, Yarı, Yapmak, Yanlış, Yalnız, Video, Derslik, Vazo, Valiz, Vakit, Uğultu, Uzun, Fısıltı, Unutkanlık, Tuz, Tren, Tost, Top Terapi, Teneffüs, Temizlik, Tekrar, Teknoloji, Tekerlek, Tavan, Tattırma, Tatlı, Tanıma, Sirt, Sıkılma, Sıcaklık, Sözlü, Sözcük, Sönme, Suç, Su, Sinir, Sinema, Silah, Sevinç, Sessizlik, Selin, Seccade, Sebze, Sağlık, Samimiyet, Salıncak, Sahur, Rüya, Ruhsat, Ruh, Ramazan, Rahatlık, Rahat, Puan, Pozitif, Plan, Piknik, Peş, Personel, Pazar, Paylaşım, Pay, Patates Kızartması, Pasta, Parça, Parti, Pano, Pamuk Şeker, Oyuncak, Oturmak, Oruç, Ortalık, Ortalama, Orman, Saat, Olmak, Olanak, Nokta, Nine, Net, Müzik, Müze, Mis, Miraç, Meyve, Mesele, Mesaj, Merkez, Merak, Manzara, Malzeme, Makine, Mahalle, Maddi, LGS, Leyla, Litre,	1

Tablo 32'nin Devamı

Ortaokul 8. Sınıf Öğrencilerinin Kullandıkları Türlerine Göre İsim Sözcüklerin Frekans Dağılımları

Sayı	Kelime	Frekans (Sıklık)
27	Kış, Kızmak, Kızgın, Kıymet, Kısıtlama, Kısım, Küçüklük, Kötü, Kuş, Kutlama, Kurşun, Kulak, Koşul, Korkma, Koronavirüs, Konuşmak, Konuşturmak, Konum, Kontrol, Kimsesizlik, Kilo, Kilit, Keyifli, Kedi, Kağıt, Kayıp, Kaygı, Kat, Kase, Karşılama, Kardeşlik, Karar, Karakol, Kaos, Kantin, Kan Bağı, Kamp, Kamera, Kalp, Kalabalık, Kadın, Kadro, İştah, İş Birliği, İçeri, İzmir, İzleme, İzin, İtfaiye, İs, İstek, İnternet, İnkılap, İnandırma, İlgilenme, İlaç, İftar, Hüzün, Huy, His, Heyecan, Hazırlık, Hazırlama, Han, Hamle, Hal, Hakkında, Güzel, Güvensizlik, Güvenme, Gülücük, Göz Yaşı, Gözlük, Görev, Gidiş, Gitme, Giriş, Geçirme, Geçerli, Gerçek, Geniş, Genel, Gelmek, Gece, Gazete, Gaz, Gazne, Futbolcu, Futbol, Fotoğraf, Forma, Fiyat, Fedakarlık, Fazla, Farklı, Fark, Fanus, Eş, Eğlenme, Eğlence, Eğitim, Ev Yemeği, Evlatlık, Espri, Erken, Endişe, Empati, Emine, Emek, Ekran, Edinmek, Eda, Dış, Düşme, Dünya, Dönüş, Dönme Dolap, Döner, Doğum, Doğru, Domates, Dolaşmak, Doktor, Dikkat, Değerlendirme, Değer, Destekçi, Dertleşmek, Dert, Deneme, Defa, Davul, Davranış, Davranma, Davetli, Danışma, Dakika, Daire, Daha, Ciddi, Cevap, Cehennem, Cadde, Bırakmak, Büyük, Bölüm, Burada, Bugün, Bu, Boğulmak, Bisiklet, Birader, Bildirim, Biberon, Bey, Beste, Beraberlik, Benzin, Ben, Bekleme, Bebeklik, Başarı, Bağlılık, Bağlanmak, Bağlantı, Bağ, Bayram, Barış, Balıkçı, Balkon, Bahçe, Babaanne, Aşk, Ağlama, Ağaç, Açı, Aç, Azim, Ayrı, Ayrı, Aylin, Aydın, Ayak, Ay, Ateş, Astım, Artist, Aranma, Aramak, Arama, Ar, Arayış, Anlatmak, Anlamcı, Anlama, Anlam, Ankara, Amaç, Akım, Altı, Alt, Alma, Alan, Akvaryum.	1

Ortaokul 8. sınıf öğrencilerinin en sık kullandıkları isimler, aile ve birinci derece akrabalarını ifade eden isimlerdir. Genel, özel, cins, soyut, somut her türden ismi kullandıkları görülen 8. sınıf öğrencileri, toplamda 1.682 isim kullanmış olup bunlardan 581'i çeşit isim, diğerleri tekrarlanan isimlerdir. 8. sınıf öğrencileri isim sıklığı bakımından 1.772 sözcük kullanan 5. sınıfların gerisinde kalmış gibi gözükse de çeşit sözcük bakımından 392 sözcük kullanan 5. sınıfların ilerisindedir. Sıklık açısında oluşan bu fark, 5. sınıfların anne başta olmak üzere akrabalık bildiren isimleri çok sık tekrar etmesinden kaynaklanmaktadır. 8. sınıf Türkçe dersi konusu adeylem ekleriyle kurulan 'çıkış, sarma, yatış, gezmek' gibi isimleri kullanan öğrencilerin, 5. sınıflara kıyasla çok farklı alanlara, mesleklere ait sözcükleri kullandıkları görülmektedir. 5. sınıflarda sıkça kullanılan 'oyun' sözcüğü 8. sınıflarda çok daha az kullanılmış 'telefon, araba, para' gibi daha maddeci

varlıklara yerini bırakırken ‘silah, polis, kavga’ gibi suç eğilimli sözcükleri kullandıkları görülmüştür.

Tablo 33.

Ortaokul 8. Sınıf Öğrencilerinin Kullandıkları Türlerine Göre Sıfat Sözcüklerin Frekans Dağılımları

Sayı	Kelime	Frekans (Sıklık)
1	Bir	92
2	Bu	38
3	O	23
4	Her	16
5	Güzel	15
6	İyi	10
7	Küçük	9
8	Olan, İlk, Bütün	7
9	Tek, Mutlu, İki, Büyük	6
10	Son, Kötü, Aynı, Farklı	5
11	Tüm, Fazla, Başka, Başarılı	4
12	Çok, Yaşadığımız, Sıcacık, Sevdiğim, Sekizinci, Hiçbir, Gelen, En, Antik, Altı	3
13	Şu, Çıkan, Yüksek, Yeni, Yedinci, Yapacak, Uzun, Sıcak, Stresli, Sonraki, Sakin, Ortak, On, Olduğu, Lezzetli, Huzurlu, Gördüğüm, Giden, Gerçek, Büyüten, Böyle, Bir Sürü, Beş, Biraz, Artist, Ailedeki	2
14	Şefkat Dolu, Üzen, Ünlü, Öğreten, Önemli, Ön, Öksürdüğüm, Çıktığım, Çeşit Çeşit, Çekirdek, Çalışan, Zor, Zevkli, Gittiğim, Yorgun, Yeşillik, Yetenekli, Yedi, Yaşlı, Yaşama Dair, Yaptığı, Yanımızdaki, Yanlış, Veren, Verdiği, Uzaklaştığı, Unutulmaz, Tatlı, Tarihi, Tamamlanmış, Talihsiz, Tabi, Sıradan, Sınıftaki, Sıkıntılı, Söylemediğimiz, Soğuk, Soru Sormayı Seven, Somurtkan, Sevgi Dolu, Sevdiğini, Sevgili, Sevdiği, Sessiz, Sert, Saygılı, Ruhsal, Psikolojik, Paylaşabilecek, Panodaki, Oynayan, Oynadığımız, Oradaki, Olgun, Olduğun, Olduğum, Olabildiklerin, Normal, Mutlu Olduğum, Mutlu Eden, Meraklı, Koşulsuz, Koyduğu, Korumacı, Keyifli, Kaçtığını, Kaçan, Kaç, Kardeşsiz, Kaldığım, İçindeki, İstikrarlı, İstediklerimiz, İstediklerim, İstedikler, İnandığım, İlgili, İlan Veren, İkinci, Hızlı, Huysuz, Hiç, Hissettiren, Her Zamanki, Hazır, Hayattaki, Hangi, Haklı, Habersiz, Güçlü, Güvendiğim, Gürültülü, Güneşli, Gösteren, Gördüğü, Gideceğimiz, Geçtiği, Geçmeyen Geçen, Gezen, Gerçekten, Geldiğim, Fedakar, Eğlendiğim, Eğlenceli, Eğlence, Evdeki, Eski, Eksik, Düşünen, Düşünceli, Düşkün Dürüst, Dört, Duygusal, Duydukları, Diğerleri, Diğer, Denilen, Dediğim, Dört, Can Kurtaran, Buruk, Boş, Birçok, Birkaç, Birinci, Birer, Bilmediğim, Bilgisiz, Beşinci, Beğendiği, Beş, Belli, Belirli, Bağlı, Baskıcı, Aç, Az, Attığı, Aramızdaki, Anlattığım, Altıncı, Almadığı, Almadığım, Almadığımız, On, Neşe Kaynağı, Ailendeki.	1

Ortaokul 8. sınıf öğrencileri, 209'u farklı olmak üzere toplamda 517 sıfat kullanmış olup sıklık ve çeşit sıfat kullanımları 5. sınıflardan fazladır. Asıl sayı ve belgisiz sıfat olarak 5. sınıflar gibi en sık 'bir' sıfatını kullanmışlardır. 'İki, dört, on, altı,' gibi asıl sayı; 'yedinci, sekizinci' gibi sıra sayı sıfatlarını kullandıkları görülmüştür. Belgisiz sıfat olarak 'her, bütün, hiçbir, tüm' sıfatlarını kullanan; 'o, bu, oradaki' gibi işaret sıfatlarına da sıkça yer verdikleri görülen 8. sınıf öğrencilerinin, en sık kullandığı sıfat türü belirtme sıfatları olmuştur. Niteleme sıfatlarından 'güzel, iyi, küçük, mutlu, büyük, kötü' gibi sıfatları; 'ailedeki, içimizdeki, aramızdaki, yanımızdaki' gibi yer bildiren sıfatları kullanmışlardır. 8. sınıf öğrencilerinin de 5. sınıflar gibi üleştirme, kesir ve topluluk sayı sıfatlarını hiç kullanmadıkları görülmüştür. Bunun nedeni olarak Türkçe dersi ortaokul müfredatında 6. sınıfta anlatılan sıfat konusunun unutulması ve günlük hayatta bu sıfatları kullanmamaları söylenebilir. 8. sınıfların varlıkları ve isimleri 'iyi-kötü, büyük-küçük, her-hiçbir, ilk-son, aynı-farklı' gibi birbirine yakın sıklıklarda zıtlıklarla nitelendirdikleri, yaşanan stres ve kaygının 'duygusal, ruhsal, psikolojik, sıkıntılı' gibi sıfatlarla belirttikleri görülmektedir.

Tablo 34.

Ortaokul 8. Sınıf Öğrencilerinin Kullandıkları Türlerine Göre Zamir Sözcüklerin Frekans Dağılımları

Sayı	Kelime	Frekans (Sıklık)
1	Ben	76
2	O	45
3	Biz	28
4	Şey	27
5	Ne	18
6	Bu	17
7	Onlar	16
8	Herkes	14
9	Kendi, Biri	12
10	Kimse	9
11	Sen	8
12	Hepimiz, Bunlar	7
13	Siz, Birbirleri, Bana	6
14	Ora	4
15	Hepsi, Birbiri	3
16	Çoğu, Tüm, Onu, Ona, İki, Her Şey, Bütün, Birbirimiz	2
17	Şu, Sizin, Size Sana, Orada, Onun, Nereye, Nerede, Kim, Hiçbiri, Hangisi, Bura, Bunu, Buna, Bizim, Birbirini, Birileri, Birbirinden, Bazısı Bütünü, Birazı, Her	1

49'u çeşit olmak üzere toplam 361 zamir kullanan 8. sınıf öğrencilerinin zamir kullanımı 5. sınıflardan fazladır. En sık kişi zamirlerini kullanan 8. sınıf öğrencileri, 'ben, sen, o, biz, siz, onlar' kişi zamirlerinin tamamını ve 'kendi' dönüşlülük zamirini kullanmışlardır. Varlıkların adını söylemeden onları gösteren 'bu, onlar, bunlar, şu, bura' gibi işaret zamirlerini; hangi varlığın yerine kullanıldığı tam ve açıkça belli olmayan 'şey, herkes, kimse, hepimiz, çoğu' ve özellikle 'biri, birbirimiz, birileri' gibi belgisiz zamirleri; isimlerin yerini soru yoluyla tutan 'ne, kim, nerede, nereye' gibi soru zamirlerini yazılı ürünlerinde kullandıkları görülmektedir.

Tablo 35.

Ortaokul 8. Sınıf Öğrencilerinin Kullandıkları Türlerine Göre Zarf Sözcüklerin Frekans Dağılımları

Sayı	Kelime	Frekans (Sıklık)
1	Çok	72
2	Sonra	47
3	Daha	22
4	Biraz	14
5	Hep	12
6	Bugün	11
7	Yine, Hiç, Hemen, En	10
8	Sadece, Gidip, Artık	7
9	Zaten, Sonunda, Sabah, Güzel, Dışarı, Beraber, Bazen	6
10	Önce, O yüzden, Neden, Fazla, Diye, Ailecek	5
11	Tam, İlk, Gelince, Birlikte, Alıp	4
12	Tekrar, Nasıl, Mutlu, Koşarak, Kalkıp, İçeri, İyi, Her Zaman, Gidince, Geri, Birden, Aslında, Asla, Akşam	3
13	Şimdi, Çıkıp, Yüzünden, Yiyip, Yerken, Yeniden, Yavaş Yavaş, Yarın, Yaptıktan Sonra, Yalnız, Tek, Sürekli, Söyleyip, Otururken, Olduğundan, Oldukça, Niye, Ne Zaman, Nerede, Ne Kadar, Ne, Küçükken, Konuşurken, Kala, Kadar, İlk Defa, Huzurlu, Hep Birlikte, Günlerden Bir Gün, Görünce, Giderken, Gerçekten, Genelde, Geldiğinde, Geldiğimde, Gece, Eskiden, Dönerken, Dayanamayıp, Bırakıp, Büyüyünce, Böyle, Bu Kadar, Bittiğinde, Bir Daha, Bence, Acaba	2
14	Şişince, Şişip, Üzgün Bir Şekilde, Üzgün, Üzeri, Üniversite İçin, Öğüt Verirken, Öğrendiğinde, Öğle Vakti, Özverili, Özlem İçinde, Öyle Bir, Öyle, Önceden, Önemsemeden, Çıkınca, Çıkmadan, Çıkarken, Çağırıp, Çağırdığında, Çalıştığı İçin, Çabucak, Yıkayıp, O Yüzden, Yürüyerek,	1

Tablo 35'in Devamı

Ortaokul 8. Sınıf Öğrencilerinin Kullandıkları Türlerine Göre Zarf Sözcüklerin Frekans Dağılımları

Sayı	Kelime	Frekans (Sıklık)
14	Yorulunca, Yiye Yiye, Yeterli, Yeni, Yemeden, Yatarken, Yapışıp, Yapıp, Verip, Verilip, Varken, Vardığımda, Uzun Zaman Öncesi, Uyurken, Uyandığımda, Umarım, Tıkıştırıp, Tutuklandığında, Topluca, Toplayıp, Telaşlı, Telaşla, Tek Başına, Tam Olarak, Tamamen, Takmadan, Sırasıyla, Sınav Günü, Sıkıldığında, Sıkılınca, Sıcacık, Söyleyince, Söylemeden, Söylediğinde, Soğuk, Sorduğunda, Sonuçta, Sohbet Ederken, Seçmediği için, Seçerken, Sefer, Sağlıklı, Sayesinde, Sanki, Sakince, Sahi, Sabırsızlıkla, Resmen, Pis, Pek, Pazar Günü, Patlatıp, Oynayıp, O Sırada, Tutup, Onarırken, Olmayınca, Olmadıkça, Olduğunda, Olduğu Zaman, Olarak, O kadar, Normalde, Mükemmel, Mesut, Mecburen, Kızınca, Kötü, Koşunca, Koyduğunda, Koyarak, Korktuğumda, Konuşup, Konuştuğunda, Kocaman, Kitleyerek, Kırıp, Kibar, Kesilerek, Kazanarak, Katkılarıyla, İçmeden, İçin, İsterken, İstemsizce, İlk Başta, Hızlıca, Hızlı, Hızla, Hüngür Hüngür, Hiç, Hep Beraber, Hazırlanırken, Harbi, Hafta Sonu, Habersizce, Habersiz, Güzelce, Götürüp, Görünmeden, Gittiğimizde, Gittiklerinde, Gide Gide, Geç, Gezerken, Geliştirip, Gelip, Geldiğimizde, Geldikleri İçin, Gayet, Garip, Galiba, Fazlasıyla, Erken, Endişeli, Ederken, En Sonunda, Düşünürken, Düşününce, Düşünmeden, Düşüne Düşüne, Düşük, Duyup, Duyunca, Duyulduğunda, Durmadan, Dolaşırken, Dolayısıyla, Diyince, Diyerek, Dinleyip, Dinledikten Sonra, Deyip, Deyince, Ders Çıkarıp, Defa, Daima, Dahil, Canla Başla, Bıraktığında, Büyüyüp, Büyüdüğümde, Bu Yüzden, Bu Sefer, Buluşturup, Bu Arada, Boyunca, Boydan Boya, Bittikten Sonra, Bitince, Bir Şekilde, Bir Süre, Birlikte Olup, Birlik Olup, Bindığında, Bindığımızda, Bilmediği İçin, Bildiği İçin, Belki, Başlayalı, Başlarında, Başladığında, Başka, Başarılı, Bağırıp, Bayağıdır, Baskıcı, Ballandıra Ballandıra, Bakıp, Bakınca, Baktığımda, Bakarken, Ağlayarak, Açtığımda, Açarken, Ayrılıp, Atlayıp, Arkadaşları Tarafından, Arayıp, Aradığımızda, Anında, Anlayınca, Anlatıp, Anlattığımda, Alt Tarafı, Akşamdan, Ailece, İki Saat.	1

Ortaokul 8. sınıf öğrencileri 313'ü çeşit olmak üzere toplamda 689 zarf türünde sözcük kullanmışlardır, bu sayı 5. sınıf öğrencilerinin kullandığı zarf sayısından fazladır. Zarflar konusunun 7. sınıfta anlatılmasının ve öğrencilerin sınıf seviyesi arttıkça söz varlığının artması bu durumun nedenidir denilebilir. 5. sınıflarda görülen yazdıkları hikayedeki olayları birbirine bağlarken noktayla cümleyi bitirmek ya da virgülle bağlamak yerine 'sonra' zarfını sıkça kullanma durumu 8. sınıflarda da görülmüştür. Hikayelerindeki zaman unsurunu daha çok 'bugün, yine, hemen' zaman zarflarıyla ifade etmeyi tercih etmeleri, ergenlikle beraber hissettikleri sabırsızlık neticesinde olayların hızlıca gelişmesini istedikleri şeklinde yorumlanabilir. Eylemlerin ve sıfatların miktar ve ölçüsünü belirtmek en

sık ‘çok’ zarfını kullanmışlar, ergenlik döneminde akran etkisinin artmasıyla beraber kendini akranlarıyla, akranlarını diğer akranlarla kıyasladıkları cümlelerde artış gözlenmiş olup ‘daha, en, biraz’ gibi kıyaslama içeren zarfları sıkça kullandıkları görülmektedir. Sıfatlarda görülen birbirine yakın sıklıkta ve birbirine zıt sözcük türlerinin seçilmesi zarflarda da ‘hep-hiç, önce-sonra, sabah-akşam, içeri-dışarı’ şeklinde görülmektedir. Bu durumun ergenlik etkisiyle yaşanan duygusal zıtlıkların söz varlığındaki tezahürü olduğu söylenebilir. Öğrencilerin ‘yalnız, tek başına, tek’ gibi yalnızlık ifade eden; ‘endişeli, telaşlı, üzgün, sıkılınca, üzgün bir şekilde’ gibi olumsuz duygu içeren; ‘ballandıra ballandıra, düşünce düşünce, yiye yiye, gide gide’ gibi ikilemelerle oluşan zarfların kullanım miktarında da artış görülmektedir.

Tablo 36.

Ortaokul 8. Sınıf Öğrencilerinin Kullandıkları Türlerine Göre Edat Sözcüklerin Frekans Dağılımları

Sayı	Kelime	Frekans (Sıklık)
1	İçin	49
2	İle	45
3	Gibi	23
4	Değil	9
5	İşte	7
6	Göre	6
7	Birlikte, Mi	5
8	Rağmen, Kadar	4
9	Tamam, Tabi, Evet, E kadar, E doğru, Diye, Den Beri	2
10	Şöyle, Öyle, Yalnız, Tek, Üzere, Sanki, Sadece, Olur, Karşı, İken, Karşın, Hayır, Hatta, Eşliğinde, E Doğru, Den Dolayı, Den Beri, Böyle, Başka, Ancak	1

Ortaokul 8. sınıf öğrencileri 40’ı çeşit olmak üzere toplamda 205 edat kullanmışlardır. En sık kullandıkları edatın amaç, neden, süre, aitlik gibi anlam ilgileri kuran ‘için’ edatı olduğu görülmektedir. 8. sınıf öğrencilerinin; araç, birliktelik, neden veya durum anlamı kazandıran ‘ile’ edatını 5. sınıflardan farklı olarak daha çok akranlarıyla birlikte yaptıkları eylemleri ifade etmek için kullandığı görülmektedir. Olumsuzluk edatı olan ‘değil’ ve soru edatı ‘mi’ kullanımında artış görülürken ‘mi’ edatını sadece soru anlamıyla değil pekiştirme ve zaman anlamıyla da kullandıkları görülmüştür. ‘-den dolayı, -den beri, -e doğru, -e karşı’ edatlarının kullanımında artış yaşanmıştır.

Tablo 37.

Ortaokul 8. Sınıf Öğrencilerinin Kullandıkları Türlerine Göre Bağlaç Sözcüklerin Frekans Dağılımları

Sayı	Kelime	Frekans (Sıklık)
1	Ve	109
2	De, Ama	38
3	Çünkü	18
4	Da	13
5	Ki	12
6	Fakat	6
7	İle	5
8	Hem hem	4
9	Kısacası, Hatta, Yani, Belki	3
10	Ya da, Böylece, Ya...Ya, Hem	2
11	Meğerse, Halbuki, Eğer, Bile, Aynen, Hem De	1

23'ü çeşit toplam 269 bağlaç kullanan 8. sınıf öğrencilerinin tür bakımından 5. sınıflardan fazla bağlaç kullandığı, sayı bakımından 5. sınıfların gerisinde kaldığı görülmektedir. Bu durumun nedeni 5. sınıf öğrencilerinin hikayedeki olayları birbirine bağlarken noktayla cümleyi bitirmek ya da virgülle bağlamak yerine sıklıkla 've' bağlacıyla cümleleri birbirine bağlamalarıdır. 8. sınıflar cümleleri ve olayları daha çok noktalama işaretleri kullanma durumu arttığı için özellikle 've' bağlacı kullanım sıklığında düşüş görülmektedir. 8. sınıf öğrencileri cümlelerden daha çok anlamca ve görevce birbirine benzer olan kelimeleri ve öğeleri de birbirine bağlamışlardır. Bunun nedeni noktalama işaretleri konusuna yaş ve sınıf seviyesinden dolayı 8. sınıfların daha hakim olmasıdır denilebilir. Dahı anlamının yanında cümleye eşitlik, birliktelik, pekiştirme vb. anlamlar katan 'de, da' bağlaçlarını; neden-sonuç, açıklama gibi anlamlar katan 'ki' sıkça kullanan 8. Sınıf öğrencilerinin, bitişik yazım örneklerine rastlansa da bu oran 5. sınıflardaki kadar değildir. 8. sınıfların yazım kurallarına yaş ve sınıf seviyesi gereğince daha fazla uydukları söylenebilir. Diğer sözcük türlerinde görülen zıtlık durumlarıyla bağlantılı şekilde 'ama, fakat, halbuki' gibi aralarında zıtlık bulunan iki ayrı ifadeyi birbirine bağlayan bağlaçlarının çokluğu dikkat çekmektedir. 8. sınıf öğrencileri; birliktelik, eşitlik, karşıtlık anlamları içeren cümle ve eş görevli sözcükleri bağlamak için 'hem, hem..hem, hem de' bağlaçlarını; anlatılanları özetleyip bir yargıya bağlamak için 'kısacası, böylece, yani' bağlaçlarını; iki seçenekten birinin seçilmesi durumunu 'ya, ya...ya' bağlaçlarıyla ifade etmişlerdir.

Tablo 38.

Ortaokul 8. Sınıf Öğrencilerinin Kullandıkları Türlerine Göre Ünlem Sözcüklerin Frekans Dağılımları

Sayı	Kelime	Frekans (Sıklık)
1	Tamam, Oğlum, Keşke	2
2	Çocuk, Yavrum, Sakın, Olur, Şükür, Ne Yazık Ki, Ne Güzel, Merhaba, Hoş Geldin, Hoş Bulduk, Hayır, Haydi, Hadi, Günaydın, Evet, Ahmet	1

Heyecan, şaşkınlık, kızma, korkma, mutluluk gibi duygular ön plana çıktığında kullanılan ünlem sözcükleri bu duyguların daha güçlü, daha vurgulu bir şekilde ifade edilmesini sağlar. Söz varlığımız açısından önemli bir yer tutan ünlem sözleri; ünleme yani seslenme, hitap, selamlaşma, onaylama, reddetme, yasaklama bildiren durumlar için de kullanılmaktadır. 8. sınıf öğrencilerinin ünlem sözcükleri toplamda 22 kez kullanarak 5. sınıflardan daha az kullandıkları görülmektedir. Seslenme bildiren ‘oğlum, yavrum, çocuk, Ahmet’; selamlaşma bildiren ‘hoş geldin, hoş bulduk, merhaba’; onaylama bildiren ‘tamam, evet, olur’ gibi ünlemleri kullandıkları görülmektedir. 8. sınıflar duygu ve düşüncelerini ifade ederken ünlemlerden 5. sınıflardan daha az yararlanmıştır. Bazen bir tek sözle bir cümleye eş değer duygu ve düşünce ifade etmeye yarayan ünlemleri, 8. sınıf öğrencilerinin yazılı anlatımlarında kullanmadığı, kendi gözlemlerime dayanarak, daha çok argoyle karışık konuşma dilinde kullandıkları görülmüştür.

Tablo 39.

Ortaokul 8. Sınıf Öğrencilerinin Kullandıkları Türlerine Göre Fiil Sözcüklerin Frekans Dağılımları

Sayı	Kelime	Frekans (Sıklık)
1	De	60
2	Git	55
3	Gel	39
4	Ol	35
5	Söyle	24
6	Ye, Yap	23
7	Başla, Al	20
8	Çık	18
9	İste	17
10	Gir	16
11	Sev, Bak	12
12	Kavga Et	11

Tablo 39'un Devamı

Ortaokul 8. Sınıf Öğrencilerinin Kullandıkları Türlerine Göre Fiil Sözcüklerin Frekans Dağılımları

Sayı	Kelime	Frekans (Sıklık)
13	Çalış	10
14	Sor, Geç, Anla	9
15	Ver, Oyna, Hazırla, Güven, Düşün, Dön, Anlat	8
16	Çağır, Yaşa, Otur, Koş, Bul, Ara	7
17	Çağırıştır, Yardım Et, Uyan, Sarıl, Kork, Konuş, Gör, Gez	6
18	Var, Sohbet Et, Mutlu Ol, Devam Et, Bil,	5
19	Şaşır, Üzül, Yat, Tartış, Kırıl, Koy, Kazan, Karar Ver, Kalk, Kal, İlgilen, Hisset, Götür, Geçir, Düş, Bırak, Bin, At, Aklına Getirt	4
20	Şok ol, Çal, Yaklaş, Sür, Oluş, Oku, Merak Et, Kız, Kes, Karış, İzle, İsyan Et, Eğlen, Döv, Duy, Dinle, Değiştir, Büyü, Bit, Art, Acık	3
21	Üz, Öğüt Ver, Öğren, Zorunda Kal, Yıka, Yüz, Yemek Ye, Yardımcı Ol, Uyu, Uyandır, Ulaş, Tuttur, Topla, Teşekkür Et, Tebrik Et, Taşın, Tanıt, Tanı, Sinirlen, Seç, Seslen, Sağla, Sar, Paylaş, Oyun Oyna, Olabil, Kurtar, Katıl, Karşılaş, Kapat, Kapan, Kabul Et, İç, İtiraf Et, İnan, İkna Et, Hazırlan, Hareket Et, Hallet, Haber Ver, Giyin, Geç Kal, Geri Dön, Gerek, Fotoğraf Çek, Dur, Doldur, Davet Et, Cevap Ver, Buluş, Bozul, Bitir, Beğen, Bekle, Barış, Bahset, Ağla, Açıl, Ayrıl, Artır	2
22	Şikayet Et, Şahit Ol, Israr Et, Israrcı Ol, Üstesinden Gel, Üret, Ümidi Kırıl, Özür Dile, Özle, Önem Ver, Ölç, Öl, Öden, Çık, Çitle, Çevir, Çağırış, Çarp, Çabala, Zor Ol, Zorlan, Zile Bas, Zehir Et, Zarar Gel, Zaman Geçir, Yıkıl, Yönel, Yorumla, Yolla, Yola Çık, Yol Al, Yiyebil, Yetiştir, Yetiş, Yetin, Yerleştire, Yenik Düş, Yargıla, Yaralan, Yanında Ol, Yansıt, Yalan Söyle, Yakınlaş, Yakala, Veril, Vedalaş, Vakit Geçir, Uğraş, Uğra, Uzak Dur, Uyku Bastır, Uyarıl, Unutul, Um, Tıkıştır, Tüken, Tutukla, Tut, Toplan, Tehdit Et, Tatlı Ol, Tat, Tanış, Tamir Et, Takip Et, Sıkıntılı Ol, Sıkıl, Sık, Sür, Söz Ver, Sun, Streslen, Sevin, Sevil, Ser, Saygılı Ol, Saygı Duy, Savrul, Satın Al, Sarmala, Samimi Ol, Sallan, Salla, Sakla, Sahip Çık, Planla, Pişir, Patla, Paramparça Ol, Otomatikleş, Oruçlu Ol, Ortaya Çık, Odakla, Odaklan, Neden Ol, Namaz Kıl, Mutlu Et, Muhabbet Et, Mahsur Kal, Kıy, Kısıtlan, Kısıtla, Kıskan Küfür Et, Kutla, Kurtul, Kur, Kullan, Kulak Misafiri Ol, Korkut, Kirala, Kaç, Kaybet, Kavgalı Ol, Kast Et, Karşı Çık, Karşıla, Karın Doyur, Kararlaştır, Kapıl, Kapla, Kap, Kana, Kanat, Kahvaltı Et, Kafaya Tak, İzlet, İzin Ver, İsyan Çıkar, İstet, İsabet Et, İrtibatı Kes, İrkil, İmren, İlgi Çek, İlgi Gör, İkram Et, İftira At, Hızlan, Huzurlu Ol, Hoş Gel, Hoş Bul, Hoşlan, Heyecanlan, Hatırla, Hak Ver, Güvende Ol, Gözüne Kestir, Göz Yum, Göz Göze Gel, Göster, Gururlan, Gurur Duy, Giriş, Geç, Gezdin, Gerçek Ol, Gelebil, Geliver, Fısılda, Fikir Ver, Feda Et Fark Et, Eğlendir, Evlen, Evlendir, Evlat Edin, Etkile, Elle, Eksik Ol, Duyul, Doğ, Değer Ver, Destek Ol, Destekleyici Ol, Destekle, Destek Al, Del, Dağıl, Dayan, Dayak Ye, Davran, Damga Vur, Dalga Geç, Dal, Dahil Ol, Ceza Ver, Çalış, Buluştur, Boş Ver, Birlikte Ol, Belli Ol, Başına Bir Şey Gel, Başvur, Başarabil, Bağlı Ol, Bay, Bayıl, Ağlat, Açıklan, Açıkla, Ayrım Yap, Atıştır, Atla, Arkada Dur,	1

Tablo 39'un Devamı

Ortaokul 8. Sınıf Öğrencilerinin Kullandıkları Türlerine Göre Fiil Sözcüklerin Frekans Dağılımları

Sayı	Kelime	Frekans (Sıklık)
22	Ara, Anlayışlı Ol, Anlattır, Alışık Ol, Alış, Akla Gel, Adım At, Abdest Al, Abartılı Ol	1

Ortaokul 5. sınıf öğrencilerinin en sık kullandığı fiiller sırasıyla ‘de-, git-, gel-’ fiilleridir. Sırası ve sıklığı değişse de 5. ve 8. sınıf öğrencilerinin en sık kullandığı üç fiil aynıdır. 5. sınıflarda sıkça görülen ‘oyna-, eğlen-, oynat-, dans et-’ gibi fiillerin yerine ‘üzül, kırıl, tartış, kavga et, isyan et, iftira at, dayak ye’ gibi fiillerin sıkça kullanıldığı görülmektedir. Filler, bilişsel süreçteki duygu ve düşüncelerin dil bilimsel, psikolojik ve kültürel açıdan dildeki yansımasıdır. 8. sınıf öğrencileri, 363’ü farklı, toplam 1.074 fiil kullanmışlardır. 8. sınıf öğrencilerinin çeşit ve sıklık bakımından 5. sınıf öğrencilerinden daha fazla sayıda fiil kullandıkları görülmüştür. Bu durumun öğrencilerin yaş ve sınıf seviyesi arttıkça söz varlığında artıştan kaynaklandığı söylenebilir. Diğer yandan yaş ve sınıf seviyesi arttıkça olumsuz anlam içeren fiil kullanımının ve çeşitliliğinin arttığı görülmüştür. 8. sınıf öğrencileri olumlu anlam içeren ‘güven-, yardım et-, mutlu ol-, teşekkür et-, tebrik et-, özür dile-, destekle-’ vb. toplam 118 fiil kullanmıştır, bunlardan 64’ü farklı fiildir. Buna karşın 8. sınıf öğrencileri olumsuz anlam içeren ‘şikayet et-, ağla-, sinirlen-, ceza ver-’ vb. 130 fiil kullanmıştır, bunlardan 75’i farklı fiildir. Eroğlu ve Karameşe’ye (2023) göre ortaokul kademesinde öğrencilerin; bilişsel, fiziksel, sosyal, duyuşsal ve dilsel gelişimleri üzerinde ergenliğin etkisi büyüktür. Özellikle 8. sınıfta ergenlikle beraber stres, kaygı, otorite ve kurallara itaatsizlik, ebeveynlerle çatışma ve duygusal iniş çıkışlarda yaşanan artış öğrencilerin yazılı ürünlerine de yansımıştır. Anlam özellikleri bakımından genellikle ‘söyle, ye-, yap-, iste-, sev-, al-’ vb. iş fiillerini; ‘başla-, çık-, bak-, çalış-’ gibi durum fiillerini sıkça kullanmışlardır. Oluş fiiline ‘acık-, doğ-, büyü-’ gibi birkaç örnekte rastlanmaktadır. Yapıları bakımından ‘de-, git-, gel-, ol-, yap-’ gibi basit fiilleri ve sıkça kullanırken ‘başla-, hazırla-, anlat-’ gibi türemiş fiiller ve ‘mutlu ol-, devam et-, sohbet et-’ gibi yardımcı eylemle kurulan birleşik fiilleri; ‘kafaya tak-, dalga geç-’ gibi anlamca kaynaşmış birleşik fiilleri sıkça kullandıkları görülmektedir. Öğrencilerin söz hazinesi üzerinde Türkçe müfredatına göre 7. sınıfta işlenen yapısına, anlamına, kip ve kişisine göre fiiller konusunda öğrendikleri farklı tür ve biçimdeki fiillerin 8. sınıfta pekiştirilmesinin de etkisi olmuştur denilebilir.

4.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın dördüncü alt problemi “Yapısına göre söz varlığı kullanımı sınıf düzeylerine göre farklılık göstermekte midir?” şeklindedir. Bu alt probleme ait betimsel istatistikler aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Tablo 40.

Ortaokul 5. ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Yapısına Göre Söz Varlığı Kullanım Düzeylerinin Farklılıklarının İncelenmesi

Kategoriler	Sınıf	N	Ort/Top. Sözcük Sayısı	S.S.	t	p
Yapısına Göre	5. Sınıf	75	50,24	29,38	-2,030	0,044**
	8. Sınıf	75	60,12	30,23		

****p<0,05, t: Bağımsız Örneklem T Testi**

Ortaokul 5. ve 8. sınıf öğrencilerinin yapısına göre söz varlığı kullanım düzeylerinin anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmüştür ($p<0,05$). Elde edilen sonuçlara bakıldığında, ortaokul 8. sınıf öğrencilerinin, 5. sınıf öğrencilerine göre yaratıcı yazı çalışmalarında daha fazla yapısına göre basit, türemiş ve birleşik sözcük kullandığı görülmüştür.

4.5. Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın beşinci alt problemi “Anlamına göre söz varlığı kullanımı sınıf düzeylerine göre farklılık göstermekte midir?” şeklindedir. Bu alt probleme ait betimsel istatistikler aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Tablo 41.

Ortaokul 5. ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Anlamına Göre Söz Varlığı Kullanım Düzeylerinin Farklılıklarının İncelenmesi

Kategoriler	Sınıf	N	Ort/Top. Sözcük Sayısı	S.S.	t	p
Anlamına Göre	5. Sınıf	75	69,00	38,07	1,434	0,154
	8. Sınıf	75	60,77	31,90		

****p<0,05, t: Bağımsız Örneklem T Testi**

Ortaokul 5. ve 8. sınıf öğrencilerinin anlamına göre söz varlığı kullanım düzeylerinin anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmüştür ($p>0,05$). İstatistiksel olarak bir anlam ifade etmese de elde edilen sonuçlara bakıldığında, ortaokul 5. sınıf öğrencilerinin, 8. sınıf öğrencilerine göre yaratıcı yazı çalışmalarında bir miktar daha fazla anlamına göre söz varlığı kullandığı görülmüştür.

4.6. Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın altıncı alt problemi “Türüne göre söz varlığı kullanımı sınıf düzeylerine göre farklılık göstermekte midir?” şeklindedir. Bu alt probleme ait betimsel istatistikler aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Tablo 42.

Ortaokul 5. ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Türüne Göre Söz Varlığı Kullanım Düzeylerinin Farklılıklarının İncelenmesi

Kategoriler	Sınıf	N	Ort/Top. Sözcük Sayısı	S.S.	t	p
Türüne Göre	5. Sınıf	75	58,31	32,63	-1,193	0,235
	8. Sınıf	75	64,27	28,39		

**** $p<0,05$, t: Bağımsız Örneklem T Testi**

Ortaokul 5. ve 8. sınıf öğrencilerinin türüne göre söz varlığı kullanım düzeylerinin anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmüştür ($p<0,05$). İstatistiksel olarak bir anlam ifade etmese de elde edilen sonuçlara bakıldığında, ortaokul 8. sınıf öğrencilerinin, 5. sınıf öğrencilerine göre yaratıcı yazı çalışmalarında bir miktar daha fazla türüne göre söz varlığı kullandığı görülmüştür. 8. sınıf öğrencileri; sözcük türlerine göre isim, sıfat, zamir, zarf, edat, bağlaç, ünlem, fiil türünden sözcükleri 5. sınıf öğrencilerinden daha fazla sayıda kullanmışlardır.

4.7. Yedinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın yedinci alt problemi “Yapısına göre söz varlığı kullanımı cinsiyetlerine göre farklılık göstermekte midir?” şeklindedir. Bu alt probleme ait betimsel istatistikler aşağıdaki tablolarda gösterilmektedir.

Tablo 43.

Ortaokul 5. Sınıf Öğrencilerinin Cinsiyetleri Özelinde Yapısına Göre Söz Varlığı Kullanım Düzeylerinin Farklılıklarının İncelenmesi

Kategoriler	Cinsiyet	N	Ort/Top. Sözcük Sayısı	S.S.	t	p
Yapısına Göre	Kız	40	53,33	28,45	0,972	0,334
	Erkek	35	46,71	30,44		

****p<0,05, t: Bağımsız Örneklem T Testi**

Ortaokul 5. sınıf öğrencilerinin cinsiyetleri özelinde yapısına göre söz varlığı kullanım düzeylerinin anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmüştür ($p>0,05$). İstatistiksel olarak bir anlam ifade etmese de ortaokul 5. sınıf öğrencilerinden kız olanların, erkek olanlara göre yaratıcı yazı çalışmalarında bir miktar daha fazla yapısına göre söz varlığı kullandığı görülmüştür. 5. sınıf kız öğrencilerin sözcüğün yapısına göre; basit, türemiş, birleşik sözcükleri; 5. sınıf erkek öğrencilerden daha fazla kullandığı görülmüştür. Ortaokul 5. sınıf kız öğrencilerin anlamlı bir fark oluşmasa dahi yapısına göre sözcük kullanım düzeyleri, 5. sınıf erkek öğrencilere göre daha fazladır.

Tablo 44.

Ortaokul 8. Sınıf Öğrencilerinin Cinsiyetleri Özelinde Yapısına Göre Söz Varlığı Kullanım Düzeylerinin Farklılıklarının İncelenmesi

Kategoriler	Cinsiyet	N	Ort/Top. Sözcük Sayısı	S.S.	t	p
Yapısına Göre	Kız	46	61,50	30,90	0,495	0,622
	Erkek	29	57,93	29,56		

****p<0,05, t: Bağımsız Örneklem T Testi**

Ortaokul 8. sınıf öğrencilerinin cinsiyetleri özelinde yapısına göre söz varlığı kullanım düzeylerinin anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmüştür ($p>0,05$). İstatistiksel olarak bir anlam ifade etmese de ortaokul 8. sınıf öğrencilerinden kız olan öğrencilerin, ortaokul 8. sınıf erkek olan öğrencilere göre yaratıcı yazı çalışmalarında bir miktar daha fazla yapısına göre söz varlığı kullandığı görülmüştür. 8. sınıf kız öğrencilerin sözcüğün yapısına göre; basit, türemiş, birleşik sözcükleri; 8. sınıf erkek öğrencilerden daha fazla kullandığı görülmüştür.

Tablo 45.

Ortaokul 5. ve 8. Sınıf Kız Öğrencilerinin Söz Varlığı Kullanım Düzeylerinin Yapısına Göre Farklılıklarının İncelenmesi

Kategoriler	Sınıf	N	Ort/Top. Sözcük Sayısı	S.S.	t	p
Yapısına Göre	5. Sınıf Kız	40	53,33	28,45	-1,269	0,208
	8. Sınıf Kız	46	61,50	30,90		

****p<0,05, t: Bağımsız Örneklem T Testi**

Ortaokul 5. ve 8. sınıf kız öğrencileri özelinde yapısına göre söz varlığı kullanım düzeylerinin anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmüştür ($p>0,05$). İstatistiksel olarak bir anlam ifade etmese de ortaokul 8. sınıfta öğrenim gören kız öğrencilerin, 5. sınıfta öğrenim gören kız öğrencilere göre, yaratıcı yazı çalışmalarında bir miktar daha fazla yapısına göre söz varlığı kullandığı görülmüştür. Sınıf ve yaş düzeyleri farklı olmasına rağmen 8. sınıf kız öğrencilerinin; 5. sınıfa giden kız öğrencilere göre yazılı ürünlerinde yapısına göre basit, türemiş, birleşik yapıda sözcük kullanım düzeylerinin anlamlı bir fark oluşturmadığı görülmektedir.

Tablo 46.

Ortaokul 5. Sınıf Kız Öğrenciler ile 8. Sınıf Erkek Öğrencilerinin Söz Varlığı Kullanım Düzeylerinin Yapısına Göre Farklılıklarının İncelenmesi

Kategoriler	Sınıf	N	Ort/Top. Sözcük Sayısı	S.S.	t	p
Yapısına Göre	5. Sınıf Kız	40	53,33	28,45	-0,653	0,516
	8. Sınıf Erkek	29	57,93	29,56		

****p<0,05, t: Bağımsız Örneklem T Testi**

Ortaokul 5. sınıfta öğrenim gören kız öğrenciler ile 8. sınıfta öğrenim gören erkek öğrenciler özelinde yapısına göre söz varlığı kullanım düzeylerinin anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmüştür ($p>0,05$). İstatistiksel olarak bir anlam ifade etmese de ortaokul 8. sınıfta öğrenim gören erkek öğrencilerin, 5. sınıfta öğrenim gören kız öğrencilere göre, yaratıcı yazı çalışmalarında bir miktar daha fazla yapısına göre söz varlığı kullandığı görülmüştür. 8. sınıfta öğrenim gören erkek öğrencilerin sözcüğün yapısına göre; basit, türemiş, birleşik sözcükleri; 5. sınıf kız öğrencilerden daha fazla kullandığı görülmüştür.

Tablo 47.

Ortaokul 5. Sınıf Erkek Öğrenciler ile 8. Sınıf Kız Öğrencilerinin Söz Varlığı Kullanım Düzeylerinin Yapısına Göre Farklılıklarının İncelenmesi

Kategoriler	Sınıf	N	Ort/Top. Sözcük Sayısı	S.S.	t	p
Yapısına Göre	5. Sınıf Erkek	35	46,71	30,44	-2,147	0,035**
	8. Sınıf Kız	46	61,50	30,90		

****p<0,05, t: Bağımsız Örneklem T Testi**

Ortaokul 5. sınıfta öğrenim gören erkek öğrenciler ile 8. sınıfta öğrenim gören kız öğrenciler özelinde yapısına göre söz varlığı kullanım düzeylerinin anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmüştür ($p<0,05$). Elde edilen sonuçlarda, ortaokul 8. sınıfta öğrenim gören kız öğrencilerin, 5. sınıfta öğrenim gören erkek öğrencilere göre, yaratıcı yazı çalışmalarında daha fazla yapısına göre söz varlığı kullandığı görülmüştür.

Tablo 48.

Ortaokul 5. ve 8. Sınıf Erkek Öğrencilerinin Söz Varlığı Kullanım Düzeylerinin Yapısına Göre Farklılıklarının İncelenmesi

Kategoriler	Sınıf	N	Ort/Top. Sözcük Sayısı	S.S.	t	p
Yapısına Göre	5. Sınıf Erkek	35	46,71	30,44	-1,487	0,142
	8. Sınıf Erkek	29	57,93	29,56		

****p<0,05, t: Bağımsız Örneklem T Testi**

Ortaokul 5. sınıfta öğrenim gören erkek öğrenciler ile 8. sınıfta öğrenim gören erkek öğrenciler özelinde yapısına göre söz varlığı kullanım düzeylerinin anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmüştür ($p>0,05$). Elde edilen sonuçlarda, ortaokul 8. sınıfta öğrenim gören erkek öğrencilerin, 5. sınıfta öğrenim gören erkek öğrencilere göre, yaratıcı yazı çalışmalarında bir miktar daha fazla yapısına göre söz varlığı kullandığı görülmüştür. Bulgulara göre ortaokul 8. sınıf erkek öğrencilerin 5. sınıfta öğrenim gören erkek öğrencilerden sözcüğün yapısına göre; basit, türemiş, birleşik sözcükleri daha fazla kullandığı görülmüştür.

4.8. Sekizinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın sekizinci alt problemi “Anlamına göre söz varlığı kullanımı cinsiyetlerine göre farklılık göstermekte midir?” şeklindedir. Bu alt probleme ait bulgular aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Tablo 49.

Ortaokul 5. Sınıf Öğrencilerinin Cinsiyetleri Özelinde Söz Varlığı Kullanım Düzeylerinin Anlamına Göre Farklılıklarının İncelenmesi

Kategoriler	Cinsiyet	N	Ort/Top. Sözcük Sayısı	S.S.	t	p
Anlamına Göre	Kız	40	72,08	36,29	0,745	0,458
	Erkek	35	65,49	40,26		

****p<0,05, t: Bağımsız Örneklem T Testi**

Ortaokul 5. sınıf öğrencilerinin cinsiyetleri özelinde anlamına göre söz varlığı kullanım düzeylerinin anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmüştür ($p>0,05$). İstatistiksel olarak bir anlam ifade etmese de ortaokul 5. sınıf öğrencilerinden kız olanların, erkek olanlara göre yaratıcı yazı çalışmalarında bir miktar daha fazla anlamına göre söz varlığı kullandığı görülmüştür.

Tablo 50.

Ortaokul 8. Sınıf Öğrencilerinin Cinsiyetleri Özelinde Söz Varlığı Kullanım Düzeylerinin Anlamına Göre Farklılıklarının İncelenmesi

Kategoriler	Cinsiyet	N	Ort/Top. Sözcük Sayısı	S.S.	t	p
Anlamına Göre	Kız	46	57,39	24,42	-1,038	0,305
	Erkek	29	66,14	41,03		

****p<0,05, t: Bağımsız Örneklem T Testi**

Ortaokul 8. sınıf öğrencilerinin cinsiyetleri özelinde anlamına göre söz varlığı kullanım düzeylerinin anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmüştür ($p>0,05$). İstatistiksel olarak bir anlam ifade etmese de ortaokul 8. sınıf öğrencilerinden erkek olanların, kız olanlara göre yaratıcı yazı çalışmalarında bir miktar daha fazla anlamına göre söz varlığı kullandığı görülmüştür.

Tablo 51.

Ortaokul 5. ve 8. Sınıf Kız Öğrencilerinin Söz Varlığı Kullanım Düzeylerinin Anlamına Göre Farklılıklarının İncelenmesi

Kategoriler	Sınıf	N	Ort/Top. Sözcük Sayısı	S.S.	t	p
Anlamına Göre	5. Sınıf Kız	40	72,08	36,29	2,168	0,034**
	8. Sınıf Kız	46	57,39	24,42		

****p<0,05, t: Bağımsız Örneklem T Testi**

Ortaokul 5. ve 8. sınıf kız öğrencileri özelinde anlamına göre söz varlığı kullanımı düzeylerinin anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmüştür ($p<0,05$). Elde edilen sonuçlarda, ortaokul 5. sınıfta öğrenim gören kız öğrencilerin, 8. sınıfta öğrenim gören kız öğrencilere göre, yaratıcı yazı çalışmalarında daha fazla anlamına göre söz varlığı kullandığı görülmüştür. 5. sınıf kız öğrencilerin, anlamına göre; gerçek, mecaz, terim, somut, soyut, nicel, nitel anlamlı sözcükleri 8. sınıf kız öğrencilerinden daha fazla kullandığı görülmüş; söz varlığı kullanım düzeyleri anlamlı bir şekilde farklılaşmıştır.

Tablo 52.

Ortaokul 5. Sınıf Kız Öğrenciler ile 8. Sınıf Erkek Öğrencilerinin Söz Varlığı Kullanım Düzeylerinin Anlamına Göre Farklılıklarının İncelenmesi

Kategoriler	Sınıf	N	Ort/Top. Sözcük Sayısı	S.S.	t	p
Anlamına Göre	5. Sınıf Kız	40	72,08	36,29	0,635	0,528
	8. Sınıf Erkek	29	66,14	41,03		

****p<0,05, t: Bağımsız Örneklem T Testi**

Ortaokul 5. sınıfta öğrenim gören kız öğrenciler ile 8. sınıfta öğrenim gören erkek öğrenciler özelinde anlamına göre söz varlığı kullanımı düzeylerinin anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmüştür ($p>0,05$). İstatistiksel olarak bir anlam ifade etmese de ortaokul 5. sınıfta öğrenim gören kız öğrencilerin, 8. sınıfta öğrenim gören erkek öğrencilere göre, yaratıcı yazı çalışmalarında bir miktar daha fazla anlamına göre söz varlığı kullandığı görülmüştür. 5. sınıf kız öğrencileri anlamına göre; gerçek, mecaz, terim, somut, soyut, nicel, nitel anlamlı sözcükleri, yazılı ürünlerinde 8. sınıfa giden erkek öğrencilerden daha fazla kullanmıştır.

Tablo 53.

Ortaokul 5. Sınıf Erkek Öğrenciler ile 8. Sınıf Kız Öğrencilerinin Söz Varlığı Kullanım Düzeylerinin Anlamına Göre Farklılıklarının İncelenmesi

Kategoriler	Sınıf	N	Ort/Top. Sözcük Sayısı	S.S.	t	p
Anlamına Göre	5. Sınıf Erkek	35	65,49	40,26	1,121	0,266
	8. Sınıf Kız	46	57,39	24,42		

****p<0,05, t: Bağımsız Örneklem T Testi**

Ortaokul 5. sınıfta öğrenim gören erkek öğrenciler ile 8. sınıfta öğrenim gören kız öğrenciler özelinde anlamına göre söz varlığı kullanımı düzeylerinin anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmüştür ($p>0,05$). İstatistiksel olarak bir anlam ifade etmese de ortaokul 5. sınıfta öğrenim gören erkek öğrencilerin, 8. sınıfta öğrenim gören kız öğrencilere göre, yaratıcı yazı çalışmalarında bir miktar daha fazla anlamına göre söz varlığı kullandığı görülmüştür.

Tablo 54.

Ortaokul 5. ve 8. Sınıf Erkek Öğrencilerinin Söz Varlığı Kullanım Düzeylerinin Anlamına Göre Farklılıklarının İncelenmesi

Kategoriler	Sınıf	N	Ort/Top. Sözcük Sayısı	S.S.	t	p
Anlamına Göre	5. Sınıf Erkek	35	65,49	40,26	-0,064	0,949
	8. Sınıf Erkek	29	66,14	41,03		

****p<0,05, t: Bağımsız Örneklem T Testi**

Ortaokul 5. sınıfta öğrenim gören erkek öğrenciler ile 8. sınıfta öğrenim gören erkek öğrenciler özelinde anlamına göre söz varlığı kullanımı düzeylerinin anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmüştür ($p>0,05$). Sınıf ve yaş düzeyleri dikkate alındığında beklenen anlamlı bir farklılığın oluşmadığı görülmektedir. İstatistiksel olarak bir anlam ifade etmese de ortaokul 8. sınıfta öğrenim gören erkek öğrencilerin, 5. sınıfta öğrenim gören erkek öğrencilere göre, yaratıcı yazı çalışmalarında bir miktar daha fazla anlamına göre söz varlığı kullandığı görülmüştür. Ortaokul 8. sınıfta öğrenim gören erkek öğrencilerin anlamına göre gerçek, mecaz, terim, somut, soyut, nicel, nitel anlamlı sözcükleri; 5. sınıfa giden erkek öğrencilerden bir miktar daha fazla kullandığı görülmüştür.

4.9. Dokuzuncu Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın dokuzuncu alt problemi “Türüne göre söz varlığı kullanımı cinsiyetlerine göre farklılık göstermekte midir?” şeklindedir. Bu alt probleme ait bulgular aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Tablo 55.

Ortaokul 5. Sınıf Öğrencilerinin Cinsiyetleri Özelinde Söz Varlığı Kullanım Düzeylerinin Türüne Göre Farklılıklarının İncelenmesi

Kategoriler	Cinsiyet	N	Ort/Top. Sözcük Sayısı	S.S.	t	p
Türüne Göre	Kız	40	59,10	32,17	0,224	0,824
	Erkek	35	57,40	33,61		

****p<0,05, t: Bağımsız Örneklem T Testi**

Ortaokul 5. sınıf öğrencilerinin cinsiyetleri özelinde türüne göre söz varlığı kullanım düzeylerinin anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmüştür ($p>0,05$). İstatistiksel olarak bir anlam ifade etmese de ortaokul 5. sınıf öğrencilerinden kız olanların, erkek olanlara göre yaratıcı yazı çalışmalarında bir miktar daha fazla türüne göre söz varlığı kullandığı görülmüştür.

Tablo 56.

Ortaokul 8. Sınıf Öğrencilerinin Cinsiyetleri Özelinde Söz Varlığı Kullanım Düzeylerinin Türüne Göre Farklılıklarının İncelenmesi

Kategoriler	Cinsiyet	N	Ort/Top. Sözcük Sayısı	S.S.	t	p
Türüne Göre	Kız	46	67,67	26,81	1,316	0,192
	Erkek	29	58,86	30,42		

****p<0,05, t: Bağımsız Örneklem T Testi**

Ortaokul 8. sınıf öğrencilerinin cinsiyetleri özelinde türüne göre söz varlığı kullanım düzeylerinin anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmüştür ($p>0,05$). İstatistiksel olarak bir anlam ifade etmese de ortaokul 8. sınıf öğrencilerinden kız olanların, erkek olanlara göre yaratıcı yazı çalışmalarında bir miktar daha fazla türüne göre söz varlığı kullandığı görülmüştür.

Tablo 57.

Ortaokul 5. ve 8. Sınıf Kız Öğrencilerinin Söz Varlığı Kullanım Düzeylerinin Türüne Göre Farklılıklarının İncelenmesi

Kategoriler	Sınıf	N	Ort/Top. Sözcük Sayısı	S.S.	t	p
Türüne Göre	5. Sınıf Kız	40	59,10	32,17	-1,348	0,181
	8. Sınıf Kız	46	67,67	26,81		

****p<0,05, t: Bağımsız Örneklem T Testi**

Ortaokul 5. ve 8. sınıf kız öğrencileri özelinde türüne göre söz varlığı kullanım düzeylerinin anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmüştür ($p>0,05$). İstatistiksel olarak bir anlam ifade etmese de ortaokul 8. sınıfta öğrenim gören kız öğrencilerin, 5. sınıfta öğrenim gören kız öğrencilere göre, yaratıcı yazı çalışmalarında bir miktar daha fazla türüne göre söz varlığı kullandığı görülmüştür. 8. sınıf kız öğrencilerin isim, sıfat, zamir, zarf, edat, bağlaç, ünlem ve fiil türünde sözcükleri, 5. sınıfa giden kız öğrencilerden bir miktar daha fazla kullandığı görülmüştür.

Tablo 58.

Ortaokul 5. Sınıf Kız Öğrenciler ile 8. Sınıf Erkek Öğrencilerinin Söz Varlığı Kullanım Düzeylerinin Türüne Göre Farklılıklarının İncelenmesi

Kategoriler	Sınıf	N	Ort/Top. Sözcük Sayısı	S.S.	t	p
Türüne Göre	5. Sınıf Kız	40	59,10	32,17	0,031	0,975
	8. Sınıf Erkek	29	58,86	30,42		

****p<0,05, t: Bağımsız Örneklem T Testi**

Ortaokul 5. sınıfta öğrenim gören kız öğrenciler ile 8. sınıfta öğrenim gören erkek öğrenciler özelinde türüne göre söz varlığı kullanım düzeylerinin anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmüştür ($p>0,05$). İstatistiksel olarak bir anlam ifade etmese de ortaokul 8. sınıfta öğrenim gören erkek öğrencilerin, 5. sınıfta öğrenim gören kız öğrencilere göre, yaratıcı yazı çalışmalarında bir miktar daha fazla türüne göre söz varlığı kullandığı görülmüştür. 8. sınıfa giden erkek öğrenciler sözcük türüne göre; isim, sıfat, zamir, zarf, edat, bağlaç, ünlem ve fiil türünde sözcükleri 5. sınıfa giden kız öğrencilerden daha fazla kullandığı görülmüştür.

Tablo 59.

Ortaokul 5. Sınıf Erkek Öğrenciler ile 8. Sınıf Kız Öğrencilerinin Söz Varlığı Kullanım Düzeylerinin Türüne Göre Farklılıklarının İncelenmesi

Kategoriler	Sınıf	N	Ort/Top. Sözcük Sayısı	S.S.	t	p
Türüne Göre	5. Sınıf Erkek	35	57,40	33,61	-1,531	0,130
	8. Sınıf Kız	46	67,67	26,81		

****p<0,05, t: Bağımsız Örneklem T Testi**

Ortaokul 5. sınıfta öğrenim gören erkek öğrenciler ile 8. sınıfta öğrenim gören kız öğrenciler özelinde türüne göre söz varlığı kullanım düzeylerinin anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmüştür ($p>0,05$). İstatistiksel olarak bir anlam ifade etmese de ortaokul 8. sınıfta öğrenim gören kız öğrencilerin, 5. sınıftaki erkek öğrencilere göre, yaratıcı yazı çalışmalarında bir miktar daha fazla türüne göre söz varlığı kullandığı görülmüştür.

Tablo 60.

Ortaokul 5. ve 8. Sınıf Erkek Öğrencilerinin Söz Varlığı Kullanım Düzeylerinin Türüne Göre Farklılıklarının İncelenmesi

Kategoriler	Sınıf	N	Ort/Top. Sözcük Sayısı	S.S.	t	p
Türüne Göre	5. Sınıf Erkek	35	57,40	33,61	-0,181	0,857
	8. Sınıf Erkek	29	58,86	30,42		

****p<0,05, t: Bağımsız Örneklem T Testi**

Ortaokul 5. sınıfta öğrenim gören erkek öğrenciler ile 8. sınıfta öğrenim gören kız öğrenciler özelinde türüne göre söz varlığı kullanım düzeylerinin anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmüştür ($p>0,05$). İstatistiksel olarak bir anlam ifade etmese de ortaokul 8. sınıfta öğrenim gören erkek öğrencilerin, 5. sınıfta öğrenim gören erkek öğrencilere göre, yaratıcı yazı çalışmalarında bir miktar daha fazla türüne göre söz varlığı kullandığı görülmüştür.

4.10. Onuncu Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın onuncu alt problemi “ Söz varlığının normal düzeyden düşük ve normal düzeyden yüksek olmasının sebepleri nelerdir?” alt probleminin cevabı içerik analizi yöntemi ile açıklanmıştır. Bu bölümdeki katılımcılar nicel bölümdeki bulgularda en düşük

söz varlığına sahip 5 öğrenci ve en yüksek söz varlığına sahip 5 öğrencidir. Bu öğrenciler; 4'ü erkek 3'ü kız 5. sınıf öğrencisi, 3'ü erkek 8. sınıf öğrencisi olmak üzere toplam 10 kişidir. Öğrencilere uygulanan yarı yapılandırılmış görüşme formuyla elde edilen veriler; Türkçe dersinin önemi, yazma etkinliği, kitap okuma, sözlük kullanımı olmak üzere dört başlık altında toplanarak sunulmuştur.

Türkçe Dersinin Önemi	Yazma	Kitap Okuma	Sözlük Kullanımı
- Dil öğrenimi - Dil becerileri - Karneye etkisi	- İhtiyaç/Zorunluluk - Kolay/Zor - Etkinlik - Paylaşım	- Sevme - Sıklık - Tür	- Neden - Sıklık - Tür

Şekil 9. Araştırma Kapsamında Belirlenen İçerik Analizi Temaları

4.10.1 Türkçe Dersinin Önemine İlişkin Bulgular

4.10.1.1. Dil Öğrenimi

Öğrencilere “Türkçe dersi senin için önemli midir?” sorusu yöneltilip açıklamaları istenmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme formundan elde edilen veriler doğrultusunda öğrencilerin tamamı Türkçe dersinin onlar için çok önemli olduğunu belirtmiştir. Türkçenin ana dilimiz olduğunu, ona sahip çıkılması ve korunması gerektiğini belirtmişlerdir.

Ö1: Türkçe dersi benim için önemli bir ders çünkü ana dilimize sahip çıkmalı ve dilimizi korumalıyız.

Ö2: Türkçe çünkü bizim ana dilimiz olduğu için önemlidir.

Ö9: Evet çünkü kendi dilimizin ayrıntılarını görüyoruz.

4.10.1.2. Dil Becerileri

Türkçe dersinin kendileri için önemi olduğunu belirten öğrencilerin çoğu bu önemi okuma, yazma, konuşma, dinleme becerilerine olan katkısından dolayı olduğunu söylemiştir. Ayrıca dilbilgisi kurallarını ve yeni kelimeleri öğrenmek için de Türkçe dersinin önemli olduğu görüşünü savunan öğrenciler de bulunmaktadır.

Ö6: Okumayı öğretir, yazı yazmayı öğretir.

Ö7: Türkçeyi daha güzel konuşmak için.

Ö4: Türkçe dersi bize kelimeleri doğru kullanma ve doğru yazmayı öğretir ve düzgün konuşmak için.

Ö3: Bilmediğimiz kelimeleri öğreniriz. Benim için iyi bir ders.

Ö10: Türkçemi geliştiririm ve bilmediği bilgiyi öğrenirim.

Ö5: Türkçe dersi benim için önemli çünkü bilmediğim konular var noktalama işaretleri nasıl kullanıldığı.

4.10.1.3. Karneye Etkisi

Türkçe dersinin var olan eğitim sisteminde özgül ağırlığı ve karne notuna olan etkisi yadsınamayacak derecede önemlidir. Ortaokul düzeyinde Türkçe ders notu 45'in altında olan öğrenci sınıf tekrarına kalmaktadır, Türkçe ders notu 55'in altında olan öğrenci ise takdir ya da teşekkür belgesi alamamaktadır. Öğrenciler, Türkçe dersini ana dilini, ana dilinin beceri ve kurallarının yanı sıra inceliklerini de öğreten bir ders olduğu için önemsemekle birlikte karne notuna olan etkisine de dikkat çekmişlerdir.

Ö8: Önemlidir e-okul puanı etkiler.

4.10.2. Yazmaya İlişkin Bulgular

4.10.2.1. İhtiyaç / Zorunluluk

Öğrencilerin yazmayı ihtiyaç mı yoksa zorunluluk olarak mı gördüklerini tespit etmek için “Yazmak sence bir ihtiyaç mıdır yoksa zorunluluk mudur?” diye sorarak açıklamaları istenmiştir. Öğrencilerin çoğu yazmanın bir ihtiyaç olduğu görüşünü savunmuştur. Bilgiyi öğrenme, aktarma ve kalıcı hale getirmek için yazmanın şart olduğunu belirtmişlerdir. Öğrencilerin geneli yazma olmadan sınavlara çalışamayacağını ve zor durumda kalınacağını ifade etmişlerdir. Yazma ile hayal gücü zenginliği arasında bağ kuran bir öğrenci az yazmayı hayal gücündeki eksikliğe bağlamıştır. Yazmayı zorunluluk olarak gören öğrencilerin de nedenleri dersler ve sınavlarda yazmayı bir zorunluluk olarak görmeleridir.

Ö3: İhtiyaçtır çünkü sınava çalışırken defterdeki yazılardan çalışırız. Denemede bilmediğimiz soruları yazdıklarımızdan doğrusunu öğreniriz.

Ö10: İhtiyaçtır çünkü sınavlara çalışırız.

Ö5: Bence yazmak ihtiyaçtır çünkü bir kitap okuyunca onun bilgilerini kağıda aktarmak o kitabın daha çok aklına oturması...

Ö8: İhtiyaç daha çok bilgi öğrenmek için.

Ö1: Yazmak bence bir ihtiyaçtır çünkü az şey yazmışsak hayal gücümüzde bazı eksiklikler olabilir.

Ö6: Yazı yazmak bir zorunluluktur çünkü bize sınav zamanında yardımcı olur.

4.10.2.2. Kolay / Zor

Yapılan araştırmalar yazma becerisinin diğer dil becerilerinden daha zor olduğunu ve daha geç edinildiğini göstermektedir. Öğrencilerin yazarken zorlanıp zorlanmadığını öğrenmek, zorlanıyorsa bunun nedenlerini tespit etmek amacıyla onlara “Yazma etkinliklerinde zorlanıyor musun, neden?” sorusunu yönelttik. Öğrencilerin çoğu yazma etkinliklerinde zorlanmadıklarını ifade etmişlerdir. Yazma etkinliklerini sevdiklerini, eğlenceli, kolay ve güzel bulduklarını ifade etmişlerdir. Yazarken zorlandıklarını ifade eden öğrenciler, bunun nedeni olarak stres yapmalarını, sıkılmalarını ve yazacakları yazı uzun olduğunda zorlandıklarını belirtmişlerdir. Yazarken zorlandığını belirten öğrencilerin nicel verilere bakıldığında daha az söz varlığına sahip öğrenciler olduğu görülmektedir.

Ö2: Zorlanmıyorum çünkü bana eğlenceli geldiği için.

Ö1: Yazma etkinliklerinde zorlanmıyorum çünkü yazmayı seviyorum.

Ö6: Hayır zorlanmıyorum zorlansam bile kendimi strese sokmam.

Ö8: Zorlanıyorum çünkü sıkılıyorum.

Ö9: Evet, çünkü stres yapıyorum.

Ö4: Hayır fakat çok yazı yazdığımda zorlanırım.

4.10.2.3. Etkinlik

Araştırmanın nicel boyutundaki verileri elde etmek için sınıf ortamında öğrencilerden aile kavramı merkeze alınarak salkım tekniğiyle bir hikaye yazmaları istenmişti. Öğrencilerin bu etkinliğe dair görüşlerini öğrenmek için “Yazma etkinliğini eğlenceli buldun mu, bulduysan hangi yönüyle eğlenceliydi?” sorusu yöneltildi. Öğrencilerin tamamına yakını etkinliği eğlenceli bulduklarını belirtirken bir öğrenci eğlenceli bulmadığını belirtmiştir. Öğrenciler, salkım tekniğiyle hikaye yazma etkinliğini ilk defa uygulamalarına rağmen kolay ve eğlenceli olarak nitelerken bilmedikleri yeni bir yöntemi öğrenmekten dolayı memnun olduklarını ifade etmişlerdir. Bir kelimededen birçok kelimeye ulaşmayı sağlayan etkinliği, ilgi çekici ve zihin açıcı olarak görmüşlerdir. Hikaye türünde yazmaktan memnun olan öğrenciler, yaşadıkları şeyleri yazmayı sevdiklerini söylemişlerdir. Etkinliği eğlenceli bulmayan öğrenci, verilen kelimenin kendi zihninde başka kelimeleri çağrıştırmadığını söylemiştir. Nicel verilere bakıldığında bu öğrencinin daha az söz varlığına sahip olan grupta yer aldığı gözlenmiştir.

Ö1: Evet eğlenceli buldum çünkü birkaç kelimededen bir sürü kelimeye ulaşmak çok fazla ilgimi çekti ve sevdim.

Ö5: Evet yazma etkinliği eğlenceli yazma etkinliğinde zihin açmak gerek çünkü bir kelime yazmak zihinden gelir yazarsın.

Ö2: Eğlenceli buldum çünkü hikaye yazmayı sevdiğim için.

Ö3: Eğlenceli buldum her yazdığımda bana ders çalışma isteği veriyor.

Ö9: Hayır, kelimeler bana başka kelime hatırlatmadı.

4.10.2.4. Paylaşım

Öğrencilerin yazdıklarını paylaşp paylaşmadıklarını ve bunların nedenlerini tespit etmek amacıyla onlara “Yazdıklarını sınıf ortamında yahut arkadaşlarıyla paylaşıyor musun, neden?” sorusu yöneltildi. Verilen cevaplar incelendiğinde öğrencilerin yarısının paylaştığını, diğer yarısının paylaşmadığını söylediği görülmüştür. Yazdıklarını paylaşan öğrenciler, diğer insanların da onların fikirlerini, yazdıklarını öğrenmesini ve değerlendirmesini istediklerini ifade etmişlerdir. Yazdıklarını paylaşmadığını ifade eden öğrencilerin; kalabalık ortamda yazdıklarını paylaşmaktan hoşlanmadıkları, çekindikleri, yazılarını kendilerine özel gördükleri için paylaşmadıklarını söyledikleri görülmüştür. Bir öğrenci paylaşmadığını çünkü zaten yazı yazmadığını söylemiştir, nicel verilere bakıldığında bu öğrencinin söz varlığının az olduğu tespit edilmiştir.

Ö6: Yazdığım şeyleri insanlarla paylaşmayı severim.

Ö5: Evet paylaşıyorum çünkü onlar da bir bilgi öğrensinler ya da onlar da benim fikrimi değerlendirsinler.

Ö1: Evet paylaşırım çünkü yazılarımı diğer kişilerin de öğrenmesini isterim.

Ö9: Hayır, çünkü kendime özel yazarım.

Ö2: Hayır çünkü başka kişilere söyleyebilirler.

Ö7: Kalabalık ortamlarda yazdıklarımı paylaşmayı sevmem, paylaşmam.

4.10.3. Kitap Okumaya İlişkin Bulgular

4.10.3.1. Sevme

“Kitap okumayı sever misin?” sorusuna öğrencilerin tamamı evet cevabını vermiştir. Kitapları hayal güçlerini zenginleştiren bir bilgi kaynağı olarak gördüklerini ifade etmişlerdir. Kitap okuma alışkanlığının okuma becerisine katkı sağladığını, okurken hikayeyi kendi yaşıyormuş gibi hissettiklerini belirtmişlerdir. Öğrencilerin okumaya yönelik algısı olumlu olup kendi seçtikleri ve sevdikleri kitapları okumayı daha çok tercih ettikleri görülmüştür.

Ö6: Yani sevdiğim bir kitap olursa her zaman okurum.

Ö2: Severim çünkü okumamız geliyor.

Ö10: Evet hem de çok hayal gücümü geliştirir.

Ö5: Evet severim çünkü okuduğum kitaplardan bilgi öğrenmeyi seviyorum.

Ö9: Evet, çünkü kitaptaki hikayeyi kendim yaşıyormuş gibi hissedirim.

4.10.3.2. Sıklık

Öğrencilerin ne sıklıkla kitap okuduğunu tespit etmek için “Ne sıklıkla kitap okursun?” sorusu yöneltildi. Verilen cevaplar çok çeşitli olmakla beraber üç öğrenci her gün, üç öğrenci her hafta, bir öğrenci hafta sonu, iki öğrenci canı sıkıldığında, bir öğrenci de rastgele bir günde kitap okuduklarını belirtmişlerdir. Öğrencilerin çoğunda kitap okuma alışkanlığının yerleşmediğini söyleyebiliriz. 8. Sınıf öğrencileri sınavlardan dolayı okumaya zaman bulamadıklarını söylemişlerdir. Öğrenciler, iyi bir liseye yerleşmek için her geçen sene daha da zorlaşan bir yarış haline gelen LGS’yi kazanmak için sınavın içeriğinden kaynaklı sadece test çözmektedirler. Oysa son yıllarda hem sözel hem sayısal kısımdaki yeni nesil sorularda uzun paragraflar yer almaktadır. Öğrencilerin başarılı olabilmesi için; okuma, okuduğunu anlama ve muhakeme becerisine sahip olmasının yanı sıra zengin bir kelime hazinesinin de olması gerekmektedir. Bunun için de mutlaka kitap okuma alışkanlığı edinmelidir.

Ö8: Sınav haftası hariç her gün.

Ö2: Haftada bir okurum.

Ö7: Sıkıldığımda hafta sonu.

Ö9: Haftaiçi canım sıkıldığında.

Ö3: Hafta sonu tatillerde okurum.

4.10.3.3. Tür

Öğrencilerin okumaktan hoşlandığı kitap türlerini belirlemeye yönelik “Hangi tür kitapları okursun?” diye soruldu. Öğrencilerin verdiği cevaplara göre 5. sınıf öğrencilerinin masal türünde kitap okumayı sevdiği görülürken, 8. sınıfların hikaye ve roman okumayı sevdiği görülmüştür. Bu durum ilköğretim Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin türlerinin sınıf düzeylerine göre dağılımı açısından uygunluk göstermektedir. Kız öğrencilerden bazıları eğlenceli, maceralı, meraklı, bilimsel içerikli kitapları okumayı tercih ettiklerini söylerken, erkek öğrencilerden bazıları spor içerikli, futbolcuların hayatlarını anlatan kitapları okumayı sevdiklerini söylemişlerdir. Öğrencilerin cinsiyetleri ve ilgi alanlarının kitap türü tercihlerini etkilediğini söylemek mümkündür.

Ö2: Masal kitapları okurum çünkü hoşuma gidiyor.

Ö3: Spor türü okurum, futbol ağırlıklı okurum.

Ö5: Daha çok bilim kitaplarını okumayı severim.

Ö9: Roman, hikaye

Ö8: Futbolcuların hayatlarını okurum çünkü hoşuma gidiyor.

Ö1: Macera ve eğlence içerikli kitaplar.

4.10.4. Sözlük Kullanımına İlişkin Bulgular

4.10.4.1. Neden

Sözlük, öğrencilerin söz varlığını geliştirmek için kullanabilecekleri, dildeki sözcüklerin anlamlarını alfabetik sırayla açıklayan en temel kaynaktır. Sözlük kullanma alışkanlığı edinirken öğrencilerin metnin bağlamından hareketle önce anlamını bilemedikleri kelimelerin anlamını tahmin etmeye çalışmaları sağlanmalıdır. Anlamın bulunamaması halinde sözlüğe bakmaları gerektiği vurgulanmalıdır. Sürekli metnin akışını kesip sözlüğe bakılması, metnin bağlamından uzaklaşmaya ve zihinsel tembelliğe neden olmaktadır. Öğrencilere sözlük kullanma alışkanlığının tespiti ve hangi durumlarda sözlük kullandıklarını öğrenmek için “Sözlük kullanır mısın?” ve “Hangi durumda sözlük kullanırsın” diye soruldu. Bir öğrenci hariç tamamı sözlük kullandığını söylemiştir. Nicel verilere göre söz varlığı yüksek olan grupta yer alan öğrenciler; sözlüğü anlamını bilmediği kelimelerin anlamlarını bulmak için kullandıklarını belirtmişlerdir. Söz varlığı az olan grupta yer alan öğrenciler ödev yaparken ve ihtiyacı olduğunda sözlük kullandıklarını söylemişlerdir. Sözlük kullanmadığını söyleyen öğrenci de söz varlığı az olan grupta yer almaktadır. 5. sınıf öğrencileri ödev yaparken sözlük kullandıklarını söylerken, 8. sınıf öğrencileri test çözerken sözlük kullandıklarını söylemişlerdir. Bu durumda sözlük kullanım nedenlerinin sınıf ve yaş düzeylerine göre farklılaştığı söylenebilir.

Ö3: Bilmediğim bir kelimenin anlamını bulmak için.

Ö8: İhtiyacım olduğu zaman

Ö10: Ödevim konusunda

Ö2: Kullanırım çünkü bilmediğim kelimelere bakarım.

Ö5: Kitap okuduğumda anlamadığım sözcükler için.

Ö7: Test çözerken

4.10.4.2. Sıklık

Yaş düzeyleri ve sınıflarına göre farklı amaçlarla sözlük kullandıklarını belirten öğrencilere “Ne sıklıkta sözlükten yararlanırsın?” diye sordüğümüzda söz varlığı düşük olan grupta yer alan öğrencilerin ayda bir ya da iki kez kullandığı, söz varlığı yüksek olan grupta yer alan öğrencilerin hemen her gün sözlükten yararlandıklarını ifade ettikleri görülmüştür.

Ö3: Derste yanımda bulundururum

Ö1: Her gün yararlanırım.

Ö5: Haftada en az 5,6 gün felan araştırma yapıyorum.

Ö8: Ayda bir iki kez

4.10.4.3. Tür

Teknolojinin gelişmesi, İnternetin yaygınlaşmasıyla birlikte günümüzde çevrimiçi sözlük kullanımı artmıştır. Basılı sözlüklerde bir sözcüğün tanımı için belirlenen alan kısıtlı iken, çevrimiçi sözlükte bu alan kısıtlaması ortadan kalkmıştır. Sözcük tanımları sadece dilsel öğelerle değil çizim, fotoğraf, emoji, resim, video, gibi çoklu ortam uygulamaları ile desteklenebilir hale gelmiştir. Çevrimiçi sözlükler, basılı sözlüğe göre hızlı, ekonomik, güncellenme ve erişim kolaylığı, yanında taşımaya gerek duyulmaması gibi birçok özelliğe sahip olduğu için daha çok tercih edilmektedir. Öğrencilerin hangi sözlük türünü kullanmayı tercih ettiğini belirlemek amacıyla “Çevrimiçi sözlük mü basılı sözlük mü kullanırsın?” sorusu yöneltildi. Öğrencilerin çoğu çevrimiçi sözlük kullandıklarını belirtmişlerdir. Bunun nedeni olarak da aradıkları sözcüğün anlamını hemen, rahatça, hızlıca, çok zaman harcamadan bulabilmelerini söylemişlerdir. 8. sınıf öğrencilerinin, 5. sınıf öğrencilerine nazaran daha fazla çevrimiçi sözlük kullandığı görülmektedir. Yaş ve sınıf seviyesi arttıkça teknolojiye olan yatkınlığın da artması öğrencileri çevrimiçi sözlük kullanımına yönlendirmiştir denilebilir.

Ö9: Genellikle basılı sözlük ama yanımda bulunmazsa çevrimiçi sözlük

Ö5: Çevrimiçi sözlük kullanmayı daha çok seviyorum mesela TDK.

Ö2: Çevrimiçi daha çok kullanırım çünkü az zamanım olunca daha çabuk oluyor.

Ö1: Daha kolay bulabilmem için çevrimiçi sözlüğü tercih ederim.

Ö10: Çevrimiçi sözcük kullanırım örneğin anlamadığım sözcükleri hemen yazıp bulurum.

BÖLÜM V

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde, araştırmanın nicel ve nitel uygulamalarından elde edilen, araştırmanın alt problemlerine dair bulguların olası nedenleri; alanyazındaki benzerlikler ve farklılıklar dikkate alınarak tartışılmıştır.

5.1. Tartışma

Araştırmanın bütün alt problemlerine dair elde edilen verilerin analizi neticesinde bulgular bölümünde de sunulan bir dizi bulguya ulaşılmıştır. Bu bulguların muhtemel nedenleri alanyazınla desteklenerek aşağıda yer alan başlıklar altında tartışılmıştır.

5.1.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Tartışma

Araştırmanın birinci alt problemi olan “Ortaokul 5. ve 8. sınıf öğrencilerinin yazılı ürünlerinde yapısına göre hangi sözcükler tercih edilmiştir?” sorusuna yönelik toplanan verilerin analizi sonucunda 8. sınıf öğrencilerinin sayı ve türce 5. sınıf öğrencilerinden basit, türemiş ve birleşik yapıli sözcükleri daha fazla kullandığı görülmektedir 5. ve 8. sınıf öğrencilerinin en sık kullandığı basit yapıli 10 sözcükten 8’inin ‘o, gün, git-, bir, ben, baba, anne, aile’ sözcüklerinin ortak olduğu görülmektedir. Öğrencilerin yazılı ürünlerindeki sözcükleri yapısı bakımından ele alan bir araştırmaya alanyazında rastlanmamıştır. Başpınar’ın (2008) yaptığı çalışmada sözcükler yapısı bakımından sınıflandırılmamış, 5. sınıf öğrencilerinin anı, otobiyografi ve serbest kompozisyonlarındaki sözcükler sosyo-ekonomik durum ve cinsiyet değişkenleri açısından incelenmiştir. Bu araştırmaya dahil olan öğrencilerin orta düzey sosyo ekonomik seviyede olması ve bu araştırmaya en yakın türün serbest kompozisyon olması nedeniyle buradaki veriler alınmıştır. Başpınar’ın (2008) çalışmasındaki verilere göre 5. sınıf öğrencilerinin en sık kullandığı basit yapıli ilk 10 sözcükten ikisi ‘o, de’ sözcükleri, bu araştırmada 5. sınıf öğrencilerinin en sık kullandığı basit yapıli ilk 10 sözcük arasındadır. Cesur’un (2005) yaptığı çalışmada öğrencilere yazdırılan kompozisyonlardaki sözcüklerin sıklığı tespit edilmiş, sözcükler yapısına göre incelenmemiştir. 5. sınıf öğrencilerinin en sık kullandığı basit yapıli ilk 10 sözcükten ikisi ‘ben, bir’ sözcükleri, bu araştırmadaki 5. sınıf öğrencilerinin en sık kullandığı basit yapıli ilk 10 sözcük arasındadır. Cesur’un (2005) yaptığı çalışmada 8. sınıf öğrencilerinin en sık

kullandığı basit yapılı ilk 10 sözcükten beş tanesi ‘o, gün, çok, bir, ben’ sözcükleri, bu araştırmadaki 8. sınıf öğrencilerinin en sık kullandığı basit yapılı ilk 10 sözcük arasındadır.

Ortaokul 5. sınıf öğrencilerinin en çok kullandıkları basit yapılı sözcüğün belgisiz ya da asıl sayı sıfatı olarak kullandıkları ‘bir’ sözcüğü olduğu görülürken akrabalık bildiren sözcüklerin çokluğu dikkat çekmektedir. 5. sınıf öğrencilerinin, ‘oyun, eğlence, çocuk’ sözcüklerini sık kullanması yaş grubu bakımından son çocukluk evresinde olduklarından daha oyun çağında olduklarını göstermektedir. En sık kullandıkları sözcüklerden olan ‘ben’ sözcüğünü ve en sık olarak ‘de-’ fiilini kullanmaları öğrencilerin diyecek çok şeylerinin olduğu, büyüdüklarının fark edilmesini istedikleri, anlattıklarının dinlenilmesi isteği nedeniyle denilebilir. Ortaokul 8. sınıf öğrencilerinin en sık kullandığı basit yapılı sözcükler, 5. sınıf öğrencilerinde olduğu gibi akrabalık bildiren sözcükler ve ‘bir’ sözcüğüdür. Ancak yaşın büyümesiyle birlikte oyun ile ilgili kavramların azaldığı, teknolojik kavramların çoğaldığı görülmektedir. Yaşadıkları bölge itibarıyla İstanbul’un en kalabalık ve suç işleme oranı yüksek olan semtlerinden birinde yaşadıklarından dolayı yaş büyüdükçe, etrafında sıkça gördüğü, duyduğu suça yönelimli sözleri, kelime dağarcığına ekledikleri görülmüştür. 5. sınıf öğrencilerinde görülmeyen ‘silah, polis, komiser, kurşun’ gibi sözcükler, 8. sınıf öğrencilerinde görülmüştür.

Ortaokul 5. ve 8. sınıf öğrencilerinin en sık kullandığı ilk 10 türemiş sözcükten 9’u ‘sonra, yemek, okul, kardeş, sevgi, mutlu, arkadaş, mutluluk, saygı’ ortaktır. Her iki sınıf kademesinde de en sık kullanılan sözcükleri aynı olması ve sıkça tekrara düşülmesi dikkat çekicidir. 5. sınıfların bir miktar daha fazla olmak üzere her iki kademede de öğrencilerin hikayedeki devinimi anlatırken olayları ve cümleleri noktalama işaretleri yerine ‘sonra’ sözcüğüyle sıkça bağladıkları, anlatımda tekdüzeliğe düştükleri görülmektedir. 8. sınıf öğrencilerin bir miktar daha fazla kullandığı türemiş sözcükler; isimden isim, isimden fiil, fiilden isim, fiilden fiil yapım eklerinin tamamı kullanılarak türetilmiştir. 5. sınıflarda çocukluk dönemi eğlence ve oyun kavramları yoğunlukla türetilmişken 8. sınıflarda fiilimsi ekleriyle türetilen sözcüklerin çokluğu dikkat çekmektedir. Her ne kadar az miktarda 5. sınıflarda fiilimsi ekleriyle türetilen sözcüklere rastlansa da fiilimsi konusu 8. sınıf Türkçe dersinde öğrenildiği için 8. sınıfların bu eklerin işlevini bilerek daha sıkça kullandığı görülmektedir.

Ortaokul 5.ve 8. sınıf öğrencilerinin en sık kullandığı ilk 10 birleşik yapılı sözcükten 6’sı ‘biraz, yardım et-, mutlu ol-, kavga et-, sohbet et-, bugün’ ortaktır. Bu sözcükler her ne kadar ortak olsa da ‘yardım et-, mutlu ol-’ sözcükleri 5. sınıfta; ‘kavga et-’ sözcüğü 8. sınıfta daha sık tekrarlanmıştır. 5. sınıf öğrencilerinin yapıcı diğer sözcüklerde olduğu gibi birleşik

sözcüklerde de oyun ve eğlenceyle ilgili ‘lunapark, atlıkarınca, yakantop’ ; olumlu anlam ifade eden ‘tebrik et-, teşekkür et- mutlu ol’- gibi birleşik sözcükleri daha sık kullandıkları görülürken 8. sınıf öğrencilerinin ‘ümidi kırıl-, kavga et, küfür et-’ gibi olumsuz anlama gelen birleşik sözcükleri daha sık kullandıkları görülmüştür. 8. sınıf öğrencilerinin sayıca ve çeşit olarak 5. sınıflardan daha fazla birleşik yapıda sözcük kullandığı görülürken her iki sınıf kademesinde de birleşik yapıli sözcüklerin, birleşik isimlerden daha çok birleşik fiiller şeklinde olduğu görülmüştür.

5.1.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Tartışma

Araştırmanın ikinci alt problemi “Ortaokul 5. ve 8. sınıf öğrencilerinin yazılı ürünlerinde anlamına göre hangi sözcükler tercih edilmiştir?” sorusuna yönelik toplanan verilerin analizi sonucunda ortaokul 5. ve 8. sınıf öğrencilerinin en sık kullandığı gerçek anlamlı sözcükler her iki sınıf kademesinde de ailesi ve yakın çevresini ifade eden sözcüklerdir. 5. sınıfların 3.518 gerçek anlamlı sözcük kullanmasıyla 2.956 gerçek anlamlı sözcük kullanan 8. sınıfları geride bıraktığı görülmüştür. Bu durumun 5. sınıf öğrencilerinin sözcükleri anlamına göre mecazlı söylemlerden daha çok gerçek anlamıyla kullanmalarıyla ilgili olduğu düşünülmektedir. Öğrencilerde yaş ve sınıf seviyesi arttıkça sözcükleri gerçek anlamıyla kullanım oranında düşüş yaşanmıştır.

8. sınıflara göre daha az sayıda mecaz anlamlı sözcük kullanan ortaokul 5. sınıf öğrencilerinin mecaz anlamlı en sık kullandığı sözcük ‘kız-’ fiilidir. Öğrencilerin yazılı ürünlerinde anne ve babaları başta olmak üzere kendinden yaşça büyük kardeşlerinin, akrabalarının, öğretmenlerinin kendilerine kızdıklarını ifade eden cümleler bulunmaktadır. Genel itibariyle deyimlerden, mecazlı söyleyişlerden beklenen seviyede yararlanmamışlardır denilebilir. 8. sınıflar her ne kadar 5. sınıflardan daha fazla sayıda mecaz anlamlı sözcük kullansalar da yine de beklenen seviyede deyimler, mecazlar, sanatlı söyleyişlerden yararlanmamışlardır. Yaş grubu itibariyle daha çok duygusal zıtlıklar, otoriteye itiraz ve akranlarla sıkı ilişkiler içeren mecaz anlamlı ifadeler kullandıkları görülmüştür.

Sanat, spor, bilim, meslek vb. alanlara ait olan terim anlamlı sözcükleri her iki kademe öğrencilerinin de az kullandıkları görülmüştür. Genellikle İslam dini terimlerinden olan oruç, iftar, sahur gibi terimler kullanılmasında uygulamanın Ramazan ayında yapılmasının etkisi olabilir. Öğrenciler sanatla, bilimle yakından ilgilenmedikleri için söz hazinelerinde de bu alanlarla ilgili söz varlığı bulunmamaktadır denilebilir.

Öğrencilerin somut anlamlı sözcük kullanımları bakımından elde edilen bulgularda 5. sınıfların bilişsel gelişim evrelerinden somut işlemler döneminde bulunmasında dolayı seçtikleri somut anlamlı sözcüklerin daha çok yakın çevresiyle ilgili olduğu görülmektedir.

8. sınıfların seçtiği somut sözcükler ise yakın çevreyle ilgili olsa da farklı alanlarda ve çeşit olarak daha fazladır.

Soyut anlamlı sözcük kullanımı bakımından 5. sınıf öğrencileri 8. sınıfların gerisinde kalmıştır. Biyolojik yaş ve bilişsel gelişim evresi olarak daha ileride olan 8. sınıf öğrencilerinin soyut düşünme becerisi kazanmasından dolayı 5. sınıfların da kullandığı ‘sevgi, güven, saygı’ gibi temel soyut kavramlar haricinde daha üst bilişsel düzeyde ‘kaos, stres, zorbalık’ gibi soyut kavramlar kullandıkları görülmüştür.

Öğrencilerin nicel anlamlı sözcük kullanımına bakıldığında, 5. sınıfların sayıca 8. sınıflardan daha fazla nicel anlamlı sözcük kullandıkları görülmüştür. Bunun nedeni 5. sınıfların ‘bir’ sayı sıfatını sıkça kullanmasıdır. Her iki kademe öğrencilerinin de saat, yaş, para miktarlarını belirtirken kullandıkları nicel ifadeler, 8. sınıfta ağırlıklı olarak not ifade eden sayılar olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durum öğrencilerin gireceği LGS etkisiyle yaşadıkları not kaygısının söz varlıklarına yansması olarak değerlendirilebilir.

Varlıkları nitelendirirken renk ve şekillerden daha az yararlanan öğrencilerin her iki kademedede de en sık kullandıkları nitel anlamlı sözcükler ‘güzel, iyi,’ sözcükleridir. Sayı ve çeşit yönünden 8. sınıf öğrencilerinin nitel anlamlı sözcükleri 5. sınıflardan daha çok kullandıkları görülmektedir. 8. sınıfların öğrendikleri fiilimsi konusundaki sıfatfiil eklerini varlıkları nitelendirirken sıkça kullandıkları görülmektedir.

5.1.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Tartışma

Araştırmanın üçüncü alt problemi “Ortaokul 5. ve 8. sınıf öğrencilerinin yazılı ürünlerinde türüne göre hangi sözcükler tercih edilmiştir?” sorusuna yönelik toplanan verilerin analizi sonucunda 5. sınıf öğrencilerinin ve 8. sınıf öğrencilerinin isim türünde sıklık frekansları farklı olmakla beraber en sık kullandıkları 10 isimden 9’unun ortak olduğu görülmektedir. Bu sözcükler: ‘aile, anne, gün, baba, ev, yemek, kardeş, okul, var’dır. 8. sınıf öğrencilerinin toplam kullandıkları isim sayısı bakımından 5. sınıflardan geri kaldıkları görülse de bunun nedeni 5. sınıf öğrencilerinin bazı isimleri sürekli tekrar etmesidir. Çeşit isim kullanımına bakıldığında 8. sınıfların 5. sınıflardan daha fazla sayıda isim çeşidi kullandıkları görülmektedir. Beklenen düzeyde olmasa da 8. sınıfların isim söz varlığı gelişmiştir denilebilir. Yöntemleri ve yazı türleri farklı olsa da 5. sınıf öğrencileriyle yapılan söz varlığı çalışmalarında en sık kullanılan 10 sözcüğe bakıldığında; Cesur (2005) ‘anne’, Duru (2007) ‘anne, baba’, Türkyılmaz (2013) ‘gün’ isimlerinin ve 8. sınıflarla yapılan söz varlığı çalışmalarında Türkyılmaz (2013) ‘gün’ isminin bu araştırmadaki en sık kullanılan ilk 10 isim arasında yer aldığı görülmektedir. 5. sınıf öğrencilerinin yoğunlukla çocukluk dönemini yansıtan oyun, eğlence gibi manevi değeri olan isimlere yer verdiği görülürken 8.

sınıf öğrencilerinin oyun ve eğlence anlayışlarını daha maddi değeri olan telefon, araba, para vb. isimlerle ifade ettikleri görülmüştür. Farklı dallar ve mesleklerle ilgili isimler kullanan 8. sınıfların söz varlıklarındaki isim sözcüklerin çeşitliliğini yansıttıkları görülürken şiddet içerikli isimleri de sıkça kullanmaları dikkat çekicidir. Sıkça isim fiil ekleriyle türetilen isimler kullanmaları 8. sınıfların fiilimsi konusunu öğrenmelerinin söz varlıklarına etkisi olarak değerlendirilebilir.

5. ve 8. sınıf öğrencilerinin en sık kullandıkları 10 sıfattan 9'u ortaktır. Öğrencilerin 'bir, o, bu, güzel, iyi, her, büyük, kötü, iki' sıfatlarını sıklıkları farklı düzeyde olsa da sıkça kullandıkları görülmektedir. Türkyılmaz'ın (2013) çalışmasında 8. sınıfların en sık kullandığı 'mutlu' sıfatı bu araştırmada da 8. sınıf öğrencilerinin en sık kullandığı 10 sıfat arasındadır. Her iki kademedede de öğrencilerin asıl sayı ve belgisiz sıfat şeklinde en sık 'bir' sıfatını kullandıkları görülmektedir. Çeşitli sıfat kullanımında 8. sınıflar 5. sınıfların ilerisindedir. 8. sınıfların kelime hazinesinde sıfat sözcüklerin arttığı görülmektedir. Her iki kademedede de öğrencilerin belirme, niteleme, sayı, işaret, belgisiz gibi sıfat türlerini kullandığı görülürken; iki kademedede de öğrencilerin üleştirme, kesir ve topluluk sayı sıfatlarını hiç kullanmadıkları görülmüştür. Sıfatlar konusunun 6. sınıfta anlatılmasından dolayı 5. sınıfların bu sıfat türlerinin tamamını bilmediklerinden kaynaklı olabileceği düşünülmektedir lakin 8. sınıfların bu sıfatları bildiği varsayıldığından kullanmaması dikkat çekmektedir.

5. ve 8. sınıf öğrencilerinin en sık kullandıkları 10 zamirden 6'sı ortaktır. Öğrencilerin 'ben, biz, o, onlar, şey, herkes, ne' zamirlerini sıklıkları farklı düzeyde olsa da sıkça kullandıkları görülmektedir. Sayı ve çeşitli olarak zamir kullanımında 8. sınıflar, 5. sınıfların ilerisindedir. 5. sınıflarda 'ben' kullanım sıklığı daha fazladır, bu durum 5. sınıfların anlattığı hikayelerde kendisinin başından geçenleri anlatmayı daha çok tercih ettikleri şeklinde yorumlanabilir. Cesur (2005), Duru (2007) ve Türkyılmaz'ın (2013) yaptığı çalışmalarda da 5. sınıf öğrencilerinin en sık kullandığı zamirin 'ben' kişi zamiri olması bu araştırmayla benzer sonuçlar içermektedir. Her iki kademe öğrencilerinin başta şahıs zamirleri olmak üzere işaret, belgisiz, soru zamiri çeşitlerinin tamamını kullandıkları görülmektedir.

Zarf türünde sözcük kullanımında 8. sınıfların çeşit ve sıklık bakımından 5. sınıflardan ileride olmasına rağmen her iki kademe öğrencilerinin en sık kullandığı zarflardan ilk 10'u olan 'sonra, sabah, hep, biraz, çok, yine, hemen, dışarı, daha, bugün' zarflarının ortak olması dikkat çekicidir. 5. sınıfların söz varlığıyla ilgili yapılan çalışmalarda en sık kullanılan zarflar; Cesur (2005) 'çok', Başpınar (2008) 'çok', Duru (2007) 'sonra',

Türkyılmaz (2013) ‘sonra’ ve 8. sınıflar için yapılan çalışmalarda en sık kullanılan zarf Cesur’un çalışmasında (2005) ‘çok’ olup bu araştırmayla benzer sonuçlar içermektedir. Zarflar konusunun 7. sınıf Türkçe dersinde anlatılmasından dolayı en sık kullanılan zarf sözcüklerinin 8. sınıfta daha farklı olması beklenebilirdi. Diğer bir dikkat çeken durum ise ‘sonra’ zarfının 5. sınıflarda daha fazla miktarda olmak üzere her iki kademedede de noktalama işaretleri yerine sıkça kullanılmasıdır. Özellikle virgül ve noktanın işlevinin tam kavranmadığının göstergesi olabilir.

Sıklık sayıları farklı olmakla beraber her iki kademe öğrencilerinin de en sık kullandığı edatlar ‘ile, için, gibi’ ortaktır. Cesur’un (2005) çalışmasında 5. sınıf öğrencilerinin en sık kullandığı edat ‘için’ edatı olması bu araştırmayla benzer bir sonuç içermektedir. Toplam edat kullanımında sayı ve çeşit bakımından 8. sınıflar bir miktar fazla olsa da 5. sınıflar ile kullanım sayısı ve çeşidi arasında çok fark bulunmamaktadır. 8. sınıflarda edatın olumsuz biçimi olan ‘değil’de artış görülmektedir. Bu durum ergenlikteki olumsuz duyguların etkisinin edat kullanımına da yansımaları olarak değerlendirilebilir. Sıklık ve çeşit kullanımının iki kademedede de yakın olması, 6. sınıf Türkçe dersinde işlenen edat konusunu bildikleri varsayıldığından 8. sınıfların beklenen sıklık ve çeşitte edatları kullanmadıkları görülmektedir.

5. ve 8. sınıf öğrencilerinin en sık kullandıkları bağlaçlar ortaktır. Öğrenciler en sık ‘ve, de, da, ama, için’ bağlaçlarını kullanmışlardır. Söz varlığı çalışmalarında 5. sınıf öğrencilerinin en sık kullandığı bağlaçlar; Cesur (2005) ‘ve’, Başpınar (2008) ‘da, de, ile’, Duru (2007) ‘ile’, Türkyılmaz (2013) ‘ve’ şeklindedir. Bu durum bu araştırmayla benzer sonuçlar içermektedir. 8. sınıflar çeşit bağlaç kullanımında çok az farkla 5. sınıfların ilerisindedir. Toplam bağlaç kullanımında 5. sınıfların 8. sınıfların ilerisinde olduğu görülmektedir. Bunun nedeni ‘sonra’ zarfında olduğu gibi öğrencilerin olayları ve cümleleri birbirine bağlarken ‘ve’ bağlacını noktalama işaretleri yerine kullandıkları görülmüştür. Bu durum, yine öğrencilerin noktalama işaretlerinin işlevine tam hakim olmadıkları şeklinde değerlendirilebilir.

Her iki kademe öğrencilerinin de genel olarak yazılı ürünlerinde ünlemlerden çok az yararlandıkları görülmüştür. Öğrencilerin en sık kullandıkları ‘hadi, güneydin, evet’ ünlemleri ortaktır. 5. sınıfların 8. sınıflardan daha fazla ünlem kullandıkları görülürken genellikle duyguları daha güçlü ifade etmek ve seslenmek amacıyla ünlem kullanmışlardır. Ünlem bildiren ifadelerin sonuna ünlem işareti koymamaları öğrencilerin noktalama işaretlerinin işlevine hakim olmadıkları görüşünü desteklemektedir. Kelime hazinemiz için

önemli olan ünlemlerden öğrencilerin çok az yararlanması ünlem söz varlığının öğrencilerde az düzeyde olduğunu göstermektedir.

Ortaokul 5. ve 8. sınıf öğrencilerinin en sık kullandığı fiiller ‘git-, gel-, de-’ fiilleridir. Bununla beraber en sık kullandıkları ‘yap-, ye-, ol-’ eylemleri de ortaktır. Söz varlığı çalışmalarında 5. sınıf öğrencilerinin en sık kullandığı fiiller; Cesur (2005) ‘iste-, ol-’, Başpınar (2008) ‘ver-, yap-’, Duru (2007) ‘git-,ol-,gel-’, Türkyılmaz (2013) ‘ol-,git-,gel-’ şeklindedir. Cesur’un (2005) yaptığı çalışmada 8. sınıfların en sık kullandığı fiil ‘ol-’ fiilidir. Bu durum bu araştırmayla benzer sonuçlar içermektedir. Bu fiiller, bu araştırmada da 5. ve 8. sınıfların en sık kullandıkları fiiller arasında yer almaktadır. Çeşit ve sıklık bakımından 8. sınıflar 5. sınıfların ilerisinde olsa da 8. sınıfların toplam ve çeşit bakımından 5. sınıflarla arasında çok fark olmadığı görülmektedir. Bu durum 8. sınıfların fiil söz varlığı bakımından beklenen seviyede olmadığı şeklinde yorumlanabilir. 5. sınıf öğrencilerinin olumlu anlama gelen fiilleri, 8. sınıf öğrencilerinin de olumsuz anlama gelen fiilleri daha çok kullanmaları söz varlığı üzerinde ergenlikle beraber yaşanan olumsuz duyguların etkisi görülmektedir.

8. sınıf öğrencilerinin yazılı ürünlerine yansıyan şiddet ve zorbalık içeren sözel ifadeleri, içinde büyüdüğü aile ve yakın çevresini gözlemleyerek örnek almaları, öğrendikleri davranışları günlük hayatında ve okulda uyguladıkları ve bu durumu yazıya aktardıkları düşünülmektedir. Çarkıt ve Bacanlı (2020) okulda öğrencilerin zorba davranışlar yapmalarının nedenlerini ailesel faktörlerin, çevresel faktörlerin, sosyal medya ve televizyonun, yanlış arkadaş seçiminin, zorbalığa maruz kalmanın, kendini ifade edememenin, güçlü olduğunu ispat etmeye çalışmanın, ilgi çekme isteğinin, ergenliğin etkisinin neden olduğunu söylemektedir. Akran zorbalığının nedenlerini Asimopoulos, Bibou-Nakou, Hatzipemou, Soumaki ve Tsiantis (2014) psikopatolojik özellikler, ailede yaşanan sorunlar ve ailelerin çocuklarını ihmal etmesi, ebeveynlerin öğretmenlerle işbirliği kurma konusunda ilgisizliği, okuldaki bir psiko-sosyal destek ağı eksikliği, eğitim sisteminin zayıf yönleri şeklinde ifade etmektedirler. Okul psikolojik danışmanları rehberliğinde, zorbalığa tanık olan ve uğrayan öğrenciler için akran zorbalığı ile ilgili zorbalığı önleyici grup rehberliği, öğrencilerin sosyal becerilerini geliştirmeye yönelik etkinlikler, psiko-eğitim programları uygulanarak öğrencilerin bilinçlenmeleri sağlanabilir. Öğretmenlerin hizmet içi eğitim çalışmalarında öğrencilerin okul zorbalığını önlemelerine yardımcı olmak için çatışma çözme, problem çözme ve karar verme gibi yaşam becerilerini geliştirmelerine yardım edilebilir.

5.1.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Tartışma

Araştırmanın dördüncü alt problemi “Yapısına göre söz varlığı kullanımı sınıf düzeylerine göre farklılık göstermekte midir?” sorusuna yönelik toplanan verilerin analizine göre 8. sınıf öğrencilerinin yapısına göre basit, türemiş, birleşik sözcükleri 5.sınıflardan daha fazla kullandığı görülmüştür. Biyolojik yaş ve sınıf düzeyi arttıkça öğrencilerin yapısına göre söz varlığı düzeyinde artış görülmüştür. Genel itibariyle söz varlığında artışın yanı sıra 6. sınıfta öğretilmeye başlanan ek-kök-gövde konularıyla öğrencilerin öğrendikleri farklı yapımlar ekleriyle yeni sözcükler türetmeyi öğrenmesinin, 7. sınıfta fiiller konusunda yardımcı eylemler ve birleşik yapıda fiilleri öğrenmesinin, 8 sınıfta ek fiil konusunda öğrendiği ek fiil ekleriyle türeyen sözcüklerin 8. sınıf öğrencilerinin söz varlığına katkısı olmuştur denilebilir. Öğrencilerin bu yeni öğrendiği sözcükleri yazılı ürünlerinde de kullandıkları söylenebilir. 8. sınıflarda görülen türemiş sözcüklerin, birleşik yapıli fiillerin sayısındaki artış, fiilimsi ekleriyle türetilen sözcüklerin çokluğu bu durumu destekler niteliktedir. Çıplak’ın (2005) çalışmasında, sözcükler yapılarına göre sınıflandırılmış olmasa da 8. sınıfların söz varlığının 5. sınıflardan fazla olması bu araştırmayla ortak bir bulgudur.

5.1.5. Beşinci Alt Probleme İlişkin Tartışma

Araştırmanın beşinci alt problemi “Anlamına göre söz varlığı kullanımı sınıf düzeylerine göre farklılık göstermekte midir?” şeklindedir. Anlamına göre söz varlığı düzeyleri; gerçek, mecaz, terim, somut, soyut, nicel, nitel başlıkları altında incelenmiştir. Araştırmanın beşinci alt problemine yönelik toplanan verilerin analizine göre anlamlı bir farklılaşma görülme de 5. sınıf öğrencilerinin anlamına göre söz varlığı düzeylerinin 8. sınıflardan bir miktar fazla olduğu görülmektedir. Bu durumun nedenlerinden biri özellikle nicel anlam kısmında 5. sınıf öğrencilerinin ‘bir’ sözcüğünü çok fazla tekrar etmeleridir. Diğer yandan 5. sınıf öğrencilerinin bilişsel gelişim evrelerinden somut işlemler döneminde olmalarından dolayı sözcükleri soyut ve mecaz anlamlı kullanmaktan çok somut ve gerçek anlamlı kullanmalarıdır. 8. sınıf öğrencilerinin de kendilerinden beklenen düzeyde soyut ve mecazlı söyleyişlere yer vermemeleri, deyimlerden beklenen ölçüde yararlanmamaları bu durumun diğer nedenlerindendir. Öte yandan her iki kademe öğrencilerinin de bilim, sanat, sporla ilgili söz varlıklarında yok denecek kadar az terim söz varlığına sahip olmaları dikkat çekmektedir.

5.1.6. Altıncı Alt Probleme İlişkin Tartışma

Araştırmanın altıncı alt problemi “Türüne göre söz varlığı kullanımı sınıf düzeylerine göre farklılık göstermekte midir?” sorusuna yönelik toplanan verilerin analizi

sonucunda türüne göre söz varlığı kullanımının 5. ve 8. sınıf öğrencileri arasında anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmüştür. 8. sınıf öğrencileri beklenen düzeyde olmasa da yazılı ürünlerinde bir miktar 5. sınıflardan daha fazla türüne göre sözcük kullanmışlardır. Araştırmada türüne göre sözcükler; isim, sıfat, zamir, zarf, edat, bağlaç, ünlem, fiil başlıkları altında incelenmiştir. Sıfat, zamir, edat, bağlaç, ünlem konularının 6. sınıfta; zarflar ve fiiller konusunun 7. sınıfta işlenmesine rağmen 8. sınıfların bu sözcük türlerine yeterince hakim olmadığı, söz varlıklarında bulunsa dahi yazılı ürünlerine yansıtamadıkları söylenebilir. Her iki kademe öğrencilerinin de en çok isimler ve fiillerden yararlandıkları görülürken diğer sözcük türlerinden beklenen düzeyde yararlanmadıkları görülmektedir. Sözcük türü öğretiminde sarmal şekilde konu işlenmemesi, önceki yıllarda öğrenilenlerin unutulmaması için hatırlatma yapılmaması, sözcük türlerinin birbirleriyle ilişki kurularak aynı sözcüğün cümlede farklı türde sözcük olarak kullanılabileceğinin gösterilmemesi de bu durumun nedenleri olabilir.

5.1.7. Yedinci Alt Probleme İlişkin Tartışma

Araştırmanın yedinci alt problemi “Yapısına göre söz varlığı kullanımı cinsiyetlerine göre farklılık göstermekte midir?” sorusuna yönelik toplanan verilerin analizi sonucunda ortaokul 5. sınıf öğrencilerinin cinsiyetleri özelinde anlamlı bir fark bulunmamakla birlikte; 5. sınıf kız öğrencilerinin 5. sınıf erkek öğrencilerden ve 8. sınıf kız öğrencilerinin 8. sınıf erkek öğrencilerden bir miktar daha fazla yapısına göre sözcük kullandıkları görülmektedir. 8. sınıf kız öğrencilerinin 5. sınıf kız öğrencilerden bir miktar fazla yapısına göre söz varlığına sahip olduğu görülürken; 5. sınıf kız öğrencilerin 8. sınıf erkek öğrencilerden yapısına göre söz varlığının bir miktar az olduğu görülmüştür. 8. sınıf kız öğrencilerin, 5. sınıf erkek öğrencileri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuş ve 8. sınıf kız öğrencilerin, 5. sınıf erkek öğrencilerden yapısına göre söz varlığının fazla olduğu görülmüştür. Bu sonucun çıkmasında; sınıf seviyesi ve yaşın artmasının yanında kız öğrencilerin yazma etkinliğine başarılı olmasının da etkisi olduğu düşünülmektedir. 8. sınıf erkek öğrencilerin, 5. sınıf erkek öğrencilerden bir miktar daha fazla yapısına göre söz varlığına sahip olduğu görülmüştür. Genel olarak bakıldığında kız öğrencilerin erkek öğrencilerden daha ileride olduğu, sınıf seviyesi ve yaş arttıkça aynı cins öğrencilerin büyük olanları daha başarılı olduğu görülmektedir. Bu durumun; yaşla birlikte söz varlığında artış yaşanması, kız öğrencilerin metinlerinin daha uzun olması, kız öğrencilerin erkek öğrencilere nazaran söz hazinesinin daha zengin olması ve yazma etkinliğine daha uzun zaman ayırmasıyla ilgili olduğu düşünülmektedir. Alanyazında yapılan söz varlığı çalışmalarında; Çıplak (2005), Cesur (2005), Başpınar (2008), Karakaya (2011), Tülü

(2012), Türkyılmaz (2013), Eroğlu (2019) toplam sözcük kullanımında kız öğrencilerin erkek öğrencilerden daha başarılı olduğu, çeşit sözcük kullanımında erkek öğrencilerin kız öğrencilerden daha başarılı olduğu sonucuna ulaşılmış olması bu araştırmayla benzer bulgular içermektedir.

5.1.8. Sekizinci Alt Probleme İlişkin Tartışma

Araştırmanın sekizinci alt problemi “Anlamına göre söz varlığı kullanımı cinsiyetlerine göre farklılık göstermekte midir?” sorusuna yönelik toplanan verilerin analizi sonucunda 5. sınıf kız öğrencilerin, erkek öğrencilere göre yaratıcı yazma etkinliğinde 5. sınıf erkek öğrencilerden bir miktar daha fazla anlamına göre söz varlığına sahip olduğu görülmüştür. 8. Sınıf öğrencilerinin cinsiyetler özelinde bakıldığında istatistiksel manada anlamlı bir fark ortaya çıkmasa da 8. sınıf erkek öğrencilerin, 8. sınıf kız öğrencilerden anlamına göre söz varlığı kullanımının bir miktar daha fazla olduğu görülmektedir. Bu bulgu kız öğrencilerin, erkek öğrencilerden sözcük kullanımı bakımından daha ileride olduğu Cesur (2005) ve Karakaya’nın (2011) bulgularıyla örtüşmemektedir. Ortaokul 5. ve 8. sınıf kız öğrencileri özelinde anlamına göre söz varlığı kullanımı düzeylerinin anlamlı bir şekilde farklılaştığı, 5. sınıf kız öğrencilerinin, 8. sınıf kız öğrencilerden yazılı ürünlerinde daha fazla anlamına göre söz varlığına sahip olduğu görülmüştür. 5. sınıf kız öğrencilerinin sık sık kelime tekrarı yapması bu durumun nedeni olarak karşımıza çıkmaktadır. Ortaokul 5. sınıfta öğrenim gören kız öğrencilerin, 8. sınıfta öğrenim gören erkek öğrencilerden bir miktar daha fazla anlamına göre söz varlığı kullandığı görülmüştür. 5. sınıfta öğrenim gören erkek öğrencilerin, 8. sınıfta öğrenim gören kız öğrencilere göre, yaratıcı yazı çalışmalarında bir miktar daha fazla anlamına göre söz varlığı kullandığı görülmüştür. Ortaokul 8. sınıfta öğrenim gören erkek öğrencilerin anlamına göre gerçek, mecaz, terim, somut, soyut, nicel, nitel anlamlı sözcükleri; 5. sınıfa giden erkek öğrencilerden bir miktar daha fazla kullandığı görülmüştür. Genel olarak bakıldığında anlamına göre çeşit sözcük kullanımında 8. sınıf erkek ve kızlar ileride olsa da 5. sınıf kız ve erkek öğrenciler kelime tekrarlarına sıkça başvurdukları için 8. sınıf kız ve erkeklerden daha ileride olduğu görülmüştür.

5.1.9. Dokuzuncu Alt Probleme İlişkin Tartışma

Araştırmanın dokuzuncu alt problemi “Türüne göre söz varlığı kullanımı cinsiyetlerine göre farklılık göstermekte midir?” sorusuna yönelik elde edilen verilerin analizine göre 5. sınıf öğrencilerinden kız olanların, erkek olanlara göre yaratıcı yazı çalışmalarında bir miktar daha fazla türüne göre söz varlığı kullandığı görülmüştür. Ortaokul 8. sınıf öğrencilerinden kız olanların, erkek olanlara göre yaratıcı yazı çalışmalarında bir

miktar daha fazla türüne göre söz varlığı kullandığı görülmüştür. Ortaokul 5. ve 8. sınıf kız öğrencileri özelinde 8. sınıfta öğrenim gören kız öğrencilerin, 5. sınıfta öğrenim gören kız öğrencilere göre, yaratıcı yazı çalışmalarında bir miktar daha fazla türüne göre söz varlığı kullandığı görülmüştür. 8. sınıfta öğrenim gören erkek öğrencilerin, 5. sınıfta öğrenim gören kız öğrencilere göre, yaratıcı yazı çalışmalarında bir miktar daha fazla türüne göre söz varlığı kullandığı görülmüştür. 8. sınıfta öğrenim gören kız öğrencilerin, 5. sınıftaki erkek öğrencilere göre, yaratıcı yazı çalışmalarında bir miktar daha fazla türüne göre söz varlığı kullandığı görülmüştür. 8. sınıfta öğrenim gören erkek öğrencilerin, 5. sınıfta öğrenim gören erkek öğrencilere göre, yaratıcı yazı çalışmalarında bir miktar daha fazla türüne göre söz varlığı kullandığı görülmüştür. Genel olarak bakıldığında kız öğrencilerin kendi sınıf düzeyindeki erkek öğrencilerden türüne göre söz varlığı kullanımının fazla olduğu görülmektedir. İnsanlar farkına varmadan beynin belli bir bölgesini daha fazla kullanmaktalar. Beyin başatlığı, beynin yarımkürelerinden birisinin diğerine göre baskın kullanılması anlamına gelmektedir. Yapılan çalışmalarla, insanların beyinlerinin hangi yarım kürelerini daha baskın kullandıkları tespit edilebilmektedir. Keleş ve Çepni'ye göre (2006) beyninin sol yarım küresini baskın olarak kullanan insanların, karşılıklı görüşmelere katılmaya istekli oldukları, kelime dağarcıklarının geniş olduğu, fazla konuşkan oldukları; beyinlerinin sağ yarım küresini baskın kullanan bireylerin ise karşılıklı görüşmelerde güçlük çektikleri, kısa cevaplar vermeyi tercih ettikleri ve kelime dağarcıklarının yetersiz olduğu görülmektedir. Kadınlarda; sözel, mantıksal, dilsel, analitik ve lineer işlevlerin yer aldığı sol yarım küre daha baskındır. Bu durum, beynin sol yarım küresindeki analitik düşünme ve dil fonksiyonlarını zenginleştirerek kullanımına imkan sağlayan salkım tekniğinde, kız öğrencilerin erkek öğrencilerden daha fazla söz varlığına sahip olmasına etki etmiştir denebilir. Bu araştırmada kız öğrencilerin erkek öğrencilerden daha fazla söz varlığına sahip olması bulgusu, 5. sınıflar için Çıplak (2005), Cesur (2005), Başpınar (2008), Karakaya (2011), Tülü (2012), Türkyılmaz (2013), Eroğlu'nun (2019) yaptığı çalışmaların bulgularıyla ve 8. sınıflar için Cesur (2005) ve Karakaya'nın (2011) yaptığı çalışmaların bulgularıyla benzer sonuçlar içermektedir. Yaş ve sınıf seviyesi büyüdükçe 8. sınıf erkek öğrencilerin 5. sınıf kız öğrencilerden daha fazla türüne göre söz varlığı kullanması bilişsel gelişim ve söz hazinesindeki artışın göstergesidir. 5-8. sınıf kız ve 5-8. sınıf erkek öğrencilerin arasında anlamlı bir fark bulunmaması, 8. sınıf öğrencilerin beklenen düzeyde türüne göre söz varlığına sahip olmadıkları şeklinde yorumlanabilir.

5.1.10. Onuncu Alt Probleme İlişkin Tartışma

Araştırmanın onuncu alt problemi “ Söz varlığının normal düzeyden düşük ve normal düzeyden yüksek olmasının sebepleri nelerdir?” sorusuna yönelik toplanan verilerin analizi sonucunda öğrencilerin tamamı Türkçe dersinin ana dilimiz olduğundan dolayı önemli olduğunu söylemiştir. Okuma, yazma, konuşma, dinleme becerilerini, dilbilgisi kurallarını ve yeni sözcükleri de Türkçe dersi sayesinde öğrendiklerini belirten öğrencilerin Türkçe dersine olan tutumlarının olumlu olduğu ve dersi sevdikleri görülmektedir. Zorbaş ve Habeş (2015), Bölükbaş’ın (2010) araştırmalarında da öğrencilerin çoğunun Türkçe dersine olumlu tutum geliştirdiği görülmektedir. Türkçe dersinin sınıf geçme, karne notu, takdir ve teşekkür belgesi almaya etkisi nedeniyle öğrenciler tarafından dersin önemli bulunmasının bir diğer nedenidir. LGS ile birlikte 2018 yılından itibaren Türkçe soruları önceki sınav sistemine göre değişmiş, daha çok okuduğunu anlama ve yorumlamaya dayalı analiz ve mukayese becerisini ölçen, uzun ve güçlük derecesi artan yeni nesil sorulardan oluşmaktadır. Bu durumun özellikle 2022 ve 2023 LGS’de Türkçe dersini sınavın belirleyici dersi yapması, öğrenciler tarafından da dersin önemsenmesine etki etmiştir.

Öğrencilerin çoğu yazmayı ihtiyaç olarak görse de ihtiyaç ve zorunluluk olarak görenlerin cevapları, yazma olmadan derslere ve sınavlara katılamayacakları yönünde benzerlik göstermektedir. Öğrencilerin tamamına yakını yazma eylemini bilgi aktarımı, öğrenme aracı olarak görmüştür. Hayal gücü ve yazma arasında bağ kuran yalnızca bir öğrenci olması; öğrencilerin yazmayı daha çok akademik ihtiyaç ve zorunluluk olarak gördükleri, edebi bir duygu aktarım aracı olarak görmedikleri şeklinde yorumlanabilir. Öğrencilerin çoğunun Türkçe dersindeki yazma etkinliklerinde zorlanmadıklarını ifade ettikleri görülmüştür. Araştırmanın nicel verilerine göre daha az söz varlığına sahip öğrencilerin yazma etkinliklerinde zorlandıklarını söylemişlerdir. Öğrencilerin yazma sürecinde kullandığı en temel malzemeler kelime hazineleri ve hayal güçleridir. Söz varlığının zengin olması üretici dil becerisi olan yazmada zorlanmamalarını sağlarken, söz varlığının yetersiz olması öğrencilerin yazarken zorlanmasına hatta kendilerini yazılı ifade ederken kaygı ve korku duymalarına neden olmaktadır.

Öğrenciler uygulanan salkım tekniğini kolay ve eğlenceli bulduklarını, daha önce derslerde uygulamadıkları bu yöntemi öğrenmekten dolayı memnun olduklarını belirten olumlu ifadeleri; Maltepe (2006), Beydemir (2010), Tonyalı (2010), Akkaya (2011), Korkmaz (2015), Susar Kırmızı ve Kasap (2017) ve Kapar Kuvanç’ın (2008) araştırmalarında elde edilen yaratıcı yazma çalışmalarının öğrencilerin yazmaya yönelik tutumlarına olumlu yönde katkısı olduğu bulgularıyla örtüşmektedir. Öğrencilerin uygulanan

yaratıcı yazma etkinliğini; bir kelimedenden birçok kelimeye ulaşmasını sağladığı için Türkçe dersindeki diğer yazma etkinliklerinden daha ilgi çekici ve zevkli bulmaları, etkinliğe istekli olmaları; Durukafa (1992), Tekşan'ın (2001), Anılan'ın (2005), İnal (2006), Şahbaz ve Duran'ın (2011), Hamaratlı (2015), Kitiş ve Türkel'in (2017), Bircan Manay, Türkel, Savaş (2017), Alar (2018) yaptığı çalışmalarda salkım tekniğinin yazma becerisine olumlu katkıları olduğu bulgularıyla örtüşmektedir. Öğrencilerin yarısının yazdıklarını paylaşmaktan çekindiği, istemediği görülmektedir. Yazdıklarını paylaşmayı seven öğrencilerin nicel verilerde daha fazla söz varlığına sahip olan öğrenciler olduğu görülmektedir. Yazdıklarını paylaşmayı seven öğrenciler, diğer insanlarla bilgi paylaşımı ve onlar tarafından değerlendirme isteklerini belirtmişlerdir. Bu bulgu; Tok, Rachim ve Kuş'un (2014) yaptığı araştırmadan elde edilen yazdıklarını başkalarının okuduğunu ve beğendiğini gören öğrencilerin yazma istekleri artmaktadır bulgusuyla örtüşmektedir.

Öğrencilerin tamamı kitap okumayı sevdiklerini belirtmişlerdir. Kitapları bilgi kaynağı, okumayı geliştiren bir araç olarak gören öğrenciler, daha çok kendi seçtikleri kitapları okumayı sevdiklerini söylemişlerdir. Öğrencilerin okumayı en çok sevdiği türler 5. sınıflarda masal, 8. sınıflarda hikaye ve roman olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bulgu Türkçe dersi metin türleri öğretimi ve ders kitaplarındaki metinlerin sınıf düzeylerine göre tasnifi bakımından uyumludur. Cinsiyete göre kız öğrenciler eğlenceli, maceralı içerikleri severken; erkek öğrencilerin spor ve futbolcularla ilgili kitapları okumayı sevdiklerini söylemişlerdir. İlgi alanları kitap seçiminde belirleyici olmuştur. Kitap seçerken öğrencilerin ilgi alanlarına, bilişsel gelişimin dönemlerine uygun kitap seçmenin yanı sıra eğitsel ve edebi değer içermesi, öğrencilerin söz varlığına katkı sağlayacak eserler olmasına özen gösterilmelidir. Güneş'e (2006) öğrencilerin okuduğu kitaplar, onların zihinsel, duygusal, ruhsal ve dilsel gelişimlerini destekleyecek nitelikte olmalıdır, bu hususta öğretmenlere ve ailelere önemli sorumluluklar düşmektedir. Kitap okuma sıklığı sorulan öğrencilerin verdikleri; her gün, her hafta, hafta sonu, canı sıkıldığında, rastgele bir günde gibi zaman aralıklarıyla kitap okuduklarını söylemeleri düzenli bir kitap okuma alışkanlıklarının olmadığı şeklinde yorumlanabilir. 8. sınıf öğrencileri, LGS'ye hazırlık için test çözmekten kitap okumaya fırsat bulamadıklarını söylemişlerdir. Oysa LGS'deki sorulara genel olarak bakıldığında görülecektir ki sadece Türkçe dersi değil tüm derslerde okuma ve anlama becerisini ölçen, yeni nesil uzun sorular ancak kitap okuma alışkanlığı edinmiş öğrenciler tarafından kolaylıkla çözülebilir.

Üç yıl arayla yapılan uluslararası bir araştırma olan PISA, eğitimde ülkelerin durumlarını görme ve diğer ülkelerle kıyaslayabilme olanağı sunmaktadır. Araştırmanın her

uygulamasında bir alan ağırlıklı olarak seçilerek öğrencilerin okuma becerileri, matematik ve fen okuryazarlığı ölçülmektedir. 2000, 2009 ve 2018 yıllarında okuma becerileri alanının değerlendirilmesine odaklanılan araştırmaya Türkiye 2003 yılından beri katılmaktadır. 79 ülkenin katıldığı PISA 2018 araştırmasında okuma becerileri alanında Türkiye 40. sırada yer almıştır. PISA 2018 sonuçlarına göre ülkemiz tüm alanlarda OECD ortalamasının altındadır. Teknolojinin gelişmesiyle birlikte okuma becerisi sadece yazılı işaretleri anlamlı hale getirmenin ötesinde farklı becerileri bir arada edinmeyi, metinler arası bilgileri birbirleriyle ilişkilendirerek yorumlamayı, eleştirel bir biçimde değerlendirmeyi, yazarın ana fikrini irdeleyebilmeyi gerektirmektedir. Elde edilen verilere göre Türkiye’de eğitim gören 15 yaşında olan çocukların çok düşük bir oranının bu becerilere sahip olduğu söylenebilir. Bu durumda artık okumak giderek artan bir şekilde farklı kaynakların kalitesini ve geçerliliğini değerlendirmeyi, belirsizlikte gezinmeyi, gerçek ile kanı arasında ayırım yapmayı ve bilgiyi inşa etmeyi gerektirmektedir (OECD, 2019b).

Öğrencilerin sözlük kullanım nedenleri, amacına ve sınıf düzeyine göre farklılık göstermektedir. Öğrencilerin çoğu genellikle anlamını bilmediği kelimelerin anlamını bulmak için ve ödev yaparken sözlük kullandıklarını söylemişlerdir. Bu bulgunun, Yaman (2010) ve Melanlıoğlu’nun (2013) araştırmalarından öğrencilerin yüksek oranda anlamını bilmediği kelimenin anlamını bulmak için; Nesi’nin (2013) ödev yaparken sözlük kullandığı bulgusuyla örtüştüğü söylenebilir. Sözlükten ne sıklıkta yararlandıkları konusunda ise söz varlığı düşük olan grupta yer alan öğrenciler ayda bir ya da iki kez sözlük kullandıklarını ifade ederken; söz varlığı yüksek olan grupta yer alan öğrenciler hemen her gün sözlükten yararlandıklarını ifade etmişlerdir. Melanlıoğlu’nun (2013) çalışmasında sınıf düzeyi yükseldikçe sözlük kullanımının bir alışkanlığa dönüştüğü bulgusuna ulaşılmıştır. Bu araştırmada 5. sınıfların sözlük kullanım sıklığının 8. sınıflardan daha çok olduğu bulgusuna ulaşıldığından dolayı bu bulgu ile örtüşmemektedir denilebilir. Melanlıoğlu’nun (2013) öğrencilerin sözlükten yararlanmanın istenilen düzeyin altında olduğu tespit edilen çalışmasının bulgusu ile bu araştırmanın bulgusunun örtüştüğü görülmektedir. Öğrencilerin çoğu basılı sözlük yerine çevrimiçi sözlük kullandığını belirtmiştir. Çevrimiçi sözlük kullanırken genelde Türk Dil Kurumu çevrimiçi sözlükten yararlandıklarını ifade etmişlerdir. Sınıf seviyesi arttıkça çevrimiçi sözlük kullanımında artış görülmüştür. Öğrenciler, anlamını öğrenmek istedikleri sözcükleri hızlı, rahat ve kolayca çevrimiçi sözlükten bulabildiklerini belirtmişlerdir. Kaplan ve Yıldız (2018) da yaptıkları araştırmada bu araştırmayla benzer bulgulara ulaşmış ve ortaokul öğrencilerinin çevrimiçi sözlükleri basılı sözlüklere göre hızlı ve kullanışlı bulunduğunu tespit etmişlerdir. Boz’a (2015) göre günümüzde çevrimiçi sözlüklerin

tercih esilme nedeni erişim hızı ve kolaylığıdır. Baskın'a (2017) göre öğrencilerin kullanımına sunulan basılı ortaokul sözlükleri öğrenci ihtiyaçlarını karşılamaktan uzaktır, dersin müfredatı, kazanımları ve hedef söz varlığı dikkate alınarak ortaokul sözlüğü, lise sözlüğü gibi değil de sınıf temelli 5. sınıf sözlüğü, 9. sınıf sözlüğü biçiminde hazırlanmalıdır. Öğrencilerin yetişkinlere göre dijital araçlara daha hakim oldukları günümüzde rastgele bir arama motoruna anlamını öğrenmek istediği sözcüğü yazdığı zaman karşısına güvenilir olmayan kaynaklar da çıkmaktadır. Doğru ve güvenilir bilgiye nasıl erişecekleri konusunda bilinçlendirilmeye ihtiyaçları vardır. Buna karşın 2015 programında yer alan sözlük kullanmaya ilişkin kazanımlarda çevrimiçi sözlüklerin, 2018 programında yer almaması Maden ve Demir'e (2019) göre büyük bir eksikliklerdir.

5.2. Sonuç ve Öneriler

5.2.1. Sonuç

Araştırmada, ortaokul 5. ve 8. sınıf öğrencilerinin yazılı ürünlerindeki söz varlığı incelenmiştir. Bu araştırmadan çıkarılacak genel sonuç ortaokul başlangıç kademesi 5. sınıf öğrencilerinin ve bitiş kademesi 8. sınıf öğrencilerinin yazılı ürünlerindeki söz varlığı arasında beklenen düzeyde bir farklılaşma gerçekleşmemiştir. Yapılan araştırma sonucunda, elde edilen bulgulardan şu alt sonuçlara ulaşılmıştır:

8. sınıf öğrencilerinin yapısına göre; basit, türemiş, birleşik sözcük sayısı ve çeşidi 5. sınıf öğrencilerinden daha fazla miktardır. 5. ve 8. sınıf öğrencilerinin en sık kullandığı basit yapı 10 sözcükten 8'inin, türemiş yapı 10 sözcükten 9'unun, birleşik yapı 10 sözcükten 6'sının ortak olduğu görülmüştür. Bu durum, ortaokul öğrencilerinin duygu ve düşüncelerini yazıyla ifade ederken en sık kullandıkları sözcüklerin bu denli benzer olması, öğrenim süreçleri olan dört yıl boyunca yaşları ve sınıf seviyeleri büyümesine rağmen kelime hazinelerinde beklenen zenginleşmenin olmadığını göstermektedir. 5. sınıfların daha çok olmakla birlikte her iki kademe öğrencilerinin de sıkça tekrara düşmesi, duygu ve düşüncelerini aynı anlam alanına giren farklı sözcüklerle ifade etmekte zorlanmaları da bu durumun bir başka göstergesidir.

Anlamına göre sözcük kullanımında 5. sınıfların 8.sınıflardan daha çok gerçek anlamlı sözcük kullandıkları görülürken; 8. sınıfların ise soyut ve mecaz anlamlı sözcükleri 5. sınıflardan daha fazla kullandıkları görülmüştür. 8. sınıf öğrencilerinin içinde bulundukları yaş ve bilişsel gelişimleri itibarıyla soyut düşünme becerisi kazanması yazılı ürünlerine de

yansımıştır. Terim anlamlı sözcük kullanımı her iki sınıf düzeyinde de beklenenin çok altındadır. Kullandıkları terim anlamlı sözcüklerin tamamına yakını dini terimlerdir. Öğrencilerin bilim, sanat, spor vb. alanlarla ilgili terim söz varlığı düzeyinin çok düşük olduğu görülmüştür.

Türüne göre söz varlığı kullanımında 5. sınıf öğrencileri isim türünde sözcük kullanımında sayıca 8. sınıfları geride bırakmış olsalar da çeşit sözcük bakımından 8. sınıflar, 5. sınıfların ilerisindedir. Bu fark, 5. sınıfların anne başta olmak üzere akrabalık bildiren isimleri çok sık tekrar etmesinden kaynaklanmaktadır. 5. sınıfların içinde bulundukları son çocukluk dönemi itibarıyla ‘oyun’ sözcüğü ve oyun ile ilgili isimleri sıkça kullandıkları görülmektedir. 8. sınıflarda ise daha çok ‘telefon, araba, para’ gibi daha maddesel isimlere ve ‘silah, polis, kavga’ gibi suç eğilimli sözcüklere rastlanmaktadır. Söz varlığı üzerinde sadece bilişsel gelişimin değil içinde bulundukları çevre etkisinin de yansımaları görülmektedir. Her iki kademe öğrencilerinin de ‘bir’ sıfatını sıkça tekrar ettiği, üleştirme sayı sıfatı, kesir sayı sıfatı ve topluluk sayı sıfatlarını hiç kullanmadıkları görülmüştür. Özellikle 8. sınıfların, 6. sınıfta öğrendikleri bu sıfat çeşitlerini yazılı ürünlerine yansıtmamaları düşündürücüdür. 8. sınıfların tür ve çeşit olarak daha fazla kullandığı zamirlerde, her iki kademe öğrencilerinin de en çok kişi zamirlerini tercih ettiği görülmüştür. Zarf kullanımında her iki kademe öğrencilerinin ‘sonra’ zarfını tekrar edip hikayelerindeki olayları birbirine bağlarken sıkça kullandığı, anlatımda tekdüzeliğe düştükleri görülmektedir. Ayrıca ergenlik etkisiyle yaşanan duygusal zıtlıkların söz varlığındaki yansımaları olarak 8. sınıf öğrencilerinin birbirine yakın sıklıkta, birbirine anlamca zıt sıfat ve zarfları kullandıkları görülmektedir. 8. sınıfların tür ve çeşit olarak edatlara 5. sınıflardan daha fazla yer verdikleri, 5. sınıfların cümleleri nokta ile bitirmek yerine ‘ve’ bağlacını sıkça kullandığı görülmüştür. Öğrencilerin 5. sınıflarda daha çok olmak üzere ‘de/da’ bağlacını bitişik yazdıkları görülmüştür. 8. sınıflarda sıfat ve zarflarda görülen zıtlık durumlarıyla bağlantılı şekilde ‘ama, fakat, halbuki’ gibi aralarında zıtlık bulunan iki ayrı ifadeyi birbirine bağlayan bağlaçların çokluğu dikkat çekmektedir. Her iki kademe öğrencilerinin çok az düzeyde ünlem kullandığı görülmekle beraber 5. sınıf öğrencilerinin ünlem kullanımının 8. sınıf öğrencilerinden azla oldu görülmüştür. Söz varlığımızın önemli unsurlarından olan ünlemleri, öğrencilerin olaya dayalı bir metin türü olan hikaye yazarken bu denli az kullanmaları düşündürücüdür. 5. ve 8. sınıf öğrencilerinin en sık kullandığı fiiller; ‘de-, git-, gel-’ fiilleridir. Öğrencilerin yaş ve sınıf seviyeleri büyüdükçe olumsuz anlam içeren fiil sayısında artış görülmüştür. 8. sınıf öğrencilerinde ergenlikle beraber stres, kaygı, otorite ve kurallara itaatsizlik, ebeveynlerle çatışma ve duygusal iniş çıkışlarda yaşanan artış

öğrencilerin yazılı ürünlerine de yansımıştır. Bu durumun sunucu olarak 5. sınıflar; ‘oyna-, eğlen-, oynat-, dans et-’ gibi olumlu anlama gelen fiilleri daha sık kullanırken; 8. sınıfların ‘üzül-, kırıl-, tartış-, kavga et-, isyan et-, iftira at-, dayak ye-’ gibi olumsuz anlama gelen fiilleri daha sık kullandıkları görülmüştür.

Sınıf düzeylerinde yapısına göre sözcük kullanımında 8. sınıfların 5. sınıfların ilerisinde olduğu görülmüştür. Bilişsel gelişim etkisiyle söz varlığında yaşanan artışın yanı sıra; 6. sınıfta ek-kök-gövde konusu sayesinde farklı yapım ekleriyle yeni sözcükler türetmeyi öğrenmeleri, 7. sınıfta fiiller konusunda yardımcı eylemler ve birleşik yapıda fiilleri öğrenmeleri, 8 sınıfta ek fiil konusunda öğrendiği ek fiil ekleriyle türeyen sözcüklerin 8. sınıf öğrencilerinin yapısına göre söz varlığında artışa neden olmuştur. 8. sınıflarda, 5. sınıflardan daha çok görülen türemiş sözcüklerin, birleşik yapıli fiillerin ve fiilimsi ekleriyle türetilen sözcüklerin varlığı bu durumu desteklemektedir.

Sınıf düzeylerinde anlamına göre sözcük kullanımı bakımından 5. sınıfların az farkla 8. sınıfların ilerisinde olduğu görülmektedir. 5. sınıflar, bilişsel gelişim düzeyi bakımından somut işlemler döneminde olmaları nedeniyle sözcükleri daha çok gerçek ve somut anlamlarıyla kullanmışlardır. 5. sınıf öğrencilerinin ‘bir’ sözcüğü başta olmak üzere fazlaca sözcük tekrarı yapması, 8. sınıf öğrencilerinin kendilerinden beklenen düzeyde soyut, mecaz ve terim anlamlı sözcükleri kullanmamaları, deyimlerden istedik ölçüde yararlanmamaları bu durumun nedenlerindendir.

Sınıf düzeylerinde türüne göre sözcük kullanımı bakımından 8. sınıfların bir miktar 5. sınıfların ilerisinde olduğu görülmektedir. Her iki kademe öğrencilerinin sözcük türlerinde en çok isimler ve fiilleri kullandıkları görülmüştür. 5. sınıfların isim türünde sözcükleri kullanırken sıkça tekrara düşmeleri, 8. sınıflardan toplamda bir miktar daha fazla isim kullanmalarına neden olmuştur. Sıfat, zamir, edat, bağlaç, ünlem konularını 6. sınıfta; zarflar ve fiiller konularını 7. sınıfta öğrenmelerine rağmen 8. sınıfların türüne göre sözcük kullanımının kendilerinden beklenen düzeyde olmadığı görülmüştür.

Cinsiyete göre yapısına, anlamına ve türüne göre söz varlığı kullanımında genel olarak kız öğrencilerin erkek öğrencilerden daha ileride olduğu, sınıf seviyesi ve yaş arttıkça aynı cins öğrencilerin büyük olanlarının daha başarılı olduğu görülmektedir. Bu durum; yaşla birlikte bilişsel gelişim etkisiyle söz varlığında artış yaşanması, kız öğrencilerin metnlerinin daha uzun olması, kız öğrencilerin erkek öğrencilere nazaran kelime hazinesinin daha zengin olması ve yazma etkinliğine daha uzun zaman ayırmasıyla ilgilidir. Araştırmanın nitel

sonuçlarına gör en yüksek ve en düşük söz varlığına sahip 10 öğrencinin tamamı okuma, yazma, konuşma, dinleme becerilerini, dilbilgisi kurallarını ve yeni sözcükleri de Türkçe dersi sayesinde öğrenmeleri gibi farklı nedenlerden dolayı Türkçe dersini sevdiklerini belirtmişlerdir. Ayrıca Türkçe dersinin sınıf geçme, karne notu, takdir ve teşekkür belgesi almaya etkisi, LGS ile birlikte 2018 yılından itibaren Türkçe sorularının önceki sınav sistemine göre daha çok okuduğunu anlama ve yorumlamaya dayalı yeni nesil sorulardan oluşması, özellikle 2022 ve 2023 LGS’ de Türkçe dersinin sınavın belirleyicisi olması öğrenciler tarafından dersin önemli bulunmasına neden olmuştur. Öğrenciler, yazmayı duygu ve düşünceleri iletmede değil de bilgi aktarımı için bir araç olarak görmüşlerdir, yazma eylemi onlara göre derslere ve sınavlara katılmak için bir ihtiyaç ve zorunluluktur. Nicel verilerde söz varlığı düzeyinin yüksek olduğu görülen yalnızca bir öğrencinin yazma ile hayal gücü arasında bağ kurduğu görülmüştür. Nicel verilere göre az söz varlığına sahip olan öğrencilerin yazmada zorlandıklarını belirttikleri görülürken, daha fazla söz varlığına sahip öğrencilerin yazarken zorlanmadıklarını söyledikleri görülmüştür. Nicel verilerde daha fazla söz varlığına sahip olan öğrencilerin diğer insanlarla bilgi paylaşımı ve onlar tarafından değerlendirme isteğiyle yazdıklarını başkalarıyla paylaşmayı sevdikleri görülürken, nicel verilere göre daha az söz varlığına sahip öğrencilerin yazdıklarını başkalarıyla paylaşmayı sevmedikleri görülmüştür. Öğrencilerin tamamı kitap okumayı sevdiğini söylerken, belirttikleri okuma sıklıklarına göre düzenli bir kitap okuma alışkanlıklarının olmadığı görülmektedir. Başkan’a (2018) göre kelime bilgi düzeyi gelişmiş bir öğrenci nitelikli ürünler verir, öğrencilerin yazma becerileri üzerinde; cinsiyet, anne ve baba eğitim durumu, kitap okuma sıklığının etkisi vardır. Kendi seçtikleri kitapları okumayı tercih eden öğrencilerin, 5. sınıflarda masal, 8. sınıflarda hikaye ve roman okumayı sevmesi, Türkçe dersi metin türleri öğretimi ve ders kitaplarındaki metinlerin sınıf düzeylerine göre tasnifi bakımından uygundur. Öğrenciler, genellikle bilmedikleri bir kelimenin anlamına bakmak ve ödev yapmak için sözlük kullandıklarını belirtmişlerdir. Nicel verilere göre söz varlığı yüksek olan grupta yer alan öğrenciler, hemen her gün sözlükten yararlandıklarını ifade ederken; söz varlığı düşük olan grupta yer alan öğrenciler ayda bir ya da iki kez sözlük kullandıklarını belirtmişlerdir. 5. sınıfların sözlük kullanım sıklığının 8. sınıflardan daha çok olduğu görülmüştür. Öğrencilerin çoğu çevrimiçi sözlük kullandığını belirtirken; basılı sözlük kullanan az sayıda öğrencinin 5. sınıf öğrencisi olduğu görülmüştür. Öğrenciler; anlamını öğrenmek istedikleri sözcükleri hızlı, rahat ve kolayca bulabilmek için basılı sözlük yerine çevrimiçi sözlük kullanmayı tercih ettiklerini söylemişlerdir. Çevrimiçi sözlükte de en

çok TDK sözlüğünü tercih ettiklerini ifade etmişlerdir. Yaş ve sınıf seviyesi arttıkça sözlük kullanım sıklığı düşerken çevrimiçi sözlük kullanım sıklığının arttığı görülmektedir.

5.2.2. Öneriler

Bu araştırmada salkım tekniği ile uygulanan yaratıcı yazma ürünlerindeki 5. ve 8. sınıf öğrencilerinin yazılı ürünlerinde tespit edilen söz varlığı çalışmasından hareketle verilecek hükümler, bu araştırmaya dahil olan öğrenci grubu ve onların yazılı ürünlerindeki söz varlığı unsurları için geçerlidir. Öğrencilerin yazılı ifadelerinde, konuşma dilinden farklı kavramlara da rastlanmıştır. Ülkemizdeki ortaokulların, farklı coğrafi bölgelerde, farklı sosyo-kültürel etkilerle yetişen öğrencilerin kelime hazinesinde önemli derecede fark vardır. Bulunduğu bölge ve tür bakımından farklı okullarda öğrenim gören öğrencilerin söz varlığı birbirinden farklıdır. Kaldı ki aynı okulda öğrenim gören öğrencilerin hatta aynı ailede yetişen kardeşlerin dahi söz varlıkları birbirlerinden farklıdır. Bu araştırma, her ne kadar bulundukları semt, çevresel şartlar, başarı durumu, okul türü olarak birbirinden farklı üç ortaokulda yapılsa da daha genel bir hüküm için daha kapsamlı araştırmalara ihtiyaç vardır. Ortaokul kademesinde öğrencilerin sahip oldukları söz varlıklarının, ortaokul başlangıç ve bitiş kademesinde, süreç içerisinde ne ölçüde değişime uğradığını belirlemek başka ortaokullarda yapılacak benzer araştırmalardan elde edilecek verilerin kıyaslanması ile mümkün olabilir. Alanyazında ortaokul öğrencilerinin yaratıcı yazma ürünlerindeki söz varlığını; sözcüğün yapısı, türü, anlamı bakımından tek seferde ele alan bir çalışmaya rastlanmamıştır. Var olan çalışmaların çoğu öğrencilere anı, otobiyografi ve serbest konulu kompozisyon yazdırılmış olup yazılı ürünlerdeki sözcükler yapıca, türce ve anlamca bir ayrıma tabi tutulmadan tek başlık altında incelenmiş, elde edilen veriler sadece sınıf düzeyi, sosyo-ekonomik durum ve cinsiyete göre değerlendirilmiştir. İleride bu alanda yapılacak olan çalışmalara katkı sunacağı düşünüldüğünden bu araştırma ayrı bir önem kazanmaktadır. Araştırmanın maksadı kesin hüküm vermekten çok söz varlığı tespiti yapmaktır.

Ortaokul öğrencileri için yeni kelime ve kavram öğrenimi Türkçe ders kitaplarındaki metinlerden sonra yer alan; anlamı bilinmeyen kelimelerin anlamını tahmin et, sözlükten anlamına bak, cümlede kullan gibi tekdüze etkinliklerle sınırlı kalmamalıdır. Kelime öğrenimi; bireysel farklılıklar dikkate alınarak sözel, duygusal ve kinestetik bakımdan zenginleştirilmiş, öğrencilerin merakını celp edecek dijital görseller, oyunlaştırma ve dramatizasyon gibi teknikler kullanarak gerçekleştirilmelidir. Böylece öğrencilerin, yeni öğrendiği sözcüklerle söz varlığında var olan sözcükler arasında zihinsel ve anlamsal açıdan bağ kurmaları, öğrenmenin içselleştirmesi ve kalıcılığı sağlanmalı, yeni öğrenilen sözcükleri hem sözlü hem yazılı ifadelerinde kullanmaları sağlanmalıdır. Sözcük türü öğretiminde

önceki yıllarda öğrenilen sözcük türlerinin unutulmaması için konular sarmal şekilde işlenerek hatırlatmalar yapılmalı, sözcük türlerinin birbirleriyle ilişki kurularak aynı sözcüğün cümlede farklı türde sözcük olarak kullanılabileceği uygulamalı olarak etkinliklerle gösterilmelidir.

Öğrencilerin sözcük dağarcığının gelişimine yönelik çalışmalar yapılmalıdır. Öğrencileri farklı metin türleri ile karşı karşıya getirerek sözcük türlerinin çeşitliliği sağlanmalıdır. Öğrencilere, bir sözcüğün cümle içindeki yerine göre sözcük türü değişimi ile ilgili farkındalık kazandırılmalıdır. Öğrencilerin, toplam ve farklı sözcük kullanımını artırmaya yönelik doğrudan öğretim, anlam analizi tablosu, sözcük ve kavram haritaları, venn şeması, salkım tekniği gibi farklı yöntem ve teknikler kullanılmalıdır. Öğrencilerin yazmaya daha uzun zaman ayırmasını ve isteyerek katılmasını teşvik edecek yaratıcı yazma çalışmalarıyla sahip olduğu söz varlığını en iyi şekilde yansıtmaları için ortam sağlanmalı, yazma çalışmaları zenginleştirilmelidir.

Birçok Avrupa ülkesinde uygulanan bir insanın söz dağarcığında kaç kelime bulundurması gerektiğine yönelik uygulamalar ülkemizde de uygulanmalıdır. MEB tarafından yaş ve öğrenim düzeyine göre öğrencilerin kaç kelime bilmesi gerektiğine yönelik Türkçenin dilsel zenginliklerini içeren hedef söz varlığı belirlenmeli ve öğrencilerin bu hedef söz varlığına erişmelerini destekleyici sözcük öğrenme etkinlikleri gerçekleştirilmelidir.

İnsanın hayatı boyunca öğrendiği sözcükler üzerinde sadece eğitimin değil; sosyo-ekonomik ve kültürel durumunun, yaşadığı ortamda ailesi ve yakın çevresinden duydukları ve gözlemlediklerinin, cinsiyetinin, zeka seviyesinin, merak duyduğu konuların, doğuştan yatkın olduğu kabiliyetlerinin de etkisi büyüktür. Ergenliğe geçiş dönemine denk gelen ortaokul kademesinde stres, kaygı, otorite ve kurallara itaatsizlik, ebeveynlerle çatışma ve duygusal karmaşalarda gözlemlenen artış, öğrencilerin yazılı ürünlerine de yansımıştır. Öğrencilerin biyolojik yaşı ve sınıf kademesi arttıkça olumlu anlam ifade eden eylemlerde azalma, olumsuz anlam ifade eden eylemlerde artış görülmüştür. Çocuk; içinde bulunduğu aile, arkadaş, okul, sosyal medya vb. ortamlarda şahit olduğu şiddet, korku, akran zorbalığı gibi olumsuz durumlardan etkilenmektedir. Elbette hayat bir fanustan ibaret değildir. Olumsuz durumlar hayatın bir gerçeğidir. Öğrenciler, karşılaşacağı olumsuz durumlar karşısında neler yapması gerektiği konusunda bilinçlendirilmeli; sosyal hayatta yaşayacağı sorunlarla empati, hoşgörü ve iletişim yoluyla başedebileceğini olumlu yaşantılar yoluyla keşfetmelidir. Okullarda düzenlenen spor aktiviteleri, sosyal etkinlikler, gezi programları, sanatsal ve kültürel faaliyetler gibi ders dışı etkinliklerin, rehberlik faaliyetlerinin etkili bir biçimde yürütülmesi öğrencilerde benlik algısı, okula ve yaşama yönelik olumlu duyguları

artırmak için önemlidir. Öğrencilerde olumsuz duygulara neden olan problemler okul-veli-öğretmen-öğrenci işbirliği içinde çözülürse bu durum onların duygu ve düşüncelerine olumlu etki yapacağından yazılı ürünlerinde seçtikleri sözcüklerin de olumlu yönde artmasına katkı sağlayacaktır. Okul- veli işbirliği, veli-çocuk iletişimini güçlendirmeyi, öğrencinin her yönden gelişim ve eğitim süreci hakkında velilere bilgi vermeyi hedefleyen İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü bünyesinde yürütülen İstanbul Veli Akademileri gibi uygulamalar, tüm ülke çapında yaygınlaştırılmalıdır.

Birçok yetişkinden hatta kendi ebeveynlerinden bile daha çok teknolojiye ve İnternete hakim olan öğrencilerin çevrimiçi sözlük kullanımı teşvik edilmelidir. İnternet ortamındaki bilgi kirliliğinden sakınıp başta TDK olmak üzere güvenilir sayfalar üzerinden çevrimiçi sözlük kullanmaları gerektiği öğretilmelidir. Sözlük kullanımının sadece sözlüğe bakıp anlamını öğrendikten sonra kelimeyi cümlede kullanmak olmadığı, önceki öğrendikleriyle bağ kurup yeni öğrenmelerin inşa edildiği bir süreç olduğu öğretilmelidir.

Öğrencilerin ve öğretmenlerin derslerle ilgili materyallere ulaştığı Eğitim ve Bilişim Ağı (EBA) üzerinde sözcük öğretimi ile ilgili zengin ve işlevsel etkinlikler hazırlanmalıdır. Bu etkinlikler; Türkçe dersi öğretim programının belirlediği kazanımları içeren, kullanıcı yorumlarıyla ifade edilen öğrenci isteklerini dikkate alan, söz varlığının hangi unsuruna dair olduğunu belirten belli bir düzende, araması ve ulaşması kolay şekilde portala yüklenmelidir.

Öğrenciler, sözlük kullanmaya teşvik edilmelidir. Anlamını bilmedikleri kelimeleri sözlük yardımıyla söz hazinelerine katarken; sözlü ve yazılı dilde bu yeni sözcüğü kullanacakları, fikri ve zihni açıdan içselleştirecekleri ortamlar sağlanmalıdır. İstanbul İl Milli Eğitim bünyesinde yürütülen ‘Sözlük Özgürlüktür’ projesinde öğrenciler bir dönem boyunca derslerde, günlük hayatta karşılaştıkları sözcüklerden özgün birer sözlük oluşturmaktaydılar. Bu gibi sözlük üretme ve sözcük öğrenme projelerinin ülke çapında desteklenerek yaygınlaştırılması gerekmektedir. Zira ne kadar çok söz hazineniz varsa o denli geniş düşünürsünüz, düşüncelerinizin ufkunun genişliği sizi de özgür kılar.

Ortaokul kademesinde seçmeli ders olarak bulunan Yazarlık ve Yazma Becerileri dersi zorunlu ders olmalıdır. Araştırma sonucuna göre 8. sınıfların yazılı ürünlerinde tespit edilen söz varlığının, 5. sınıflardan anlamlı düzeyde farklılaşmaması, öğrencilerin söz varlığı bakımından beklenen düzeyin altında olduğunu gösterirken aynı zamanda sahip olduğu söz varlığını yazılı ürüne aktaramadığının da bir göstergesi olabilir. Bu nedenle, Türkçe öğretmenlerinin yazmanın her aşamasında öğrenciye rehberlik ettiği, yaratıcı yazma teknikleriyle zenginleştirilmiş yazma çalışmaları yapılmalıdır. Yaratıcı yazma çalışmalarında

bu araştırmada da uygulanan, ana bir sözcükten başka sözcüklerin çağrıştırıldığı, öğrencilerin hayal gücünü, söz varlığının ve yazma becerisinin artmasını destekleyici salkım tekniğine de yer verilmelidir. Yaratıcı yazma çalışmaları sadece Türkçe dersi ile sınırlı kalmayıp diğer derslerde de uygulanmalıdır. Bu sayede öğrenciler, eğitimde disiplinler arası yaklaşım ilkesinin gereği olarak, birden fazla alana ait bilgileri birbiriyle tutarlı şekilde bütünleştirebileceklerdir. Farklı alanlara ait bilgilerin birbirine aktarılması, eğitimde transfer ilkesinin de gereği olarak öğrencilerin terim söz varlığının artmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Öğrencilerde söz varlığını geliştirecek en önemli etkenlerden biri de dilin inceliklerine sahip, içinde yaşadığı toplumun kültürünü en iyi şekilde aktaran, seçkin edebi ürünlerdir. Öğrencilerin, söz varlığını ve dil gelişimini destekleyecek en zengin araçlar olan 100 Temel Eserin yanı sıra edebi değer taşıyan modern çocuk edebiyatı ürünlerini okumaları için ortam sağlanmalıdır. Bu ortamı sağlamak için ortaokullarda seçmeli ders olan Okuma Becerileri dersi zorunlu ders yapılmalıdır. Hiç değilse Türkçe dersinde haftada bir saat kitap okuma etkinliği yapılmalıdır. Ne yazık ki bu okuma etkinliği genelde öğrencinin sessizce kitap okuması ve sonrasında kaç sayfa okuduğunu öğretmenine söylemesi şeklinde yapılmaktadır. Okunan kitaplarda geçen olaylar ve karakterleri sınıfça tahlil etmek, kitaplar üzerine sohbet etmek, kitaptan öğrendiği yeni kelimeleri not etmek, karakterlerin yerine kendilerini koyarak yahut sen olsaydın kitabın sonunu nasıl yazardın gibi yaratıcı yazma çalışmalarıyla okunan kitaplar üzerine etkinlikler yapmak suretiyle okuma sürecinin dilsel gelişime ve söz varlığına katkıda bulunması sağlanmalıdır.

Günümüzde teknolojik ve bilimsel alanlarda yaşanan hızlı değişim ve gelişim, yaşam şartlarını ve önceliklerini de değiştirmiştir. Öğrencilerin bu değişen koşullarda bilgi çağında başarılı olmaları için geliştirmeleri gereken üst düzey beceriler 21. yüzyıl becerileri olarak adlandırılmaktadır. Bilgi çağının hızına yetişmek ve gelecekte değişen koşullarda istihdam olanağı bulabilmek için öğrencilerin; yaratıcı şekilde çözümleme, işbirliği içinde çalışabilme, farklı araçlarla anlaşılabilir bir iletişim kurabilme, gelişen teknolojiyi öğrenme, gerektiğinde sorumluluk alabilme, fayda sağlayan ve yenilikçi ürünler ortaya koyabilme, farklı durumlarda esnek ve uyumlu olma becerilerine sahip olmaları elzemdir. Bu şartlar göz önüne alındığında öğrencilerin 21. yüzyıla uygun yetişmiş başarılı bireyler olabilmesi için sadece eğitim ortamında değil tüm hayatı boyunca kullanacağı zengin bir söz varlığına sahip olması, sahip olduğu dilsel becerileri en etkin şekilde kullanabilmesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Alar, S. (2018). *Clustering (Kümeleme) yaratıcı yazma yönteminin Türkçe öğrenen yabancı öğrencilerin yazma becerisi üzerine etkisi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Mersin Üniversitesi.
- Akarsu, B. (1984). *Wilhelm Von Humboldt'ta dil-kültür ilişkisi*. Remzi Kitabevi.
- Akdemir, A. M. (2004). Küreselleşme ve kültürel kimlik sorunu. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(1).
- Akkaya, N. (2011). İlköğretim 6. sınıf Türkçe dersinde yaratıcı yazma yaklaşımının Türkçe dersine yönelik tutumuna etkisi. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(30), 311-319.
- Aksan, D. (2000). *Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim*. TDK Yayınları.
- Aksan, D. (2005). *Türkçenin zenginlikleri, incelikleri*. Bilgi Yayınevi.
- Aksan, D. (2006). *Anadilimizin söz denizinde*. Bilgi Yayınevi.
- Andriyani, T. (2017). *Teaching writing on "descriptive text" for the first grade of SMP N 03 Mojogedang karanganyar in the academic year of 2014/2015*. Surakarta.
- Anılan, H. (2005). *Yazılı anlatım becerilerinin geliştirilmesinde kelime ağı oluşturma yönteminin etkililiği* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Anadolu Üniversitesi.
- Arıcı, A. F., ve Taşkın, Y. (2019). Okuma becerisinin diğer dil becerileriyle ilişkisi. *Uluslararası Alan Eğitimi Dergisi*, 5(2), 185-194.
- Asimopoulos, C., Bibou-Nakou, I., Hatzipemou, T., Soumaki, E., ve Tsiantis, J. (2014). An investigation into students' and teachers' knowledge, attitudes and beliefs about bullying in Greek primary schools. *International Journal of Mental Health Promotion*, 16(1), 42-52.
- Aşlıoğlu, B. (1993). *Okullarda Türkçe öğretimi*. [Yayımlanmamış doktora tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Aşkun, İ. C. (1990). Kültürel iletişim politikası. *Kurgu*, 7(1), 1-8.
- Atalay, B. (1985). *Divanü Lûgat-it-Türk Tercümesi III*. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Ataman, M. (2006). Yaratıcı drama sürecinde yaratıcı yazma. *Yaratıcı Drama Dergisi*, 1(1), 75-88.
- Ataman, M. (2011). *Yaratıcı yazma için yaratıcı drama*. Pegem Akademi.
- Atik, D. (2022). *Türkçe dersinde eğitsel oyun kullanımının yaratıcı yazma beceri ve yazma tutumlarına etkisi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Düzce Üniversitesi.
- Axelrod, R. B., ve Cooper, C. R. (1985). *Guide to writing*. St. Martin's Press.
- Aydın, G. (2017). Kümeleme (cluster) tekniğinin yazılı anlatımda buluş, planlama ve anlatım becerilerine etkisi. *Electronic Turkish Studies*, 12(17).
- Banguoğlu, T. (2011). *Türkçenin grameri*. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Baskın, S. (2017). 5. sınıf öğrencilerinin sözlük ihtiyacı ve ortaokul sözlükleri. *Turkish Journal of Social Research/Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 21(3).

- Başkan, A. (2018). *Kelime ve dil bilgisi düzeyinin yedinci sınıf öğrencilerinde yazma becerisi ile ilişkisi* [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. İnönü Üniversitesi.
- Başpınar, O. (2008). *İlköğretim 5. sınıf öğrencilerinin aktif kelime serveti üzerine bir araştırma (Manisa/Turgutlu ilçesi örneği)* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Afyon Kocatepe Üniversitesi.
- Beydemir, A. (2010). *İlköğretim 5. sınıf Türkçe dersinde yaratıcı yazma yaklaşımının yazmaya yönelik tutumlara, yaratıcı yazma ve yazma erişimine etkisi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Pamukkale Üniversitesi.
- Beyreli, L., Çetindağ, Z., Celepoğlu, A., (2005). *Yazılı ve Sözlü Anlatım*. Pegem Yayıncılık.
- Bilginer, O. (2010) Beynin bilişsel işlevleri üzerine yapılan araştırmalar ve ana dili eğitime yansımaları. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, (27), 521-561.
- Bircan Manay, E., Türkel, A., ve Savaş, B. (2017). Kelime ağı yönteminin ilköğretim 6. sınıf öğrencilerinin yazmaya yönelik tutumlarına ve yazma özyeterlilik algısına etkisi. *Electronic Turkish Studies*, 12(14).
- Boz, E. (2015). Kullanıcı ve sözlük ilişkisi. *Erdem*, (69), 41-52.
- Bölükbaş, F. (2010). Yansıtıcı öğretimin ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin Türkçe dersine yönelik tutum ve başarıları üzerindeki etkililiği. *Turkish Studies*, 5(3), 905-918.
- Bradbury, R. (2015). *Yazın sanatı ve yaratıcı yazarlık*. Altıkkırkbeş Yayın.
- Braine, G, ve May, C. A. (1996). *Writing from sources: a guide for ESL students*. Mayfield Pub Co.
- Burley-Allen, M. (1995). *Listening the forgotten skill: a self-teaching guide*. Wiley.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2010). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, (ö.Baskı). Pegem Akademi Yayıncılık.
- Cesur, O. (2005). *(Kastamonu ilinde bir inceleme) Pansiyonlu ilköğretim okulu öğrencileri üzerinde kelime serveti araştırması* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Abant İzzet Baysal Üniversitesi.
- Creswell, J. W. (1999). *Mixed-method research: introduction and application* (pp. 455-472). In G. J. Cizek (Ed.), *Handbook of educational policy*. Academic Press.
- Creswell, J. W., Plano Clark, V. L., Gutmann, M. L., ve Hanson, W. E. (2003). Advanced mixed methods research designs. *Handbook of mixed methods in social and behavioral research*, 209, 240.
- Creswell, J. W., Fetters, M. D., ve Ivankova, N. V. (2004). Designing a mixed methods study in primary care. *The Annals of Family Medicine*, 2(1), 7-12.
- Creswell, J. W., Fetters, M. D., Plano Clark, V. L., ve Morales, A. (2009). *Mixed methods intervention trials. Mixed methods research for nursing and the health Sciences*. Sage Publications.
- Creswell, J. W. ve Clark, V. L. P. (2011). *Designing and conducting mixed methods research*. Sage publications.

- Creswell, J. W. ve Clark, V. L. P. (2014). *Designing and conducting mixed methods research*. Sage publications.
- Creswell, J. W. (2017). *Research design: qualitative, quantitative, and mixed methods approaches*. Sage Publications.
- Çarkıt, E. ve Bacanlı, F. (2020). Okullarda akran zorbalığı: Öğretmen görüşlerine göre nitel bir çalışma. *OPUS International Journal of Society Researches*, 15(24), 2545-2583.
- Çıplak, M. (2005). *Uşak merkez ilköğretim 5., 8. ve 11. sınıfların yazılı kelime hazinesinin belirlenmesi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Afyon Kocatepe Üniversitesi.
- Çiftçi, Musa, (1998). Türkçe öğretiminde temel ilkeler. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı: 1, s. 59-71.
- Dawson, M. ve Essid, J. (2010) *Prewriting: Clustering*. 4 Mayıs 2023 tarihinde <http://writing2.richmond.edu/writing/web/cluster.html> adresinden edinilmiştir.
- Demir, C. (2016). Türkçe eğitim-öğretim programları ve kişisel söz varlığı. *Milli Eğitim Dergisi*, 45(210), 141-161.
- Demir, T. (2013). *Türkçe Dilbilgisi (3. Baskı)*. Kurmay Yayınevi.
- Dietsch, B. M. (2006). *Reasoning and writing well: A rhetoric, research guide, reader, and handbook*. McGraw-Hill.
- Doğan, Y. (2009). Konuşma becerisinin geliştirilmesine yönelik etkinlik önerileri. *Türk Eğitim Bilimleri*, 7, 185-204.
- Duru, K. (2007). *İlköğretim 5. sınıf öğrencilerinin yazılı anlatımlarındaki aktif kelime servetinin belirlenmesi (Uşak/Sivaslı örneği)* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Afyon Kocatepe Üniversitesi.
- Durukafa, G. (1992). Cluster metodu yaratıcı kompozisyon. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3: 83-114.
- Elmalı, M. (2014). Kutadgu Bilig'de dil olgusu ve dilsel belirlemecilik. *Electronic Turkish Studies*, 9(9).
- Emiroğlu, S. ve Pınar, F. N. (2013). Dinleme becerisinin diğer beceri alanları ile ilişkisi. *Electronic Turkish Studies*, 8(4).
- Ercilasun, A. B. (2000). Yirmi birinci yüzyıla girerken millî kimlik oluşturmada dilin önemi. *Türk Dili*, 1 (579), 3-6.
- Ergin, Muharrem. (1962) *Türk Dil Bilgisi. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları*.
- Ergin, M. (1999). *Edebiyat ve Eğitim Fakültelerinin Türk Dili ve Edebiyatı Bölümleri için: Türk Dil Bilgisi*. Bayrak Basın/Yayın/Tanıtım.
- Eroğlu, A. (2019). *Ortaokul 5. sınıf öğrencilerinin yazılı anlatımlarındaki aktif kelime servetinin belirlenmesi (Isparta/Gönen örneği)* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Uşak Üniversitesi.

- Eroğlu, P. ve Karamiş, İ. C. (2023). Ortaokul 5. ve 8. sınıf öğrencilerinin yaratıcı yazma - ürünlerindeki fiiller üzerine bir değerlendirme. *3.Uluslararası Lisansüstü Çalışmalar Kongresi Bildiriler Kitabı / 3rd International Graduate Studies Congress Proceedings Book* içinde (s. 1073-1074). <https://www.igscong.net/>
- Fisher, R. (2005). *Teaching children to think*. Nelson Thornes.
- Gencan, T. N. (1975). *Dilbilgisi (Gözden Geçirilmiş 3. Baskı)*. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Göğüş, Beşir (1978). *Türkçe ve yazın eğitimi*. Kadioğlu Matbaası.
- Gökçe, B. (2020). Dinleme-söz varlığı ilişkisi. M. N. Kardaş (Ed.), *Dinleme Eğitimi* (s. 91-127). Pegem Akademi.
- Greene, J. C., Caracelli, V. J. ve Graham, W. F. (1989). Toward a conceptual framework for mixed-method evaluation designs. *Educational evaluation and policy analysis*, 11(3), 255-274.
- Greene, J. ve Caracelli, V. (1997). *Advances in mixed methods evaluation: The challenges and benefits of integrating diverse paradigms*. Jossey-Bass.
- Greene, J. C. (2007). *Mixed methods in social inquiry* (Vol. 9). John Wiley & Sons.
- Günay, V. D. (2004). *Dil ve iletişim*. Multilingual.
- Güneş, F. (2006). Çocuklarda okuma ilgisi ve kitap seçimi. *İlköğretmen*, 5, 2, 43-45.
- Güneş, S. (2009). *Türk dili bilgisi*. Çağlayan Basım.
- Güzel, A., Demir, N., Çelik, Y., Demir, A., Atabey, İ., Aslan Demir, S., Kuzu, T. ve Ay, A. (2008). *Üniversiteler için Türk dili ders kitabı*. Başkent Üniversitesi Yayınları.
- Hamaratlı, E. (2015). *Yabancılar Türkçe öğretiminde kelime ağı oluşturma yönteminin öğrencilerin yazma becerisi ve motivasyonuna etkisi: Mısır örneği* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Bülent Ecevit Üniversitesi.
- Hernowo, E. (2004). *Quantum writing*. Mizan Learning Center.
- Ivankova, N. V., ve Kawamura, Y. (2010). Emerging trends in the utilization of integrated designs in the social, behavioral, and health Sciences. *Sage handbook of mixed methods in social and behavioral research*, 2, 581-611.
- Ivankova, N. V., ve Plano Clark, V. L. (2018). Teaching mixed methods research: using a socio-ecological framework as a pedagogical approach for addressing the complexity of the field. *International Journal of Social Research Methodology*, 21(4), 409-424.
- İmer, K. (1990). *Dil ve toplum*. Gündoğan Yayınları.
- İnal, S. (2006). *Yabancı dil öğretimindeki hedeflerin gerçekleştirilmesinde (clustering) yazılı anlatım tekniğinin öğrenci tutumu ve başarıları üzerindeki etkileri* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Dokuz Eylül Üniversitesi.
- İnal, S. (2008). Beynin algılama süreci, yazma ve kümeleme stratejisi. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 9(1), 55-64.

- İpekçi, A. (2005). *İlköğretim 7. sınıf öğrencilerinin kelime serveti üzerine bir araştırma* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Abant İzzet Baysal Üniversitesi.
- İpşiroğlu, Z. (1991). Yazma eylemi, ÇYDD Kurulu (Ed.) *Yazma uğraşı içinde* (s.21-30). Cem Yayınevi.
- Kapar Kuvañç, E. B. (2008). *Yaratıcı yazma tekniklerinin öğrencilerin Türkçe dersine ilişkin tutumlarına ve Türkçe dersindeki başarılarına etkisi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Kaplan, T. ve Yıldız, F. (2018). Ortaokul öğrencilerinin elektronik sözlük kullanımına yönelik görüşleri. *Ulakbilge*, 6(20), 101-112.
- Karadüz, A. (2009). Sözlük, sözcük anlamı ve öğrenme üzerine. *Electronic Turkish Studies*, 4(4).
- Karakaya, İ. (2011). *İlköğretim 8. sınıf öğrencilerinin yazılı anlatımlarındaki aktif kelime serveti üzerine bir araştırma (Uşak/Eşme örneği)*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Uşak Üniversitesi.
- Karakuş, İ. (2000). *Türkçe Türk dili ve edebiyatı öğretimi (Öğretmen El Kitabı)*. Sistem Yayınları.
- Karatay, H. (2011). Süreç temelli yazma modelleri: Planlı yazma ve değerlendirme. *Yazma eğitimi*, 2, 21-43.
- Karçığa, S. (2016). Görsel sözlükler ve kelime ağları. *Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi (IBAD)*, 1(1), 10-19.
- Kavcar, C., Oğuzkan, A. F., ve Aksoy, Ö. (2012). *Yazılı ve sözlü anlatım*. Anı Yayıncılık.
- Kaya, A. İ., Arslantaş, H. İ., ve Şimşek, N. (2009). İlköğretim öğrencilerinin Türkçe dersine karşı tutumlarının değerlendirilmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(30), 376-387.
- Keleş, E., & Çepni, S. (2006). Beyin ve öğrenme. *Journal of Turkish Science Education*, 3(2), 66-82.
- Kitiş, E. ve Türkel, A. (2017). Türkçe öğretmen adaylarının salkım yöntemine ilişkin görüşleri. *Turkish Studies*, 12(6), 565-576.
- Korkmaz, G. (2015). *Yaratıcı yazma yönteminin 6. sınıf öğrencilerinin yazma öz yeterlik algılarına, yazmaya ilişkin tutumlarına ve yazma becerisi akademik başarılarına etkisi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Gaziantep Üniversitesi.
- Korkmaz, Z. (1992). *Grammer terimleri sözlüğü*. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Köksal, K. (2001). *Okuma yazmanın öğretimi*. Pegem Yayıncılık.
- Langan, J. (2001). *College writing skills with readings*. New York.
- Leech, N. L., Onwuegbuzie, A. J., ve Combs, J. P. (2011). Writing publishable mixed research articles: Guidelines for emerging scholars in the health Sciences and beyond. *International Journal of Multiple Research Approaches*, 5(1), 7-24.

- Maden, S. ve Demir, R. (2019). Ortaokul Türkçe dersi öğretim programlarında sözlük kullanma alışkanlığı kazandırmaya dair tespitler. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(2), 419-436.
- Maltepe, S. (2006). *Yaratıcı yazma yaklaşımı açısından Türkçe derslerindeki yazma süreçlerinin ve ürünlerinin değerlendirilmesi* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Maltepe, S. (2006). Türkçe öğretiminde yazılı anlatım uygulamaları için bir seçenek: Yaratıcı yazma yaklaşımı. *Dil Dergisi*, 132: 56-66.
- Marzano, R. J. ve Marzano, J. S. (1988). *A cluster approach to elementary vocabulary instruction. international reading association*. Newark.
- Melanlioğlu, D. (2013). Ortaokul öğrencilerinin sözlük kullanma alışkanlıkları: nitel bir araştırma. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 2(2), 266-284.
- Mertkan, Ş. (2015). *Karma araştırma tasarımı*. Pegem Akademi.
- Milli Eğitim Bakanlığı (1985). *Türkçe Eğitimi ve Öğretimi Kılavuzu*. MEB Yayınları.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2006). *Türkçe Dersi Öğretim Programı*.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2019). *Türkçe Dersi Öğretim Programı*.
- Morgan, D. L. (1998). Practical strategies for combining qualitative and quantitative methods: Applications to health research. *Qualitative health research*, <5(3), 362-376.
- Morse, J. M. (1991). Approaches to qualitative-quantitative methodological triangulation. *Nur s. Res.* 40, 120-123.
- Morse, J. M. ve Niehaus, L. (2009). Mixed Method Design: Principles and Procedures. In *Forum Qualitative Sozialforschung/Forum: Qualitative Social Research* (Vol. 12, No. 1).
- Nalıncı, A. N. (2000). *Avrupa Birliğine tam üyelik yolunda başarının anahtarı: yeniden yapılanma*. Ümit Yayınları.
- Nesi, Hilary. (2013). Researching users and uses of dictionaries. Howard Jackson (Ed.), *The bloomsbury companion to lexicography* içinde (s. 62-74). Bloomsbury.
- OECD (2019). *PISA 2018 results volume I: What students know and can do*. OECD Yayıncılık.
- Onwuegbuzie, A. J. ve Collins, K. M. (2007). A typology of mixed methods sampling designs in social Science research. *The qualitative report*, 72(2), 281-316.
- Oral, G. (2003). *Yine yazı yazıyoruz*. Pegem Yayınları.
- Özbay, M. ve Melanlioğlu, D. (2008). Türkçe eğitiminde kelime hazinesinin önemi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(1), 30-45.
- Patton, M. Q. (1987). *How to use qualitative methods in evaluation*. Sage Publications.

- Perrin, T. (1990). *Unleashing your creativity: Becoming a better, more productive. writer.* 2 Şubat 2023 tarihinde <http://www.right-writing.com/unleash.html> adresinden edinilmiştir.
- Raimes, A. (1983). *Techniques in teaching writing.* Oxford University Press.
- Ramage, J. D., Bean, J. C., ve Johnson, J. (2003). *The allyn & bacon guide to writing.* Longman.
- Rankin, P.T. (1930). Listeningability. Itsimportance, measurement, anddevelopment. *Chicago Schools Journal*, 12, 177- 179.
- Rawlins, J. (1987). *The Writer's Way.* Houghton Mifflin.
- Rıza, E. T. (1999). *Yaratıcılığı geliştirme teknikleri.* Anadolu Matbaası.
- Rico, G.L. (2000). *Writing the natural way.* Penguin.
- Sandelowski, M. (2000). Whatever happened to qualitative description?. *Research in nursing & health*, 23(4), 334-340.
- Saussure, F. D. (1976). *Cours de Linguistique Générale.* Tullio de Mauro (Ed). Payot.
- Sayın, H., ve Doğan, Y. (2023). İlköğretim Türkçe ders kitaplarındaki dinleme/izleme metinlerinin söz varlığı bakımından incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (65), 512-548.
- Senemoğlu, N. (2003). *Gelisim, öğrenme ve öğretim: Kuramdan uygulamaya.* Gazi Kitabevi.
- Serarslan, N. (2010). Konya Ereğli Atatürk ilköğretim okulu 6. Sınıf öğrencilerinin kelime hazinesi üzerine bir araştırma. [Yayımlanmamış doktora tezi]. Selçuk Üniversitesi.
- Sharp, J. L., Mobley, C., Hammond, C., Withington, C., Drew, S., Stringfield, S., & Stipanovic, N. (2012). A mixed methods sampling methodology for a multisite case study. *Journal of MixedMethods Research*, 6(1), 34-54.
- Silverman, D. (2010). *Doing qualitative research.* Sage Publications.
- Steckler, A., McLeroy, K. R., Goodman, R. M., Bird, S. T., ve McCormick, L. (1992). Toward integrating qualitative and quantitative methods: An introduction. *Health education quarterly*, 19(1), 1-8.
- Sternberg, R. J. (2006). The nature of creativity. *Creativity Research Journal*, (18)1, 87–98.
- Sungur, N. (1992). *Yaratıcı düşünce.* Özgür Yayın Dağıtım.
- Susar Kırmızı, F., ve Kasap, D. (2017). Yaratıcı okuma ve yaratıcı yazma çalışmalarının yaratıcı yazma başarısına etkisi. *Sınırsız Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 2(1), 48-62.
- Şahbaz, N. K. ve Duran, G. (2011). The efficiency of cluster method in improving the creative writing skill of 6th grade students of primary school. *Educational Research and Reviews*, 6(11), 702-709.
- Tabachnick, B. G. ve Fidell, L. S. (2013). *Using Multivariate Statistics* (6. Baskı). Pearson.
- Tashakkori, A., ve Teddlie, C. (1998). *Mixed methodology: Combining qualitative and quantitative approaches.* Applied Social Research Methods Series, vol. 46. Sage Publications.

- Tashakkori, A., ve Teddlie, C. (2003). *Handbook of mixed methods in social & behavioral research*. Thousand Oaks. Sage Publications.
- Teddlie, C., & Yu, F. (2007). Mixed methods sampling: A typology with examples. *Journal of mixed methods research*, 7(1), 77-100.
- Teddlie, C., ve Tashakkori, A. (2009). *Foundations of mixed methods research: Integrating quantitative and qualitative approaches in the social and behavioral sciences*. Sage Publications.
- Tekşan, K. (2001). *Yazılı anlatımı geliştirmede ön hazırlığın etkisi* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi.
- Temizyürek, F., Erdem, İ. ve Temizkan, M. (2011). *Konuşma eğitimi: Sözlü anlatım*. Pegem Akademi.
- Türkyılmaz, M. (2013). *Ortaokul 5. sınıf öğrencilerinin yazılı anlatımdaki aktif kelime hazinesinin belirlenmesi (Kırşehir/Akçakent örneği)* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Tok, M., Rachim, S., Kuş, A. (2014). Yazma alışkanlığı kazanmış öğrencilerin yazma nedenlerinin incelenmesi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 34(2), 267-292.
- Tonyalı, E. (2010). *Yaratıcı yazma uygulamalarının ilköğretim altıncı sınıf öğrencilerinin yazma becerilerine etkisi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Abant İzzet Baysal Üniversitesi.
- Tosunoğlu, M. (1999). Kelime servetinin eğitim öğretimdeki yeri ve önemi. *Milli Eğitim Dergisi* (144), Ekim-Kasım-Aralık.
- Tural, S. K. (1992). *Sorularla cevaplarla kültür, edebiyat, dil*. Ecdâd Yayınları.
- Türk Dil Kurumu (t.y.) *Türk Dil Kurumu sözlükleri*. 5 Mayıs 2023 tarihinde <https://sozluk.gov.tr/> adresinden edinilmiştir.
- Türkel, A. (2013). Yaratıcı dramının yaratıcı yazma başarısına ve yazmaya karşı tutuma etkisi (ortaokul 8. sınıf örneği). *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, (36), 1-11.
- Türkyılmaz, M. B. (2021) Etkinlik temelli yaratıcı yazma çalışmalarının yedinci sınıf öğrencilerinin öykü yazma becerileri, yazma tutumları, öz düzenleme stratejileri ve motivasyonel inançlarına etkisi [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi.
- Uygur, N. (1996). *Kültür Kuramı*. Yapı Kredi Yayınları.
- Ülgen, G. (1995). *Eğitim psikolojisi birey ve öğrenme*. Bilim Yayınları.
- Yavuz, M. (2010). Öğretmenlerin geri bildirimlerine göre okul müdürlerinin dinleme becerilerinin analizi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (HU Journal of Education)*, 38, 292-306.
- Yazoğlu, R. (2005). Dil-kültür ilişkisi. *Muhafazakâr Düşünce Dergisi*, 2(5), 123-143
- Yalçın, A. (1993). *İlköğretim okullarında Türkçe öğretimi ve sorunları*. TED Yayınları.

- Yalçın, A. (2002). *Türkçe öğretim yöntemleri- yeni yaklaşımlar*. Akçağ Yayınları.
- Yaman, H. (2010). İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin sözlük kullanma alışkanlıkları üzerine bir değerlendirme. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, (27), 735751.
- Yıldırım, G. (2020). Kelime Öğrenme Sürecini Etkileyen Faktörlerin Değerlendirilmesi. *International Journal of Current Approaches in Language, Education and Social Sciences*, 2(1), 215-231.
- Zorbaz, K. Z., ve Habeş, M. (2015). Ortaokul öğrencilerinin Türkçe dersine yönelik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 23(4), 1737-1756.
- Zülfikar, H. (1991) *Terim Sorunları ve Terim Yapma Yolları*. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Zülfikar, H. (2021). Türkçenin söz varlığı, zenginlikler, kayıplar. *Türk Dili Dergisi*, 838: 4-10.

EKLER

EK 1. ÖĞRENCİNİN AKADEMİK ÖZGEÇMİŞİ

Kişisel Bilgiler			
Adı ve Soyadı	Pınar EROĞLU		
E-postası/Web Sayfası			
Bildiği Yabancı Diller	İngilizce		
Uzmanlık Alanı			
Öğrenim Bilgileri			
	Üniversite	Bölüm	Yıl
Lisans	Dokuz Eylül Üniversitesi	Türkçe Öğretmenliği	2013
Tez Başlığı	Ortaokul 5. ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Yaratıcı Yazma Çalışmalarında Söz Varlığının İncelenmesi		
Tez Danışmanı	Dr. Öğr. Üyesi Cenan İŞÇİ KARAMEŞE		
Akademik Eserler			
(Makale, kitap, kitap bölümü, bildiri, poster, sergi, konser vb. eserlerden kaynakça yazım kurallarına göre en fazla 10 eser yazılmalıdır.) Tezden üretilen yayınlar * ile işaretlenmelidir.			
*Eroğlu, P., İşçi Karameşe, C. (2023). Ortaokul 5. ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Yaratıcı Yazma Ürünlerindeki Fiiller Üzerine Bir Değerlendirme [Öz]. 3. Uluslararası Lisansüstü Çalışmalar Kongresi/3rd International Graduate Studies Congress (IGSCONG`23) sunulan bildiri. Erişim Adresi: https://39815dc2-517b-4ee2-bf87-84cc46cc626e.filesusr.com/ugd/1dd905_a5846b2cf3f74badb3da1364a0e6e5e3.pdf			
Alanıyla İlgili Bilimsel Kuruluşlara Üyelikler			
Alanıyla İlgili Aldığı Ödüller			

EK 2. Uygulama İzinleri

7.02.2023 13:35

about:blank

69787939/3

İstanbul İl Millî Eğitim Müdürlüğü ANKET ARAŞTIRMA KOMİSYONU DEĞERLENDİRME FORMU									
ARAŞTIRMA SAHİBİNİN									
Adı Soyadı:		Pinar EROĞLU							
Kurumu / Üniversitesi:		Dokuz Eylül Üniversitesi							
Araştırma Yapılacak İller:		İstanbul							
Araştırma Yapılacak Eğitim Kurumu ve Kademesi:		Resmî Ortaokul, Resmî İmam Hatip Ortaokulu,.....							
Araştırmanın Konusu:		Ortaokul 5. ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Yabancı Yazma Çalışmalarında Söz Varlığının İncelenmesi							
Üniversite / Kurum Onayı:		Var							
Veri Toplama Araçları:		Anket							
MEB 21/01/2020 tarih ve 1563890 sayılı 2020/2 Genelge Kapsamında Araştırma, Yabancı ve Sosyal Etkinlik İzinlerinde Dikkat Edilecek Hususlar									
Maddeler	Uygun	Uygun Değil	Maddeler	Uygun	Uygun Değil	Maddeler	Uygun	Uygun Değil	
2020/2 Genelgenin 1. Maddesi	☐	☐	2020/2 Genelgenin 2. Maddesi	☐	☐	2020/2 Genelgenin 3. Maddesi	☐	☐	
2020/2 Genelgenin 4. Maddesi	☐	☐	2020/2 Genelgenin 5. Maddesi	☐	☐	2020/2 Genelgenin 6. Maddesi	☐	☐	
2020/2 Genelgenin 7. Maddesi	☐	☐	2020/2 Genelgenin 8. Maddesi	☐	☐	2020/2 Genelgenin 9. Maddesi	☐	☐	
2020/2 Genelgenin 10. Maddesi	☐	☐	2020/2 Genelgenin 11. Maddesi	☐	☐	2020/2 Genelgenin 12. Maddesi	☐	☐	
2020/2 Genelgenin 13. Maddesi	☐	☐	2020/2 Genelgenin 14. Maddesi	☐	☐	2020/2 Genelgenin 15. Maddesi	☐	☐	
2020/2 Genelgenin 16. Maddesi	☐	☐	2020/2 Genelgenin 17. Maddesi	☐	☐	2020/2 Genelgenin 18. Maddesi	☐	☐	
2020/2 Genelgenin 19. Maddesi	☐	☐	2020/2 Genelgenin 20. Maddesi	☐	☐	2020/2 Genelgenin 21. Maddesi	☐	☐	
2020/2 Genelgenin 22. Maddesi	☐	☐	2020/2 Genelgenin 23. Maddesi	☐	☐	2020/2 Genelgenin 24. Maddesi	☐	☐	
2020/2 Genelgenin 25. Maddesi	☐	☐	2020/2 Genelgenin 26. Maddesi	☐	☐	2020/2 Genelgenin 27. Maddesi	☐	☐	
2020/2 Genelgenin 28. Maddesi	☐	☐	2020/2 Genelgenin 29. Maddesi	☐	☐	2020/2 Genelgenin 30. Maddesi	☐	☐	
2020/2 Genelgenin 31. Maddesi	☐	☐	2020/2 Genelgenin 32. Maddesi	☐	☐	2020/2 Genelgenin 33. Maddesi	☐	☐	
2020/2 Genelgenin 34. Maddesi	☐	☐							
KOMİSYON GÖRÜŞÜ									
Veri toplama aracının eğitim-öğretimi aksatmayacak şekilde görsellik, esasına dayalı olarak uygulanması ve araştırma sonuç raporunun müdürlüğümüzden alınmadan kamuoyuyla paylaşımına kapıyıyla yürütülmesinde bir sakınca bulunmamaktadır ☐ bulunmamaktadır ☒									
Komisyon Kararı: <i>Uygun</i>					Oybirliğiyle Alınmıştır:				
KOMİSYON									
Açıklama:					Ünvan-Adı Soyadı-İmza				
					07.02.2023) Üye: <i>Dr. Erkan KALE</i>				
					07.02.2023) Üye: <i>Hale GEDİ</i>				
					07.02.2023) Üye: <i>M. Emin EREN</i>				

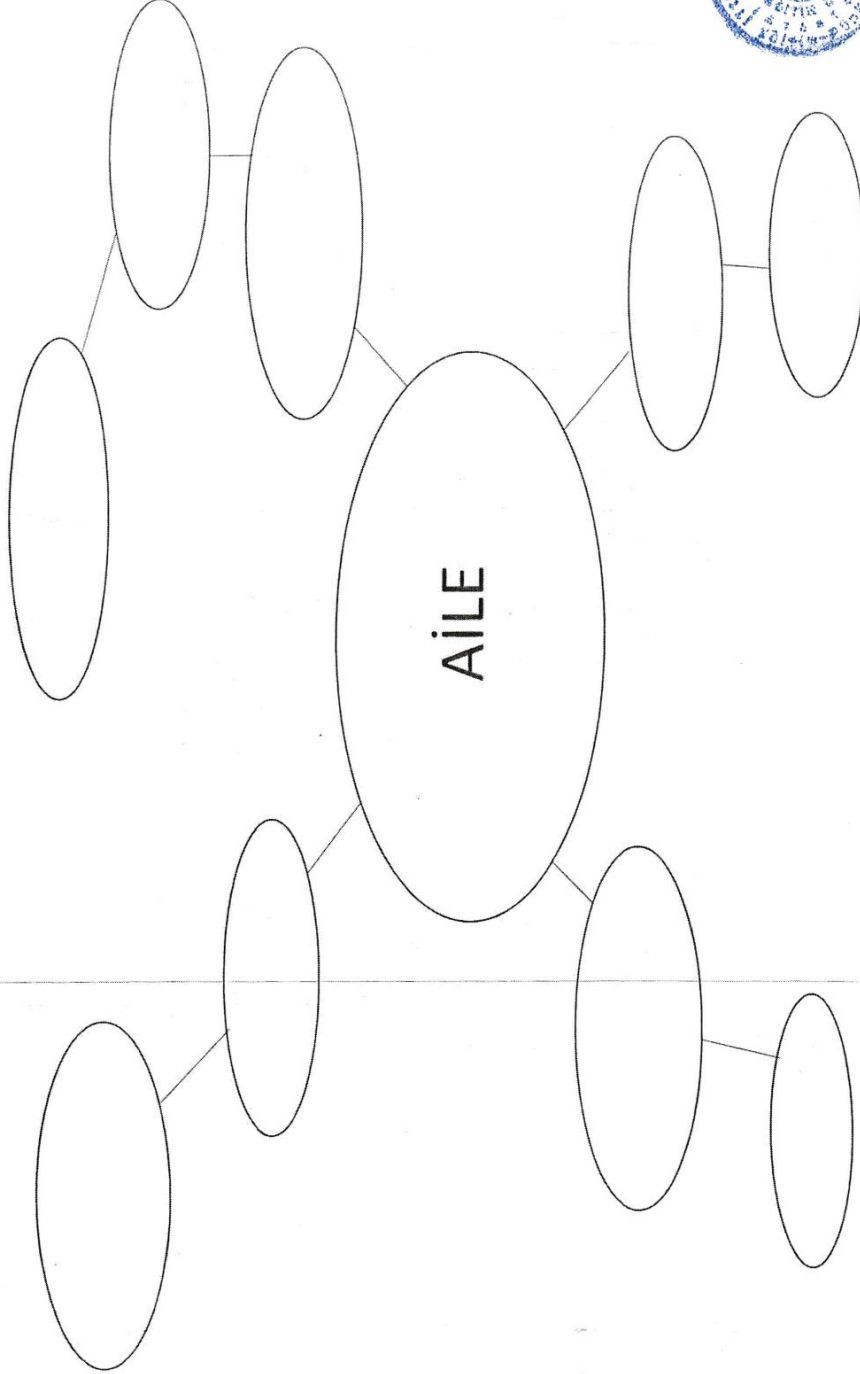
about:blank

1/2

[Buraya yazın]

SALKIM TEKNİĞİ UYGULAMA KAĞIDI

[Buraya yazın]

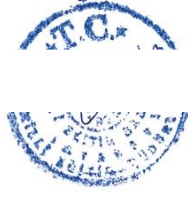
[Buraya yazın]

SALKIM TEKNİĞİ UYGULAMA KAĞIDI

[Buraya yazın]

Sınıfı:

Okulu:

Yarı Yapılandırılmış Öğrenci Görüşme Formu

1. Türkçe dersi senin için önemli midir? Açıklar mısın lütfen.
2. Yazmak sence bir ihtiyaç mıdır yoksa zorunluluk mudur? Açıklar mısın lütfen.
3. Yazma etkinliklerinde zorlanıyor musun, neden?
4. Yazma etkinliklerini eğlenceli buldun mu? Bulduysan hangi yönüyle eğlenceliydi?
5. Yazdıklarını sınıf ortamında yahut arkadaşlarınla paylaşıyor musun, neden?
6. Kitap okumayı sever misin?
7. Ne sıklıkla kitap okursun?
8. Hangi tür kitapları okursun?
9. Sözlük kullanır mısın?
10. Hangi durumda sözlük kullanırsın?
11. Çevrim içi sözlük mü basılı sözlük mü kullanırsın?
12. Ne sıklıkla sözlükten yararlanırsın?

Yarı Yapılandırılmış Öğrenci Görüşme Formu

1. Türkçe dersi senin için önemli midir? Açıklar mısın lütfen.
2. Yazmak sence bir ihtiyaç mıdır yoksa zorunluluk mudur? Açıklar mısın lütfen.
3. Yazma etkinliklerinde zorlanıyor musun, neden?
4. Yazma etkinliklerini eğlenceli buldun mu? Bulduysan hangi yönüyle eğlenceliydi?
5. Yazdıklarını sınıf ortamında yahut arkadaşlarıyla paylaşıyor musun, neden?
6. Kitap okumayı sever misin?
7. Ne sıklıkla kitap okursun?
8. Hangi tür kitapları okursun?
9. Sözlük kullanır mısın?
10. Hangi durumda sözlük kullanırsın?
11. Çevrim içi sözlük mü basılı sözlük mü kullanırsın?
12. Ne sıklıkla sözlükten yararlanırsın?

ETİK İZİN

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
HUKUK MÜŞAVİRLİĞİ

Sayı : E-87347630-659-498850
Konu : Etik Kurul İzni- Pınar EROĞLU

26.01.2023

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : 19.01.2023 tarihli 492892 sayılı yazınız.

İlgide kayıtlı yazınız ile bildirilen başvuru, Üniversitemiz Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurulunun 24/01/2023 tarihli toplantısında değerlendirilmiş ve toplantıda alınan 11 sayılı karar ile Pınar EROĞLU'nun, "*Ortaokul 5. ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Yaratıcı Yazma Çalışmalarında Söz Varlığının İncelenmesi*" başlıklı çalışmasının etik açıdan uygun olduğuna karar verilmiş olup, alınan karar Makamımızca onaylanmıştır.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Prof.Dr. Nükhet HOTAR
Rektör

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.
Doğrulama Kodu: 4728EEFA-7741-4B22-91A0-107FB0DAD0D6 Doğrulama Adresi: <https://turkiye.gov.tr/dokuz-eyul-universitesi-ebys>
Adres: Kültür Mahallesi, Cumhuriyet Biv No:144, 35220 Konak/İzmir Bilgi için: Pelin ALTIN
KEP Adresi : dokuzeyuluniversitesi@hs01.kep.tr Memur

Telefon No:(232)

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
HUKUK MÜŞAVİRLİĞİ

Sayı : E-87347630-659-546578

17.03.2023

Konu : Araştırma İzni- Pınar EROĞLU

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : a) 01.02.2023 tarihli ve E-87347630-659-507524 sayılı yazımız.

b) İstanbul Valiliği İl Millî Eğitim Müdürlüğünün 10/03/2023 tarih ve -71924559 sayılı yazısı.

İlgi (a)'da kayıtlı yazımız ile bildirilen Enstitünüz öğrencisi Pınar EROĞLU'nun, "Ortaokul 5. ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Yaratıcı Yazma Çalışmalarında Söz Varlığının İncelenmesi" konulu çalışma kapsamında uygulama yapma talebine ilişkin olarak tarafımıza gönderilen ilgi (b)'de kayıtlı cevabi yazı ve ekleri, işbu yazımız ekinde sunulmaktadır.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Prof.Dr. Nükhet HOTAR
Rektör

Ek: İlgi (b)'de kayıtlı yazı ve ekleri. (8 Sayfa)

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.
Doğrulama Kodu: D0DD66F5-4A1C-4241-8D84-80F0149760F9 Doğrulama Adresi: <https://turkiye.gov.tr/dokuz-eyul-universitesi-ebys>
Adres: Kültür Mahallesi, Cumhuriyet Bly No:144, 35220 Konak/İzmir Bilgi için: Gülcen TOPÇU
KEP Adresi : dokuzeyuluniversitesi@hs01.kep.tr Sürekli İşçi
Telefon No:(232)

OKUL İZİNLERİ

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-59090411-20-71787005
Konu : Anket ve Araştırma İzni (Pınar EROĞLU)

08/03/2023

VALİLİK MAKAMINA

İlgi : a) Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 21.01.2020 tarihli ve 2020/2 sayılı genelgesi.
b) Dokuz Eylül Üniversitesinin 06.02.2023 tarihli ve E-87347630-659-507524 sayılı yazısı.
c) Müdürlüğümüz Araştırma ve Anket Komisyonunun 28.02.2023 tarihli tutanağı.

Araştırma Konusu : Ortaokul 5. ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Yaratıcı Yazma Çalışmalarında Söz Varlığının İncelenmesi
Araştırma Türü : Anket
Araştırma Yeri : Esenler
Araştırma Kişiler : Ortaokul Öğrencileri
Araştırmanın Süresi : 2022 - 2023 Eğitim - Öğretim Yılı

Yukarıda bilgileri verilen araştırmanın; 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanununa aykırı olarak kişisel veri istenmemesi, öğrenci velilerinden açık rıza onayı alınması, bir örneği Müdürlüğümüzde muhafaza edilen mühürlü ve imzalı veri toplama araçlarının kurumlarınıza araştırmacı tarafından ulaştırılarak uygulanması, katılımcıların gönüllülük esasına göre seçilmesi, araştırma sonuç raporunun kamuoyuyla paylaşılması ve araştırma bittikten sonra 2 (iki) hafta içerisinde Müdürlüğümüze gönderilmesi, okul idarelerinin denetim, gözetim ve sorumluluğunda, eğitim ve öğretimi aksatmayacak şekilde, ilgi (a) genelge esasları dâhilinde uygulanması kaydıyla Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamınızca da uygun görüldüğü takdirde olurlarınıza arz ederim.

Levent YAZICI
İl Millî Eğitim Müdürü

OLUR
Dr. Hasan Hüseyin CAN
Vali a.
Vali Yardımcısı

Ek:
1- İlgi (b) Yazı ve Ekleri (4 Sayfa)
2- İlgi (c) Tutanak (1 Sayfa)

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.
Adres : Binbirdirek Mah. İmran Öktem Cad. No: 1 Sultanahmet Fatih İstanbul Belge Doğrulama : <https://www.turkiye.gov.tr/meb-ebys>
Telefon : 0212 231 23 23 Bilgi İçin : Aykut ÇELİK
E-posta : stratejigelistirme34@meb.gov.tr Unvanı : Büro Hizmetleri
Kep Adresi : meb@hs01.kep.tr İnternet Adresi : <http://istanbul.meb.gov.tr/>

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evrak.meb.gov.tr/evrakdetay> a943-d7a7-3977-b62a-72ff kodu ile teyit edilebilir

ÖLÇME ARAÇLARININ UYGULANMA İZİNLERİ

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-59090411-44-71924559
Konu : Anket ve Araştırma İzni (Pınar EROĞLU)

10.03.2023

DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Hukuk Müşavirliği)

İlgi : a) Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 21.01.2020 tarihli ve 2020/2 sayılı genelgesi.
b) Valilik Makamının 08.03.2023 tarihli ve E-59090411-20-71787005 sayılı oluru.

Valilik Makamının Anket ve Araştırma İzni konulu ilgi (b) oluru ve kullanılması uygun görülen ölçme araçlarının Müdürlüğümüzce mühürlenmiş örnekleri ekte gönderilmiştir.

İlgi (a) genelgenin 28. maddesinde; "Araştırma uygulama izni alan kamu kurum ve kuruluşları, uluslararası kuruluşlar, üniversiteler, sivil toplum kuruluşları ve araştırmacılar tamamladıkları bilimsel araştırma ile ilgili sonuç raporlarını, izni aldıkları ilgili birime çalışma bitiminden itibaren 30 gün içerisinde göndereceklerdir." ifadesi yer almaktadır.

Olur gereğince işlem yapılması ve araştırma sonuç raporunun ekte sunulan örneğe göre Müdürlüğümüz Strateji Geliştirme Şubesine gönderilmesi hususlarında gereğini arz ederim.

Hüseyin AYDIN
İl Millî Eğitim Müdürü a.
İl Müdür Yardımcısı

Ek:
1- Valilik Oluru (1 Sayfa)
2- Rapor Örneği
3- Ölçekler

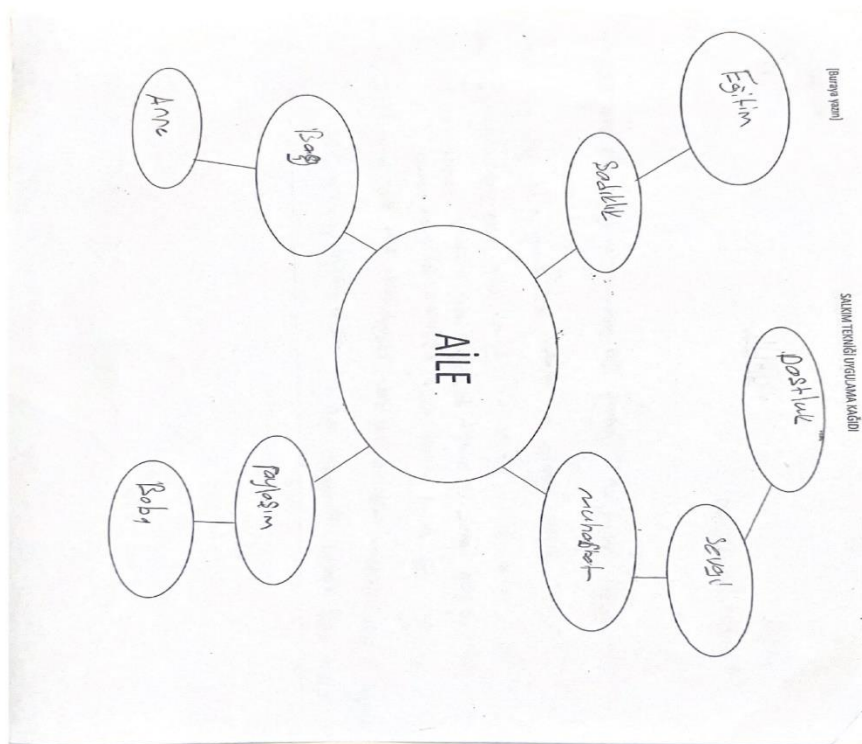
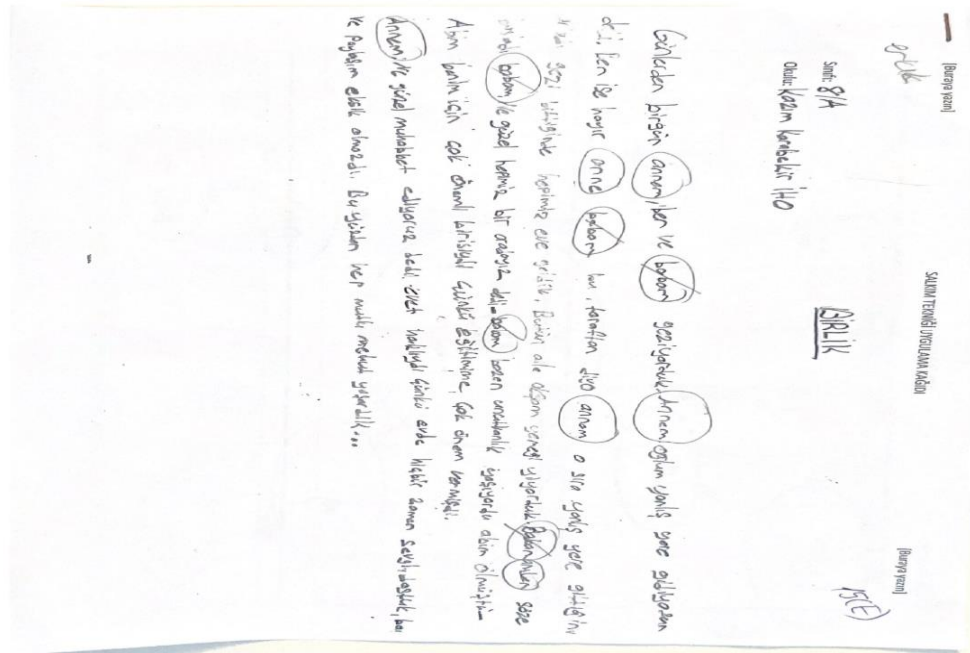
Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.
Adres : Binbirdirek Mah. İmran Öktem Cad. No: 1 Sultanahmet Fatih İstanbul
Telefon : 0212 311 10 00
E-posta : stratejigelistirme34@meb.gov.tr
Kep Adresi : meb@hs01.kep.tr
Belge Doğrulama : <https://www.turkiye.gov.tr/meb-ebys>
Bilgi İçin : Aykut ÇELİK
Unvanı : Büro Hizmetleri
İnternet Adresi : <http://istanbul.meb.gov.tr/>

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evrak.meb.gov.tr/evrakdetay> kodu ile teyit edilebilir.

7h5c-ea52-350a-979e-0cfa

EK 3. Örnek Çalışma Kağıtları

[Buraya yazın]

SAKIM TEKNİKİ UYGULAMA KAĞIDI

[Buraya yazın]

Sınıf:

5/L

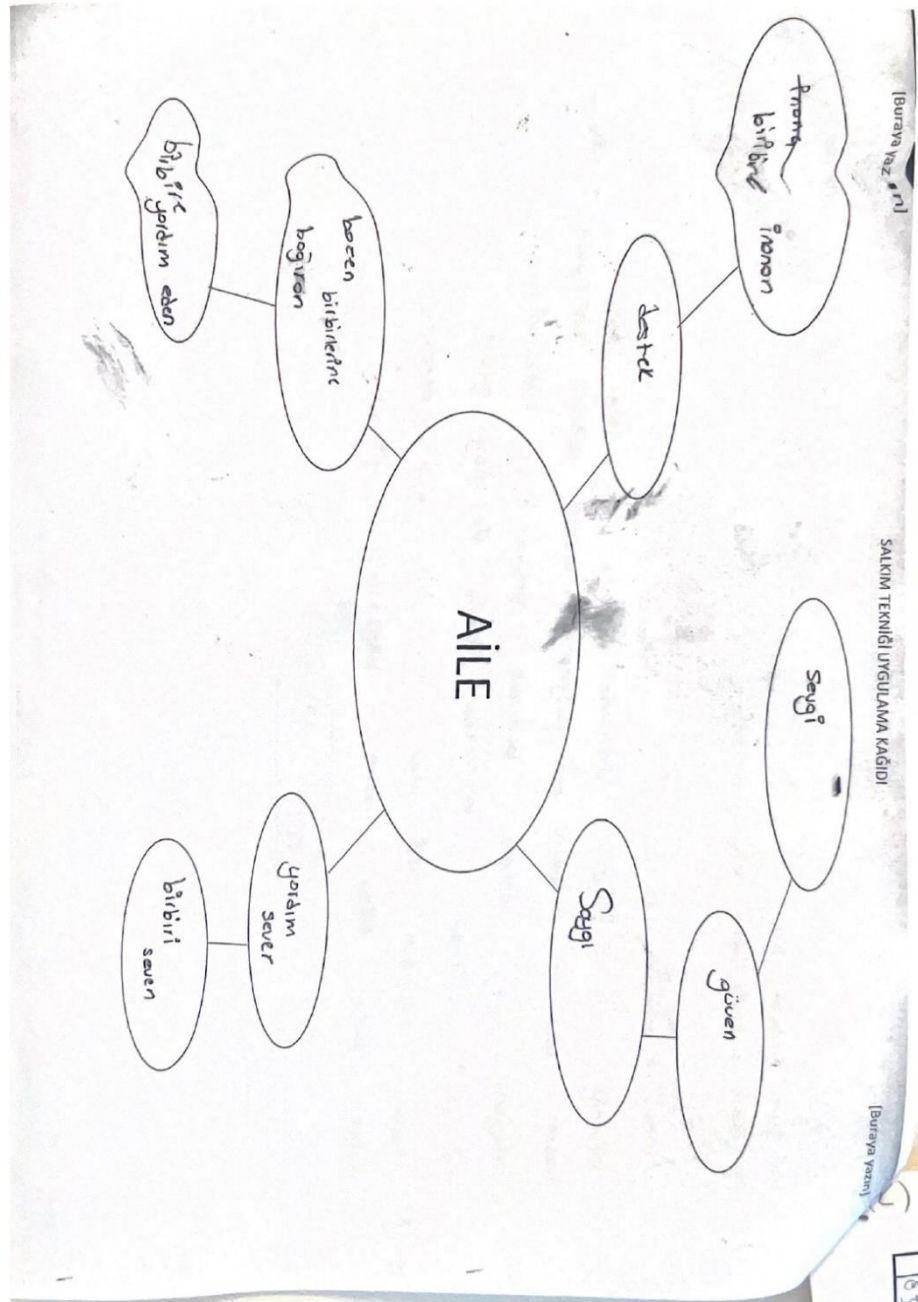
Okulu: Karam Karabekir İmam Kofip Orta Okulu

Anne ve baba ve kardeş

babamla çok iyi anlaşırız birbirimizi severiz ve sağı duyarız
 babamı annemden daha çok sevdiğim çünkü annem kollarıyıcı
 kardeşim şey annemle babamla girilme ve kardeşimle
 bir yarıp kılınması bizimden şeyt bir aloy gacı
 kolum sıkıktan kır oldu ve bir gün annemle
 babam karga elleri ana baysıldı sınıdı

Çok mutluyuzCONIM APLAM

Sd(k)

Yarı Yapılandırılmış Öğrenci Görüşme Formu

1. Türkçe dersi senin için önemli midir? Açıklar mısın lütfen.
Türkçe dersi benim için önemli çünkü Güntü bilmediğim kelimeler var notalamam
içerikleri nasıl kullanılabilişi?
2. Yazmak sence bir ihtiyaç mıdır yoksa zorunluluk mudur? Açıklar mısın lütfen.
Bence yazmak ihtiyaçtır çünkü Güntü bir kitap okudumca onun
bilgilerini kağıda aktarmak o kitabın daha çok aklıma oturması.
3. Yazma etkinliklerinde zorlanıyor musun, neden?
Hayır zorlanmıyorum çünkü bu tarz etkinlikler çok güzel
oluyor ve yazmakta da zorlanmıyorum eğlenceli oluyor.
4. Yazma etkinliğini eğlenceli buldun mu? Bulduysan hangi yönüyle eğlenceliydi?
Evet yazma etkinliği eğlenceli yazma etkinliğinde zihin açmak
çerç Güntü bir kelime yazmak zihinden gelir yazarsın.
5. Yazdıklarını sınıf ortamında yahut arkadaşlarıyla paylaşıyor musun, neden?
Evet paylaşıyorum çünkü onlarda bir bilgi öğrensinler ya da
onlar da benim fikrimi destekledirsinler.
6. Kitap okumayı sever misin?
Evet Severim Güntü okudum kitaplar dan bilgi öğrenme
seviyorum.
7. Ne sıklıkla kitap okursun?
En çok bilgi öğrenmek için. Haftada en az 30 sayfa felan
okuyorum.
8. Hangi tür kitapları okursun?
Daha çok bilim kitaplarını okumayı severim.
9. Sözlük kullanır mısın?
Evet anlamadığım kelimeler için kullanırım.
10. Hangi durumda sözlük kullanırsın?
Kitap okudumda anlamadığım sözcükler için.
11. Çevrimiçi sözlük mü basılı sözlük mü kullanırsın?
Çevrimiçi sözlük kullanmayı daha çok seviyorum mesela TDK.
12. Ne sıklıkla sözlükten yararlanırsın?
Haftada en az 5, 6 gün felan araştırma yapıyorum.

Yarı Yapılandırılmış Öğrenci Görüşme Formu

1. Türkçe dersi senin için önemli midir? Açıklar mısın lütfen.
Evet, çünkü kendi dilimizin ayrıntılarını görüyoruz
2. Yazmak sence bir ihtiyaç mıdır yoksa zorunluluk mudur? Açıklar mısın lütfen.
Yazmaya ihtiyaç duyduğum zaman yazıyorum, zorunlu olduğunda
yazıyorum
3. Yazma etkinliklerinde zorlanıyor musun, neden?
Evet, çünkü stres yapıyorum
4. Yazma etkinliğini eğlenceli buldun mu? Bulduysan hangi yönüyle eğlenceliydi?
Hayır, kelimeler bana başka kelimeler hatırlatmadı
5. Yazdıklarını sınıf ortamında yahut arkadaşlarıyla paylaşıyor musun, neden?
Hayır, çünkü kendime özel yazıyorum.
6. Kitap okumayı sever misin?
Evet, çünkü kitapları kendim yazıyorum gibi hissediyim
7. Ne sıklıkla kitap okursun?
Haftalık Canım Sıkıldığında
8. Hangi tür kitapları okursun?
Roman, Hikaye
9. Sözlük kullanır mısın?
Hayır
10. Hangi durumda sözlük kullanırsın?
Karşıma Anlamını bilmediğim kelimeler çıktığında
11. Çevrimiçi sözlük mü basılı sözlük mü kullanırsın?
Genellikle basılı sözlük ana yanımda bulamazsam çevrimiçi sözlük
12. Ne sıklıkla sözlükten yararlanırsın?
Ayda 1 gün

Yarı Yapılandırılmış Öğrenci Görüşme Formu

1. Türkçe dersi sizin için önemli midir? Açıklar mısın lütfen.

Türkçe dersi benim için önemli bir dersi çünkü ana dilimize sahip çıkmalı ve dilimizi korumalıyız.

2. Yazmak sence bir ihtiyaç mıdır yoksa zorunluluk mudur? Açıklar mısın lütfen.

Yazmak bence bir ihtiyaçtır çünkü bir şey yazmadan nasıl sürecimizde bazı eksiklikler olabilir.

3. Yazma etkinliklerinde zorlanıyor musun, neden?

Yazma etkinliklerinde zorlanmıyorum çünkü yazmayı seviyorum.

4. Yazma etkinliğini eğlenceli buldun mu? Bulduysan hangi yönüyle eğlenceliydi?

Evet eğlenceli buldum çünkü bir kelimeyi bir süte kelimeye ve yazarak çok fazla ilhamı çekti ve sevdim.

5. Yazdıklarını sınıf ortamında yahut arkadaşlarıyla paylaşıyor musun, neden?

Evet Paylaşım çünkü yazdıkları diğer kişilerle de öğrenme ve öğretme olur.

6. Kitap okumayı sever misin?

Evet Seviyorum çünkü kitaplar benim nasıl sürecümü geliştireceğim.

7. Ne sıklıkla kitap okursun?

Her gün okumaya çalışıyorum.

8. Hangi tür kitapları okursun?

Macera ve edebiyat kitapları.

9. Sözlük kullanır mısın?

Evet kullanırım.

10. Hangi durumda sözlük kullanırsın?

Anlamını bilmediğim bir sözlemler ve de kelimeye kullanırım.

11. Çevrimiçi sözlük mü basılı sözlük mü kullanırsın?

Her ikisini de kullanırım işin çevrimiçi sözlüğü daha kolay bulabiliyorum için kullanırım.

12. Ne sıklıkla sözlükten yararlanırsın?

Her gün ödevimi yaparken yararlanırım.

